

בסיועה דשמייא

ימי החנוכה בהלכה ובאגדה

חיברתו וערבתו בחסד ה' עלי

הצעיר באלפי ישראל

דוד שלום נקי ס"ט

שנת "אַשְׁמָה וְאַעֲלֵצָה בְּאַזְמָרָה שָׁמֶךְ עַלְיוֹן" (תהלים פרק ט, ג)

מרחxon תשע"ט לפ"ק

החוּברות שיעאו לאור בסינטזה דשמיית – בהלכה ובאנדרה:

השבת: הלכות שבת המעשיות, בעזרך דברי אגדה להבנת יקרתא והשיבותה של שבת קודשנו. הטהרה: הלכות בלשון ברורה, אף למתחללים. שאלות אקטואליות ועוד. פורמט עבעוני מרהייב עין. סדר היום: השכמת הבוקר, ציצית ותפילין, תפילה ועוד, בעזרך דברי אגדה נועימים ומוחזקים. לחיות אתה: חוברת נרחבת לאשה בנותאיהם: עוזמות נשים, צניעות, האשה במוגלי החיים ועוד. חובה לכל אשתי הנישואין: גיל הנישואין, שידוכים, אירוסין, חופה, כתובה, מהלך השמחה, שבע ברכות, הנהגות הבית והעוזה.

האבלות: דין השבעה, החלושים, השנה ועוד. וכן ענייני עילוי נשמה, דברי נהמה וחיזוק.

כבוד אב ואב: ההלכות המעשיות דבר ים בימיו, עם מדרשי חז"ל וסיפורים מתרקים ומוחזקים. ראש חדש בוכת הלבנה וברכת החמה: בעזרך חידושים נפלאים על המאורות ופלאי הבריאה. הסעודה: נסילת ידיים, הפסק באכילה, הנהגות הסעודות, מהא ברכות, זימון, ברכת המזון ועוד. כשרות המטבח: בשך כלבלב, הכשרות כלים, תולעים, מליה, צליה, פת גוים, טבילה כלים ועוד.

ראש השנה ויום היפפורים: הלכות ודרכי אגדה מוחזקים לימים אלו. כולל סדר השלוחות והתרת נדירות. חג הסופות: ניסי ישראל במדבר, חוג הסוכות בירושלים, שמחת בית השואבה, האושפזין, ועוד.

ימי החנוכה: עם סיוף נס חנוכה מברכי חז"ל וממקורות ההיסטוריים, מורתק במיוחד. ימי הפורים: סיוף המגילה בהרבה על פי מדרשי חז"ל, מורתק במיוחד: כולל מגילות אסתר. חג הפסח: סיוף יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ועוד. כולל הגדה של פסח עם פירוש קדר ומתוה. חג השבעות: סיוף מורתק של מותן תורה. מגילת רות משולבת בטיפורי המגילה. שובה לב. ארבע החתונות ובין המעריבים: סיופרי החורבן בהרחה, הגאולה, ביתא המשיח ועוד. נוגע ללב. מעוזות הארץ: שמיטה, חלה, כלאים, ערלה, תרומות ומעשרות, ישוב ארץ ישראל.

הרפואה: שמירת הגוף והנפש, סגולות לרופאה, מיצות ביקור החולים, סייעור הורים וקנים ועוד. מון הרוב עובדיות: הנהגות, מעשים, דרכי לימוד והשקפה על מון מלכא ו Zukil, מזויות אישית.

חדר!!! השבת מוחולק ללימוד יומי מארז ג' חלקיים פורמת ביס. ב-3 דקות ליום מסיטים הלכות שבת בשנה. מהורי החבורות: שבת, טהרה, סדר היום, להיות את, נישואין, אבלות – 5.5 – מה. יתר החבורות – 3.5 – מה.

מחד כל הדרכה [20 מהדורה] – 80 – מה. מאאן דשבת לימוד יומי נ' החלקים – 8.5 – מה.

טהרה המקוצר, שבת המקוצר, לרות את המקוצר – 3 – מה. מחד מיותר ברכישת מעל 100 הוראות מקוצרות – 1 – מה. חוברת.

אפשרות לחטבנה הבחב על כל החבורות [עלות 70 אגרות לאחרות + מחיר המשלול, התל מ-100 הוראות הדות] – 02-5802398.

נקודות מפידה לדבשת החבורות: אופקים: 0504-185545 אויד יהודה: 054-8438347 אוד עקיבא: 054-076785

אוור: 052-7183822 אלעד*: 054-8491143 052-7183822 אלעד*: 054-8447156* 052-7667048* 054-8422891* 052-7689873 אשקלון: 054-8571977 054-8447230* 054-7707430* 054-851831/41* 052-5114046* 052-8046337 בית שאן: 052-7183329 052-9995076 052-985558 052-7090218 052-717888* 054-8438347* 0504-174567*

גבעתים: 052-7334140 גדרה: 054-7429955 גן יבנה: 052-5454211 052-4315009 054-8427237 דימוניה: 052-7129661 052-7117668 04-6271103 052-7114046* 052-8046337

חיפה: 0508-361166 0585-076785* 052-7383715 052-7636768* 052-7657756* 052-7129739* 08-6757677 052-7129739* 052-7129739* 052-753310

יבניאלו: 0524315009 יבנה: 0585-888148 052-7129739* 052-7129739* 052-7114363* 052-7875529 052-7820744 052-7010722 053-4158435 0525454211

ירושלים: 050-2290082* 050-5827008* גילה: 0545-810328* 02-5827008* סנהדריה הבבא: 050-7141907* צלול: 052-7141907* 050-7130822* 050-518504* קצוץ בפר שבת: 050-522813833* 052-7130822* 050-4143094 050-2476758*

מודג' העמק: 0504-107540 0506-775847 0506-830791 0506-830791* 054-7794793 054-8445942* 052-4830879* 0504-4441495 קריית גת: 0504-102069

קרית מלacky: 0545-250370* 05271-92976 0504-172416* 054-7429178* נזרת עליות: 054-8446326 0524619144 נחריה: 053-4322936 נתרות: 054-8446326 נתרות: 054-8446326 נתרות: 0506-830791 05271-53938

תל אביב: 0507-776653* 0527-632800* 053-4112422* 054-8590068, 077-6200152 פתח תקוה: 0504-121786 0527603435* 054-8439076 054-3346241* צפת: 0504-4441495 05276-06885, 054-8445942* 052-4830879* 0504-8492473, 0504-102069 קריית ארכון: 0545-7429178* 0504-172416* 054-7429178* ראה עליות: 0545-98449* 0502-133313, 03-9509488* 054-7917777* ראה עליות: 054-2260186*

רعنנה: 054-7429955* 054-8417876* דרכם: 054-7444103 054-3992500: 054-3992500 תל אביב: 052-7661162

במו' בו ניתן לבוכש באתר: <http://www.emet9.org>

© כל הזכויות שמורות

ניתן לעלם קטעים לצורך לימוד בכתב הספר, סייעור תורה, עלונים וכיווצים. לא למסחר מסחרי. להגבותה: 6410995@okmail.co.il

שְׁעֵדָה תּוֹכֶן הַעֲנִיִּנִים

שער האגדה

מבוא.....	5
סיפור נס חנוכה	7
מעשה יהודית	34
מעלת הדלקת נרות חנוכה	38
סיפור לחנוכה: מה אגיד לאבא!!	43
חנוכה – חג החינוך	46
סכנות כליל התקשרות והمولטימדיה	52
מאמראים לחנוכה	59

שער ההלכה

הדלקת נרות חנוכה	70
החייבים בהדלקת נרות חנוכה	72
המתארחים בחנוכה	74
הشمנים והפתילות	81
מקום הנחת החנוכיה	88
זמן הדלקה	93
הזמן שקדום הדלקה	100
סדר הדלקה	101
ערב שבת של חנוכה	106
מושאי שבת של חנוכה	112
הדלקה בבית הכנסת	113
דין שארית השמן	120
מנהגי חנוכה	121
על הניסים	125
קריאת הallel	132
סדר התפילה וקריאת התורה	135
ענייני אבלות בחנוכה	139

لتוצאות המעניינים:

דברי האגדה שנכתבו בס"ד, הינם על פי דברי רבתוינו במדרשים ובמפרשים.

סיפור נס חנוכה מבוסס בעיקר על ספרי יוסифו, מעם לועה, התנודעה, ודברי ימי הבית השני.

בשער ההלכה – העמודים המסתומים ב- (א) הם לפי הספר "חוזן עובדיה" – חנוכה,

וכמשמעותו (א) היינו "ילקוט יוסף" חנוכה מהדורות תשע"ג.

יש לציין כי ההלכות הינו לבני אשכנז ולבני ספרד, בלבד מהhalachot שבארנו בהן במפורש,

יש שילוק בין בני אשכנז לבני ספרד.

ראש חודש כסלו ה'תשע"ז, לסדר י"א אל שדי יברך אותך ויפרך וירבך..."

הסכמה

הובא לפני הקונטראט היקר "ימין החנוכה בהלכה ובאגודה", עורך בטוב טעם ודעת, בסדר נכון דבר דבר על אופני, תפוחי זהב במשכיות כסף, שאסף ויקיבץ עמידר גורנה, הרב היקר מאד, שוקד באוהלה של תורה,ليلת כהן יאיר כחכחא כארורה, ראתה ה' היא אוצרו, ועליו,ציצ'ן נזרו, מן תורך שמנו,טעמו ונימוקו עמו, אשרי יולדתו, צינה וסורה אמתו, מרביין תורה ברבים ומורה הוראה, כבוד שם תפארתו הרב הגאון רבי דוד שלום נקי שליט"א, ההולך בדרכו ההלכתית של מון אמר"ר עטרת ראנש פוסק הדור רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, ולא זו מפסקיו ימין או שמאל, בין להקל ובין להחריג, אשרי חלקו ומה נעים גורלו.

אני מכיר את הרה"ג המחבר שליט"א עוד למעלה מ-25 שנה, וראינו עליו שיש לו עתיד רבני להפיין תורה ויראה, ועליו יאות להמליץ מה שאמרו חז"ל : "כל מי שיש בו ראות שמים, דבריו מתקבלים".

בחיבוריו היקרים ברוך ה', הוא מסכם בתמצית ובבירור את הדברים באופן נכון, ובשפה ברורה השווה לכל נפש, וריז ונשבר, לאסוק שמעתה אליבא דהילכתא, להבין ולהורות לשעה ולדורות, והביא הלות מאשר עלה בספריו "ילקוט יוסף", וכן מספרו של מון אמר"ר עטרת ראנש רנן של כל בני הנולה רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, ז"ע"א, והדבר הוא לתועלת מרובה לכל שכבות הציבור, הן לאברכים, והן בעלוי הבתים, ולפעלא טוב אמינה, אישר חיליה לאוריתא.

כמו כן צירף דברי אגדה, מתקומים מדבר שופטים, ערוכים בטוב טעם ודעת לזכוי הربים, עם מדרשי חז"ל מזהב ומפניים יקרים, בפרט הניסים הגדולים שעשה הקב"ה לאבותינו בימים בזמנם זהה, ונתן את נצחון המלחמה בידי הצדיקים, המעתים והחלשים נגד הרשעים, הربים והגיבורים, ובכך הביס את היזונים והמתויננס אשר עיניהם צראה היהת בקיום התורה ומצוותיה, ואשר התנצלו לכל דבר שבקרושה, והעליה את קרנה של תורה וחכמיה למעלה למעלה.

משנה שמחה יש בלבי בשומיי כי אף אנשים ונשים הורתווקים מקיים התורה ומצוותיה, קובעים סדר לימוד בחבורות אלו הנכתבות בשפה קלה ונעימה, ואט את מתקרובים לצורך מחייבם, וחוכת הربים גודלה היא עד מאד. וכבר כתוב הגאון רבי חיים פלאגי בהקדמה לספרו "מועד לכל חי", שם סכו הגאון הגדל רבי יוסף רפאל חזן בעל שווית "חקרי לב", בשבח ספריו של הגאון החיד"ז ז"ל, וביעיר בספריו הקטנים כמו "מורוה באצבע" וכדומה, שהוא מוסר ודינים שיד כל אדם שווה בו, אחד חכם ואחד תם קוראים בו, ובבעל בתיים ישאוו בחיקם, והיתה עמו וקרו בו בלבתו בדרך, בים וביבשה, שאין בו תורה כלום. והיה משבח בתהילותיו החיבורים הללו יותר ויתור מכל שאר החיבורים הנוראים, עין כי נמצאים בהם מוסר מלכים ודיניהם המדריכים לאדם ליראת ה' ולוועדו לבלבם שלם. עי"ש.

מצויה רובה לתמוך ולסייע להוצאה חבורות אלו, כי זכוי הربים גדול הוא, ועל כל התומכים והעוורדים נאמר: "ומצדיקי הربים ככוכבים לעולם ועד", ויברכו מפי עליון בבני, חי אריכי, ומזוני רוחיח לעבדות השם יתברך.

ברכתה להרב המחבר שליט"א שיזכה לברך על המוגמר ולהברך עוד חיבוריהם יקרים טובים ומוסיעלים, לזכותם את הربים בדבר ה' זו הילכה, ועוד יפוץו מעינייתו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה, ולהרבות חילימם ל תורה ולהתעדותה. ויהי רצון שזכה זיכרי הربים תגן בעדם ובعد בנייהם, ולא תמושת תורה מפייהם ומפי זרים ומי זרע זרעם עד עולם, לאורך ימים וشنונות חיים בטוב ובנעימים. "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרינו יתן בעתו, ועלחו לא יוביל וכל אשר יעשה יצליה". אמן.

ברכתה התורה בהערכה ובאהבה רבה

יצחק יוסף

הראשון לצין הרב הראשי לישראל

❀ מובוא ❀

לפני אלפיים מאה ושמונים שנה, בשנת ג'תקצ"ו, התרחש נס חנוכה, שבו מסר הקב"ה בידיו עם ישראל את צבאותיו, אשר רצו להדיח את העם מהי התורה והמצוות. היהודים נחו מאוייביהם וחנו בפ"ה בכסלו, ואז טירחו את בית המקדש ועשו **חנוכה** - "חנוכת המזבח" - שחנכו את המזבח בקרבותן תודה ונדבה לה' יתברך, וחידשו את העבודה בבית המקדש.

יום כ"ה בכסלו נקבע לדורות ליום של הלל והודאה זכר לנס החנוכה. אולם תמורה הדבר, מודיע לנו חוגגים נס זה לדורות עולמי? הלא אם היינו חוגגים-tag על כל נס ונס שעשה עמו הקב"ה - היו כל ימי השנה חגיגים וימים טובים, שהרי מי עם ישראל מלומד בניסים, וכל קיומו הוא למעלה מון הטבע!?

אלא חז"ל מלמדים אותנו כי ימי החנוכה נקבעו לדורות לא רק כזכור לנס, אלא יש בהם **מהות מיוחדת**.

המלחמה שהיתה בין היוונים ליudeים לא הייתה מלחמה רגילה. היוונים לא רצו להרוג את עם ישראל בגופם, אלא רצו "סך הכל" להשפיע עליהם את תרבותם. היהודים אשר הסכימו לקבל עליהם את תרבות יוון - לא רק שלא התנצלו להם להרוגם, אלא שאף זכו ליחס של כבוד מצד היוונים, חלקים אף קבלו משרות חשובות.

תרבות יוון באותה תקופה הייתה סמל לתרבות נאוריה, שהלכה והתפשטה בעולם כולו. צר היה היוונים לראות עם אחד שאינו מושפע מתרבויות, ודבק בתרבות העתיקה הדבר פגע בциופר נפשם, ובנקודות שיא נאוותם. בדריכים רבים ניסו להעביר את היהודים על דתם ואמונתם, וכך הייתה התורה נתונה בסכנות קיום חס ושלום.

ומה קרה אז?

או כמה לה הקוצה של היהודים אדווקים, הנאמנים לשמרות התורה והמצוות. הם שמו נפשם בכפים להילחם ביוון האימפריה הענקית. ידעו הם מראש כי לפי כל תחזית הגיונית, סיכויי הצלחה שוואים לאפס. ובכל זאת, מטרתם לא הייתה דווקא לניצח - כי אם להילחם: לא להכנע לכל ניסיון של טשטוש זהותנו כיהודים, כי אם להמשיך לשאת בגאון ובגאותה את מורשת היהדות העתיקה.

ומכיוון שמטרתם הייתה קדושה, הצליחו אותם ה' יתברך. המעטים והחלשים, ניצחו את הרבים והחזקים. היה זה נס עצום! אולם לאחר מכן התרחש נס נוסף, כפי שאומרת הגמרא (מסכת שבת דף כא עמוד ב):

"מאי חנוכה? שכשנכנסו היוונים להיכל בית המקדש, טמאו את כל השמנים. וכשברбра מלכות בית חשמונאי ונצחים, רצו להדליק את המנורה, ובדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, ולא הייתה בו כמות שמן להדליק אלא ליום אחד בלבד, נעשה נס והדילקו ממנו שמנה ימים. לשנה אחרת קבעו ועשאים ימים טובים בהלל ובהודאה".

ואם כן, שני ניסים התרחשו אז. האחד - נס הניצחון במלחמה של רבים וחזקים מול מעטים וחלשים. והשני - נס פך השמו.

איוזה נס גדול יותר? כזכור שנס המלחמה הינו גדול יותר, ומן הסטם עורר רعش והשתאות בעולם כולם: כיצד יתכן שקומץ אנשים רודפים וחלשים ניצחו את יוון האימפריה הענקית!?

אולם מעניין מאוד, שהגמר אומרת כי חג החנוכה נקבע דווקא כזכור לנס פך השם, ולא כזכור לנס הנצחון במלחמה. גם החנוכיה שאנו מدلיקים בחנוכה בכל לילה באה להזכיר דווקא את נס פך השמו. מדוע?

בנס פך השם יש סמל ולימוד לדורות הבאים. היוונים בנסיוונם לעקו את היהדות עם ישראל, טימאו את כל השמנים. הם לא שפכו את השמן כי אם טימאו אותו. שישאר שמן, אבל טמא. השמן אותיות נשמה. היוונים רצו לטעמא את הנשמה היהודית, לא חפזו להשמידה כמו טיטוס והמן הרשע ועוד צוררים אחרים, אלא לטמא אותה בתרבויות לא לנו ובדעות משובשות של כפירה.

ואכן רבים טעו וסרו מן הדרכן הישרה, והתפתו אחר תרבות יוון הקלוקלת. השמנים נתמאו, הדעות השתבשו.

אולם מבæk בלתי מתאפשר מצד החסmonoאים הביא למציאת פך שמן טהור. אותו פך שמן חתמו בחותמו של הכהן הגדול הוא סמל ורמז לכל הדורות, רמז שלעולם תשאר נקודה בישראל שהקב"ה מגן עליה שלא יהיה לה שום מגע נכרי. הניצוץ היהודי הזה לא כבה בכל הגלות הקשה והאரוכה, ממשך לפני שנים עם ישראל נשאר בקדושתו הנצחית בכל ארצאות גלויתו בבל ובספרד, באשכנז ובפולין, במרוקו ובתימן - עם ישראל לא התבולל למורות כל הצרות.

כמה הדברים רלוונטיים לדורנו אנו!

אח... אילו היו רואים גדויל ישראל של הדורות הקודמים את הדור שלנו, אילו היה רואה זאת הרמב"ם או רשי, ה"חփח חיים" או ה"בן איש חי"... אילו היו רואים את המציגות המצערת כיום של רוב העם היהודי השבוי בידי תרבויות זרות שאינן שייכות לנו, איינו יודע מה זה "שמע ישראל", ומהי "שבת" - מה גדול היה שברם וצערם.

אולם לא יטוש ה' עמו ונחלה לו לא יעוז. גם במצב שנTEMאו כל השמנים, השתבשו הדעות, וגטמאו הנשומות הטהורות של עם ישראל - גם אז אפשר למצוא את פך השמו הטהור, את הנקודה היהודית המצויה בלבו של כל יהודי פנימה, שלא נכנית ולא נטמאת לעולם. ואם רק נשכיל להדליק ולהאיר אותה, הרי שהיא תעלה ותדלק ותהיה لنר תמיד ולשלחת קודש.

← שער האגדה ←

← סיפור נס חנוכה ←

שבעים צבאות הארץ

שבעים אומות בראש ראה הקב"ה בעולם, ולכל אומה ואומה ייעד לה תפקיד וקבע לה תחומיים ותוכנות השיקות לה. עם ישראל הוא העם היחיד אשר זכה להיות "עם סגולה", עם הקשור אל אלוקיו ודבק בו, אולם גם לעמים אחרים נתנו הקב"ה תוכנות: לזה יופי, לזה גבורה, לזה חכמה, ועוד.

יפת אללים ליפת

בפרשת נח נאמר בראשית פרק ו פסוק ט: "אללה תולדת נח, נמ איש צדק תמים היה בדורתיו, את אללים התהלך נח: וילך נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפתח." ובהמשך נאמר (פרק י פסוק ב): "בני יפת גמר ומגוג ומדי ייוון ותבל ומשׁך ותירס."

אבי האומה היוונית שמו היה 'יון', בנו הרביעי של יפת בן נח. ליפת ולבניו נתן הקב"ה את סגולת היופי והחכמה, כפי שمبرך אותם נח (פרק ט פסוק צ): "יפת אללים ליפת...".

אלף ושבע מאות שנה נתגלгла משפחת יוון בעולם עד שעלה קרנה והיתה לראש הממלכות בימי אלכסנדר מוקדון, ואז זכתה שתקויים בה ברכה זו.

איך וכי怎 התרחשו הדברים?

מדינת יון בראשיתה

בימי קדם, הייתה יבשת אירופה ברובה בלתי מיושבת. אולם במשך השנים הגיעו לשם בני אדם, אשר נדדו אליה מארצאות המזרח. ארץ יון הייתה מן המקומות הראשוניים באירופה, שהתפתחו בה חיים מסודרים. שבטים רבים באו והתיישבו בה, ובמשך השנים גיבשו לעצם חי מדינה.

ארץ יוון מוקפת בשלושת צדדייה בים, ומושפעת במפרצים רבים, ולכן רבים מתושבי יוניסטרים. לעומת זאת השפעה רבת על מדינת יוון: היוונים הגיעו בקלות רבה לארכזות אשר מסביבם, וניסו לבוש אותן. הם היו לוחמים אמייצים, וניהלו מלחמות רבות נגד שכיניהם [אשר מהפזרו רשותם שביהם - "מלחמת טרויה"].

במסעותיהם הרבים, באו היוונים ב מגע עם עמים שונים ועם תרבויות שונות, ולמדו מהם: מתושבי צור וצדון - למדו קרוא וכותוב, מן האשוריים - למדו כיצד לחשב את מהלך הכוכבים, ומן המצרים - למדו לעירוך חישובים שונים בהנדסה. כך פיתחו תושבי יוון את תרבותם, ובמשך הזמן נהפכו מלומדים ליוצרים. בתחום המדע, הניחו היוונים את היסוד למדע המודרני של ימינו.

אתונה וספרטה

שתי הערים המפורסמות ביותר היוון היו אתונה וספרטה. הבדלים גדולים היו בין שתי הערים הללו, ואופי מיוחד ומשונה.

ספרטה היא עיר האם של כל תרבויות הטספורט והכוכתיות. היא הייתה עיר צבאית, תושביה ורובם كانوا חיילים. הגברים הגיעו בילוי את חייהם מלחמות הצבא, הילדים בגיל מוקדם הוציאו מהיק אמותיהם וקיבלו חינוך צבאי: לימדו אוטם להשתמש בשחק, ולהסתגל לחיה הצבאית הקשים והמפרכים. כל ילד נבדק מיד עם היולדו: אם התבර שהוא ילד חזק, אשר יוכל למלא את תפקידו כחיל טוב - מוטב, ואם לאו - השילכו אותו אל פניו השדה, ושם מת!

אתונה הייתה עיר מגוונת ונעימה יותר. היו בה חיילים, אומנים, סוחרים ווירדיים. המוכשרים עסקו באמנות ובמדע, או בחקירה פילוסופית. ילדי אתונה למדו מקצועות שונים, וביניהם תפסו מקום בראש: השירה, הנגינה וההטעמלות.

האומנים של אתונה קישטו את העיר ביצירות אומנותיות, אדריכלים מוכשרים בנו בניינים מפוארים, שהצינו ביופיים. משוררים חיבורו מחזות, אנשי מדע גילו עבודות, שלא היו ידועות עד אז בעולם המדע, למשל, שהארץ היא בצורת כדור, הם מצאו דרך לחשב מראש מתי יהיה ליקוי חמה. הפילוסופים של אתונה, שהמפרטים שבhem - Sokrates, אפלטון ואリストו, עסקו בחקרות עיוניות.

המושג "דמוקרטייה" אף הוא התפתח באתונה העם המתורבת לא השלים עם צורת שלטונו של מלכים ורודנים, כפי שהיא מקובל אז בעולם כולו, ובמשך הזמן הצליח להשיג "דמוקרטייה" – שלטונו עם [ביוונית: Δημοσία – עם, קרטיה – שלטונו]. העם בחר במושלים והשתתף באסיפות כליליות שהתקיימו במרכז העיר, שם החליטו יחד בענייני המדינה, למשל אם לצאת למלחמה או לא.

תרבות חיצונית

כך הייתה העיר אתונה למרכז תרבותי מתקדם, וכך התקיימה ברכתו של נח לבנו יפת – ומדינת יוון הפכה לSAMPLE של תרבות יוונית.

אולם יופי זה – חיצוניו הוא. יש בו ברק והזר, יש לו משיכה וקסם. "חכמת יוון" יכולה לעשות את האדם מלומד יותר, מתקדם יותר, מפותחה יותר, אך אין היא חודרת אל עומק האישיות, ואין היא יכולה לשנות משהו במוחו של אדם. כדי שמבטא זאת רבי יהודה הלו בשיריו:

"ראה נא גם ראה, דודי, והבן וסור ממוקשים, צנים ופחחים,
ואל תשיאך [אל תפתח אותה] חכמה יוונית, אשר אין לה פרי – כי אם פרחים"

לחכמת היוונית יש "פרחים" יפים, יש לה חיצוניות מרשימה, אך אין לה "פרי" אין בה תועלת אמיתית לשיפורו של האדם. יכול אדם להיות מלומד, מתקדם – אך אין בכך כדי לשנות משהוAMI תוך אישיותו פנימה. דומה הדבר לבעל חיים מאולף: הוא יכול לבצע משימות מורשומות, להראות "ורכמות" בלתי רגילות, אולם במוחו הוא נשרar בעל חיים לכל דבר. כפי שמספרים על אリストו, מגדולי הפילוסופים באתונה, אשר עסק בחקרות רבות אודות המוסר, האמת והצדקה, והנה יום אחד ראהו תלמידיו אוכל בצהורה בחמית לחלוין. "היכיך?!", תמהו. והוא השיב להם: "כשאני אוכל – אני לא אリストו..."

ואכן בתחום הדת, המוסר והצדק - נשארו היוונים בדרגה הפרימיטיבית של שאר האומות, סגדו לאלילים, והתנהגו בחיקם הפרטיים והחברתיים בניגוד למוסר והצדק האנושי.

בעיות מדיניות

מדינת יון הילכה וה��פתחה, אולם בעיות מדיניות קשות פקדו אותה. מלכות פרס, שהיתה אז אימפריה עולמית השולטת על מדינות רבות בעולם, השתלטה אף על יון. היוונים לא רצו כਮובן לשאת שלטון זו, והם ניסו בכל כוחם להתנגד ולהילחם בפרס. מלחמות קשות התנהלו בין הפרסים ליוונים, אשר במהלךם נגרם הרס וחורבו רב לערי יון.

היתה ליוניים בעיה נוספת: בארץ יון קיימים רכסי הרים גבויים מאוד, המפרידים בין אזורייה. מפאת גובהם של ההרים, לא יכולו תושבי הערים השונות לבוא בקשרים אלו עם אלו, ובמשך הזמן התחלו להרגיש את עצםם בני עמים נפרדים. מלחמות גדולות התנהלו בין הערים הגדולות, על השלטון ביון. ספרטה נלחמה באטונה וביביסתאותה, ולאחר מכן העלתה את כל אטונה באש! אחרי כן קמה העיר "תביה" ונלחמה נגד ספרטה, וכך הילכה יון ונחלשה כתוצאה מהמלחמות הפנימיות שבתוכה.

בזמן שערי יון החלשו והחריבו זו את זו, הילכה והתקזזה בczפונה של יון מדינת מוקדוניה. המוקדונים היו עם מאוחד ומאחד. מלכם פיליפ הקים צבא מאומן היטב, מצויד בשנק עיל ובטכסי מלחמה מקוריים. בעוזרת צבא זה התחיל פיליפ להשתלט על יון, עד שסייע אותה לארצו.

אלכסנדרוס והסוס

בתקופת שלטונו של פיליפ על יון, הייתה יון מעלה מיסים לפרס. כל שנה היה "דרישות" מלך פרס שולח שליחים אל פיליפ מלך יון, שיתנו לו מיסים.

יום אחד, קיבל פיליפ מידידו מלך פרוסיה מתנה מיוחדת במיניה - סוס עצום ונאה, אשר לא היה כמוום בכל ארץ יוון. היה הסוס בעל עצמה וחرون, והוא הורג כל מי שניסה להתקrab אליו, וכן לא יכול שום פרש לרכב עליו. החליט פיליפ לעשות לסתוס כלוב מרוץ, אל הכלוב הזה היה נהוג להשлик כל אדם שנגזר עליו משפט מוות.

לילה אחד חלם פיליפ חלום, שבו נאמר לו: "האיש אשר ירכיב על הסוס האסור אשר לך, הוא ימלך אחריך!" שמר פיליפ את החלום בלבו, ו齊פה לראות כיצד יפול דבר.

ofilip היה בן בגיל חמיש עשרה בשם אלכסנדרוס. בן זה נולד לו לאחר שנים רבות, והוא היה ילד יוצא דופן [הספר "יוסטיפון" מတיר את מראהו: על ראשו רעמת שיער כמו של אריה, ועיניו גדולות - האחת שחורה והשנייה תכלת, ושינוי נדolute, וקולו כkol הנשר]. כבר בגיל צעיר הוא רכש לעצמו חכמויות רבות, והוא משכיל וגיבור חיל. והנה יום אחד, עבר אלכסנדרוס ליד הכלוב של הסוס, והתבונן בו. הוא הושיט את ידו דרך החורים ומישש את צואר הסוס. והסוס, כמו כבשה תמיימה, ליקק את ידו של אלכסנדרוס. פתח אלכסנדרוס את הכלוב, תפס בצוארו של הסוס, והתחיל לרכוב עליו בלי מושכות ורסן.

כשמעו זאת פיליפ שמה מאד, והבין כי הנה בנו ימלך אחריו. הוא גילה לבנו את החלום, ובני השיב ואמר לו: "אם תנתן לי צבא ורכב ופרשים, אלך להלחם באובייך, ואז ישאנצח במלחמות תוווכח לראות כי נכוו החלום אשר חלמת". הסכים פיליפ לבקשת בנו, וננתנו לו חיילים ופרשים. יצא אלכסנדרוס למלחמה ואכן נחל ניצחונות בכל אשר פנה.

מלכות יון מטעמתה

לימים, שלח דריוש מלך פרס שליחים אל פיליפ שיעלה לו מס כדי שנה בשנה. אלא שהפעם קם אלכסנדרוס ומגע מלחת להם את המס. הוא אמר לשיחים: "לכו אמרו למיככם דריוש, כי כל עוד שלא היו לפיליפ ילדים, היהת לו תרגנות מתילה ביצי זהב. אולם כאשר נולד לו בנו, נעצרה התרגנות מתילה..."

שליחי דריוש תמהו מאד על תשובתו המחווצפת והנעוצה של אלכסנדרוס, ומהרו לשוב לארכטם, לדוחה למיכם על ניצני המרד. בינייטים פרצה מלחמה בין יון לארכזות הסמוכות לה, ופיליפ מות במלחמות. את כסאו ירש כמושון אלכסנדרוס בנו, שכונה מעתה "אלכסנדר מוקדזון" על שם ארץ מוצאו. עם עלייתו של אלכסנדר מלך, החלה רוח קרב לנשב בצבאה יו. המלך החדש אחיד את מדינת יון, דיבא את נסיוונות המרד של ערים שונות ביון, שניסו לפרוק מעלייהם את שלטונו המוקדזנים. הוא החריב את העיר "תבי", שהתקוממה נגדו, ולאחר שביסס את שלטונו בפנים הארץ, הלהיב את צבאו לצאת להלחם ולכבוש עמים ומדינות, ובעיקר את פרס. הוא אמר ליוונים, שבמלחמה זו יוכל לנקום בפרסים את נקמתם על החורבן הרב שגרמו הם לארכטם.

ואכן בראש צבא חזק ומלוכד של 40,000 חיילים יצא אלכסנדר למסע מלחמות, כשהיעד העיקרי שלו הוא מדינת פרס. עז היה חפזו להכנייע את האימפריה הגדולה, ובכך לקנות לו שם ותהילה. הקרב הראשון שלו עם צבא פרס נערך ב"אסיה הקטנה", בעיר "איסוס", שם התקיף אלכסנדר את הצבא הפרסי הגדל. למעשה, לצבא הפרסי היו נתונים טובים יותר כדי לנצח, אולם בעיניו הייתה שהוא היה מרכיב לאומיים שונים, ולכן לא היה מספיק מאחד ומלוכד. לעומתו היה הצבא היווני, צבא לאומי אחד, מצויד בנשק ייעיל, ומונhog על ידי מצביה מוכשר. וכך הוכרע הקרב ב"איסוס" לטובות היוונים.

אלכסנדר פונה להחריב את בית המקדש

עתה פנה אלכסנדר עם צבאו הגדול, לעבר רצועת החוף של ארץ ישראל, כדי להלחם בבנות בריתה של פרס, ולספח אותן אל ממלכתו. כל הערים נכנעו לפניו - עכו, אשקלון, עזה. אולם בעיר "צור" נעצר אלכסנדר, והוא לא הצליח לכבות אותה, מפני שהיתה מבוצרת היטב. הוא הקיף אותה במצור למשך שבעה חודשים, ובמהלך התקופה זו ביקש מן היהודים שייבואו לעזרתו. היהודים סיירבו, מכיוון שלא רצוי להחרב את השכינה שנשבעו למלכי פרס. לעומת זאת כאשר פנה אלכסנדר אל "כוטים", שונאי היהודים, הם נענו בשמחה לבקשתו, ובקשו ממנו, שבScar זה ירצה להם להחריב את בית המקדש של היהודים אשר בירושלים, אשר מהוות "אים" על ממלכתו.

ואכן לאחר שנכנעה העיר צור, פנה אלכסנדר אל ירושלים, במטרה לקיים את הבטחה שהבטיח לכוטים צמאי הדם - להחריב את בית המקדש.

הפגישה עם שמעון הצדיק

בדרכו לירושלים, ישן אלכסנדר מלון, ובשוכבו חלם חלום, והנה איש לבוש בדים עומד על ידו, ובידו חרב חדה וمبرיקה, והוא מרים את חרבו על ראש המלך. פחד המלך פחד גדול ואמר לאותו איש: "למה אדוני רוצה להכות אותי? אמר לך האיש: אלוקים שלח אותך לפני ולעזר לך במלחמותיך, ולהכני תחתיך מלכים גדולים ועצומים. אולם עתה דע כי מות תמות, על אשר מלאך לך לעלות לירושלים ולהרע לכהני ה' ועמו".

התהנו אליו המלך ואמר: "אנא! סלח נא לפשע עבדך. ואם רע בעיניך שאליך לירושלים, אפנה ואשובה לי אמר לו האיש: אל תירא, קיבלתי את עתרתך. ועכשו לך לדרך לירושלים, וכאשר תעינע לעיר תראה איש כדמותי, לבוש בדים כמווני. כאשר תראה אותו, מהר ליפול על פניך והשתחווה לפניו, וכל אשר יאמר לך לך לעשות - עשה! רק זכור ודע לך כי אם תמרה את פי, ולא תעשה כל אשר ציויתיך - מות תموתו!"

ובינתים בירושלים שרצה בהלה גדולה, הגיעה השמואה כי אלכסנדר מוקדונו מתקרב בחיל גדול לכיוון ירושלים, ובכוונתו להחריב את בית המקדש. באו והודיעו זאת לשמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ולקח עימו מיקורי וחובבי ישראל, ואבוקות של אור בידיהם. כל הלילה הlek שמעון הצדיק עם חברתו לכיוון היציאה מן העיר, ומנגד הlek צבאו של אלכסנדר והתקדם לכיוון העיר. כאשר הפצע הבוקר נפשו אלו עם אלו. כיון שראה אלכסנדר את שמעון הצדיק, מיד ירד מרכבתו והשתחווה לפניו. אמרו לו עבדיו: מלך גדול כמותך ישתחווה ליהודי זה?! אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנחת לפני במלחמותי!

פנה אלכסנדר לשמעון הצדיק ופמלייתו, ושאל אותו: ומה באתמי? אמרו לו: היתכן שבית שמתפללים בו עלייך ועל מלכותך שלא תחרב, יטעו אותך עובדי כוכבים להחריבו?! אמר להם: מי הלו שהטעו אותי? אמרו לו: כתויים הלו שעמדים לפניך. אמר להם: הרי הם מסוריהם בידכם! מיד תפסו היהודים את הכותים הרשעים, שהיו מתנכלים להם בכל הזדמנויות, ונ��בו אותם בעקביהם, ותלו אותם באגבי סוסיהם, והיו גוררים אותם על הקוצים ועל הברקנים, עד שהגיעו להר גריזים, שבו היה ה"מקדש" של הכותים. כשה הגיעו להר גריזים, חرسו וחרשו אותו, וכך שבקשו הם לעשות בבית אלוקינו, ואותו היום, יום כ"ה בטבת, עשווהו היהודים יום טוב.

זיכרון מאלכסנדר

המשיך שמעון הצדיק לטויל עם אלכסנדר לירושלים, והראה לו את בית המקדש, את חצרותיו, את גניזו ואולמותיו, וכן הראה לו את מקומ קודש הקודשים ואת מקום המזבח. התפעל המלך ואמר: "ברוך ה' אלוהי ישראל ואלוהי הבית הזה! ואשריכם אתם עבדיו, המשרתים לפניו במקום הזה. ועכשו ברצוני לעשות לי זכר בבית הקדש הזה, ואני זחיב לך לצורפים שיעשו צלם כדמותי, ויקימו אותו בבית המקדש ליד קודש הקודשים. כך אזכה שיהיה לי זכר בבית הקדש הזה".

אמרו היהודים למלך: אדוננו המלך, אין לנו רשות מאית אלוקי הבית הזה לשים בו פסל. ולכן הזבב, אשר נידבת אותו לבית המקדש,תו אותו לעני הכהנים ולכלכלת היהודים הבאים להשתחוות בבית הזה. ואנו נעשה לך פה זכר טוב יותר ממה

שבקשת: שכל ילדי הכהנים אשר يولדו השנה הזאת בכל ירושלים, יקראו על שםך - אלכסנדר". נשוא הדברים חן בעני המלך, והוא אכן תרם זהב רב לטובת בית המקדש.

نبואת דניאל

לאחר מכן ביקש אלכסנדר מון הכהן הגדול שיאמר לו על פי ה"אוראים ותוממים" אם ימשיך במלחמותיו עם דריוש מלך פרס או לא. אמר לו הכהן הגדול: לצערנו מיום שהרב בית המקדש הראשו אין לנו אוראים ותוממים, אולם אני אטפל לה' שיתנו לי תשובה לשאלתך. ואכן תפילתו נענתה, וה' שם בפיו לומר למך שיעלה למלחמות ויצלה. הוא אף ראה לו את ספר "דניאל" שבו יש נבואה המדברת אודותיו (בפרק ח):

"בשנת שלוש למלכות בלאסטר המלך, חזון נראה אליו אני דניאל... ואראה בחלום ואני היתי על אובל אולוי [נהר שמו "אולין"] ואשא עיני ואראה והגנה איל אחד עמד לפני האבל ולו קרגינס... ראייתי את האיל מנעם ימה וצפונה ונגביה וכל חיות לא יעדמו לפניו ואינו מציל מידי ועשה קרצנו והגידיל: ואני היתי מבינו והגנה צפיר העזים בא מון הפערב... ויבא עד האיל בעל הקרגינס אשר ראייני עמד לפניה האבל וירץ אליו בחרמת פחה: וראיתי את האיל מגיע אצל האיל ויתTERMרר אליו [נלחם בו בכח] ויד את האיל וישבר את שתי קרגני ולא היה כח באיל לעמד לפניו וישליךו ארצה וירמסחו ולא היה מציל לאיל מידי... ויהי בראותי אני דניאל את החזוון ובקשתה בינה והנה עמד לנגיד בבוראה גבר... ויאמר הגני מוזענד את אשר יהיה באחרית הימים כי למועד קץ: האיל אשר ראת בעל הקרגינס מלבי פדי ופרש: והצפיר השעיר מלך ייו ותקון הגדולה אשר בין עיניו הוא המלך הראשון".

פנה הכהן ו אמר לאלכסנדר: "אתה הוא צפיר העזים, ודוריוש הוא האיל. אתה תרמששו ארצה, ותיקח את ממלכתו מידיו" כך חזק הכהן את לב המלך, והוא יצא מירושלים שמה וטוב לב.

מאז גילתה אלכסנדר יחס טוב ליהודים, הוא מינה את הכהן הגדול למושל כלל הארץ במקומו הפחה הפרסי, והרחיב את גבולות ארץ יהודה.

התרבות ה"הellenistica"

מארץ ישראל עבר אלכסנדר למצרים. מדינה זו קבלה אותו בזרועות פתוחות, מכיוון שראתה בו מושחרר מעול הפרסים השנואים.

בתחילת חשב אלכסנדר להפיץ את התרבות היוונית, שכח העריא, בכל ארצות כיבושו. אולם בעת כיבושיו נתודע אלכסנדר גם לתרבות המזרחית, והתרשם ממנה. הוא אף שkel בදעתו, שאם ברצונו לשלוט ביד רמה על מדינות המזרח, ולהקים ממלכה ענקית המורכבת מעמים שונים וฒבויות שונות, עליו להתחשב בתרבויות אלו. ולכן החליט לפתח תרבויות חדשות, אשר בה יmag את התרבות היוונית עם התרבות המזרחית.

כדי להשיג מטרה זו, וליצור מיזוג והרמונייה בין התרבותות, יסד אלכסנדר ערים חדשות, והושיב בהן בני עמים שונים. העיר הראשונה מסוג זה הייתה העיר "אלכסנדריה" שבמצרים, שנקרה כМОבן על שמו. בעיר זו הושיב מצרים, יוונים,

ואף יהודים, כדי שישפיעו אלו על אלו, ויתמזוغو לעם אחד. הוא הקים באכسانדריה מוסדות להפצת תרבותת יוון, כמו אצטדיוןים, ספריות, בתים אומנותיים, לצד מקדשי האלילים של עמי המזרח. כך התפתחה וצמחה לה תרבות חדשנית, שכונתה: "התרבות ההלניסטית".

הוא עצמו הקريب קורבנות במקדשי האלילים של מצרים, והוכרז על ידיהם כבנו של האליל "אמון". אלכסנדר רצה להיות יותר ממצביא, ואף יותר מממלך. הוא הכריז על עצמו שהוא אליל, כדמות מלכי המזרח שנחגגו להכריז על עצם שם אלילים, ובדרך זו חשב להגדיל את סמכותו בעניין עמי המזרח.

התרבויות ההלניסטיות השפיעו עוד שנים ארוכות על כל עמי הארץ. בהשפעתה ערכו חקירות מדעיות, המציאו המצאות טכניות, פיתחו ענפי אומנות שונים, ועוד. אולם השפעות חיוביות אלו הועמדו בצל על ידי ההשפעות השיליות שלה. על ידי התרבות ההלניסטית התעורר ביתר שאת פולחן האלילים, הותר רסן התאותות, התגברה הסיגידה לגוף, הפקרות ופריקת יצירם היו לדבר חיובי ורצוי, והמוסר האנושי הידרדר עד מאד.

אולם עם אחד וייחיד לא הצליחו תרבויות קלוקלות זו, הלווא הוא עם ישראל, העם הקדוש והנבדל מן העמים, אשר המשיך להיות דבק בתרבותו העתיקה והמנפוארת. אף אלכסנדר מוקדו מצדיו לא ניסה לכפות על היהודים את תרבותו, כיון שהעריץ מאוד את חכמי ישראל ואת תורה ישראל.

הרחבת ממלכת יוון – מוות אלכסנדר

ממיצרים המשיך אלכסנדר במסע כיבושיו ל עבר בבבל. העיר נכעה, ותושביה קבלו אותו בכבוד גדול. שם המשיך לעבר מדינת פרס - ה"אנז" הקשה ביותר לפיצוחו. ואכן במדינה זו נתקל אלכסנדר בקשימים עצומים: תושבי פרס שהיו עד כה מושלים בעמים אחרים, ראו באלאנסטר מושל זה, והתנגדו לו קשות. המלחמה בשיטה החרי שבעצפונו המדינה היתה קשה מאוד לחיליו של אלכסנדר, אולם בכל זאת, עם מותו של מלך פרס על ידי כמה שרים שמרדו בו, הצליח אלכסנדר להכריז על עצמו כמלך פרס. בהיותו בבירת פרס, נשא לאשה את בתו של המלך הפרסי, ועובד גם את שרייו להתחננו בתושבי המקום, כדי להתמזג עמהם.

mprs חזר אלכסנדר לבבל, ובמוחו תוכניות רבות לפיתוח ממלכתו הענקית. אבל לפני שהספיק לבצע את תוכניותיו, חלה בקדחת ומות לפני מלאת לו 33 שנה, ונפטר באכسانדריה שבמצרים.

התפלצות מלכות אלכסנדר

במוותו לא הותיר אלכסנדר בניים, בנו היחיד נולד לו רק לאחר מותו. באין בן יורש, נלחמו שריו הגודולים של אלכסנדר על ירושת ממלכתו. מלחמות קשות התנהלו ביןיהם במשך 25 שנה. כאשר אף אחד מהם לא הצליח לנצח על יריביו ולתפוס את השלטון על הממלכה כולה, החליטו הייריבים לחלקה ביניהם.

כך נחלקה מלכותו של אלכסנדר לארבעה מחוזות, ובכך התקיימה נבואה דניאל במלואה (דניאל פרק ח): "וַיָּצֹפֶר הָעָזִים [מלכות יוון] הַגְּדִיל עַד מֵאָד, וּבָעָצָמוֹ נִשְׁבַּרְהָ הַקָּרוֹן

הגדלה [אלכסנדר מוקדון] ותעלגנה חזות ארבע פרקייה לארבע רוחות השמיים... והנשברת ותעמדנה ארבע פרקייה ארבע מלכיות מגויי יעדננה ולא בchein" [ארבעת המלכים לא יהיו חזקים כל כך כמו אלכסנדר].

על השלטון בארץ ישראל התנהלו קרבות קשים בין "סיליקוס", אשר שנחיה לשלייט על סוריה ולבנון, לבין "תלמי", שליטו על מצרים. הקרב המכריע ביןיהם נערך בשנת ג'תנ"ט (301) שנה לפני הספירה המנינית). בקרב זה ניצח תלמי, ולכך בשבי יהודים רבים אל מצרים. ומazel - במשך 100 שנה, שלטו "תלמידים" בארץ ישראל.

היהודים באלאנסנדريا

במצרים הלכה והתפתחה קהילה יהודית מפוארת. וכך מספרת הגמara (סוכה ז"ה נא א):

"רבי יהודה אומר: מי שלא ראה דיויפולוטין [בית הכנסת מפואר ומיוחד] של אלכסנדריה של מצרים, לא ראה בכבודם של ישראל... ושבועים ואחת קתדרות של זהב היו בה, כנגד שבועים ואחד זקנים. ובימה של עץ באמצעיתה, וחוץ הכנסת עומד עליה, והסודרים [מטפחות] בידיו. וכיוון שהגען להמון לעונת "אמון", הלה מניף בסודרים [כי לא יכולים יכולו לשמוע את קולו, מהמת גודל המקומות], והם עוניים אחריו "אמון". ולא היו יושבים מעורבים, אלא זוהבים [צורני הזהב] בפני עצם, וכשפכים [צורפי הכסף] בפני עצם, ונחפים [אונמי ברזל] בפני עצם, וטרסים [אונמי נחשות] בפני עצם, וגרדים [ארוגים] בפני עצם. וכשענינו נכנס שם, היה מכיר בעלי אומנותו, ונפנה אליהם להשתכר אצלם, ומשם פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו..."

תלמיד המלך מבקש להחכים

לאחר מותו של "תלמיד הראשון", מלך אחורי בנו - "תלמיד השני". בתקופתו, תמו כבר מלחמות היורשים של אלכסנדר, והשליטו על מצרים וארץ ישראל היה חזק בידיו. בזמןו גברה אצל עמי המזרח ההתעניינות בספרי העמים, ובמקומות רבים נוסדו ספריות גדולות.

גם תלמיד זה, בהיותו מלך חכם ונבון ואוהב ספר, הקים לעצמו ספרייה גדולה. הוא חפש מאוד לקבץ לעצמו ספרים רבים מזרות שונות, כדי להחכים עוד ועוד ולהוכיח את הדין והיוושר בעולם. על ידי כך רצה לחבר בעצמו ספר חוקים על כל צרכי העולם - לפי המוסר והצדקה. לשם כך שלח שניים מחכמיו שעיברו ממדינה למדינה ויקבצו עבورو ספרי חכמה. אחרי שבב גדור שעשו חזו אל המלך כשבידיהם תשע מאות ותשעים וחמשה ספרים. שמח המלך מאד, צחק ואמר: הבה ונוציא עוד חמישית, כדי שייהיו בידיינו אלף ספרים. היו שם כמה חכמים, שעשו על תורה ישראלי. אמרו לו: אדוננו המלך, מה לך לטורוח לקבץ ספרים כה רבים, כדי לחזור מهما את האמת והצדקה! עצתנו לך, שתשלח שליחים אל היהודים אשר בירושלים, והם יביאו לך את ספרי תורהם, אשר נכתבו להם על פי ה' על ידי נביאיהם, ומספרים אלו תוכל להתחכם ולשפטו כל דין על פי האמת והיוושר האמתיים.

שמע המלך לעצטם, ושלח שליחים אל ירושלים, שיביאו לו את ספר התורה מתורגם ליוונית. אולם חכמי ירושלים לא רצו לתת את ספר תורה ה' ביד איש נוכרי, ולכן התחכמו ותרגמו לו במקום ספר התורה - את "ספר הישר", שיש בו מדרשי חז"ל על התורה.

קיבל המלך את הספר לידיו, והתחליל ללימודיו. הוא נהנה מאוד מון החכמתה והצדקה הטמונהים בו, עד שעזב את כל הספרים שקייבן לעצמו, והגנה רק בספר זהה, ושם השמחה גודלה על העצה הטובה שניתנו לו חכמיו.

לימים, נודע לחכמיו על התרmitterה. הם הבחינו וממצאו שהיהודים הביאו לתלמידי ספר אחד במקום ספר התורה, מיהרו לבוא אל המלך ואמרו לו: אדוננו המלך, לעגו לך היהודים, כי לא שלחו אלקיך את ספר התורה שאמרנו לך, כי אם ספר אחר שהיה בידם. עצתנו לך, שתשלוח אליהם שליחים בשנית שישלחו לך את ספר תורהם האמתי, כי ממן תמצא את מבוקשך יותר ויוטר מן הספר ששלחו לך. קצף המלך מאד, וחמתו בערה בו. מיד החליט לשלווח שליחים שניית אל ירושלים, שיביאו לו את ספר התורה האמתי. אולם הפעם היה חשוך ביוותה, ונוגג בעורמה, כדי להיות בטוח שאכן קיבל את ספר התורה האמתי ולא ספר אחר. (קדמת ספר הישר)

תרגומים התורה ליוונית

מה עשה תלמי שלח ספרים וממנחות אל הכהן הגדול, ובקש ממן שישלח אליו 27 חכמים מארץ ישראל, אולם לא גילה להם את הסיבה להזמנתם. ואכן הגיעו אל המלך תלמי 27 זקנים כהנים חכמים, ובראשם אלעזר הכהן. כבאים מצרים התקבלו בכבוד גדול. נתנו להם המלך תלמי שבעים ושניים בתים ובקש מכל אחד בפרט לתרגם את התורה לשפה יוונית. בכך רצה לבדוק שאכן יתרגםו לו את ספר התורה, ולא ספר אחר.

שרהה רוח הקודש על כל החכמים, ונתן הקב"ה עזה בלבבם, לתרגם את התורה עם מעט שינויים. כולם כתבו את אותם Shinuiim בדוק, לדוגמא: "אלוקים בראשית" [במקומות] "בראשית ברא אלוקים", כדי שלא יטעו הגויים לומר, כי "בראשית" הוא samo של אליל והוא שברא חס ושלוט את אלוקים]. וכן: "אעשה אדם בצלם ובדמות" [במקומות] "נעשה אדם", שלא יטעו הגויים לומר, שהוא שותפים להקב"ה בבריאות העולם.

כאשר הושלמה המלאכה, הביאו את הספרים לפני המלך, ומצא המלך את כל דבריהם מתואימים, ישרים ונכונים, ושמחה גודלה. הוא למד מן הספרים הקדושים, העמיק בהם, וננהנה מאוד מון החכמה הגדולה הטמונה בהם. ציווה המלך לשלווח את הזקנים הכהנים חוזה ירושלים בכבוד גדול, מלאים באוצרות זהב וכסף.

יהודוי מצרים שמחו מאוד על תרגום התורה ליוונית, הם ידעו שבעקבות התרגומים, יעללה כבודם בעיני העמים, אשר יקראו בתורה על עמיינו ועל הניסים הגדולים שעשה ה' עמננו. לכן חגנו מיידי שנה את היום שבו הסתיימים תרגום התורה ליוונית. אבל חכמי ישראל ראו את הסכנה הגדולה האורבת ליהודי מצרים מתרגומים זה. הם ידעו שבמשך הזמן יתרגלו יהודי מצרים לקרוא את התורה ביוונית, וכך ישכחו את לשון הקודש, ויתרחקו מדרך היהדות ונחשש זה akan התאמת ברבות השנים. על כן אמרו חכמיינו זו: "קשה יומם תרגום התורה ליוונית, כיום שנעשה בו העגל".

"מתיווניים"

בתקופת שלטונו התלמיים התפשטה התרבות ההלניסטית מאוד. במצרים, בסוריה, בעבר הירדן ובApis בארץ ישראל, נבנו ערים יווניות, וביהן הוקמו כל המוסדות אשר

הפייצו את התרבות ההלניסטית. בעירם אלה היו ספריות גדולות, שהכילהו את יצירות הספרים והפילוסופים היווניים, מקדשי אלילים, בתים שעשועים, מגרשי ספורט וכדומה.

הערים היוניות שבארץ ישראל ובמצרים, היו מכשול חמור לבני עמנו. רבים בקרו בהן לרגל עסקיהם, וкли הדעת שבhem אַפְּ הושפעו מן הפאר החיצוני של התרבות ההלניסטית ונדרקו בזיהומהה. הם בקרו במגרשי הספרט, הלכו למקדשי האלים ולבתיהם השעועים כדי להשתתף במסיבות הפרוועות שנערכו שם, וכך פרקו מעלהם על תורה ומצוות. יהודים אלו קראו לעצמם: "מתיוונים".

יראי ה' לא התקרבו למקומות אלו, והתייחסו בשאט נפש לכל הגילויים של התרבות ההלניסטית המושחתת. אך לא היה לאיל יום למנוע את התפשטות הנגע בין בני עמנו.

תחליה רכשו המתיוונים רק את המנהגים החיצוניים של הגויים: דברו בלשונם, והשתתפו בחגיגותיהם, אך עדין שמרו תורה ומצוות. אולם משך הזמן התרחקו מדרך התורה למורי, השתחו לאילי יון, וטימאו את עצםם בבשר פיגוליהם.

עלליו של יוסף המוכס

בתחילת תקופת שלטונו ההלניסטי, הנהלו עדיין החיים בירושלים ובכל ערי היהודים על פי דרך התורה. בכל המקומות היו בתים כנסת, בתים מדרש, תלמודי תורה וכו', וגדולי התורה הם שהנהיינו את העם. לכן חששו המתיוונים הראשונים להראות בגלוי את התרבותם מדרך התורה וממסורת האבות, ופעלו בינויים בסתר. אולם בתקופת שלטונו של "תלמידי השלישי" התחליו המתיוונים להרים ראש:

יוסף בן טוביה, יהודי מושחת ואיש בלבד, הצליח בדרך עורמה לחתך מן הכהן הגדול את הסמכות על גביהו המיסים מן היהודים מלך תלמי. כדי לתת תוקף לתפקידו, שלח אליו המלך חיילים מצריים שיעזרו לו בגביהו המשס. יוסף, שכונה מעתה "יוסף המוכס", רצה להתעשר מותפקידו, ודרש מן היהודים סכומי כסף מופרזים.

اشקלון הייתה העיר הראשונה שאליה הגיעו יוסף המוכס ואנשיו. כאשר סרבו תושבי העיר לשלם לו את המיסים הגבוהים שדרש מהם, הרג עשרים אנשים מראשי העיר וגזל את כלרכושם. מאז, נפלה אימת יוסף המוכס וחבר מרעיו על כל תושבי הארץ. ואיש לא העז עוד לצאת נגדו.

מתיוונים רבים הצטרפו אל יוסף המוכס, וכמוهو התעשרה גם הם מן המיסים שנגבו מן העם. כאשר הרגשו כי גבר כוחם, החלו להרים ראש והעזו להתנגן בדרכי היוונים גם בגלוי. הראשונים שהתחלו בכך היו בניו של יוסף המוכס, אליום הctrarpo רבים מבני גilm, ואף כוהני הדיווט אחדים נתנו לכת בדרכיהם.

סוף שלטון התלמידים

בתקופתו של "תלמידי הרביעי", נתחדשה המלחמה בין התלמידים ובין ה"סליקים" [ירושי של "סליקוס"], שלטו על סוריה ולבנון לאחר מות אלכסנדר]. באחד הקרבנות ניצח תלמי,

ובוגבה ליבו עלה לירושלים ורצה להיכנס לבית המקדש. כאשר ניסו הכהנים למנוע ממנה את חילול הקודש, פרץ לבית המקדש בכתה. אבל מון השמים עכשו בעדו: הוא התעלף ונפל לארץ!

כאשר חזר לארצו למצרים, החליט להתנקם ביהודי מצרים על מפלתו. הוא כינס את הנכבדים שביהודי אלכסנדריה לקרקס גדול, ושם ציווה לשוטות בהם פילים. אבל כאן התרחש נס נוסף: הפילים לא פנו אל היהודים, אלא אל המשיסים, ורמשו רבים ממו היוניים, שבאו לראות ולהנות מסonus של היהודים.

כאשר מת תלמי הרביי, מלך אחורי בנו, הייתה עדיין צער ליימי. הוא לא היה מסוגל לתפס בחזקה את השלטון תחת אביו, ואת חולשתו ניצלו ה"סליקים" מושלי סוריה, ומיהרו לכבות את ארץ ישראל. כך תמה בארץ ישראל תקופת שלטונו ה"תלמיים", והחללה תקופת שלטונו ה"סליקים".

עליות אנטיווקוס לשלטונו

25 שנה אחריו שהסליקים כבשו את ארץ ישראל, עלה אנטיווקוס לשלטונו. אנשי חצרו, אשר רצוי להחניף לו, קראו לו "אנטיווקוס אפיקנס", כלומר: המפואר. אבל מאוחר יותר גבו קראו לו "אנטיווקוס אפיקנס", כלומר: המשוגע. ואומנם כינוי זה הלם אותו ביותר. אנטיווקוס דימה בנפשו שהוא אליל, וציווה על כל עמי ממלכתו להקים במקדשיהם את הפסל שלו, ולהשתתחות לו. אנטיווקוס פירז כסף רב לחגיגות עם מפוארות, והתנהג בהן כאחד השוטים, במטרה לעורר תשומות לב ו"כבוד" בין ההמון.

את שלטונו על כל עמי ממלכתו ניסה לחזק על ידי כך שהפיז בינויהם את התרבות ההלניסטית, ושאייפתו הייתה שום היהודים יקבלו עליהם תרבויות זו. אולם בשלב ראשון הוא לא ניסה לעשות זאת בכתה, אלא בדרכים עקיפות. הוא העלה את מעמדם של המתיוונים, ומינה אותם למשרות חשובות, כמו מושלים, שרים, שופטים ושופטים. הוא עודד אותם לעורך ערביו שירה, חינוך, ריקוד עם, ולהכנס פולחן יווני. כמו כן הקים אצטדיוןים ומרכזי תרבות, וקיווה כי את ימץ לב העם אחרי תרבותו.

הכהונה הגדולה עוברת לידי הטמאות של יאסון

עד לפני שעלה אנטיווקוס לשלטונו, הייתה Ubodat בית המקדש מופקדת בידייו הנאמנות של יוחנן כהן גדול. הוא שמר על טהרתו הביתית, ובמאצימים רבים הצליח להרחיק את משפחת יוסף המוכס ואת שאר המתיוונים מכל השפעה על העניינים הפנימיים של היהודים. מכך זה השתנה לרעה, כאשר עלה אנטיווקוס לשלטונו. המתיוונים קבלו ממנה עזרה לכל תוכניותיהם השפלות.

אחייו של יוחנן הכהן הגדול נימנה בין המתיוונים. הוא שינה את שמו מ"יהושע" ל"יאסון". ברוב חוצפתו ורשעותו, בא יאסון לפניו אנטיווקוס והציג לו סכום כסף גדול, כדי שיימנה אותו להכהן גדול במקומות אליו המלך מסר לו ברצונו את התפקיד הגדול והקודש הזה, לאחר שידע, כי יאסון ודאי יפעל למען הרחקת היהודים מדרך התורה. אנטיווקוס הסכים גם לבקשתו השניה של יאסון: להקים בירושלים בתים משחק יווניים, בהם ילמדו בני יהודה ללכנת בדרכיהם המקולקלות של הגויים.

ירושלים מחוללה

שלוש שנים שימש יאסון בתפקיד הכהן הגדול, ובמשך תקופה זו השתנו החיים בירושלים מען הקצה אל הקצה. עיר הקודש חוללה על ידי צערירים פורקי עול, ונחפה לעיר יונית. הגינו הדברים לידי כך, שבמגרש הספורט שהקים יאסון לא הרחק מהר הבית, שיחקו המתינוים במשחקי התגובהות. גם כהנים מסוימים עזבו את עבודתם בבית המקדש, ויצאו למגרש לשחק שם, כדרךם של הגויים!

חילול עיר הקודש גבר עוד יותר יוטר בזמנו של "מנלאוס", האיש אשר קיבל את משרת הכהונה הגדולה במקום יאסון. להה הבטיח למלך אנטיווקוס רודוס השלמוניים, סכום כסף גדול מזה שנחוג לשלווה לו יאסון תמורת המינוי. את הכספי לתשלום המש ולברכיו הפרטיים הוציא מנלאוס - מאוצר בית המקדש! וכשגם זה לא הספיק לו, לא היסס ומכר אף כלים מכלי הזהב הקדושים.

הרג נורא בירושלים

רבים מיהודי ירושלים חיכו להזדמנויות לנרש את הכהן הגדול הרשע הזה מן העיר. בשלוש שנים לאחר מינויו של מנלאוס, נדמה היה כי הנה הגיעו ההזדמנויות המוחילות.

הדבר היה כשיצא אנטיווקוס למלחמה במצרים, ולא הצליח להשתלט עליה. בארץ ישראל נפוצה שמוות שוא, כי אנטיווקוס נהרג במלחמה. בשמהתם הזרדו תושבי ירושלים לקום על מנלאוס ולגרשו מן העיר. לאסונים - עבר אנטיווקוס בדרכו חזורה מצרים לסוריה - דרך ירושלים, שם נודע לו על גירושו של מנלאוס. בהיותו סר וועף על מפלתו במצרים, התנפל על יהודי ירושלים ושפך עליהם את כל חמותיו. הוא השתולל בעיר כחיה טורפת, הרג אלף איש, והוציא בגלות עם רב ונ دول, ופייר את כל החכמים אשר בה, כפי שמתאר זאת "יוסיפון" (חסמונהים ב, ד-ה):

"ויצו על אנשיו לאמור: המכaco כל אשר יפול בידכם, וגם על הממליטים את נפשם על גנות הבתים אל תחמלו. ויהרוג בעלי רחמים נער וזקן, איש ואשה, גם בחור גם בתולה, וגם על עוללים ויונקים לא חמלו. ובשלותם הימיים השחיתו שמנונים אלף איש - ארבעים אלף נהרגו, ואربعين אלף נמכרו ונלקחו בשבי. וכל זה איננו שווה לו - וחמש אנטיווקוס בכף רשות את כל כל הkowski, וכל אשר התנדבו המלכים לפאר את המקדש וליפותו, את הכל גול בידי חמס".

גזרות שמד

בשלב זה החליט אנטיווקוס להרחיק את העם בכח מדריך ה', ולאזור עליהם גזרות שמד. המלך הרשע הזה ידע, שככל עוד ישמרו היהודים את מצוות תורתם, לא יוכל לשלוט עליהם שלטונו מלא.

הוא כתוב אגרות לכל ערי יהודה, ובהן נאמר, כי כל עמו צריך להתחאחד בתורה אחת וחוקה אחת. אין להקריב קורבנות בבית המקדש בירושלים, אלא להקים במקומות מקדשים לאלים, ולהקריב בהם בשדר חזיר וכל בהמה טמאה.

בעצת יעציו החליט אנטיווקוס להתמקד בעיקר בעקבירות מצוות התורה העיקרית, אשר עקריתנו תגרום בעקיפין לעקיירת התורה כולה - מצוות אשר בלעדיה תהיה התורה רק בגדר טקס ופולחן חיצוני חס ושלום, שתשתתקח מאליה עם הזמן. הם

הגיעו למסקנה, כי שלושת המצוות העיקריות הן: שבת, ברית מילה, וקידוש החודש. [קידוש החודש פירושו, כדי לקבוע את היום הראשון הראשון של החודש, ציווה התורה שאם יבואו שני Unidos ויעמדו בבית הדין שראו את הירח בצורה מסוימת בסוף החודש שעבר, על פי זה יקבעו בית דין באיזה יום יחול ראש חדש, ועל פי זה יקבעו מועד ויהי ישראל].

השבת

"וְשָׁמַרְוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְׁבָּת לְעֹשָׂת אֶת הַשְׁבָּת לְדֽוֹרֹתֶם בְּרִית עוֹלָם: בֵּין וּבֵין יִשְׂרָאֵל אָזֶן הָוָא לְעֹלָם פִּי שְׁשָׁת זְמִינָס עֲשָׂה ה' אֶת הַשְׁמִינִים וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְׁבִּיעִי שְׁבָּת וְיִנְפְּשָׁ".

השבת הרי היא מכירה ואומרת: יש בORA לעולם שברא אותו בששה ימים ונח ביום השביעי, אליו אנו נכוונים ומשתходим! אבל היוונים רצו לעkor את המחשבה הזאת מלבד כל יהודי לאמר: אנחנו אדוני הארץ! אלינו צריכים להכנע!

ברית מילה

הנה ברית המילה היא אותן ביןינו ובין הקב"ה, כי חפצים אנו להשתמש בגופנו אך ורק על פי רצונו ה'. הקב"ה מנהה אותנו לרשותו את היצרים שבתוכנו, ולהשתמש בהם כראוי. אך היוונים לא כן מחשבתם אלא אדרבה להסיר את הרשות ולאבד את הסיגים, ולהיות חיים שבhem הכל "מותרים לכם מותרים לכם", מבחינת 'מי יאמר לו מה תעשה, וממי יאמר לו מה תפעל'.

קידוש החודש

קביעת ראש החדשים מצירה לנו, כי כח אלוקי הוא המושל על הזמן ומנהיג אותו, ולא הזמן שולט علينا. ביום שקידשו בית דין את החודש - מקודש הוא, וממליא מקודשים המועדים על פי אותן הימים שבו קבעו חכמי ישראל שמתחילה החודש. אין אף אחד בעולם שיכול לשנות את מהותם של הזמנים, רק חכמי ישראל. זאת לא הסכימו היוונים: הזמן נתון בידיינו, ובאפשרותנו לעשות בו כטוב בעינינו, ואילו היהודים לא יקבעו לעצמם, מתי יהיה חגיהם ומועדיהם שונים, אלא הכל על פי החלטותינו.

היופי הופך לכיעור

ייפוי של יפת - כשהוא משרת את האדם לעבודת ה' - הרי הוא אכן יוфи. אך כשהוא מנסה להתנצל לעם ישראל - אין לך כיעור גדול מזה. הגבורה הופכת לעיריות ואכזריות, החכמה - למזימה, והאמת - לסלוף.

עולם בלי בORA, גוף ללא רשות, זמן ללא קדושה - הייש לך כיעור גדול מזה!!

מלחמת חורמה

לפני שעזב אנטיקוס את ארץ יהודה, הפקד בה את שר צבאו "פוליפוס", וציווה אותה: "כל אשר יאות מהם למצותי, וישראל אל צלם תМОונתי, ויאכל בשער חזיר, ויצא מדת משה - יחיה. וכל הממן - יהרג ללא חמללה".

היו אלו ימים קשים ונוראים לעם היהודי, ובפרט ליהודים ירושלים. היהודים פרצו שלוש עשרה פרצות בחצר העוזרת של בית המקדש, בטלו את שני קרבנות התמיד שציווה בORA לעולם להקריב בכל יום, קרבן תמיד של שחר וקרבן תמיד של בין

הערבים, טימאו את השמנים המיועדים להדלקת המנורה, טימאו את בית המקדש בפולחן האלילים ובמעשי תועבה, את בניית ישראל הסגירו לעריצי האויב, והשכיחו כליל את השבותות והמוועדים.

ביום ט' בכסלו שנת ג'תקצ"ג (161 לפני הספירה למניננו), הקימו היוונים פסל טמא בבית המקדש על מזבח ה' הם בנו במוות לאלילים בכל ערי יהודה, קרעו את ספרי תורה ה' לקרעים ושרפו אותם באש.

כל מי שהיה ירא את דבר ה' יצא מן העיר וחיפש מפלט באחד הערים שבהרי יהודה. שם הצלicho בזמן הראשון להסתתר מעיני שוטרי אנטיווקוס הרשע, ולקיים את מצוות התורה. אולם פתרון זה היה זמני ביותר, שכן לאחר שבירסו היוונים את תרבותם הטמאה בירושלים, יצאו הם לכפרים ולהרים לתור אחר יהודים השומרים תורה ומצוות. היה זה נסיוו קשה ומורע עבור היהודים הנאמנים. הם התחבאו ביערות ובמערות, והיו מוכנים למסור את נפשם על קידוש ה', כאשר יד הוצרים תשיג אותם גם שם. אף אחד נשים וועללים, מסרו את נפשם על קידוש ה', נתבעו ונרגעו על שמירת התורה והמצוות, ה' יקום דם.

מות אלעזר שר הכהנים

תפסו היוונים את אלעזר שר הכהנים, שהיה כבר זקן ושבע ימים והוא אלעזר הנ"ל אשר נשלח בראש המשלחת אל תלמי המלך לתרגם את התורה, והביאו אותו לפני פוליפוס. פנה אליו פוליפוס ואמר לו: "אלעזר הכהן, הלוא איש חכם ונבון אתה! אל נא תעבור את מצות אדוננו המלך. עבוד לצלמו, ואכול מבשר זבחו, ואז תחיה ולא תמות". ענה אלעזר הכהן: "חלילה לי להפר את מצות אלוקי, אל-חיים ומלך עולם, ולעשות את מצות אנטיווקוס אשר ימיו כצל עובר".

ראה פוליפוס כי לא יוכל לשכנע את אלעזר להישמע לו, והחליט לנוקוט בצדד אחר. הוא פנה אליו בסתר ואמר לו: "יודע אתה שאני אוהב אותך ומכבד אותך כבר ימים רבים, מכיר אני אותך עוד מעת היומי משורתו של תלמי המלך. כאשר באת אליו עם חבריך לתרגם את התורה, נוכחותי לעמוד על גدولתך ומעלך. ועכשו מرحם אני לך ועל שיבתך, ואני אני רוצה להרע לך. ולכן רוצח אני להציג לך הצעה אחרת: קח לך חתיכת בשר כשרה משלה, ותأكل אותה בפני העם, באופן שיחשבו שאתה אוכל מבשר זבחו של צלם אנטיווקוס. אם תעשה כן אחמול عليك ולא אמית אותך".

אולם אלעזר הכהן לא הסכים אף לזאת. הוא פנה לפוליפוס ואמר: "שמע נא אותך, פוליפוס פקיד המלך אנטיווקוס! בן תשעים שנה אנוכי היום, וכל חי דבקה נפשי ליראה את ה' אלוקי ישראל. ואיך אבוא היום לעשות רミיה ולהפר בריתו? אם כה עשה בדבריך, אחטייא את ישראל, ויאמרו היהודים: הנה אלעזר הכהן, בן תשעים שנה עזב את תורה אלקיו והפר בריתו. ואם כו מה לנו חלק ונחלה בתורת ה' ויפרו גם הם ברית ה' ויעזבו את תורהתו, וילכו נפשותיהם לאבדון. לכן חלילה לי לטמא את טוהר שיבתי לגורום ליהודים רפיון ידים באמנות ה'. אמותה הפעם את המות הזה ואוטיר אחריו גבורה ואומץ לעמי ולבחרוי. אתם תמיינו אותי פה, ואלוקי ישראל יחניini שם בעולם הבא. והיהודים בראותם את מותי פה על ידכם - יאבו גם הם לעזוב את חייהם למען יקר תורה אלקינו, ונהייה אני והם כולנו חיים!"

כש mooie פוליפוס דברים אלו, הפך ליבו לאוצר, והחליט להמשיך ביתר שאת להרע לישראאל בכל מאודו. הוא ציווה לייסר ולהוכיח כל יהודי שדבק בתורתו, וכן ציווה לייסר את אלעזר הכהן ביסורים קשים. וכאשר היכו אותו ועינותוabisורום קשים בלי חמללה, נאנח אלעזר הכהן ואמר: "אלוקי אתה ידעת כי יכולתי להצליל את נשפי מן המות הזה. אבל לא חפצתי כי אהבתהך. והנה הם יוכנו מכות נמרצות אשר אין בי כח לשאת אותן. אבל בגלגול גודל האהבה שבוערת בליבי אליך - מכות אלו חביבות עלי, ואסבלו בכח ובגבורה. ואתה למען רחמייך, רחם על עדת ישראל, והצילים מכל אויב וושונא". וככלותו לדבר ולהתפלל אל ה', עלתה נשמותו הטהורה השמיימה, והותיר אחריו כח ואומץ וגבורה לבני עמו. ויספונו פרק י. החסונאים בז

מות אס ובנייה

אם גיבורה אחת מבנות הלוויים - ילדה בן, והחלטה למול אותו למרות גזירות היוגנים. ביום השמיני מלאה את בנה בתופים ובמחולות, ובידועה כי יד היוונים מתקרבת לעלה ועל תינוקה להורגם, הקדימה וקפצה מן החומה בשtinyoka בחוק בזוריוניתיה, והיא קוראת ואומרת: 'רבונו של עולם, "כל זאת באתני, ולא שבחנוך, ולא שקרנו בבריתך, לא נסוג אחזר לבניינו" וכך קידשה את ה' ברבים.

אלף איש במערה

בקרב היהודים כמה קבוצה שמנתה למעלה אלף בני אדם: אנשים, נשים וטף. קבוצה זו החלטה: לא יתכן שנוטר על שמירת השבת, שהרי בORA העולם ציווה: "ששת ימים תעבוד, וביום השביעי תשובות". לא נפר את מצות מלכו של עולם, מפני גזירותו של מלך שלfel ורשע. מה שעשו התהבאו במערה אחת, ושם שמרו את השבת ההלכתה. אלא שהיה מלשין אחד שגילה אותם, והליך והסיגרים לידיו המלך. שלח המלך את חילוטיו אל המערה, עמדו החילילים בפתח המערה וקרוואו לעבר היהודים: מודיעו מרitem את פי המלך? אם ברצונכם להציל את נפשכם, קומו צאו מן המערה וסورو למשמעותו של המלך!

נענו כולם ואמרו: טוב לנו למות כאן ולהזכיר את מצותו של מלך בשר ודם, ולא להזכיר חילוה את מצותו של מלך עולם!

משמעו החילילים היוונים את תשובה הנחרצת, הביאו עצים אל פתח המערה והעלו אותם באש, והמערה כולה התמלאה עשן. כך מתו כל יושבי המערה - אנשים, נשים וטף - על קדושת שמו יתברך. ויספונו ס

๒๘ חנה ושבועת בניה

צדקה הייתה חנה, ולה שבעה בניים. יום אחד תפס פוליפוס - פקיד המלך - את חנה ושבועת בניה, והביאם לפני המלך יתברך. ויספונו ס

חובא תחילה האח הגדול לפני המלך, ניסה המלך לפתותו ולשכנעו כי יעוזב את תורהתו ואמונהתו, יידבק בחכמת יונו. הוא אף איים עליו שם לא כו, ימיתוחוabisorום קשים ומריים. נעה ואמר הבן בבטחה:

"מה לך להרבות דברים וללמודנו תורה תעטעעך? הלווא תורהנו תורה אמת, מסורה

לנו מאבותינו ואבות אבותינו, לא נסור ממנה ימין ושמאל! אドני המלך, אל נא תרבה בדברים, אם רצונך להורגני, أنا עשה זאת תכף ומיד, ותמהרני לעלות אל ה' אלוקי".

קצת המלך מאד, וציווה על עבדיו להרוג את הבן במיטה משונה ואכזרית לעיני amo ולעוני אחיו למען יראו וייראו. כך נטבה הבן הראשון על קידוש ה'.

הביאו את הבן השני אל המלך. אמרו לו שרי המלך: שמע את מצות המלך, ולמה תමוטם ביסורים גדולים, כמו שמת אחיך? ענה ואמר להם:

"מיהרו את האש ומיהרו את החרב, ועשה כי כרצונכם, ואל תגרעו לי דבר מכל אשר עשיתם לאخي, כי לא נופל אנו כי ממנו בחסידות ובטהרת הנפש וביראת אלוקים".

ציווה המלך שיירגו אף אותו מותו יסורים קשים ומריים. ואז אמר הבן לעומתו: "הוי ואוי עלייך, אכזר על נפשותינו התחשוב כי תקה את נפשותינו לעשות בהן כחפץ?! הוא ה' הולכות אל האלוקים אשר נתנו, ואל מקום האור הגדול אשר עם ה', ועוד נחיה חיים ארוכים, אשר לא יהיה להם סוף וקץ. ואתה - נפש תלך לדרכו עולם!" ויהרגו גם את הבן השני לעיני amo ואחיו.

הובא הבן השלישי לפניו המלך, אמר הבן למלאך: "הוי, איש צר ואובי! מה לך להפחידני למרות המיתות והיסורים הקשים שאתה מביא علينا, אין לנו לא פחד ולא דאגה. יודעים אנו שזהו רצון ה' לזכך את נשותנו וככפר על עם ישראל. את כל היסורים אנו מקבלים באהבה, וה' יתן לנו שכר פועלתנו, ואילו אתה תלך לאבדונו!"

ויתמה המלך וכל שריו על גודל הנפש אשר ראה הבוחר הזה, ויפלא בעיניהם. ויהרגו אף את הבן השלישי לעיני amo ואחיו.

הובא הבן הרביעי לפניו המלך, ואמר לפניו: "אל תדבר אליו דבר, אכזר! לא תאריך עלי בדברים. עשה רצונך בגויתני, ונשماتי תלך אל אלוקי ישועתי. ה' אלוקינו ישוב ויחיינו ולפנינו יקימנו, ולך לא תהיה תקומה וחיים". ויהרגו גם את הבן הרביעי על קידוש ה'.

הובא הבן החמישי לפניו המלך, ואמר לפניו: "אoil וכסל, אשר לא יבין אל פעולות מעשיינו חושב אתה כי מסרנו ה' בידך משנאנו אותנו חס ושילום. דע לך כי רק מהאהבתנו אותנו הביאנו ה' אל הכבוד הזה, לモות על קדושת שמו יתברך!", ויהרגו אף את הבן החמישי על קידוש ה'.

הובא הבן השישי לפניו המלך, ואמר לפניו: "עתה אלוקינו מותרצה במוותנו לכפירה על עם ישראל, והנה אנחנו נמות, ואתה - ישרך ה' מארץ החיים", ויהרגו גם את הבן השישי על קידוש ה'.

ויהי כאשר ראתה חנה הצדקת את בניה נעקדים זה אחר זה, לא חד ליבה, ולא רגזה בנפשה, אלא הייתה משוררת בלבها ואומרת: "אם הבנים שמחה - הלויה!". ותעמוד באומץ לב על בניה הכהנים הנחרגים, ועל אייריהם החתויכים המשוככים על הארץ, ותאמר: בני,بني לא יודעת הייך באתם בבטני, ואני לא רקמתי את

גויותיכם בבטני, וגם רוח ונפש לא נתתי בהם. אמונם האלוקים - אלוקי ישראל - הוא יצר אתכם, והוא בונה עצמותיכם, והוא ארוג את גידיכם, והוא העלה עליכם את ברוכם מלמעלה, גם הוא כיסה בשרכם בעור, והצמיח עליו שערותיכם, ויפח באפכם נשמת חיים, והוציא אתכם לאור העולם. ועתה! נתתם נפשכם תחת תורה הקודשה, למota מיתה קצחה ולהפרד מהיותם קצריים. והוא ישיב עוד את נפשותיכם בהם, וביאו עליכם רוח וחיותם, ויציליכם ממהמות הארץ, וינחיכם החיים הארכיים. על כל זאת בני יתנו ה' שכר פועלתיכם. ואשריכם על כהה, ואשריכם ילדים וולדתיכם!

ויתמה המלך מאומץ לב האשא, גם פוליפוס נכלם מאד. ויאמר המלך: הגישו אליו את הבן השביעי, באשר הוא נער קטן. אולי יוכל לפתו, ולא תתפאר עלי האשא הזאת לאמור, כי נצחתי את אנטיוchos המלך, בחזקי ובאמץ את בני למות על תורה אלוקינו.

ואז הביאו את הבן השביעי והאחרון - והוא נער קטן בן שבע שנים בלבד. התהנו אליו המלך: עשה רצוני! ואני נשבע לך להפקידך לשנה לי ולהמשילך בכל מלכותי, ותהייה עשיר בכסף ובזהב. בזה הנער את דבר המלך ואמר:

"הוי, מלך זקן וכסיל! איך תתפאר ותתהלך במתת שקר? מהר ועשה בי כיתר אחיך, ואל תאחרני, כי הצליח ה' דרכិ לлечט אליו!".

לא ידע המלך את נפשו, והחליט לנ��וט בצד אחר. הוא פנה אל האם ואמיר לה: האשא טוביה! חמלני נא על הילד הזה, ורחמי נא את פרי בטנק, ופתני אותו בדבריך לעשות רצוני. וישאר לך לפחות זה לפטיטה. אמרה חנה בחרמתה: אכן רצוני לפתח את הילד, אך אוכל לעשות זאת טוב יותר אם אטרחך מכם מעט, כדי לדבר עמו בצד ולשכנעו.

הolicies חנה את בנה הקטן אליה, נשקה לו על פניו ואמירה לו: "בני, שים לבך לדברי והבינים. עוזב כל זאת! אשר אני נשאתיך בבטני תשעה חדשים, ושתי שנים מהלבבי הינתקיך, ובחבל ובמצו עד היום כלכלתיך, וגם מיראת אלוקים ומתרותה, כפי יכולתך וכי שנדיך לימודתיך. ועתהبني, פחק ענייך וראה השמים והארץ, הים והיבשה, המים האש והרוח ויתר הנבראים, ותתבונן בהם לדעת כי בדבר ה' נעשו, ולאחר מכן יצר האלוקים את האדם להיות התמים לעבדותנו ולקבוע בלבו את יראתנו. והוא נתנו לך לפועלתו. אבל הבטחתו של בן האב ותויה, לא תועיל ולא תצליח, והכל נגד העולם הקיים כאין. ועתה, בני! אל יפתח אותך האכזר הזה בדבריך שקר, ועל תשען על רוח פיו, כי מה יתנו לך? ואם תנצל משפטו לפני שעה - אין תנצל משפט האלוקים!! אך שמע בקולי ומוט על קידוש ה', וכך עם אחיך. וממי יתנו, וראיתי עתה מקום גדולת מיקום תפארתיכם בגין עדרו, ונאור כולנו באור ה', נגילה ונשמחה בו. ואני אבוא אליכם ואשמח בהם, כאילו ראייתי יום חתונתיכם!".

עוד היא מדברת אליו ומאricה בדברים, אמר הבן: אמי היקרה, למה תאחריי אותי ללכנת, ולא תעביני לישע אל אחוי הקדושים? כי אין בלבני לשם אל המלך, ודבריו כולם אין וכ/apps בדעתתי נגד תורה ה'.

הLCD הילד אל המלך, ובלב אמץ פנה ואמיר למלך: "הוי, מלך זקן וכסיל, אכזר ואובי לה! על מי תתנסה ותאמר כי תנצחחו בדבריך? אני בן שבע אתה בן שבעים,

ואני מלויג על הוללותך. אני מאמין בתורת ה' אלוקינו, אשר חrafted ונידפת בדבריך ובמעשיך, ולא אחש לטעותיך וhubליך. ואם נסובל את מכובדי משפטיך בעולם זהה, הננו הולכים לחיה עך, ולמקום החיים אשר אין בו מוות. ואתה תשאר מתועב ומרוחק מה' אלוקינו, כי עשה לך נקמה, ובשאול תחתית תרד, במקום אשר אין בו לא אור ולא חיים, מקום חושך וצלמות, ולא תמצא שם לנפשך מרוגע ולא מנוחה, צרה וצוקה יסובבוך, ואש וגופרית יקיפוך, כי זה חלקך מאת אלוקי".

קצת המלך מאד על דבריו העזים של הבן, וציווה להוציא עליו מכות נמרצות ועינויים קשים יותר מיתר אחיו, וכך נהרג אף הוא על קידוש ה'.

עמדונה האשה הגיבורה, הצדיקה והטהורה, ותפירוש כפיה השמיימה ותאמיר: על לייבי בה', רמה קרני באליקי. אנה ה' אסוע נשמתי אליך, ולא יפגעו בי אויבים. והראה לי את המקום אשר הכתנת ליעבדך – בני, המתים על קדושת שמק, והחנילני חלק מעט עמם שם. וככלותה להתפלל, יצאה נפשה בדרכה, ותפול על גויות יליהו, אם הבנים שמחה. וויספפו יט

התקוממות בעיר מודיעין

המצב הקשה נמשך, והרדיפות החלו והתגברו. יראי ה' הבינו שהتورה והיהדות נתונים בסכנת קיומם, בתנאים כאלה עוד מעט תאבד שאրית יהודת חס ושלום, ולא יהיה המשך קיום לעם ישראל. הם הבינו, כי אין מנוס אלא לצאת למלחמה בחרב ובחנית מול הצר הצור. ר

התקומות הגליה נגד היוונים התחילה בעיר "מודיעין". שם כינס מתתיהו, בנו של יוחנן הכהן הגדול ממשפחחת חשמונאיא, את שני אחיו ואת חמשת בניו: שמעון, יוחנן, יונתן, יהודה ואלעזר, אשר התחלו לדבר בגלוי על כוונותם להתרורד ביוונים.

הגיעה השמועה אל פוליפוס פקיד המלך אנטוכוס, והחליט מיד לשלוט עם פלוגת חיילים אל העיר מודיעין. הוא הקים בה פסל, וציווה על כל התושבים להקריב לו קורבן. פוליפוס פנה אל מתתיהו וכח אמר לו: "שמע נא, מותתיהו הכהן! אתה איש נכבד בעמדך, עשה את מצות מלכי אנטוכוס, ותחיה ולא תמות". ענה מתתיהו בקול גאה ואמר: "אני – את מצות מלכי אני עושה. ואתם – עשו את מצות מליכם, כאשר ציווה לכם".

עוד הם מדברים, והנה קם אחד משרי פוליפוס שהיה יהודי "מתיוון" ואמר: "תמה אני מאד משרי המלך ומצבאו, עד מותי תחרישו למותתיהו ולא תעשו נקמה בו, על אשר העיז פניו לבתני עשות מצות המלך?" ובדבשו כן, שלף את חרבו, ורוצץ את ראשו של חזיר אחד, העלה אותו על המזבח אשר הקימו לבבונו של אנטוכוס, והקטיר אותו באותו אופן שבו מקריבים – להבדיל – קרבן עליה בבית המקדש.

בראות מותתיהו את זאת, קצת מאד וקנא את קנאת ה'. מיד שלף את חרבו, רץ לעבר אותו רשע, והכה אותו על צוארו בחזקה. גופו של אותו רשע נפל על המזבח אשר הקים, ונשרף באש יחד עםבשר החזיר. ואילו ראשו עף כלפי מעלה, ונחת ליד שר הצבאה היווני. בתוכו הבהלה שנוצרה הכה מותתיהו אף בשער הצבאה ובעוד רבים מחיליאי היוונים, ואילו היתר מיהרו לברוח.

המכביה"

אך מהתהיו לא הסתפק בזאת. הוא תקע בשופר, והכריז: "מי לה' – אליו מי האיש החזר לتورת אלוקיו ומחזיק בבריתו – יבוא אחראי" הוא אף ביקש מיהודה בנו לסבוב בארץ, לחפש במערות, ולצורך אליו כל איש אשר קנאת ה' טהורה מפעמת בלבבו. הלא יהודה ממקום למקום בהכרזות: "מי לה' אליו!!! ואכן התקבצו אליו עדת אנשים צדיקים החדרים לדבר ה', ובאו עמו אל העיר מודיעין. אמר להם מתתיהו: "שלום בואכם, מה לנו להרבות דברים ועצותינו אין פה כי אם להתפלל לאלוקים להוציאו את שאריתנו. ועתה: חזקו ונתחזקה במלחמה, ולה' היושעה". שמעו האנשים את הדברים, התחזקו והיו נוכנים למלחמה. הם חרטו על דגלים את סיסמת הקרב **מכביה**, על פי הפסוק: "מי בМОץ באלים יה'". מהתהיו וצבאו הלכו ועברו מעיר לעיר. הם החלו להוכיח את מחותיאי עם ישראל – יוונים ומתיוונים. נתכו את הבמות שהקימו היוונים לאלילים, ואת יודי ישראל מלו.

צוואת מחתיהו

מהתהיו חש כי קיצו קרב, על כן כינס הוא את בניו וחיזק אותן שימושיו במלחמות הקודש נגד היוונים, וכך אמר להם: בני, יודע אני כי עתה יהיו מלחמות גדולות ביןיכם ובין היוונים, על אשר קמנו להילחם בעמדנו. ועתה בני, קנאו את קנאת ה', ולא תפחדו ממוות. כי אם תموתו במלחמה ה' – תקבלו שכרכם מנו השמים, ויתנו לכם ה' חן ובכבוד אמיתי בעולם הבא. הלווא תדעו, כי פנחס אבינו קニア אף הוא את קנאת ה', וסיכון את נפשו להרוג את המדיינית, וקיבלו מאה ה' שכר על כך לדורות עליים. לכן בני, חזקו ואמצו, אל תיראו ואל תעריצו מפני הגויים הטמאים האלה. כי הם – יבטחו בכוחם הכללה ובגבורתם החולפת, ואתם – תבטוו בכח ה' אלוקינו, אשר לא יכול ולא יכול, יוכל הוא להוציא אתכם גם אם תהיו מעטים! היקבצו בני, כאשר אחד בלבד אחד, וקנאו את קנאת ה', כאשר עשו אבותיכם, וזה יתן פרחיכם ומוראותם על אויביכם!

קרא מהתהיו לשמעו בני הגדול ואמר לו: בני יודע אני כי ה' נתנו לך חכמה ודעת, ובכבודך להנrig את עם ה' בעזה טוביה וברנהגה ישרה. ולכן התאם בכל כוחך להדריך ולהנrig את העם הזה, וה' יהיה בעוזך!

לאחר מכן קרא מהתהיו לבנו יהודה וכך אמר לו: "בני יהודה, שמע לעצתי, ובכל אשר תפנה תשכיל ותצליח. אני ידעת, כי איש מלחמות אתה, והאלוקים נתנו לך כח וגבורה, ולבד כלב הארי, אשר לא ימס ולא יפחד. ועתה, כבד את ה' בכוחך, כי הוא נתנו לך הכל וכל כוחותיך ממנו הם, וצא להלחם את מלחמות הקודש בכל עוז. ואל תעטzel ללהת לכל כיון ולכל מקום בארץ הקודשה – במצרים ובמערב, בצתפון ובדרום, רקחת נקמה מיד הגויים המטמאים אותה. אתה תהיה שר הצבא ומושוח מלחמה לאחיך היהודים, ותליך לפניהם בכל מלחמותיהם".

כסיומו לדבר, ביקש מהתהיו שיביאו לפני פך שמו. הוא שפך אותו על ראש יהודה, ומשח אותו למשוח מלחמה. אז הריעו כל העם תרועה גדולה, ותקעו בשופר וקרואו: **יחי הנגיד! יchi משוח המלחמה!**

הקרב הראשון – נגד אפולוניויס

המשמעות על תנوعת המרד ההולכת וمتפתחת, בראשותו של יהודה, הגיעו אל

"אפולוניוס", מפקד גיורת השומרון מטעם אנטיווכוס, והוא אמר: "מי הוא זה, אשר מלאו ליבו למרוד על אדוננו המלך אנטיווכוס!!". מיד גייס אפולוניוס את חיל המცב - גזרדי הצבא האזרוריים, ועלה לעבר הרי יהודה, כדי לדכא את המרד בראשיתו.

יהודיה וקומי לחמייו - איכרים חסרי נשך שאינם מלומדים במלחמות, מצוידים בגזרנים ובקלשונים - יצאו לקדם את גזרדי הצבא המאורגנים והחמושים של אפולוניוס.

"לא בחייב ולא בכח, כי אם ברוחך - אמר ה' צבאותי" ואכיה זו כאשר ראה יהודה את אפולוניוס בתוך המחנה, נתן בו ה' רוח גבורה, ומיד רץ לקראותו עם לחמיו אל תוך המחנה, והכה בצבא מימיינו ומשמאלו ומלפניו, והפיגל את גיבוריו הצבא כמו שפיגל הקוצר את אלומתינו. כך המשיך והתקדם בתוך המחנה עד שהגיע אל אפולוניוס עצמו, הכהו בחרבו והמיינו. התחליו אנשי הצבא לנוס, ויהודיה עם צבאו רודפים אחריהם. הכו היהודים באויביהם מכיה רבה עד מאד, בזו את שלם, ואף הצעידו בחרבות ובכידונים מחללי האויב.

הקרב נגד סרונו

אולם קרב זה היה רק ה"פתח" בקרבות נספחים שהתנהלו בין צבא יהודה לצבא אנטיווכוס. לאחר נצחונו של יהודה על אפולוניוס, הוזעק מיד מפקד הצבא האזרורי הגדול - "סרונו", שחנה בארם. בלי שהיה, ערך סרונו את צבאו הנדול למתתקפה מוחצת נגד יהודה. הצבא חצה את הגלעד, ירד בשפלת החוף, ולפנות ערב הגיע עד בית חורון, דורוך ומוקן למלחמה.

יהודיה לא היה עורך כלל לקראת מלחמה כה נדולה, רבים מאנשי צבאו לא היו איתו. אך הוא החליט שעליו לאזרע עוז ולהלחם, ולא להפיגו חולשה בפני האויב. כאשר האיר הבוקר, ראו יהודים ואנשייו לפניום עם רב ועצום והמון גדול. אמרו אנשי יהודה אליו: "איך נוכל להלחם בהמון גדול כזה, ואנחנו מתי מעט?". אמר להם יהודה: "קראו אל ה' ותוישעו, כי לה' המלוכה והתשועה". בא יהודה מצד המחנה בהפתעה והכרז מלחמה בקהל גדול בקוראו: "לה' התשועה!!!". בצורה ניסית ופלאית מאות ה', פרצה בהלה פתאומית במחנהו של סרונו, וכולם החלו לנוס. רדף יהודה אחריהם, הכה בהם מכיה רבה, והפיז אותם לכל עבר.

"לולי ה' שְׁהִיא לִנִּי, בָּקוֹם עַלְמֵנוּ אָדָם - אֶזְיָּחִים בְּלָעָנוּ בְּחֻרֹת אֲפָם בְּנוּ... בָּרוּךְ ה' שְׁלָא נִתְנֵנוּ טָרֵף לְשִׁגְנִיהם... עָזָנוּ בְּשָׁם ה' עָשָׂה שָׁמִים וְאָרֶץ!"

לייזיאש – מלא מקומו של אנטיווכוס

אנטווכוס המלך הגדל שמע על ההתרחשויות בארץ ישראל, ולא ידע את نفسه. הוא החליט לגייס נגד יהודה צבא גדול ורב, אולם הייתה לו בעיה: כדי לעודד את חיליו הסוריים לצאת למלחמה, היה עליו להבטיח להם סכומי כסף גדולים, וסכום כסף كانوا לא היו מצויים בכל קופות המדינה.

כדי לפתור בעיה זו, החליט אנטיווכוס, כי הוא עצמו יפנה עם צבא גדול לכיוון אחר - למדינת פרס, אשר לאחרונה התחילה למרוד בו, כדי לחזק שם את מעמדו, ולהזכיר את התושבים להעלות לו מס. מכספים אלו, שתכננו לקבל, יוכל לשלם לחילים אשר יצאו למלחמה ביהודה.

למשך תקופה הייעדרו מן המדינה, מינה אנטוכוס את שריו "לייזיאש", להיות ממלכו מוקומו כמושל סוריה וארץ ישראל. הוא מינה אותו אף להיות אפוטרופוס על בנו "אופטר", שהיה עדיין קטן.

"אללה ברך ואללה בשוטים"

מיד לאחר מינויו, נערך לייזיאש למלחמה נגד יהודיה. הוא גייס בסוריה צבא עצום של 40,000 איש רגלים ועוד 7,000 פרשים, ועליהם הפקד שר צבא מעולים: גורגיאש, תלמי ונינור. הוא עצמו נשאר בסוריה כדי להמשיך לנחל את ענייני המדינה.

כאשר עבר הצבא הסורי הנגדל לאורך החוף, בדרכו למלחמה נגד החשמונאים, הצטרפו אליו אנשי רבים מתושבי הארץ הינוים. הם היו בטוחים בניצחונו של הצבא הסורי, והכינו כסף וצורות כדי לקנות שלל. הם הביאו עמם גם שלשללות ברזל עבור שבויי המלחמה היהודים, שחשבו לקנותם מן החיילים הסורים, כדי למוכרם אחר כך לשוחרי עבדים! כך - כשהם בטוחים בניצחון, חנו בביטחון אמאס.

"ואנחנו בשם ה' אלהינו נזביר"

שמעו זאת אנשי יהודה, וידעו כי אין בכוחם לגבור על הצבא הסורי הנגדל, ואין להם על מי להישען אלא על עצמם ששבמים. הם רצו להתאחד יחד לעצמתם של צוותם, תפילה וזעקה, ולשפוך את ליבם לפני ה'. אבל מאחר שיירושלים הייתה סגורה ומסוגרת, ובית המקדש היה מחולל וזרדים שלוטו בו - התאספו יהודים ואנשיו במקומות המקודש הקרוב ביותר לירושלים - ב"מצפה" [שםיו לשכונת "רמות" ירושלים]. שם היה בעבר שמואל הנביא שופט את העם, ושם - לפי המסורת - גם קברוהו. מנגד ראו את עיר הקודש ואת בית המקדש מחולל, ובמר ליבם התפללו לה' שיציל אותם גם הפעם מידיהם. הם זעקו ואמרו: "אלוקי האלקים, הנשגב והנורא! אתה הוא המעוור מלוחמות והמשבית מלוחמות, ובידך כח וגבורה לרים ולהשפיל. לכן ברחמיך הרבים שמע קול תחנוני והכנע את הנהה הזאת, לפני עמק השפל הבוטה בחסידך הנזול!" כה הוסיף והתפללו לה', עד שהרגישו כי שמע ה' קול בכיהם וצעקתם ונעה לתפילהם.

אחרי הצום, סייר יהודיה את צבאו לקראות המלחמה. הוא ציווה להוציאו כרוז כפי שנצטוינו בתורתנו הקדושה ודברים פרק כ פסוקים א-ט להזכיר לפני שיויצאים למלחמה: "כי תצא למלחמה על איביך וראית סוס ורקב עס רב מפץ, לא תירא מהם, כי ה' אלהיך עפיך הפעלה הארץ מצריכים: והיה בקרבתם אל המלחמה, ונגש הפהו ודבְר אל העם: ואמר אליהם, שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם, אל ירד לבבכם, אל תיראו ולא תחפזו ולא תעריצו מפנים: כי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחתם לכם עם איביכם להושיע אתכם: ודברו השטרים אל העם לאמר... מי האיש הירא ורד הלבב ילק וישב לבתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו".

כן עשה יהודיה, ואז פרשו מן הצבא אנשים רבים, ורובם אשר פחד הצבא הסורי הגדול נפל עליהם. ונשאר יהודיה עם 7,000 איש בלבד, אולם כל אלו היו אמיצים וبوוחים בה' ובישועתו.

קרב כpoll

ביןתיים - אל מחנה האויב, החונה בביטחון אמאס, הגיע הידיעה על "עצרת

"התפילה" שעורך יהודה במצפה. הם ראו בכך הזדמנות פז נחדרת לתקוף ולהפתיע את אנשי יהודה בעודם שרוויים בצום ובתפילה. מיד שלחו פלוגה נבחרת של אלףים לוחמים ואלף פרשים, כשראשם גורגיאש - לעבר המצפה, להפתיע את המורדים המתוענים.

אולס "אין עצה ואין תבונה - נגד ה'"! בעוד גדור היוניים עולה לעבר המצפה, ירד יהודה בלאט עם צבאו אל הבקעה, בה חנה צבא האויב, שלא היה ערוץ כלל ללחימה, אלא היה שאנו ובטוח בכך שנורגיאש טובח בעת במורדים... יהודה ואנשיו הפתיעו אותם, הפלו בהם חללים רבים, והעלו את כל המחנה באש.

בעת חיכו יהודה ואנשיו לשובו של גורגיאש... ואכן, לאחר שנורגיאש ופלוגתו חיפשו נואשות את יהודה, כשהם תועים בהרים, החליטו לחזור אל המחנה בביטחון אמאוס. והנה בדרכם הם רואים לפטע מרוחק את כל המחנה שבשללה עולה באש, ורוחם נפלה בקרבות. בשלב זה יצא יהודה עם צבאו לקודם את פניהם, והללו ניגפו לפניו ב מהירות.

שלל רבלקח צבא יהודה מלחמה זו, מן הכספי אשר הצלידו בו גויי הארץ, כדי לכנסות עבדים.

"עזו עצה ותפר, דברו דבר ולא יקום, כי עמנו אל" (ישעיה ח, ט).

מסורת גבורים בידי חלשים

לייזיאש, ממלא מקומו של אנטיקוכוס, ששמע אודות התבוסה המבישה, לא יכול היה בשום פנים לשאת זאת. היתכן שכבא מורדים קטו - יערר את שלמותה של האימפריה היוונית? זאת לא יתכן להסכים! ואם מצביינו הדגולים נכשלו והובסו - אז יצא הוא בעצמו למלחמה!

ואכן תיכף ומיד ערך לייזיאש גיוס רבתי, והצליח לגייס 60,000 חיילים! הוא החליט לתקוף את יהודה מצד דרום - על יד העיר "בית צור". שם יכה במורדים מכיה מוחצת, וידכא סופית את המרד המביש והאבסורדי הללו!

כי באמת - מהם סיכוייו של צבא מורדים קטו, מול צבא אימפריוני שכזה?

אך באמת - מהם סיכוייו של צבא אימפריוני ככל שייה, מול השם יתברך, ישתחנו שמו לעד?!

התקיים בהם, בצבא יהודה, הפסוק: "ה' ילחם לכם..." וכן מתארים רבו תינו את התרחשויות המלחמה (מעם לוי פרשת בהולוותך):

כשהגענו לצבא האויב סמוך לצבא יהודה, נבהלו היהודים מפניהם, נשאו עיניהם לשמיים ואמרו: "לא לנו ה' לא לנו כי לשמדן לנו בבוד... למה יאמרו הגויים אליה נא אלהיכם? ואלהינו בשמיים, כל אשר חפץ עשה!"

באותה שעה היו עיני ישראל צופיות לכיוון מזרח, אולי יבואו אליהם הפרסים לעזרה. אמרו להם הכהנים: הרי נאמר, "כה אמר ה' אֶרוֹר הַגָּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּאָדָם

ושם בשר צרען, ומנו ה' יסור לבו... ברוך הגבר אשר יבטח בה' ויהה ה' מבטחו". אם כן מהם שמיים מבטחיםם בבני אדם!!

אמרו להם: נכוון אמרתם, אין לנו לבתו בבני אדם, כי אם בה' לבדו, "אללה ברוך ואלה בפסים, ואנחנו בשם ה' אללהינו נזקירים". מיד קיבלו עליהם תענית ולבשו שקיופר לבקש רוחמים מלפני אלוקי השמיים עזרים ומגינים של ישראל.

באותה שעה אסף הקב"ה את שביעים השרים שלמעלה, האחראים על שביעים האומות, ורצע את אוזניהם במרצע של אש ואמר: יהרוג כל אחד מכם את קרוביו ועמו, ועל ימלט אף אחד מהם! כשבemuו שרי האומות כד, יירדו מיד לארץ, וכאשר היו היונים יורם חיצים על ישראל, היו באים השרים ומהפכים את החיצים כלפיהם חרזה ונעצו אותם בלב היונים, כמו שכתו בטללים לו טהו: "חרבם תִּבְאַל בָּבֶם וְקַשְׁתֹּתָם תִּשְׁבְּרַנָּה". היו בני חמונאי רואים את הניסים ואומרים: "ה' ילחם לנו!".

ההיסטוריה היהודית מלומדת בכך. ברכות ה', היהודי מנין את החרב, והיא מפילה מימינה ומשמאללה, כאשר יפל הקוצר את אלומותיו. היהודי דורך את הנשק, ולשemu הרעם נס האויב ונפוץ לכל רוח. היהודי לוחץ על ההדק, והקב"ה מולדיך את הבדורים למקומות המתאימים. "ירדפי מכם חמשה - מאה, ומאה מכם - רבבה ירדפי, ונפלו איביכם לפניכם לחרב" (ויקרא כו ח).

אכן באופן ניסי הצלicho יהודה ואנשיו להביס אף צבא גדול זה, וליזיאש נאלץ לברוח בבושת פנים לארצו. לא זו בלבד - אלא שבעת אף נפתחה בפני היהודים - הדרך לירושלים, שהיתה עד עכשו סגורה וככובה בידי היונים והמתיוונים. בחרדת קודש נכנסו יהודה ואנשיו לירושלים עיר הקודש והמקדש, לשחררה ולטהרה מידי הזרים.

זהו שאנו אומרים בתפילות חנוכה: "מסורת גיבורים ביד חלשים, וربים ביד מעטים, ורשעים ביד צדיקים, וטמאים ביד טהורים, זדים ביד עוסקי תורה, לך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקו כהיום הזה...".

חנוכת המקדש

כאשר באו יהודה ואנשיו לירושלים, נתגלה לעיניהם מראה נורא: "בית המקדש היה שם, המזבח מחולל, השערים שרופים, בעזירה עלו שעשים כמו על אחד ההרים, והלשכות היו חרבות". הם קראו את בגדיהם, זרכו עפר על ראשם, ועקרו עזקה מרה.

תיכף ומיד פנו לעבודת הקודש, לטהר את בית המקדש מון הטומאה אשר טימאו אותו הרשעים. היהנה זו מלאכה לא פשוטה כלל וכלל.

מנורת הזהב היקרה - נגלה על ידי היונים ה挫רים. עשו החשמונאים מנורה מבזיל, וציפו אותה בלוחות של עץ - עניים היו ולא השיגה ידם לעשות מנורת זהב. [אמנם ממש הזמין, כשהעשירו, עשו מנורה מכסף. וכשהעשירו יותר - עשו מנורת זהב וראש השנה כד ע"ב]

יתר הכלים הקדושים שהיו בבית המקדש - חוללו בידי זדים. היה צורך לחנוך אותם מחדש ולקדרם לעבודת הקודש.

גם המזבח, מזבח הקודש, שעליו הקריבו קרבנות ל"ריח ניחוח לה" - נתמא. ידים טמאות ומוגבלות טימאו אותו, בהקריבם עליו קרבנות משוקצים לעובדה זרה. האם תקינה יש לו להשיבו לקדשו?

כדי לבטל את המזבח מעובדה זרה, היה צריך לשבור אותו בירדי גוי עובד אלילים. [דזוקא גוי עובד אלילים, שהעבודה זרה חשובה בעניין, שבירתו מועילה לבטל את העבודה זרה.] אולם היכן ישברו את אבני המזבח, הרי כתוב בתורה (דברים כז: "אֶבְנִים שָׁלְמוֹת תַּבְנֵה אֶת מִזְבֵּחַ הָאֱלֹהִיךְ"). "שלמות" - חלקות למגורי, ללא פגימות, חלקות ממש כמו סכין של שחיטה (חולין י"ג ע"ב), ועל כן לא ניתן לשבור את אבני המזבח, שאז תהיינה האבניים פגומות.

ואולי ישברו אותו, ולאחר מכן ינסרו את האבניים, כדי שתשבנה להיות חלוקות? גם זה בלתי אפשרי, שהרי כתוב בתורה (דברים כז: "...מִזְבֵּחַ אֶבְנִים, לֹא תִּנְפַּר עַלְיָם בָּרוּלָה"). לא הייתה ברירה אחרת - כי אם לנغو את אבני המזבח, ולהקימם במקום מזבח חדש (עובדה זרה נד ע"ב).

גנוו החשמונאים את אבני המזבח באחת הלשכות של בית המקדש (מידות פ"א מ"ז), ועתה - פנו למלאתה הקמתו של מזבח חדש.

הגמרה מတארת כיצד היו בונים את המזבח. המזבח היה עשוי יציקה של אבניים [ומבדיק אותם על ידי שופך עליהם טערובת של סיד, צפת וקוניא], שהיתה מלאה את כל נפח המזבח. מדובר בנפח כולל של כ- 10,000 אמות מעוקבות: אמה היא חצי מטר. ולשם המשחה, נפח המזבח הוא בערך כמו נפח של חדר ענק בגודל 15X15 מטר, ובגובה כ-5 מטר[...]. וזאת מלבד הכבש הענק [דרכו הי הכהנים עולים אל המזבח], שאף הוא נעשה באותו אופן (זובחים נד ע"ב).

אייזו כמות עצומה של אבניים נדרש לבניית המזבח! וכל אבן ואבן שנלקחה ליציקת המזבח - נבראה ונבדקה היטב, שהרי כאמור צרכות אבני המזבח להיות חלוקות לגמרי, כמו סכין שהיתה! ומאיון מצאו אבניים כה חלוקות? אומר הרמב"ם והלכת בית הבהיר פ"א ה"ה: היו חופרים בקרקע עד שמנגנים למקום הניכר שאינו מקום עבודה ובניין, ומוציאים ממנו את האבניים, או שהיו לוקחים אבניים מן הים הגדול.

וכך טrhoו ויגנו לבנות מזבח חדש, ובהשלמת המלאכה, הייתה השמחה גדולה, כפי שאומר הפייטן: "از אגמר בשיר מאמור - **חנוכת המזבח**".

בנוסף לכך, טיהרו החשמונאים את העזרה מן ההרגנים והטומאות, וסתמו את 13 הפרצחות אשר פרצו היוניים בסורס הגקייף את חומת העזירה. [сорס זה נבנה לשם מהחיצה בפני הנכרים, שלא יכנסו לפניהם ממנו. רצוי להראות שגם לנוכרים מותר להיכנס, لكن פרצו בו פרצחות. מול כל שער יהיה בחומרה, פרצוי פרצה בסורס, כדי שיוכלו להיכנס בלי עיכוב ומניעה. החשמונאים חזרו ונדרו את 13 פרצחות הסורס, וגורזו כנדזן 13 השתרויות, שכל הנכס, חייב להשתחרות ולהזוזות לה' על ניצחונם של ישראל, ועל אבדון של מלכות יוון.] ומידות פ"ב מ"א

ביום כ"ה בכסלו שנת ג'תקצ' [בדיקות שלוש שנים לאחר היום המר והנמהר שבו הקימו היוונים פסל טמא בבית המקדש], חנכו החשמונאים את בית המקדש, שמו את לחם הפנים על שולחן ה', וחידשו את עבודות הקורבנות. בבואם להקריב קורבנות על המזבח החדש, לא מצאו אש קדושה [ash שהיתה יורדת מן השמים לשורף את הקרבנות]. הם צעקו אל ה'

ויצאה אש מן האבניים אשר על המזבח, ומיד ערכו עליה עצים והקריבו קרבנות תודה ונדבה לה' יתברך על תשועתם. אש זו נשarraה על המזבח עד חורבן בית המקדש.

נס פך השמן

אולם שמחתרם לא הייתה שלימה: כאשר רצו לדליק את המנורה, לא מצאו שם טהור לדליק בו, כי את כל השמנים טימאו היוונים. נמצאה רק פך אחד של שמן טהור, החתום בחותמו של הכהן הגדול, לסימן שלא נטמא, אך היהתו בו כמהות של שמן המسفיקה לדלקה ליום אחד בלבד. שמן טהור חדש יוכל להכין רק בעוד שמנונה ימים, כי עצי הזית שמהם הפיקו את השמן היו בנהלת שבט אשר, ועד שילכו לשם ויזורו יערבו שמנונה ימים. מה יעשה בינו? כיצד ידילקו את המנורה?

از קרה הנס גדול שעשה ה' לחסmonoאים. היושב בשמיים ראה את מסירות נפשם ואת טוהר לבבם, ונתן להם ברכה ונס בשם: מן השמן שבפוך הקטן דלקו נרות המנורה שמנונה ימים! – עד שהזרו מנהלת שבט אשר והביאו עם שמן טהור חדש.

אכבע אלוקים זו הוכיחה, כי כל הניסים שהתרחשו במהלך המלחמה לא נעשו אלא כדי שיוכלו היהודים לחוש את עבותות הקודש. מפני הנס הזה ועל ההצלחה שניצלו מכבי אויביהם, קיימו וקבעו היהודים עליהם ועל זרעם אחריהם לעשות את ימי החנוכה בהלל ובהודאה בכל שנה ושנה.

סופו של אנטיאוקוס – כן יאבדו כל אויביך ה'

המשמעות אודות הנצחות הנגדלים של היהודים – הגיעו אל אנטיאוקוס, שהיה עדי' העסוק במלחמות קשות בפרס ובסבב. שם – בארכוז הנקר, אף השינה אותו יד ה'. הקב"ה מדד עם אנטיאוקוס מידה כנגד מידת גאוותו והתנשאותו, והראה לו כי הוא אפס מאופס. מיתה משונה, מלאת ביזונות וחורפה, מת אנטיאוקוס: בעודו רוכב על מרכבתו, והנה התנגשו סוסיו עם פיל גדול. נבעטו הסוסים, קפצו והפכו את מרכבת המלכות. אנטיאוקוס שהיה שמן ועב בשער – נפל בחבטה ארצתו ושבר את עצמותיו. אך לא די בכך, הוסיף ה' מכיה על מכתו, ונבאש כל בשרו כרית בשער החלל, המושליך על פני השדה ביום קץ לוחט. נשאו אותו עבדיו על שכם כי לא יכול לרכוב, אך לא יכולו לשאת את הריח הנורא, והשליכו אותו ארצתה. כאשר ראה אנטיאוקוס כי כתה אליו הרעה מأت ה', נכנע ליבו ואמר: "צדיק הוא ה', המשפיל גבויים, אשר השפילני והכנייני הימים הזה", הוא אף נדר ואמר: "אם ירפאני ה' מהולי זה, אבוא אל ירושלים ואמלאה בסוף זהה, ואני לה כל מלכות הארץ, אכריז ואומר: "איו כה" אלוקי ישראל בכל העולמים!". אך ה' לא שמע אל דיבורייו, כי לא היה לבבו האctor שלם עם ה' באממתו. ובכל ארץ וארץ שאליה הגיע אנטיאוקוס לבקש רפואה למכתו, היה נקרע בשרו מעל עצמותיו ונופל הארץ, עד אשר לא נשאר בשער בעצמותיו. ולקץ ימים נפלו מעיו ארצתה, והוא מת בבושה ובכלימה הארץ נוכריה. כן יאבדו כל אויביך ה'!

התפל ירושלים שנייה בידי האויב!!

אנטיאוקוס – כבר מות, ירושלים – כבר מטבחרת, רדיפת הדת – כבר נהדפה. ועודין אין האימפריה היוונית מוכנה להשלים עם עצמותה המדינית והדתית של יהודת!

לאחר תקופה מסוימת של רוגע, הסיתו המתיוונים את ליזיאש, והפיצו בו שיבוא להילחם שוב ביהודה. ליזיאש - נעה ל"אטרגר", והפעם - כבר לא רצה לקחת שום "צ'אנס", את מיטב המשאבים שעמדו לרשותו, גיס למלחמה זו. הפעם - הוא הוציא לדרכ את "מכונית הקרב" העוצמתנית, המשוכלתת והחדישה ביותר של האימפריה היונית. במרכזה המערוכה צעדו פילי קרב ענקים. כל פיל - הרי הוא מבוצר מילך - על גבו צריח ענק, ובו אשנבאים צרים שמהם אפשר לירות חיצים למרחקים ולשלוט על כל הסביבה. כל פיל הוקף באף חילילים חמושים, לבושי שריון, וסבירים חמש מאות פרשים! והוא עשרות פילים שכאלוי!

בנוסף לכך, בחזיות המערה הוצאה שורה של מרכבות, המניעות גלגלים ענקיים, שבhem תקועים כעין להבי חרבות. "מכונית קצירה" אכזרית זו, הייתה קווצה בדרכה כל מי שמעז להתקרב אליה.

מפלצת המלחמה זו, על כל רבעות חיליליה, אף פרשיה ועشرות פילים - החלה להתקrab אל העיר המבוצרת "בית צור" השוכנת מדרום לירושלים.

מצבו של צבא יהודה היה קשה, בחורוף נפש נלחמו כדי להדוף את האויב. אלעזר החורני, אחיו של חיליל, ניסה להציג את המערכת על ידי מעשה נועז: מבין כל הפילים, הוא הבינו בפייל אחד גדול במיוחד, בעל צריח גבוהה ומפואר מכולם. הוא היה בטוח שיזחוו פilio של ליזיאש. סבר, שאם יצליה לפיגוע בו ולהורגנו, יוכרע הקרב לטובת היהודים. באומץ וברחוף נפש פילים לו אלעזר דרד, קצר בחרבו על ימיו ועל שמאל, והצליח להגיע אל הפיל. נכנס אל מתחת לבתו, ונגע את חרבו עמוק אל תוך ליבו של הפיל. הפיל ברע תחתיו ומת, כשהוא קובר תחתיו את אלעזר.

למניגת הלב, לא היה זה פilio של ליזיאש - והקרב נמשך כרגע. הצבא הסורי הצליח לכבות את העיר בית צור, והמשיך להתקדםلالה - עד לשערי ירושלים. מצור הוטל על ירושלים, והמצב בתוך העיר היה קשה. היה מחוסור באוכל, ורוח האנשים נפללה בקרבם בריאותם את הצבא הסורי הגדול המקיף אותם. ככלום היה ברור, שהבקעת חומות העיר ונפילתה של ירושלים שנית לידי היהודים, חילילה - הם רק עניין של זמן.

תשועת ה' בהרף עין!

והנה, כשהמצב כבר נראה נואש - הגיעו לפטע כרגע ישועת ה'!

לייזיאש שמע על התקומות בארץ. יריבו ניסה לנצל את זמן העידורותו מון המדינה כדי לתפוס לידי את השלטון. אשר על כן החליט ליזיאש, ברגע האחרון, להרפות מן המערכת על ירושלים, לכרות עימה ברית שלום, ולהזור לדמשק כדי להגן שם על שלטונו. ואכן ברית שלום נחתמה בין יהודה לבין ליזיאש, בהסכם ראשיו לראשונה לעצמאותם הדתית והמדינה של היהודים. כך בוטלו אף כל גזירותיו של אנטיווקוס באופן رسمي.

[ואגב, יש כאן שיעור מאלף. גבורתם של המכבים'ם לא עמדה להם הפעם, כמעט ונפלו בידי האויב רק בנס נצלו. שלא עלה בדעתו מישחו שהניצחונות עד כה הושנו בכוח התוישה - "עלויות החיליל היהודי", נצחו האדים על הטנק... באנגליה היסטוריית, הייתה מערכת אחרת זו של המכבים'ם - עליון "מלחמות יום היכפורים", שהוכיחה ש"מלחמות ששת הימים" לא הייתה אלא נס, וshedain אנו תלויים בניסים! [מעיין המועד חנוכה עז]

בטרם עזב ליזיאש את המערכת, אמר לאנשיו את הדברים הבאים: "אנחנו הולכים ודלים מיום ליום, ואוכל לנו מעט, והמקום אשר אנחנו חונים בו חזק הוא, ועלינו דברי המלכות. ועתה נתנו ימינו לאנשים האלו ונעשה להם שלום ולכל עםם. וקיימנו [הסכמיון] להם לכת בדתוים כבראשונה, כי רק בגל דתיהם אשר הפרנו, קצפו ויעשו כל אלה".

כך בחסדי שמים, שבו השקט והשלוחה לשורר בירושלים. שב העם היהודי לחיה תורה ולעבודת בית המקדש, תחת הנהגתו הרוחנית של התנאים הקדושים יוסי בן יועזר - נסיא ישראל, יוסי בן יוחנן - אב בית הדין, ותחת הנהגתו המדינית של יהודיה המכבי ו אחיו.

נצח ישראל לא ישקר!

אומנם היה זה שקט זמני ביותר, תלאות רבות המשיכו לפקווד את עמו. מלכי סוריה הרבו להתנצל לעם היהודי בכל הזדמנויות, ה"מטויונים" חרחרו מריביות ופילוגים בתודע העם. האימפריה הרומאית, שהחלה אז לעלות מעלה - אף היא חכבידה את ידה על העם היישוב בציון, והביאה צרות רבות לעמו, עד לחורבן הנורא של בית המקדש. כתות שונות קמו בתוך העם היהודי, ואיממו חס ושלום לסלף את התורה, כדוגמת ה"צדוקים" [שכפרו בתורה שבعلפה], וה"איסיים" [שםם יצאו מיסדי הדת הנוצרית יmach שמס'].

ובכל זאת, מלחמותיהם של המכבים נחרטו לעד בתולדות עמו - לא בגל ההישגים המדיניים והניצחונות המזהירים, אלא ניצבות הם אוטן מלחמות כסמל וכדוגמא למאבק היהודי אמיתי, אשר לא 'מתקפל' למול רוחות הזמן, לא נסוג לאחר מול מקסמי שואה כוזבים ואורות מנצנצים, אף לא נכנע מול דם ואש ותמרות עשו.

שמירת התורה ומצוותיה מתוך עקשנות בלתי מותפשת ומתחז מסירות נפש, היא הדבר אשר החזיק את עם ישראל בכל שנות קיומו. שהלווא באופן טבעי - עם כה קטן ונדרף, שעבר תלאות כה רבות ונוראות, ודאי צריך היה להימחק מזו המפה חיללה, כמו כל אותן אימפריות אידירות ומעצמות על, אשר אבדו ואינן. רק הדבקות לתורה הקדושה ומצוותיה ללא פשרות, היא היא המבדילה אותנו מן העמים ועשה אותנו לעם נצחי, קדוש ונבדל.

מלךות קמו ונפלו, אימפריות עלו וירדו, כתות כאלו ואחרות צצו ונעלמו. ועם ישראל, "כבשה קטנה בין שבעים זאבים" - בנצחיותו נשאר, בצביו, בתורתו - תורה אמת.

משמעותו פך שמו קטו טהור, החתום בחותמו של הכהן הגדול, לא נטמא ולא חולל בידי זרים, אשר דלק והAIR הרבה למעלה מן הטבע. שלhalbתו המאורות מרצחות לנו בנגד עינינו בכל שנה ושנה בימי החנוכה, ולחשות את סוד קיומו הפלאי של העם היהודי.

♣ "מה השמן איינו מתערב בשאר משקים, כך ישראל אינם מתערבים בין האומות" ♣

שיר השירים רבא ב)

❖ מעשה יהודית ❖

מעשה יהודית לא התרחש באותו תקופה ממש בה ארע הנס העיקרי של חנוכה, אלא כמה שנים קודם לכן. אך כיוון שהאויב אליפורני היה אף הוא מלכית יוון, ואף הוא רצה להזכיר את ישראל על דעתם, לכך עשוים גם לנו זה זכר בחנוכה, על ידי אכילת מאכלו הלב המזיכרים לנו את החלב שהשكتה יהודית את המלך אליפורני, כפי שיסופר להלן.

אליפורני מתכוון למלחמה

גדול וחזק היה המלך אליפורני, כבש עמים וממלכות, וארמונו שלהם שרע באש. בשנה העשרית למלכותו החליט שעליו להלחם ולכבוש אף את ירושלים. אסף 150,000 שולפי חרב ו - 20,000 בעלי חיצים, ואמר להם: הנה ישראל אשר בירושלים משונים מכל העמים, ואת דתנו המלך אינם עושים, הבה נעלם ונכניעים.

אחד המלכים המשועבדים לאלייפורני פתח פיו בחכמה ואמר למך: חදל לך אדוני המלך עם היהודים, כי רבים הם המלכים אשר ניסו להלחם בהם ולא הצליחו. אלוקיהם אווחב אותם ושומר עליהם. וכי ציד תעיז ללחם בהם!!

קצת עליו המלך מאד ואמור: וכי ציד יכול אתה לפצות פה ולומר דברים כאלה. הלווא ממלכות גדלות ועצמות כבשתי, ואיך לא אכبوש עיר קטנה וחלהה כל כך?! בחמתו ציווה למשרתתו שיקחו את המלך ה"טורר", יכבלו אותו באזוקים, ויזקרוו בירושלים הנצורה. אמר אליפורני בלבו: "אם כה בטוח אתה בדבריך, אדרבה - ת策טרף אף אתה אליהם, יהיה גורלך כגורלם - לטבח ולהריגה! ואולי יעזר לך האלוקים שלחים ותזכה להינצל יחד עמם... מה, מה...". אכן הושליך המלך אל ירושלים, ושם נפגש עם ראשי הצבא - עוזיהו בן מיכה וכרמי - ומספר להם את דברי המלך אליפורני.

ויעקו אל ה' בצר להם

אימה גדולה נפלה על יושבי ירושלים, בצר להם נכנסו לבית המקדש והתפללו עמוק ליבם: ה' אלוקים, הטה אוזnick ושמי דברי אליפורני אשר חרף מערכות אלוקים חיים. אנחנו הצלינו מידו, שפוך חמוץ על הגויים אשר לא ידועו!

כח הוסיף להתפלל, עד שהחטו בתקב"ה ובישועתו, אז הلقנו אל אותו המלך שבישראל להם על המלחמה, ואמרו לו: בקרוב תראה את ישועת אלוקינו, ונזכה להנקם מאייבינו.

ביום המכורת התקרב אליפורני עם צבאו העצום לעבר ירושלים. אנשי ירושלים החליטו שיש לעשותות השתדלות, ولو אפילו במשהו זעיר, אז לקחו את כל המלחמה בידם, והתחבאו במשעולים הצרים המוביילים אל ירושלים, וקיימו לישועת ה'.

צמא בירושלים

באו שרי אליפורני אליו ואמרו לו: אדוננו המלך, עזה טובה יש לנו: במקום להכנס למלחמה עם אנשי ירושלים, מוטב כי נחנה כאן בהרים אשר סביבות ירושלים, ונחסום את כל מקורות המים של ירושלים. כך יבוא צמא גדול על יושבי ירושלים ויכנענו לנו ללא מלחמה. מצאו הדברים חן בעיני המלך, וכן עשה.

אכן בעבר עשרים יום של מצור, נתן הצמא את אוטותיו בירושלים המים מן הבורות, וצמא העם למים. נאSpo אל עוזיהו אנשיים, נשים וטף והתחננו לפניו: הבה נכנע לאליפורני, הלווא טוב לנו להיות עבדים לו ואפלו לירוג על ידו, ולא למות בצמא.

שמע עוזיהו את דברי העם, והלך לשטוח מר לבו לפני ה': "אלְהִים אֶל דָמֵי לְךָ, אֶל תִּחְרֹשׁ וְאֶל תִּשְׁקַטْ אֵל: כִּי הַגָּה אָזִיבְךָ יְהִמְיוֹן וּמְשֻׁנְאֵיךָ גְּשָׁאוּ רָאשׁ: עַל עַמְךָ יָעַרְתִּינוּ סָזֶד וַיַּתְּעִצְבֹּעַ עַל צְפָנְיָה: אָמָרוּ לְכָוֹן וְנִכְחִידָם מְגֹוִי וְלֹא יִזְכֵּר שָׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד..." (תהלים פרק פג פסוקים ב - ח)

כאשר כלו הבעיות והתפלות, קם עוזיהו ואמר להילוותיו: נחכה עוד חמשה ימים ונזכה לישועת ה'. ואם תוקח חמשה ימים לא נראה ישועה, נעשה בדברי העם ונכנע לאליפורני.

יהודית בת בארי

בימים ההם הייתה אשה אחת יראת ה' מאוד, חכמה ונבונה, אשר יפת תואר וטובה מראה, כשרה וצנעה, אשר נשאה חן וחסד בעיני כל רואיה. הייתה זאת יהודית האלמנה בת בארי. עשתה לה יהודית חדור בעליית הגג, ובו הייתה מתפללת היא ונערותניה, והיו תפילהותיה עולות לדרצון לפני ה'.

כששמעה יהודית את דברי עוזיהו - לא נשאו הדברים חן בעינייה, היא ראתה בהם חוסר אמונה שלימה בהקב"ה. היא זימנה אליה את עוזיהו ושרי הצבא החשובים, ואמרה להם: האם קצבה אתכם קוצבים להקב"ה תוקח כמה ימים תבואה הישועה? הלווא תשועת ה' כחרף עין, וגם אם תתמהמה, הרוי זה כדי לנסתנו לראות, האם באמת בוטחים אנו בה' בכל לבנו או לא.

ישרו דבריה לפני עוזיהו, ואמר לה: אכן כזדקת את בדרכיך, אני ממק تعתיiri תפילה לפני שוכן מרים, כי אשה צדקת את, ושומע ה' לכול תפילותיך.

אמורה להם יהודית: אתפלל אני, והתפללו גם אתם עלי שיעזרני ה' לבצע את אשר עלה בלבבי להנכם מאליפורני ומצבאו. לעת ערבת תעמדו בשעריו העיר ואצא אני ושפחתי לעבר מחנה אליפורני, וה' יעוזנו על דבר כבוד שמו.

יהודית יוצאת למחנה אליפורני

נכנסה יהודית לביתה, חגרה שק ואפר ושפכה שיח לפני שוכן מרים שיצליה דרך. ככלותה להתפלל הסירה השק והאפר מעלייה, ולבשה בגדי חמודות, התקשתה בתכשיטים וייפתה את עצמה ביותר, וה' נתן לה זיו ווופי מיוחדים להיות נושאת חן ושלם טוב בעיני כל רואיה. היא בקשה משפחתה להביא נזד' חלב, כד יין, שמו, קמח, לחם וגבינה, ובليلת בהחבה יצאו שתיהן לעבר מחנה אליפורני.

לפנות בוקר הגיעו יהודית אל המחנה, שומריו המלך עצרו ושאלوها למשעה. אמרה להם יהודית: מבנות היהודים אני. ברחותי הלילה בהחבה מארץ יהודיה, כי יודעת אני שבעוד ימים ספורים תלכד יהודיה לפנייכם. ברצוני להכנס אל מלככם ולגלוות לו סודות עם היהודים, כדי שיוכל להורות לאנשי הצבא בדיקות מה לעשות וכייד לבבוש. בראשות השומרים את יופיה ונوعם היליכותיה ודיבוריה, נשאו הדברים חן בעיניהם והביאו לפני המלך.

יהודית מתיעצת לפני המלך

כאשר התיעיצה יהודית לפני המלך, נשאה חן בעיניו מאד מואוד. אמר לה המלך: אל תיראי ממנה, כי לא אחפוץ במות עמק, אלא רק שיקבלוני עליהם למלך. ועתה אמר לי על מה נסת מהם ותבהיר לנו אילינו?

ענתה יהודית: אנחנו עם היהודים חטינו לפני ה' והמרינו את פיו. לנו שלח ה' ביד עבדיו הנבאים לייסרנו על עוננותינו. עם ישראל שרוים כתע בפחד גדול, כי יודעים הם שפוקד עליהם ה' את עונשם. אולם אני אמתך יהודית לא עזבתי את ה' אלוקי. דבקה אני בו ובמצותו, ומתפללת לפניו שלוש פעמים ביום. והנה נאמר לי במראות אלוקים כי רוצה ה' להנקם מעמו, ולכן ציווני ה' שאבואה אליו, ואגלה לך בדיק את הזמן המתואים - זמן חורו אף של הקב"ה - ואז תכנס לירושלים ותכובש אותה ללא שום בעיות, וייהי כל עדת ישראל נופלים לפנייך哉 לא רועה.

הבית אליפורני אל יהודית, התפעם מזוין יופיה, מנעם דבריה ומגודל השכלתה, ונכנסו דבריה אל ליבו. מאז אותו יום הייתה יהודית לבת בית באהלו של המלך. אומנם לא אכלה ממأكلיו, כי הסבירה לו שאין ביכולתה לאוכלם, אך הייתה יוצא ובה בחופשיות רבה. כמו כן אפשר לה המלך לצאת שלוש פעמים ביום מחוץ למחרנה כדי להתפלל.

המשך

חשק גדול מילא את לבו של המלך לקחת את יהודית לו לאשה. הוא בקש משומר הפליגשים כי יאות לפתויה ולרצותה. הlek שומר הפליגשים אל יהודית, והתחל ללקחתה בדברים. אמרה לו יהודית: מי אני אשר אמנע מאדוני דבר, כל הישר בעיניו עשה, כי כל אשר יחפוץ אדוני המלך הוא טוב לי.

כשמע המלך דברים אלו מאות שומר הפליגשים, לא היה גבול לגודל שמחתו. הוא קרא אליו את יהודית אל אהלו, וערכו יחדיו משתה גדול. אמר המלך ליהודית: אכלי לחמץ בשמחה, ושתי בלב טוב ייןך, כי מצאת מואוד חן בעיניו. אמרה לו יהודית: אשתח אדוני, כי يوم שמחה גדולה הוא לי מכלימי חי. ישבה עמו ואכלה, פתחה את נאץ החלב והשكتה אותו. שמה המלך שמחה גדולה מאוד, ובשמחתו שתה יין בכמות גדולה כאחת שלא שתה מימי. לאחר המשתה, יצאו כל עבדי המלך מן האול, ונשאו יהודית והמלך לבוטם.

באבוד רשעים – רינה

בצאת העבדים מון האול, פנה אליפורני אל מיטתו, החלב והיין ששתה הפילו עליו תרדמה גדולה. עמדת יהודית לפני המיטה והתפללה בדמעות: חזקי ה' אלוקי ישראל, ואנקום את נקמת עמק ישראל. ויהי ככלותה להתפלל קרבת אל העמוד אשר בראש המיטה, שלפה את חרבו של אליפורני, תפשה בשערות ראשו ואמרה: חזקי נא אלוקי. הכתה פעמים בצוاري, וחתקה את ראשו. לאחר מכון שסעה יהודית את גוףיו מכף רגל ועד ראש. את ראש המלך נתנה לשפחתה שתשים באמתחתה, וכעבור זמן פנו שתיהן ויצאו כמנגן להתפלל בכל יום ויום. איש מן השומרים לא אמר להן מואמה, כי כו ציווה המלך לאפשר להן לצאת מון המיטה להתפלל. הגעה יהודית אל שער ירושלים וקראה: פתחו השערים, כי עמו אל, אשר עשה היום תשועה גדולה לעם ישראל.

כאשר שמעו שומרי העיר את קולה של יהודית, וראו אותה שבה לשлом ממחנה אליפורי, שמהו שמחה גדולה מאוד, ופיטה השמوعה בכל רחבי העיר, עד שבאו כולם, גדולים וקטנים, לבושים במיטב בגדייהם, ועשו שמחה גדילה.

סיפורה להם היהודית את סיפורה המופלא, והוציאה מאמתחתה את ראשו של אליפורי. קריאות היהודיה נרגשות פרצו מפי כולם, עוזיהו קרא בקול: "כן יאבדו כל אויבך ה'", ואת ראשו של אליפורי תלו על הראש החומרה.

אמירה יהודית לעוזיהו ולראשי הצבא, עתה בודאי נתן ה' את כל מלחנה אליפורי בידכם. חזקו ואמצו לקראת המלחמה. וכורוח ה' הטובה עלייה, יעצה להם יהודית כיצד לבדוק לפועל, וכעצתה כן עשו.

תפול עליהם אימתה ופחד

כאשר האיר היום, לקח כל איש מאנשי צבא ירושלים את כלי מלחמו, ויצאו מן העיר. הם לא התקרכבו אל מלחנה האויב, אלא השמיעו קולות של תרועת מלחמה. כאשר שמעו זאת שומרי המלחנה של אליפורי, הבינו כי הגיעו השעה לצאת למלחמה. באו לידי אוחל מלכים והשמיעו קול גדול להעירו. זמן יקר חולף, והמלך אינו קם. אמרו השלישים ושרי הצבא: אין זמן להתחמה בעת, לכון ועוררו את המלך, כי יצאו העכברים מחוריהם ופיטו אותם למלחמה. ביראת כבוד נכס סריס המלך שומר הפילגשים באוהל אליפורי, עמד לפני קלעיו מיטתו וספק את כפיו זו לאו, אולי ישן הוא וכי, אך אין קול ואין עונה. בלית ברירה הסיר הסריס את קלעיו המיטה, וזעקה שבר גדולה נמלטה מפיו. מכלו הרם והנשא מושלך ארצה מתגולל בדמותו וראשו איננו!!!, חיפש הסריס את יהודית ולא מצאה. קרעו הסריס את בגדייו, בכיה בכפי גדול ויצא החוצה בקריאת: אשה אחת יהודיה הצליחה להפיל את ראשנו, הנה אדוננו המלך מת, מתבוסט בדמותו וראשו איננו. זעקות שבר, בהלה וחרדה נמלטו מפי כולם, ויהי המלחנה כולם חרדות מות.

הוזו לה' כי טוב כי לעולם חסדו

לרגע זה חיכה צבא ירושלים, מיד התחלפו לרוץ לכיוון מלחנה האויב, והללו ברחו כמטורפים, עזבו את כל רוכשיהם ונסו בין החרטים. השיגו אותם אנשי יהודת והכו בהם מכת חרב גדולה מאוד. יותר העם הלכו למלחנה האויב ובזזו אותו, וישללו שלל רב מאד: בצדנו ובבקर, ברכב ובסוסים ובכל מטלתי אהלייהם. כל כך גדול היה השלל עד שנתעשרו כולם עוזר רב. עשוו של אליפורי וככל רכשו ניתן מעת העם ליהודית הצדקת, והיא הקדישה אותו לבית המקדש.

אותו מלך גוי אשר בשעתו דיבר טוב על היהודים בפני אליפורי, שמה שמחה גדולה מאוד על הניחונו המזהיר שניתנו ה' יתריך לעמו ישראל, והחליט לעזוב את האלילים, להתגייר ולהסתופף תחת כנפי השכינה - הוא וכל ילדי ביתו. וכך התגדל והתקדש שמו של הקב"ה בעולם, ועשו כולם ימים של שמחה והודיה לה' יתריך על כל ניסוי ונפלאותיו, אשר הוציאם מגון לשמחה ומאבל ליום טוב.

* מעלת הדלקת נרות חנוכה *

נרות של אהבה

מעשה במלך אחד שהיה לו אהוב, אשר היה אוהב אותו אהבת נפש עזה. מאהבו אותו, קרא אותו ואמר לו: ברצוני ללבוד ולבוא אל ביתך, ועל כן בבקשה תכין עבורי סעודה.

האיש לא ידע את נפשו מרובה אושר - המלך בכבודו ובעצמו רצח לבוא אל ביתו בהתרגשות רבה התכוון לקראת הביקור. אמצעים רבים לא היו ברשותו, אולם הוא התאמץ בכל כוחו: קנה מأكلים משובחים והשתדל להכינים בצורה יפה ונאה, ערך את השולחן במפה הנאה ביותר שהיתה לו, ובכלים הנאים ביותר שבביתו, הדליק נברשת יפה, וכך חיכה בקוצר רוח לבואו של המלך.

היום המיחל הגיע, והנה הוא שומע קול המולה של הכרכות מתקבות בליווי תזמורת הפילהרמוני. לאחר מספר דקות נגלה לעניינו מנו החלון מהזהה: הכרכות מפוארות מוקשחות בעיטורי זהב ומשובצות אבני חן יקרות, כשהלפניהן הולכת התזמורת המורכבת מנוגנים בעלי שם עולמי. המלך ירד מן הרכרה ונתΚבל על ידי משמר הקבود בתירוע החוצצאות. לפניו נפרס שטיח אדום מלכותי, כאשרני צידיו עומדים שני טורים של חיילים ובידיהם מנורות זהב. המלך פסע מענדות על השטיח והתחיל להתקדם לכיוון ביתו של אהבו.

מיודענו נלחץ. הוא הביט פעמיינט על הבית לראות אם הכל מסודר במקומו. את מבטו לצד הנברשת, כל כך חיוורת היא ועלובה מול מנורות הזהב של המלך! בבחירה של רגע הוא מיהר להוציא את הנברשת ולהסתיר אותה לצד. הרי אין היא מתאימה לכבודו של המלך! וחסרונה ודאי לא יורגש בתוך האור הגדול שمفיצות מנורות המלך!

הגיע הרגע. נכנס המלך עם פמליהו אל בית האהוב. התישב ונפנה אל בעל הבית: האם לא הדלקת נרות לכבודיו אמר לו אהבו: אדוני המלך, ראייתי את כל הכבוד הגדול, ואת כל האורות הרבים שאתה מוקף בהם, והתבישתי והטמנתי את המנורות שהכנית. אמר לו המלך: "חיך, אני מניה את כל מה שהבאתי איתך, ואני משתמש במנורות הזהב שלי, אלא באור שלך, בשבייל האהבה שלי אליך!"

* * *

כך הקדוש ברוך הוא כלו אורה, והנה מצווה הוא את עם ישראל לעשות לפניו מנורה להדלק בה נר תמיד בבית המקדש. אמרו ישראל: הקב"ה בראש חמה ולבנה שמairים את העולם כלו, והוא חף שנדלק לפניו נרות!! אין זאת אלא מאהבו אותנו.

כמה חביבים נרות חנוכה, שהם זכר ודוגמא למנורה שהיתה בבית המקדש, ואשר מזכירים לנו תמיד, אף בחשכת הגלות, את אהבת הנצח שאוהב הקב"ה את עמו ישראל.

ראש צבאי

רבי יוסף מספינקא זצ"ל סיפר לתלמידו, כי בצעירותו, כשהגיא הלילה הראשון של חנוכה לאחר תפילה ערבית, לא הצליח לcliffe לבתו בנחת כהרגלי. ואף על פי שלא

היה לכבודו לרצץ ברחוב, בכל זאת כל כך היה גדוול חשוק להדליק נר חנוכה, עד שraz במחירות רבה, כדי לאזותם לקיים מצוה זו בהקדם...

התאמצות למצווה

האדמו"ר רבי זאב וולף מזיטומיר נתקע פעם בימי החנוכה באמצע הדרך יחד עם כמה חסידים שנסעו עמו. הנסעה התארכה מעבר לצפוי והם ראו שלא יספיקו להגיע לחוץ חפצם הלילה, ויצטרכו ללון אצל אחד הכהנים הסמכים. הলו ופנו אל אחד הכהנים לחפש מקום ללון שבו יוכל הרבי להדליק את הנרות. ולשםחותם מצאו כפרי אחד שהסכים להכניסם.

"אולי יש לך חנוכיה עברוי לצורך הדלקת נרותינו" שאל הרבי. "אחפש", ענה הכהן, "אולי במחסן העצים נמצא חנוכיה".

חיפש ומצא, והביא לרבי חנוכיה שהיתה מפוזרת כולה, דביקה ממשנו, ומcosaה אבק ולכלוך. לפקח הרבי את החנוכיה בשמה ובהתרגשות, הפשיל את שרולוי, ובעצמו התחליל לנוקותה ולצחצחה. חסידים שהיו שם סיפרו, שהרבני ניקח את החנוכיה בכל כוחו ובתחרגשות של קדושה, עד שזיהה הרבה ממנה ופניו האדיימו מרוב מאmix בניקיי החנוכיה והכניתה להדלקה.

הדלקת הנרות של החיטוי

באחד מימי החנוכה נקלע הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל אל העיר קראקוב. בשעת הדלקת הנרות, נתקע מעילו במסמר שהיה תקווע בקירות, ונקרע. מיהר רבוי חיים עוזר אל ביתו של החיטוי המקומי, והלה ביקש שימתו לו עד שידליק נרות, שכן אסור לעשותות מלאכה עד לאחר ההדלקה. ישב רבוי חיים עוזר והabit בחיטוי. פשט הלה את מעילו, התעטפי בגדי שבת, והחל לברך על הנרות בשמה וברחלהבות מרובה.

התפעל רבוי חיים מאד מהדלקתו של החיטוי הפשט, ואמר: "אם זהה מדרגותם של החיטאים בעיר, אותן היא כי מעלהם של יהודיה גבואה היא. לא פלא הוא שיצאו מקרקוב גודלי תורה שהairo את העולם כולו בולו בתורות!"

זה אליו ואנוوهו

רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, היה חוי בפשתנות נפלאה - בבית פשוט וצנוע, עם רהיטים וכליים פשוטים בתכליות. אולם בכל מה שנוגע לשימושי קדושה ולצורכי מצוה, לא הסתפק הרב בכלים פשוטים, הוא היה מהדר וטורח להשיג כלים נאים ביותר. הייתה לו חנוכיה יפה מכסף, פמותים נאים לנרות שבת, כוס גדול להין של קידוש, קופסה מיוחדת לבשימים להבדלה וכדומה.

אחד מחסידי הרבי, שהיה עשיר מאוד, זכה פעם בגורל - בשולחו קטן ונאה, מחותט היטב, עשוי בטוב טעם ודעת. עז היה חפצו לחת שולחן זה במתנה לרבי, כדי שייפאר את ביתו הדול והפשוט. אולם הצדיק מאן קיבל את המתנה. לכן העשיר אל בנו של הרבי - רבוי אליהו, כדי לטפס עימו עצה, כיצד להשפיע על הרב לקבל את השולחן.

בא ר' אליהו לפני אביו, והסביר לו שם שולחן זה נוצרך הוא לצורכי מצוה - להעמיד עליו את החנוכיה, ויש בכך משום "זה אליו ואנווהו" - "הנתנה לפניו במצאות". נתרצה הצדיק לקבל מתנה זו - אבל בתנאי אחד: השולחן הזה לא יעמוד

בביתו במשך כל ימות השנה! רק ביום החנוכה יובא השולחן אל בית הרב, כדי לפאר וליפות את מצוות הדלקת נרות חנוכה...

מAIR בכל העולמות

קהל של חסידים הצעופף בבית מדרשו של "החוזה מלובלין" זצ"ל בשעת הדלקת נר חנוכה. הרב ברץ על הנרות בדבקות עילאית, הדליק ונוטר לעמו במקומו כשהוא מביט בלבהות האש המרצדות. כאשר כילה את מלאכת הקודש, התחליו החסידים להתקדם לעברו לפי הסדר ולקבל את ברכתו.

והנה הגיעה לפניו קבוצה של יהודים מעיריה הסמוכה ללבולין, ובפיהם בקשה: "סבל רב סובלים אנו מיהודי בשם יעקב. האיש הוא "מוסר" - מלשין, וכבר מסר לשולטנות הגויים יהודים רבים, אשר נאלצו לשלט כספּך רב. היו גם יהודים שנאסרו בגלל הלשנותיו, ועוד כמה יהודים עומדים ומוחים למשפט לאחר שמסר אותם, וצפויים הם לעונשיםכבדים ומרימים. אנא, עשה לנו הרבי כלה במלשין זה!"

חשב הרבי שעה קלה, ולאחר כך נענה ואמר בהשתוממות: "כיצד יתכן הדבר? אין יכול להיות יהודי זה הוא "מוסר", והוא מAIR הוא בכל העולמות" נרתעו האנשים לאחוריים, ולא ידעו את נפשם מותמעון.

ימי החנוכה החלפו, והרב שלח לקרוא לחסידים. שוב שמע את דבריהם, אלא שהפעם קיל את הרשות המוסר, שלא יוכל להזיק עוד ליודים.

שמעו בנו של הרב ומתה, מודיע בימوت החנוכה טענו כי מAIR הוא ואין הוא יכול לעשות דבר, ואילו עתה מקהלות השיב הרב: "מוסר זה, כמו ששפּל הוא, בכל העולמות, על כן הדליק את נרות החנוכה, וכאשר הדליק ראייתי שמאיר הוא בכל העולמות, על כן היה עלי לחכות עד לאחר החנוכה, כדי שאוכל להסیر את פגיעתו אליכם...". כמה גדולים הם ימי החנוכה, כמה גדולה מעלהו של המدلיך נרות חנוכה!

بنיס תלמידי חכמים

אמרו חז"ל במסכת שבת ודף כג עמוד ב', אמר רב הונא הרגיל בנה, זוכה לבנים תלמידי חכמים. [שנאמր, כי נר מצווה ותורה אוור, שעיל ידי נר מצווה של שבת ושל חנוכה, יבו א/or של התורה]. זההיר במצוזה, זוכה לדירה נאה. הזהיר בצייתא, זוכה לטלית [בגדן] נאה. הזהיר בקידוש היום, זוכה לשפע למלאות כדים וחביות של יון.

ומעשה ברב הונא שהיה רגיל לעבור על פתח ביתו של רב אייבין, וראה שהיה זהיר מאד בהדלקת הנרות לכבוד שבת ולכבוד חנוכה, אמר בטוחני שיצאו מבית זה שני תלמידי חכמים גדולים, ובאמת יצאו מבית זה, רב אייבי בר אייבין ורב חייא בר אייבין, אחד כנגד שהיה זהיר בנסיבות שבת, ואחד כנגד שהיה זהיר בנסיבות חנוכה. וכמו כן רב חסדא היה רגיל לעبور על פתח בית אייבי של רב שיזבי, וראה שהיה זהיר בהדלקת הנרות לכבוד שבת, אמר בטוחני שיצא מבית זה תלמיד חכם גדול, ובאמת יצא מבית זה רב שיזבי.

נרות גדולים

בחצי האי קרים שבחבל אוקראינה, הייתה קהילה יהודית גדולה. יהודים רבים, שנמלטו מאימת הגוזרות והרדיפות - מצאו שם מקום מקלט. רב חיים חזקיה מדייני

מחבר סדרת הספרים "שדי חמד", החליט להתיישב בקריות, דבר שעורר התרגשות גדולה ושמחה כללית. פה אחד באהבה וברצון הכתירו אותו כרב הקהילה.

בגיעה ימי החנוכה, נוכת הרב לראות, כי נרות החנוכה הנמכרים בדוכנים הינם קטנים מאוור, כה צרים היו עד כי לא דלקו אפילו כפי הזמן המינימום של חובת הדלקה [חצי שעה]. רבוי חיות חזקה הורה להכפיל את גודל הנרות, בהסבירו את חובת ההלכה, וגם כי "כל זההיר במר שבת ונור חנוכה לעשותם יפה - יהיה לו בניהם תלמידי חכמים".

הכפלת גודל הנרות הכפילה גם את מחירם, ויהודי קרים עניים ודלים היו. אך איש מהם לא התנגד. גדולה הייתה שאיפתם לזכות לבנים מאירים בתורה, ומאותה שנה הוכפל גודל הנרות.

נרות חנוכה בשואה

בשואה הנוראה, חפצו צוררי ישראל לכלות את העם היהודי. אולם גם בחושך הנורא של גיא הצלמות הגרמני, עלו ניצוצות של גבורה ומסירות נפש לקיום המצוות, האירו באור יקרות, והוכיחו את גבורתו וחוסנו הפנימי של עם ישראל, ששום צורר אינו יכול לו.

וכך מספרים החסידים אודות הדלקת הנרות של הרבי הקדוש מצאנז וחסידייו, במACHINE העבודה "מיירלדאך", חנוכה תש"ה:

היהודים השבורים והרצוצים שם במACHINE, לא ידעו באיזה יום בשבוע יכול לבדוק יומם ראשון של חנוכה. לוח שנה עברי לא היה בידיים, והם היו מנוטקים מכל וכל. הלכו אפוא אל הרבי מצאנז ז"ע, והוא התהייש מיד בצריפו עם גזיר פחים בידו האחת, ששימוש לו במקומות עירוניים, עם קרען נייר של שק מלט בידו השנייה, והתחילה לרשום עליהם מספרים ולחשב חשבונות על פי האזכור, עד שהחישב בבירור באיזה יום בשבוע יכול כ"ה בכספי.

בהתקרבת ימי החנוכה, הזדמן לרבי לעובד במACHINE העצים של המACHINE. הוא ניצל הזדמנות זו, שהתגללה לידי משימים, ובסיעם של עוד כמה יהודים התקין בסתר מנורה של עצ.

אולם כיצד ישנו שמו להדלקה? גם לאות מצאו פתרון. מיידי פעם היו היהודים מקבלים מרגרינה בקבצה. כל פירור של מרגרינה הוא סם חיים, תוספת נחוצה של ארגונית לגוף התshawush. אך בימי החנוכה - כל פירור של מרגרינה הוא סם חיים לנשמה, תוספת אדריה של ארגונית לנפש היהודית, שכן ממן אפשר להתקיך מעט שמו להדלקת נר חנוכה... ואכן יהודים רבים מזו המACHINE הפרישו במסירות נפש פירורי מרגרינה, ושמרו אותם עבור הדלקת הנרות.

ופתילות מאי? חיש קל נשלפו חוטים מבגדים המACHINE הבלואים שעטפו את גופם, עברו התקנת הפטילות, לשם מצות הדלקת נרות חנוכה.

כשהגיעוليل ראשון של חנוכה, זכו היהודים במACHINE להדלק את נרות החנוכה כמצוותם. הרבי ז"ע העלה את השלהבות ברטט של קדושה... שמחה עצומה הציפה את הלבבות.

ומספר הרב: באחד הלילות הבאים, אחזו אש הנרות בצריף כולו, והתלקחה שריפה גדולה. מיד באו הרשעים לחקר ולודרשו מה היה שורש המאורע, ועל מעשה זה - להדליק אש במחנה - היו מミתנים תclf ומיד את האיש ההוא שהעוז לעשותו. ואף על פי כן לא עזבונו חסדיו יתברך שמו, וניצלנו מידיהם.

ובסיום הדברים הוסיף הרב בהתרגשות גדולה: "אפילו אודה לך כל ימי חי, ביום ויום בלילות, לאacea ידי חובת, להודאות לאלוקים על שוכתי או תחת שלטוון הרשעים לקיים את המציאות כראוי ולהדליק נר חנוכה כהכלתו, ולא זו בלבד אלא שיצאתי משם חי וקיים חרף הסכנה הגדולה שריפה אז על ראשי".

בשתיים בניסי ניסים – לא מוותרים על "פרטומי ניסא"

ועוד על הדלקת נרות חנוכה בצל השואה הנאצית, מספר יהודי מוניה – אוסטריה, חנוכה תש"ה:

הימים הסמוכים לחנוכה הפכו לזמןים של גילוי מסירות נפש, כאשר הכל אגרו סוגיו שמן מכל מקור אפשרי, כדי לקיים את מצות הדלקת נרות החנוכה גם בתנאי המחוור החרייפים ביוטר של המלחמה.

בתתקרבם ימי החנוכה, הופצחה גורמניה על ידי מטוסי בנות הברית, لكن העוסקנו בפינוי הריסות בתים. באחת הפעמים נצטינו לפנות עליית גג, בה הייתה פינת העבודה של צייר. הוטל علينا להוריד את התמונות, הבדים והצבעים. שם גילינו פך שמן... כמו השמן של נס חנוכה.

הטמנו את השמן בזהירות כדי לקיים בו את מצות הדלקת הנרות. באותו ימים הייתה לנו דחיפה פנימית חזקה לעשות הכל כדי לקיים מצוות, לנו לא דנו בשאלות הלכתיות, כמו: האם ההלכה מכחיבת להסתכן כדי להשיג שמן? מה דין של שמן זה? רבים מבינינו חתכו מפייהם את מנת המרגנית השבועית הקטנה, והיה כל איש מנסה להשיג מעט שמן, וMASTER אותו עד לתה. אף אחד לא היה מוכן לוותר על מצות "פרטומי ניסא". חשו, כי אצלונו כל רגע של חיים הוא בניסי ניסים, וחייבם אנו להזות על כך.

כך הדלקנו את נרות החנוכה בשיר ובהלל. לא ניתן לתאר היאך שרנו אז את הפזמון "מעוז צור ישועתי...", כיצד זעקנו את סופו של הפזמון: "חישוף זרעו קדרש", וקרוב קץ הישועה. נקס נקמת דם עבדיך מאמה הרשעה. כי ארקה לנו השעה..." (אנצ' שמע ישראל ח"ב).

מצוות חכמים

מצוות הדלקת נרות חנוכה, וכן כל שאר המצוות שמדובר חכמים, אף על פי שאין מן התורה, בכל זאת אצל הקב"ה מעלטנו גדולה כאילו הן מצוות מן התורה, וכמו שכתוב במדרש תנומה פרשת נשא סימן כת): אל יאמר אדם, אני נני מקיים מצוות חכמים, הוαι והואינו מן התורה. אמר הקדוש ברוך הוא, בני, אין אתם ראשאים לומר כך, אלא כל מה שנזרקים עלייכם חכמים, תהיו מקיימים, שנאמר ודברים פרק י' פסוק ייא: "וועשית על פי התורה אשר יorder לך ימינו ושמאלך". וכל כך למה? שאיפילי אני מסכים על דבריהם! שנאמר (איוב פרק כב פסוק כח): "וותגזר אומר ויקם לך". תדע לך, שהרי יעקב

אבלנו בשעה שברך את מנשה ואפרים, מה כתוב שם? (בראשית פרק מה פסוק כ) "וישם את אפרים לפני מנשה", הקדים את הקטן אפרים לפני הגדול מנשה, וקיים הקדוש ברוך הוא את גזרתו של יעקב. אימתי? בקרבתות הנשיאות שזכה והקריב שבט אפרים תחלה, שנאמר: "ביום השבעי נשיא לבני אפרים", ואחר כך: "ביום השמיינית נשיא לבני מנשה".

ומעשה בזמןו של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ צ"ל, שהמושל בעירו וינה היה אוהב מאד לקרוא ולהתענין בספריו התלמוד שלנו. והנה יום אחד קרא המושל בגמרה מסכת ברכות ו/or ד עמוד ב: 'כל העובר על דברי חכמים, חייב מיתה'. התפלא מאוד על זה, והזמין אליו את הגאון רבי יהונתן, כדי שיפרש לו את הכתוב. כשבא הרוב, שאלו המושל כיצד יתכן אדם שעובר על דברי חכמים חייב מיתה, ואלו העובר על דברי הקב"ה, במקרים רבים אינו חייב מיתה, כגון העובר על מצוות עשה או האוכל בשר חזיר או נבלות וטריפות וכל כיוצא בזה, שאינו חייב מיתה אלא מלכות ארבעים? אמר לו הרב, הנה אדוני מושל גדול ונכבד וקרוב למלאות, אם תגוזר עלי כת - 'צא מפני!', ולא אצית לפקודתך - אף על פי שיש בידך להכותו אותן או לאسرני במסר, מכל מקום אם תחרגנו, גם عليك תעבור כס החמה והזעם מאת המליך, ויעניש אותך בעונש גדול. אבל אם יעייד אדם החולך מחוץ לארכמוון, להכנס ללא רשות לארכמוון של אדוני המושל, והחיל שעומד על המשמר הניצב בפתח שער הארמוון, יצעק אליו לבב יכנס, והוא לא ישמע בקול החיל, ויריה עליו החיל מתוך רובחו וירגשו, בודאי שהחיל השומר לא יונש, וכך גם ישחטו אותו שהוא איש גבור חיל העומד על משמרתו כראוי. והסיבה לכך, שאם לא תהיה רשות לחיל לעשות משפט חרוץ, לשוא שקר שומרה, כי יתעללו בו כל הפוחזים כרצונם, כיון שאינו אלא חיל פשוט. לא כן אדוני המושל, אשר עוצם גדלותך ומעלת כבודך היא כבר לשמירה טبيعית, איןך צריך רשות לעשות דין לעצמך ולהרוג את כל מי שלא יציה לפקודך.

כו הדבר בדברי חכמיינו ז"ל העוסקים משמרות לדברי תורה הקדושה והנפלה, הרי הם בוגדר שומרי משמרות הקודש, ולכן ביותר צרכיהם שמירה על דבריהם, לבב ייזדו אנשי צzon לעבור על דבריהם. לכן פעמים עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל דברי תורה, ועונשם חמור יותר מדברי תורה, אשר בלאו הכى נשמרים גם בלי עונש חמור.

מה אגיד לאבא!!

- סיפור לחנוכה -

"מעולם לא ראיתי כל כך הרבה כסף בבית אחד", הרהר רבי ליפא בלבבו בעת שהותו בبيתו של הגביר מר הילקוט, במילנו שבאיטליה. רבי ליפא, גבאי צדקה מירושלים, אשר הגיע לאיטליה כדי לאסוף כסף לטובות מוסדות התורה בירושלים, התארח בبيתו של הגביר היהודי מר הילקוט. רבי ליפא היה מופתע מהעושר הרוב שניבט פינה בארכמוון של הגביר. מהתקorra השתלשלו מנורות קריסטל נוצצות, ועל רצפת העשיש פרושים היו מרבדים מעשי אומנות. גם השולחן היה ערך בכלים מפוארים ביותר, כלוי בדולח מבהיקם וככotta ומוזגות מזהב לצד צלחות פורצלן עדינות. הוא המשיך לסקור את שכיות החמדה, אך לפתע נתקלו עיניו במשהו מוזר...

חנוכיות זהב ענקית ניצבה על אחד ממדפי המזון, וסמן לה היו מונחים שברים של בקבוק. המראה היה שונה עד כדי גיחוך: שברי זכוכית בארמו שצה... הרי הם לא הולמים את המקום!

הגביר, שהבחן במבטיו התמיהה שנש��פו מעינויו של רבי ליפא, פנה אליו ושאלו:
"רבי, אתה נראה מתפלל מה עושות כאן הזכוכיות הישנות?"

"నכון מאד, הם כל כך לא משתלבות בין המוצגים יקרי הערך בביתך", הגיב רבי ליפא בפסקנות.

"אויל אָרְבִּי, הם מאד יקרים ערך עבורי! עוד יותר מכל הזהב, הכסף והקריסטל.
אני חייב לשברים אלה את עולמי..."

"עד כדי כך?" שאל רבי ליפא בתמיהה.

"כן. ויש סיבה מדוע הם מונחים כאן", קבע מר הילקוט.

"האם אני יכול לשמוע מהי הסיבה?" שאל האורח בסקרנות.

"בודאי", השיב בעל הבית, וכך החל בספר את סיפורו: "נולדתי בהולנד, שם למדתי בישיבה, וחשבתי שאשר שם כל ימי חי, אך כשהגעתי לגיל שמונה עשרה, הגיע מכתב מאט סבי, אשר התגורר באיטליה, ובו בקשה, שאני הנכד הבכור אבואר לעוזר לו בחנותו תקופה קצרה, לאחר והוא אינו חש בטוב. הורי הסכימו, ואפלו עוזרו עותי לנסוע, וכך מצאתי את עצמי בגיל צער עוזב את עולם לימוד התורה ועובד לחמי מסחר.

עזרתי ל Sabha בחנות מבויק עד ערב, אבל לצערני מצבוי של שבת החמיר, ולאחר זמן מה הוא נפטר... הורי דרשו שחזור הביתה, אך אני כבר הייתי שקוע בעולם המשחר. הצלחה האירה לי פנים ועשיתי חיל בעסקי. מכרתני שחורה בנסיבות אפילו יותר מסבאה בימי הטוביים... נהניתי מכל אגורה שהרוויחתי במני ידי, וכתבתני להורי שאני נשאר באיטליה.

כך גדלו העסקים מיום ליום. פתחתי סניפים רבים, והייתי עסוק בעבודתי מיום עד לילה. ערבית אחד הייתי טרוד ביוטר בעבודתי, יותרתני על תפילת מערב... וזה היה הצד הראשון שלי בהחלה במדרון התלול של ההתרכזות מהיהדות... במשך הזמן דילגתי גם על שחרית בתרוץ שזה רക היום, אבל מחר אני ודאי אתפלל, אך המחר זהה לא הניע...

כעבור מספר שנים התחתנתי ונולדו ילדי, אך לא חינכתי אותם בדרך של אבי וסבי בדורות הקודמים, ושם מיהדותם לא ידעו... עד לאותו מקרה...

יום אחד בלכתי ברחוב, ראיתי קבוצה של ילדים יהודים משחתקת. הם נראו מאושרים מאוד, כפי שלילדים צרכיים להראות, אך לפתע שמעתי עזקה נוראה. התקרבתי מיד למקום והבחנתי בילד קטן מוקף בחבריו והוא ממיר בכיכי קורע לב. חברי שעמדו מסביבו ניסו להרגיעו, אך הילד לא נרגע, וכל הזמן הוא חזר על אותן המילים: "מה אני אגיד לאבא? מה אני אגיד לאבא?"

נשתי אל הילד, ושאלתי אותו, מה קורה כאן? הילד הינה את מבטו אליו. עיניו היו אדומות מבעci, אך כל מה שהצליח לומר היה "אני בצרה! מה אגיד לאבא?!"

"מה קרה, אולי אני יכול לעזור לך?", שאלתי.

הילד השתק, וחבריו הסבירו לי במקומו, שהוא בא משפחה מאוד ענייה. אביו חסך במשך תקופה ממושכת פרוטה לפרטה עבור בקבוק שמן Ziit כדי שיוכל להדריך את נרות החנוכה בהידור. והיום אחורי הצהרים הוא שלח את בנו לknut את השם, כשהוא דאג להזיריו קודם לכך לבל יתעכבר בדרך, ויבוא ישר הביתה, כדי שחס וחלילה לא ישר הבקבוק. הילד אומנם קנה את הבקבוק, אך את זההותו של אביו שכח, וכשפנס את חבריו המשחקים הצערף אליהם, והבקבוק נשבר לריסיטים...

הסתכלתי על הילד, שעדיין המשיך לבכות וללחוש ללא הפסק בדאגה 'מה אגיד לאבא?', הרגשתי צער ורחמים בלבבי על הילד, והבטחתני לו שאוזור לו. בקשיי ממנה להתלוות אליו לחנות, ושם קניתי עבורו בקבוק שמן Ziit שהיה גודל בהרבה יותר מן הקודם. האושר חזר לעיני הילד, וכל קבוצת הילדים שנכחו שם השתתפו בשמחתו.

בדרכי הביתה באותו ערב, המשיכו המילימים להדיח באזניי כעין מנגינה מהולה בתוגה, בעצבות: "מה אגיד לאבא?... מה אגיד לאבא?...", ואז... הבזק של הרהור החל בלבבי, חשבתי גם אני לעצמי: באמות, מה אגיד לאבא ... לאבא שבשמי, שהפרקיד בידי נשמה יקרה וציווה עלי לשמור עליה... מה אומר לאבא אחריו מותמי הרי הפניתי עורף ליהדות! איזה תרצה, איזו אמתלה תהיה לי כשאעמוד לפני אבא שבשמי ביום הדין!?

ואז חזרתי אל המוקם בו היו הילדים, ואספתי את שרידי הבקבוק מהרחוב, ונטליי אותם לביתי. ובאותוليلה, לתדהמתם של אחיות וילדים, הדלקתי את נר החנוכה, מה שלא עשית כבר הרבה שנים...

בימים לאחר הדלקתי שני נרות, ועם כל לילה שעבר, הוסיףתי עוד נר בחנוכה, ועוד מקור אוור לנשמעות. התבוננתי בנרות המרצדים, ובלבי הבהיר התкова. נזכרתי בהורי, בבתי בילדותי. הלכת רחוק - רחוק... ובCHANOCHE התחלת דרכ' החזרה שלי ליהדות ולקיום המצוות...

התבין מעתה מדוע כה יקרים בעיני שברי זוכות אלוי! סיום מר הילקוט את סיפורו, וניכר היה בו שהוא מתרגש מאוד.

רבי ליפא חייך, פניו היו משולבות, מבלי משים ניגש יחד עם מר הילקוט לעבר המזנון, והם ליטפו בעיניהם את שברי הזכות היקרים, אשר החיזרו בן היהודי אל אבא שבשמי... ור. טוביי

חנוכה – חג החינוך ♫

...בז'אנר האגדות נראים גודלים לאחיה, אף הגדות לאחיה גודלה, וויאיון קאה גאייה...
האיו, הפניו, זיווה זענה זעיק, אף הצעיר לא הצעיר, אף חוויל האגדות...

כך שרה לה במרכז חברות צעירים נלהבות.

כו, כך מצטיירים המכבי"ם בעיני החברה הישראלית בת זמנים: קבוצת בריוונים בעלי שרירים, אולי כדוגמתotros חברי נבחרת "מכבי" תל אביב או "מכבי" או "מכבי" חיפה". אוטם בריוונים בכח הזורע הלכו להלחם ביוונים החזקים, והצליחו להביס אותם, ולהביאו לעם היהודי עצמאות מדינית. כן, זהה התמונה שמערכת החינוך בימינו דואגת להעביר לחניכיה, מתוך סילוף היסטורי מכוון. כבר מגיל הגן יודעים הילדים לספר על גבורתם של המכבי"ם, אך האם טרח מישחו בספר להם כי מאבוקם של המכבי"ם היה דוקא על שמירת התורה והמצוות האם יידע אותם מישחו כי ראשי התיבות של המילה מכבי"ם הם: "מי כמו באלים ה?"?

בתפקיד החנוכה אנו מוסיפים: "בימי מתתיה בן יוחנן... בשעודה מלכות יהו הרשעה על עמק ישראל לשכחים תורהך ולהעיברים מהוקי רצונך, אתה ברוחםיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם, דנת את דיןם, נקמת את נקמתם, מסרת גיבורים בידי חלשים, ורבים בידי מעטים, ורשעים בידי צדיקים, וטמאים בידי טהורם, זדים בידי עסקך תורהך..."

אנו, לא מלחמה של קבוצת בריוונים השואפת לעצמאות מדינית, אלא קובץ של יהודים "פנאטים", האדוקים בשמרות התורה והמצוות, שאינם רוצים לקבל את התurbות היוונית המתפשטות בקרב העם היהודי, ומחליטים החלטה אבסורדית - ללחט ולהלחם נגד הצבא היווני החזק, מלחמה שסיכון הצלחתה אבודים מראש. ואז מתרחש הנס הגדול של הניצחון במלחמה, שבו מוסר הקב"ה בדרך נסית את הרבים והגיבורים בידי המעטים והחלשים, כמסופר לעיל.

נס זה נקבע לחוגו לדורות, לא בגלל גודל הנס, שהרי ניסים גדולים ממנו ארעו לעם היהודי במהלך ההיסטוריה, אלא בגלל סמליות: הוא למשה מסמל את המלחמה של הקדושה נגד הטומאה, את חוסר הכנעעה למול כל אותן גורמים המנסים להפוך את עם ישראל לעם לכל העמים, ולעקור ממנו את יהדותו.

הילד צודק...

מן העיתונות: "חולך אני באחד מימי החנוכה ברחוב, ופוגש את רוני, חברי מתוקופת הלימודים באוניברסיטה. הוא מציג לפני את בנו ואומר בגאווה: הילד זהה עשה לי צרות!"

- מהו הצרות שעשו הילד?

- הוא בא מבית הספר בערב חנוכה ושאל: "אבא, המכבים היו דתיים?" רוני הוא בחור פיקח, ומיד הבין שנקלע לצורה. הוא מנסה לצאת מנושא על ידי פיזור מסך עשן: "אז עוד לא היה דבר כזה", הוא אומר.

- "אז למה מותתיהו הרג את האיש שרצה להקריב חזיר? אנחנו לא אוכלים סטייק לבן?"

- "זה לא אותו הדבר", מתפתל האב.

- "זה כו' אותו הדבר. כשהאלנו בסטוקיה, שמעתי שם מדברים על חזיר, ואתה ואמא קוראים לזה לבן כי אתם מתבישים..."
- "טוב, המכבים היו דתיזים", נכנע רוני
- "אז אם הייתה בזמן המכבים הייתה נלחמת גדרם?"
- "לא!" ומיד הוסיף כדי לקדם רעה אפרירית - "כי הם יהודים".
- "אבל כמו שאני מכיר אותך (תשמעו שפה) לא הייתה מctrף אליהם".
- "אני לא יכול לדעת מה הייתה עשו אילו הייתה אז. אולי בכלל הייתה מישחו אחר?"
- "از נדבר על עכשו. למה אנו חוגגים את הנצחון של הדתיזים?"
- "זה היה נצחון לאומי כללי, לא רק של הדתיזים".
- הילד מחייך, ניכר שהוא הינו היטב את המלכוות מראש. "כמה? ומהו שכותב על הסביבון נס ג'דול היה פ'ח? זה לא הנס של פ'ך השמעו? זה לא בחנות המקדים? מהו עשו במקdash, התפללו? חברי ידע מראש שהוא נקלע לצרה, הוא פיקח ובנו פיקח לנותו. וחברי ידע שהילד צודק ושאין טעם להתפתל.
- "אתה צודק מיקי", הוא אומר, "אנחנו לא עקיבים".
- הילד מביט אליו במבט של מחנה ואומר: "از הגע הזמן שתתחיל להיות עקייב".
- "גם בזה אתה צודק", אומר האב, ומבין שהמערכת אבודה. או חזיר או חנוכה, שניהם לא הולכים יחד, לא אצל יلد שעיניו בראשו".

"על המלחמות..."

לפני ארבעים שנה באחד מימי החנוכה של שנת ה'תשכ"ו הופיע הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן זצ"ל במושב "יסודות", כדי להשתתף במסיבת חנוכת הבית של בית הכנסת המקורי. אמר הרב לפניו הקהל: אומרים אנו בחנוכה: "על הניסים ועל המלחמות..." (ובנוסח אשכנז). תמורה הדבר, מודיע מודים אנו על המלחמות, מתאים היה יותר להודות "על הניצחונות", וכי אהובי מלחמות אנחנו!

הшиб הרבה, "להודות על הניצחונות - מוקדם מדי. מלחמת יוון - מלחמות הקדושה בטומאה - עוד לא הסתיימה. בינוינו אנו מודיעים על עצם הדבר שאנו נלחמים. על שבכל המצבים הקשים ביותר, יהודים אינם נכנעים אלא נלחמים בעוז על יהודות..."

'וחושך על פנוי תהום' זו יוון שהחשיבה עיניהם של ישראל
 המצב בימינו נותן ביטוי עצמתי למלחמה זו של האור מול החושך. לערנו, היום החושך מכסה ארץ. דעתות של כפירה נשמעות מכל כיוון; ההלכה בדרך התורה והמצוות נחביבים לחסוכים ופרימיטיביים; מיום ליום הסגידה ליפי, לספורט, ולכל מני תרבויות לא לנו. אך מנגד ברוך ה' ישנים אנשים שמחזיקים בכל עוז ביהדותם, ישנים למעלה ממיליון בעלי תשובה, שעוזבים מאחוריהם מנעמי תבל, ובאים להשתתף בנחלת ה' צבאות. וכל אלו מוכיחים לנו שכח הקדשה בעם ישראל לעולם לא נכנע ולא יכנע!

אם אין גדיים – אין תיישים!

כשנתבונן בגורותיה של מלכות יוון הרשעה על עם ישראל נמצא את הגזירה הבאה: "כתבו לכם על קרן השור, אין לכם חלק באלוקי ישראל". ויש להתבונן מדוע בקשה מלכות יוון לכתוב דוקא על קרן השור דברי כפירה כאלו – אלא כיון שבאותם הימים היו משקים את התינוקות על ידי קרן השור, שהוא עיין בקבוק שתייה, רצוי

היוונים להחדיר את הכפירה בישראל כבר בעודם תינוקות, בידועם "אם אין גדים אין תישיס", סוד קיומו הרוחני של העם היהודי, תלוי בעיקר ילדים הרכבים שהם המשיכו של עם ישראל.

בדור קשה כשלנו, לא נשכח אף אנו כי בחינוך הילדים תלוי עיקר קיומו. לא ניתן לילדינו להיסחף אחר תרבויות קולקלת שאינה שייכת לתרבותנו, אלא נדאג לחינוכם הטהור כבר בעודם תינוקות ועולים: הן על ידי החינוך הטוב והדוגמא האישית של ההורים בבית, והן על ידי חינוך במוסדות תורניים אמיטיים, שם ירכוש הילד ערבי אמת, שם ירכוש את התרבות המפוארת עתיקת היומין של עם ישראל.

על משמר החינוך הטהור

לפני כ - 130 שנה, בשנת תרכ"ז, הגיע מוניה לבגדד יהודי בשם יעקב אוברמאיר. האיש נשלח על ידי "המשכילים", להחדיר את ארס ההשכלה לעיר. הוא אף פרסם בעיתונות של אותה תקופה דברי נאצה נגד הגאון הקדוש רבי יוסף חיים - ה"בן איש חי" צזוק'ל. רבני העיר, ובראשם רבי عبدالלה סומך צזוק'ל, הכריזו חרם גמור נגדו. באותו שבוע הודיעו לאוברמאיר על פטירתה הפataומית של אשטו. מיהר האש ובא לבקש את מחילת רבני העיר. החתימים אותו ה"בן איש חי" כי ימושך את ידיו מהחינוך הילדים ויצא מבגדד, רק אז הורה להסיר ממנו את החרם. כך שמרו רבוינו על פך השם הטהור - החינוך היהודי הטהור מדור דור!

הכאב של גدول ישראל

הגאון הצדיק ר' ישראל מאיר הכהן בעל ה"חפץ חיים", בהיותו זקן מופלג כבן תשעים שנה קרא לאסיפה גדולה של כל הרבניים וראשי הישיבות שבמחוזות וילנא, גרוונא וסלובק. מה הייתה מטרת האסיפה? בהשפעת המשכילים שבדור ההוא, נמסרו ילדים רבים בידי זרים לחנכם בתרבות זרה. התאספו גдолוי התורה לטכס עצה ותוסיה לעמוד בפרק נגדי תופעה מצערת זו.

בנאמנו אמר החפץ חיים: עיניים הרואות שבשנות זקנותי טרחתني לבוא אליכם, כי הוגד לי שמקאן תצמיח טוביה ל תורה. ואם לאדם זקן בגילי כדיי היתה הטרחה והיגיעה לבוא ממරחק בשביל התורה, קל וחומר אליכם שחביבים אתם לעשות הכל שלא תשכח התורה מישראל. בנווג שבעולם, אדם שմבקש לקנות סחרה שאיננו מבון את טיבת ביתורה, שואל הוא למגנים גודלים ממנו. ואם יראה הוא סוחר ותיק הרודף אחר סחרה זו וחפש מאד לקנותה, אזי בטוחים בוראות כי הסחרה היא משובחת ושווה את דמייה. אודות התורה הקדשה נאמר, כי המלאכים חפזו לקבלה, שנאמר: "תנה הוודך על השמים". ומאחר שההתורה היא רוחנית, ומעתה, מה רוחניים, הרי מובן שהמלאכים היו המבינים ביותר בערכה של התורה. ומעתה, מה גדולה צריכה להיות השמחה שכשמשה רבנו ניצח את המלאכים, וקיבל את התורה בשביבנו.

עליכם להגביר חיללים להציג את יודי ישראל שלא יפלו ביד זרים, בבני הספר של אנשים המהנכים בשיטות ודעתות כוזבות, ואינם יודעים כלל מהתורתנו הקדשה וממצוותיה, ונעים בנימם המכחישים לה' ולתורתנו. אווי לעיניים שכך רואות, אווי לאזוניים שכך שומעות. וכמה צער יגיע להורים בעולם הבא, כשיויציאו אותם מן עדן לראות את היסורים והמכאוביים שבניהם יקבלו בגיהנם, בעבר שעברו על חוקי התורה והמצוות.

כיוון שבודאי ידונו באסיפה זו על אודות החינוך בתלמוד תורה, אמרתי לזרז את כל הרבנים שבכל עיר ועיר להשגיה בשבע עניינים, ול嶷סיד כל אחד בעירו תלמוד תורה עם מורים ומוחנכים טוביים ויראי שמים, שילמדו את הבנים תורה על טורת הקודש, שאם לא כן יהיו הרבנים נתבעים על זה העולם האמת, שמודע לא השגיהו על זה, ולא נתנו מוסר באזני ההורים של הילדים, ואוי לאוთה בושה, אווי לאוთה כלימה אשר תכסה את פניהם לעתיד לבוא, על שהיה בידם למחות ולא מחו. על כן בואה אחוי, בואה רעי, ונעשה כל יכולתו להציג את הדור החדש מכליון רוחני, ולהנכם לתורה ולמצוות, כי "חנוך לנער על פי דרכו - גם כי יזקינו לא יסור ממנה".

כך דבר החפץ חיים לפניו כשבועים שנה. ומה נאמר לנו בדור שלנו?

מערכת החינוך בישראל – פשיטת רגלי:

בדור שלנו אנו רואים בעינינו את תוכנותיו הרטנסניות של החינוך הקלוקל. כבר אין צורך להטיף מוסר, העובדות העגומות והמצערות מדברות بعد עצמן. לצערנו, החינוך לא חינוך - המוקנה כיום בבתי הספר הכלליים, הביא את הנעור להתדרדרות נוראה, השוברת شيئا חדש מידי שנה בשנה.

אין צורך להרבות בהבאת עובדות, על אשר מתחולל במערכת החינוך בארץ. הדברים ידועים ומפורטים, ו"למפורטמות" – אין צrisk ראה". אולם נביא כאן רק מספר ציטוטים, ממנהיגים, אנשי רוח ואנשי חינוך, אודות החינוך בארץ. מי יtan ויהיו דברינו אלה לתועלת ההורים, אשר יהיו מספיק כנים עם עצם, ודוי אמיצים כדי להסביר את המסקנה המתבקשת.

ח"כ אריה נחמן: "החינוך הסוציאליסטי החילוני פשוט את الرجل. אני רוצה שיבינו שאנו זו פליטת פה אלא תוצאה של הרהור עמוק. לא רוחה כלכלית אלא רוחה רוחנית היא המפתח לבעה. מה שניסו למכור – לא היה מתאים לציבור שהוא ניסינו לחנד. חינוך יהודי מסורתי מתאים יותר לציבור זה".

עזר וייצמו בראיון לד"ר השבע: "בבתי הספר יש לנו כשלון חינוכי טוטאלי. כך תסביר לנו, למה עליו להיות בתל אביב ולא בניו יורק... המנהיגות שלנו לא הבינה את חשיבותה של היהדות בבניין עמיינו".

יחזקאל גבאי ומנהל בית ספר רנה קאסן: "מערכת החינוך גוססת, והוא זומחה לגיבור של מערכו שנוראה בחזהו, צועד שלושה צעדים ולאחר מכן צונח".

ח"כ אבי יחזקאל: "מערכת החינוך מזמין הפסיכה למלא את תפקידיה כמערכת חינוך".

מורה ותיקה בבית ספר יסודי בגוש דן: "אם מדובר על כך בגלוי, יש יעלו אותנו על המוקד... להערכתני יש פשיטת רגל, קריסה, ריסוק אברים של המערכת כולה. אני חשושת שההתשישות והאימה הכריעו אותנו. האווירה עכורה. מולנו עומדים ילדים נקמנים. גדל דור שבלחיצה של הרף עין על כפתורי המולטימדיה, מקבל מידע על כל עניין ודבר שמתרחש בעולם, אבל העולם הפנימי שלהם طفل, עשוי רק דברים של חומר, אופנה, מוצרי צריכה. תחלפי החיים שלהם מעוררי רחמים. הם אבודים וזרים לעצם. זה דור מעורר חמלה".

חברת הכנסת يولי תמיר בהתייחסה למכב הגרוע בחינוך, מפרוטוקול ועדת החינוך והתרבותות (19.11.2003):
 "בנתונים האלה אנו רואים את פניה של החברה הישראלית. זה לא קשור למערכת החינוך, מערכת החינוך היה בחברה, היא לא מנוטקת מ לחברה. אנחנו חברה בלי כיוון, בלי אידיאולוגיה. העולם החדרי שאינו לא שותפה לו... הוא עולם עם ערכיהם מאוד מגבושים, אז הוא מצליח להעיבר את זה בבית הספר... אני אדם חילוני במושותי, אבל אני מוכחה להזדמנות שיש יתרונות חינוכיים. אפשר לעשות מה פה אלף דינונים, ולקראת לשירה להתפרק, וכך גם למצוירות הפדגוגית. אני אומרת לכם, זה חסר כל חשיבות לחלווטין. כי המחללה הזאת היא עמוקה מדי, היא ערכית מדי, היא קשורה לבניה החברה שלנו, ולכן כל הפתרונות שאנו חונכו מציעים, הם קצף על פני המים. הם לא יעשו שום דבר. אני אומרת את זה, לא בכלל שאני יודעת איך מטפלים בו, אבל אני גם לא אוהבת סתום להגיד הצהרות שוא. און תרופה לבעה החינוכית במדינת ישראל".

ובחרת בחיים

אב ואם בישראל, מורים ותלמידים יקרים: עדים אתם להבדל העצום בין החינוך שהוכיה ומוכיה את הצלחתו מעל 3,300 שנה מאז מתו תורתנו הקדושה והישראל, לבין ה"חינוך" שהוכיה כבר אחרי 50 שנה את CISLONO.

עיניכם הרואות את חומרת הדברים, הינכם מבינים שהאחריות על ילדיכם מוטלת עליהם. ועתה נמצאים אנו בשעה גורלית, שעת מבחן אמיתית, שעת ניסיון קשה, שעת החלטה שתוצאותיה - תוצאות חיים, ועל כפות המازונים מונחות נשמות טהורות, ילדים וטוהריהם המיהילים להחלטה נבונה מצדכם.

מצד אחד – מה יגידו השכנים, מה נגיד לחברים, איך נסביר לקרוביים את החלטתנו להעיבר את היד למקום החינוך האמתי – לחינוך התורני. אולי ישנים גם קשיים טכניים: מרחק בית הספר מן הבית וכדומה.

ומצד שני – עומדים חי ילדינו וטובתם האמיתית לנצח.

איזה צד יכריע את הcpf?

אולי היו אלו דבריו של משה רבנו ע"ה, אשר יעוזרו לנו להכריע את הcpf. דברים שנאמרו מלבד אל לב ביום האחרון, ביום בו החזיר את נשמתו אל האלוקים אשר נתנה, שעוט ספורות לפני שנפרד מעם ישראל שככל כך אהב אותם, וכן אמר להם (דברים פרק ל פסוקים טה, יט):

"ראה גתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת הטעות ואת הרע... העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ, החיים והטעות גתתי לפניך, הברכה ותקלה, ובחרת בחמים למען תחיה אתה וזרעך..." (וחברת "חינוך מו השמים")

ילדי יהודים – עולם מלא

בתקופה חנוכה, נכון המקובל הצדיק רבינו חיים שאול דוויק הכהן זצוק"ל בישיבת "פורת יוסף". בעבורו ליד חדרו של ראש הישיבה – הגאון רבינו עזרא עטיה – שמע את ראש הישיבה הדגול מדבר אל אחד התלמידים, בקול מבקש ומתהנו, עמוקely ליבו: "גרש נא את יציר הרע מלבך. עזוב את ההבלים והקשב נא לך. ראה, והוא, בדרך זו תנגדל בתורה, מי יודע? יבוא יום ויקראו לך 'רבבי', וכבוד רב תנחל..."

כח דבר הרב אל התלמיד הפוץ בדברים המשוככים את הלב. הרב דוויק התרשם מאוד לשמעה התוכחה הנרגשת, והביע לאחר מכן את התפעלוּתוֹ בפני ראש הישיבה. אמר לו ראש הישיבה: "הרוי אם יעוז התלמיד הזה את כתולי הישיבה - עלול הוא לצאת חס ושלום לתרבות רעה, והוא וכל צאצאיו יאבדו. אך אם נצל מלמדות היצר הרע, וישאר בישיבה, אז יצא בן תורה, ונרו יאיר גם לבניו ولבניו אחריו, כי כל יהודי איננו נשמה אחת בלבד, אלא עולם מלא, ויש להתאמץ להצילו!"

הנרות הללו קודש הם

דורש היה הגאון רב יהודה צדקה זצ"ל את הכתוב "הנרות הללו קודש הם" - רמז לבניו של אדם, שעלייהם להיות קודש לתורה ולבבורה ה'. "זיאין לנו רשות להשתמש בהם" - אסור לנו למנוע אותם מלימוד התורה כדי להשתמש בהם לצרכינו, ולשלוח אותם לעבודה בגיל מוקדם, כדי שייעזרו בפרנסת הבית. "אללא לראותם בלבד" - לראותם עוסקים בתורת ה', לגנות את הניצוץ הקדוש הטמון בהם ולהעלותו.

נאים הם הדברים למי שאמרים, רבות היה עשו הרבה צדקה זצ"ל למען ילדי ישראל, שיתחנכו בחינוך טהור ויגדלו לתורה וליראת שמיים.

שמוליק הולך ללימוד תורה...

פעם אחת בשעת ערב הלך בפשטות מדהימה לבית משפחחת כהן. "שמי יהודה צדקה" הציג את עצמו, ואדונו כהן ציפה לשמעו מה בפיו. פתח הרב ואמר: "שמעתני כי יש בbijtex יلد שהחל ללימוד בכיתה א', וכי שלחת אותו לבית ספר של אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות. אני מבקש ממך, לטובת הילד, כי תעבירו ללימוד בתלמוד תורה".

מר כהן נזחם, ואפילו קצת עט. אומנם היה שומר מסורת, אך מכאו ועד חינוך בתלמוד תורה - המורחק רב. אולם הרב צדקה לא יותר. גורלו של ילד יהודי מוניה על כף מאזנים, עתידו הרוחני - שלו ושל כל דורתו אחריו, עומד להיות מוכרע, והוא יסומו לא ולא שעוטה אחדות ישב עם האב. הסביר ושכנע, התחנן ובכחה, עד שאחר חצות לילה הכריז האב כי הוא מוכן לשולח את הבן לתלמוד תורה. הוא הבטיח כי למחמת כבר הוא ירשום את הילד.

בעבור ימים אחדים טלפן הרב צדקה אל המורה בתלמוד תורה כדי להתענין בחטא תלמידו של התלמיד החדש ובהתקדמותו. לגודל חרדוּתוֹ גילה, כי המנהל סירב לקבל את הילד באמצע השנה. שלח הרב צדקה שליח ובידו מכתב חתום על ידי הרב, אך המנהל סירב.

יום אחד, בשעת בוקר מוקדמת, התיציב הרב צדקה בבית משפחחת כהן. הילדים כבר עמדו לצאת לבית הספר. גם שמוליק הקטן, הילד בן השש, כבר היה מוכן לצאת לדורך. אך הרוב צדקה עצרו, כשהוא מסביר לאב כי הוא לוקח את הילד עמו, לתלמוד תורה. כך יצאו השניים - הגאון רב יהודה צדקה, ראש ישיבת "פורת יוסף", ושמוליק הקטן - והלכו יחד לתלמוד תורה.

המנהל הבחן בשניים, מבعد לחלוּן חדרו. הוא הבין היטב מדוע הגיע הרב בכבודו ובעצמו. נבהל והתבישי כאחד, עזב את משרדנו ונעלם באחד החדרים....

כשראה הרב צדקה כי המנהל איינו בחדרו, חיפש את דלת כתה א', דפק ופתחה. ניגש אל המורה ואמר: "שמי יהודה צדקה, וזהו שمولיק הבן שלו. מהיות הוא יהיה תלמידך. אם תתעוררנה בעיות, פנה אליו". ואז חיפש לו הרבה מקום נח, קרוב למורה, נשק לוocab רחום, ביקש שוב מהמורה שישים לבו ליד ועזב את הכתה.

מיום זה למד שمولיק בתלמוד תורה, כשהוא עולה ומתעלם בהבנת התורה הקדושה, עד שזכה להכנס לישיבה קדושה ולצמוח לתלמיד חכם מופלג, וכך ניצל הוא וזרעו אחריו.

רוחות זרות מנשבות בחוץ, רוחות של יון. ומה מטרתה של יונו? "להשכיחם תורהנו ולהעבירם מחוקי רצונך". אך תפkickינו לעמו בפרק לשמור על "פרק השמן" הטהור, שייהיה חתום, סגור ומוסגר. כל נשמה יהודית היא שלhabת העולה במנורה שבמקדש, והחינוך שעליה ל渴בל, צריך שייהיה טהור בעלי שם סיג ופוגם. עד שראש הישיבה הגדל, שלא פכים חרדים למוצאה פיו, איינו מוסס להקדיש שעות רבות מזמנו היקר, להביאו לצד היהודי להינוך הטהור. הבה נכיר בערכו של הינוך זה, ונשמר על טהרתו, לבב יתערב בו כל זר.

* * *

* סכנות כליה התקשות והמולטימדיה *

חג החנוכה מסמל למעשה "מלחמות תרבויות" - מלחמת התרבות המפוארת של עם ישראל נגד תרבויות יון הקולקלת.

כאשר רצה בלעם הרשע לקלל את עם ישראל, על פי בקשתו של בליך, השקייף בלעם על העם הקדוש, וקרא בתהפעלות ובמדבר כג ט: "הַן עַם לְבָדֵד יִשְׁפֹּן, וּבָגּוּם לֹא יִתְחַשֶּׁב". לעם ישראל יש ייחוזות משלו, הוא אכן ככל הגויים. כל הגויים עושים ככל העולה על רוחם, אין להם תורה שמנהינה ומדrica אוטם, והتوزאות הם - שחיתות, הפקרות, אכזריות וכו'. ואילו עם ישראל מאכץ לעצמו את ה"הגבלות" של התורה, אשר הן למעשה הדרכה נפלאה בכל תחומי החיים, והתוצאות הברוכות הן: שלוה וקדושא מיוחדים האופפים את העם, אהבת רעים, רחמנות, עדינות וצדינות, טוהר וחון. הבית היהודי, התא המשפחתי של עם ישראל - אין בכל העולם עם שיאצלה לחקות אותו, בעידנות והאחים השוררים בו, במסירות ובונאמנות. עד שבلام קורא עליו ואומר במדבר כד ח: "מֵה طֻבוֹ אֲחָלִיךְ יַעֲקֹב, מִשְׁכַּנְתִּיךְ יִשְׂרָאֵל". כה מופעל בלעם מון העם המיעוד הזה, עד שהוא מិיחל לעצמו להיות כמוותו - "קָמֹת נֶפֶשִׁי מֹת יִשְׂרָאֵל, וְתַהַי אֲפָרִתִי בְּמֹתָיו" (במדבר כד י).

והנה - מה זה קרה לעם הנפלא והקדוש הזה ברבות הימים!!

המשפחה היהודית, שהיתה ידועה מדוריו דורות כמשפחה אידיאלית - שינויה את פניה, ופוקדים אותה תופעות קשות ומצערות: חוסר נאמנות, אחוזי גירושין גבויים, אלימות; היהודים אשר הצטינו כ"ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים" - כובשים לפטע שיאים מפתיעים באלים, מעשי רצח, שוד, ואכזריות; העם המתוורבת אשר תמיד היה ידוע כ"עם הספר", עומד לפטע מבוש ונבוך מול נתוני הסטטיסטיקה, אשר מעמידים אותו בין המקומות הנמוכים ביותר בעולם, בהשכלה בני נוער. הפריצות וההפקרות, השחיתות והמתירנות - כל אלו הפכו לפטע למציאות קיימת בתוך העם היהודי.

היכן האהבה, השלווה והטוהר?! היכן הבושה, הצניעות והחן היהודים?! היכן הר' ראש היהודי הפיקח והשנו?! היכן הוא אותו עם ישראל שבלעם הרשע כה התפעל ממנו?!

האומנם הגענו למכב של – "ככל הגויים בית ישראל"!!

אכן טلطלות עזות פוקדות את עמיינו. התרבות המערבית, אשר העולם כה מעריץ אותה וסוגד לה, מצאה לה מסילות לתוך עמו. יש לה, לתרבות זו, חיצוניות מושימה. יופי, פאר וברק, אורות מסנוורים ונוצצים, גירוי יציריים מפתח. אך התוכן שלה הוא רקיב והרסני, מלא מתירנות, שחיתות, הפקרות ופריקת יצרים זולה.

אולס כיצד זה קרה, כיצד הצליחה התרבות הקלוקלת זו להיכנס ולהחדור אלינו, אל עם ישראל, הטהור והקדוש, הנבחר מכל העמים? אכן בדורות האחראונים "פתחים" רבים יש לה, להכנס אל תוככי ליבותם עם ישראל, ללבות את היצרים, לזרע דעתות כוזבות וסקריות, להטע את כל האדם מן הישר והטוב – אל המושך והמגורה. והדרכים הן שונות וمتוחכמות: עיתונים, טלוויזיה, רדיו, סרטים, אינטראנט, מחשב ועוד.

אין ספק כי כלי התקשורות והמולטימדיה למיניהם, הם הגורמים המרכזיים למצב החמור שבו נטו עם ישראל. כי גדול ועצום הוא כח השפעתם לעצב את דעת הקהל, לסקרנו אותנו, לגורות אותנו, לפתחות אותנו, ולהסיט אותנו מן הדרך הישירה. אין ספק, כי אם ברצוננו להחזיר לעצמנו את פארנו, לשמר על יהודיותנו, על טהרתנו, על משפחתנו וערכינו – علينا לבקר היטב היבט את אמצעי התקשרות שאנו מכניםים לבתנו, ולהתפרק כמתוח קשת מכל כלי משחית, שעלו חלילה להזיק לנו.

חדש! לכל המעווניין: מכשיר "סמיימט"!

מן החוברת "צוהר לאורות החדרדי".

שאלת נא אחת, יידי הקורה: אילו היו מוכרים לשימוש بيיתי במחיר השווה לכל נפש מכשיר "סמיימט", המאפשר סמיים ללא הגבלה, האם הייתה רוכש אותו לשימוש ביתך? ואם היו מוצבים מכשירים כאלה בזוויות הרחובות, האם לכל הפחות הייתה ממליץילדיך להשתמש בהם ואף הייתה ממון להם את ה"תעונג"?! תשובה תחת המורעמת על השאלה, ותשובה כל בר דעת, ברורה.

אך מעתה יש לתמוה מאה. כיצד אם כן מכניס אתה לביתה, ואף משלם בORITY כמספר עבור מכשרי צפיה וחומר מצולם ומודפס, אשר הוכח מעל לכל ספק כי הם הם הגורמים לעלייה הדрастית של עקומת הפשיעה, האלים בתברחה ובmeshacha, הריס ההקשר בין בני הזוג, ושאר מרעיו בישון. ובלעדיהם היו אחוזי הפשיעה, הרצת, ההתאבדויות, הבגידות, וכל שאר חיקויי התרבות המערבית שואפים לאפס!! כיצד אנשים שפויים מרשימים לעצם להרעיל ביודען את מוחם ואת מוח ילדיהם, על ידי חשיפתו למקסימום תוצרת הזועה האנושית, וליצרים אפלים אשר אילולי הczpia במכשרים אלו, לא היה האדם המכזוי, בר הדעת מעלה בעדו רעיונות פלצות אשר הנה עתה אנו עדים להtagshmuton החקיינית בחיננו האישיים??!

וגם אם יטען מי שהוא שחררי הכל, יש בהם גם תכנים חינוכיים, נשיב לו: האם בשביל 15% - 10 תוכניות ותכנים חינוכיים (ובקרה הטובי) מכenis הוא 90% - 85% רעל הביתה!! הרי המעת חינוך שנדרה לו שבנינו קיבלו הם בטילים וUMBOLIM ברוב המזיק שיש במכשרים אלו. וכל מי שדובר אמרת מוכרכה שיוודה על כך.

בין נא, כשם שיש בני אדם חסרי לב ומצפונו המנצלים את אומללות המכורים לשלמים כדי להתעשר, ויש שאף אינם בוחלים בהפלת אנשים נספחים תמיימים למלכודת מותם זו, ובלבד שיכנסו יועבר אליהם, כך בדוק מנצלים רבים מאותם בני אדם המכונים "בימאים", "שחקנים", "מחזאים", "סופרים", ו"כתבים" את חולשותינו היצריים, ובציניות אכזרית הם מנוטים בכל דרך ללבות את יצרי ההמון כדי לגורף לכיסם את ממוני, וגם לקבל פרסום ותහילה. ואם המחר הוא חורבן ערכיו וחינוכיו כלל עולמי, מה בכך? העיקר שברוי הממון של אוטם מילionario אומללים פתוחים אל תוך כסם.

יש לזכור עוד כי גם רבים מראשי המדינות ונבחרי העם שבווים ביד יצריהם וטbowים בים תאוותיהם. ומשום כך אינם נלחמים בתופעה המזיקה כל כך לעם ולמדינה. אך הגיע הזמן שלפחוות אנחנו נדע את האמת, ונפסיק להיות פתאים ושתחויים. הבה הנה עם אמץ בעבר, ונתחד כולם, שומר מצוות ושאים כאלה עדיין, וככלנו יחד נדרוש בכל עוז לאסור בארץ כל שידור וכיתוב המכילים אפילו מעט נזק חינוכי, ולאכו"ף את החוק באמצעות פיקוח, קנסות, מעצרים וכו', בעוצמה שאינה פחותה מהניסיונו להלחם ברגע הסמים. שהרי זה איננו טוב מזה. ויחד עם זאת תעוגן בחוק הגברת התודעה היהודית על כל ערכיה החינוכיים הנפלאים בכל בית הספר ברחבי הארץ. וכך, שילוב של "سور מרע" עם "עשה טוב" יוביל לשלוותה הרואה לעם היהודי. אין ספק שמאבק צודק יניב פירות.

מנקודת מבט יהודית

היום כבר יודעים מהחוקרים והסטודנטיות למיניהם, להצביע בודאות על הנזקים החמורים הנגרמים כתוצאה מן הצפיה במכシリים אלו, ומהם: אלימות, הרס המשפה, ירידה ברמת החשיבה וההשכלה, קשיים חברתיים, ועוד.

ראו לציין את המגמה המסתמנת בעולם בקרב אנשים רבים ולא דתיים, ואף לא יהודים!) להשתחרר מАЗיקי הצפיה במכシリים אלו. לדברי החוקרים, הוצאה הטלויזיה מן הבית מצביעה על רמת אינטלקיגנציה גבוהה.

מחקר שנעשה בשוויץ מראה כי תפעת הבריחה מהטלזיה, מפותחת מאייד בארץ האלפים: **שבעה אחוזים מאזוריה המדינה, אחת העשרות בעולם, חיים בלי המכשיר בסלון!**

אולם חשוב להזכיר כי מנוקדות מבט יהודית, גם ללא הנזקים החמורים הללו, יש סיבה מכירעה מאוד להרחקת מכシリים אלו מון הבית. יש לומר ברורות: **הציפייה בהם הינה איסור גמור מן התורה:** הצופה בהם עובר על כמה וכמה איסורים חמורים מן התורה, ואלו מקטת מהם: האיסור שאנו חנו קוראים אותו פעמיים בכל יום בקריאת שם: "זלא תתורי אחריו לבבכם ואחריו עיניכם אשר אתם זנים אחריהם" (ובמדובר פרק טו פסוק לט). וכן, "ללא תלה רכילד בעמיך" (ויקרא פרק יט פסוק טז). וכן, "זלא תביא תועבה אל ביתהך" (דברים פרק ז פסוק כו). וכןו כן עובר על עוד איסורים רבים כביטול תורה,מושב לצים ועוד ועוד. לכן כל אדם אשר ישנה יראת שמים בלבבו, יודע שעליו להרחק מהחלטיות מכシリים אלו מון הבית.

אשר על כן, עליינו להיות אמיצים ולא רכrocאים, להיות נחושים בהחלטותנו לעשות את הצעד הנכון, אשר יעשה לנו את החיים טובים יותר, בעולם הזה ובעולם הבא.

מפלצת האינטראנט והתקליטורים

ברוך ה', ציבור רחוב וגדול בקרב עם ישראל התנזר והרחיק מביתו מכשיiri צפיה ועתונאים הרסניים, והתוצאות הברוכות ניכרות בשיטה - בתחום החנוך, החברה, המשפחה ועוד.

אולם לצערנו הרבה, לאחרונה ישנה פירצה שהולכת ומתרחבת, ומאיימת חילתה להחדר תרבות קלוקלת גם לתוך בתים אלו. פירצה זו - "מחשב" שמה.

המחשב כיום הפך להיות חלק בלתי נפרד מנווי חיינו, ויש לכך מבון סיבות רבות. יעילותתו, תועלתו, נוחיותו - כל אלו אינם נתונים בספק. ודאי שהמחשב תורם רבות בהרבה משטחי החיים, אולם דזוקא בגל האפשרויות הרבות הטമונות בו, הוא עלול לשמש ככלי משחתת ממדרגה ראשונה. ועליינו להיות מודעים היטב לגודל הסכנות הגדלות הטമונות במכשיר "תמים" זה:

משחקי מחשב – רובם מלאים אלימות, כוחניות ודברי כיעור, מלחכים לאנוכיות והשחתת המידות. גם משחקים שאיןם כאלה, ואפילו משחקים "חינוךיים" – יש בהם נזק חינוכי רב, משומם שהם מושכים מאוד, וגורמים לילד [או למגורה] לשקווע בהם במקום לימודי, עוזה בבית, חי חברה, ופעילותות חיוביות נוספות. ומלבד זאת, על פי רוב, הילד לא יסתפק במשחקים "חינוךיים" בלבד [זה תינוקי], ובמשך הזמן ידריש ויסחר אחר משחקים שאיןם כאלה.

סרטים – אין צורך לומר, שרוב ככל הסרטים נושאים עם תכנים שאיןם מתאימים כלל לרוח היהדות: כוחניות, פריצות והפקרות, אלימות פיזית ומילולית ועוד. וגם סרטים שאיןם כאלה – ודאי **נדירים** מהם העדינות והחן היהודים, שאנו מכשוועים להנחלת לילדים. סרטי טבע אף הם מלאים פעמים רבות בדברי כפירה [אבלוציה וכד']. מה גם ששוב קיימים פה החשש הקמעט ודאי, שגם אם נרצה לילד רק סרטים "מבוקרים" או "חינוךיים" – במשך הזמן הילד לא יסתפק בזו, יציר הסקרנות ימשוך אותו לחפש סרטים נוספים, והוא יגיע [פעמים רבות ללא ידיעת ההורים כלל] לסרטים גורועים ביותר. לכן השומר על נפשו ונפשו ילדיו, ימנע לגמרי מצפיה הסרטים.

אינטרנט – על הסכנות הקיימות בו כבר אין צורך לדבר. כהרף עין יכול האדם להגיע למקומות המושחתים והגרועים ביותר. הרבה ואוצר ז'יל התבטה ואמר על האינטרנט: "מיומות בריאת העולם, עוד לא היה כלי משחת מסוכן כדוגמתו".

از מה עושים?

להתנתך כליל מן המחשב – לא תלמיד אפשרי. הוא משתמש בתוכומים רבים, ואנשים רבים זוקרים לו לצורך עבודתם. אך יש לזכור: **כאשר אדם יודע שהוא מחזיק בבתו כלិ נשק קטלני – אפילו בראשו**, הוא אכן ישן בלילה, כמו אולי לא היה המכשיר הזה בביתו! מי שמחשبة כזאת מרוחפת תדריך לנגד עיניו, ניתן לשער כי את מה שאינו מוכרת, הוא אכן לא יכנס הביתה. גם מי שמכירה לחזיק מחשב לצורך עבודתו – למשל, אכן מוכರה להיות מחובר למודם, וכל וחומר לא לרשות האינטרנטן. וכיום גם לרשות האינטרנטן – חייב לעשות חסימה מוחלטת מפני אתרים שליליים [קיימות היום אפשרויות חסימה – "אטרוג", "נתיב בהלכה", וכו'].

יחד עם זאת, חובה לפקוח שבע עיניים על הילדים. הורים אשר נפשות צאצאים יקרות להם - מקיצים לעיתים גם באמצע השינה, וירודים מן המיטה כדי לסגור חלון או להגיף מריס, אשר רוח פרצחים חודרת בעדרם. האחריות לשלום ילדיהם, רובצת עליהם השכם והערב, יום ולילה לא ישטו. ואם בבריאות הגוף כך - בבריאות הנשמה, על אחת כמה וכמה!

מחשב – זה לא משחק ילדים!

מספר הרב אביגדור רוזנולד (מנהל סמינר): "נכsty פעם אל הרבי ה'פni מנחס' צוק", לשאלול בדבר משחקי מחשב מבוקרים לילדים. הנעתי להסכים עם חברות תוכנה, שיאפשרו לאיש משלנו לבדוק ולהסתכל היטב עד סוף כל משחק, ולאשר שאין במכשיר שום דבר בלתי חנוכי. וכך אשר ימצא שהכל תואם לחינוך ולהלכה ובלתי מזיק – לשיטים חוותמת המאורשת את הנ"ל.

היהתי בטוח שאני הולך לקבל "ברכה והצלחה" מהרבבי. אבל הרבி השיב: "במוסדות שלי אני לא מאשר". אמרתי לו: אם כן אני רואה שאין רוח חכמים נוחה מהענין, ולכן אני יודן מזה. כשרהה הרב כי שבנתני את כוונתו, צעק עמוק הלב: "טוב מאוד!"

בambilim אחריות למדתני: **מחשב הוא רק لمבוגרים ולמטרת צרפת**. באיש צבא אשר לא יתנו לידי לשחק באקדח. כך צריך להתייחס ולנהוג במחשב.

ולא נשלח את עצמנו שהילדים הם בפיקוחינו הילדים בידינו רק עד גיל ש, אחר כך הם פחות בידינו, ובגיל מבוגר כבר אין לנו בכלל שליטה עליהם, לכן נקבל את המלצה שלמה המליך ע"ה החכם מכל אדם: "חנוך לנער על פי דרכו" – בתחילת דרכו, ואז: "גם כי יזקoon, לא יסור ממנה".

קריאות קודש של גдолוי ישראל

עלקב הסכנות הנדולות האורבות לנו, יצאו גдолוי ישראל בדורנו בקריאות קודש נרגשות, להיזהר מן הנזקים החמורים של כלי התקשורות והמולטימדיה, ובראשם המחשב. לתועלת הציבור נביא כאן כמה מדברים אלו.

הגאון רבי שמואל הלוי ואזרז'צ"ל (ודרשת שבת הגודל התשנ"ט):

"במעמדו זה ברצוני להתריע בשער בת רבים על גודל החורבן הבא בעקבות כל התקשורות למיניהם, אשר דרכם חודרת אלינו כל תרבות הגויים הקלוקלת של עולם ומלוואו.

בדור זה כה ה"סטרה אחורא" [היצור הרע] גדול מאד, ומאיים להרים את קדושת ישראל, על ידי כל המשחתות השונות על כל שמויותיהם הנרדפים: אינטראנו, מחשב, רדיו, סרטים, וידיאו, וכו'.

אם בכל הדורות מاز ומועלם חינכו על כך את צעריו הצאן, ותמיד היו צרכיכם להשקי ערבבה מאמצים בעניינים אלו, הרי שבדורנו חובה קדושה כפולה ומכופלת עלינו להשקי מאמצים לעיונים ביותר כדי להינצל מן המוקשים המתוחכמים שהציגו השטן לנו – במטרה ללמוד בס את לבבות בני ישראל, צעריו הצאן וגם מבוגרים.

מוריו ורבותוי! יש לדעת שקיים, אחת המטרות המוצהרות של המחשב היא בשבייל דברים אלו, שבוחנים למשוך את ליבות בני ישראל בכלל ובני הנער בפרט, ולהרים את כל טהרותם ושאייפתם לה' ולתורתנו. אם אנו לא נעמוד איתון למנוע את עצמנו ואת ילדינו מלחשש לדברים קולקלים אלו - אזי כל החינוך בסכנת התמונות חס ושלום.

הרבה עורמה השקיע השטן כדי להכשיל אותנו במראות אסוריות, לדאובנו ולמגינת לבנו כבר "רבים חללים הפליה", ואנו רואים ושותעים על תוצאות חמורות מאוד בתחום זה. לא יאומן כי יסופר כמה בני נוער וכמה מבוגרים כבר נהרסו על ידי האינטראנט, ועל ידי שימוש בלתי נכון במחשב. בתים שלמים נהרסו והלכו לטמיון ולאבדון מחמת מכשולים אלו.

ידעו לי ממקורות מהייננים שבעתיד הקרב יגדלו הנסיבות פי כמה וכמה, עקב התפתחות ענף המחשבים בכלל והאינטרנט בפרט. כל בר דעת יודע היטב את עצמת כח המשיכה שיש בדברים אלו, וממילא מבין כי סכנה גדולה ועצומה עומדת לנו. אשר על כן חובה להתרחק מאוד מדברים אלו!"

הרב יעקב הלל שליט"א (ראש ישיבת אהבת שלום):

"מה נאמר ומה נדבר, כל אחד שרואה עין בעין את השתלשלות הדברים, משטומם ונחרך מכוחו של השטן. בתחילת היה המחשב בסך הכל מוכנת כתיבה, והנהלת חשבונות. כך נכנס המחשב התמים לאלפי בתים, ולאט לאט השתכל וה��פתה.

המצב היום, שבבטים של רבים מאיתנו יש מחשבים עם אפשרות להגעה, כהרף עין, בלחיצת כפתור אחת, לחטא ועבירה... הכל מעורב יחד, קודש וחול, אור וחושך - בסביבה קל אחד... ורבים הבתים שנפלו בהם חללים, ה' יצילנו..."

בדור הקודם הייצר הרע היה בחו"ז, בבתי תיאטרון וכדומה. יהודי חרדי היה מתבונש לכלכת לשם. איך יلد והוא עם זקו ופאות! אפילו אם נכנס בו קטצת תאוה ורוח שנות, היה נמנע מלכatta, וניצול. האפשרויות שאדם יתכלקל היו מעטות. אפילו להכניס טלוויזיה לבית לא היה קל, יש סימנים לדבר, וקשה להסתיר לגמרי מהילדים...

אבל היום דרך המחשב - אשר שוכן כבוד על תכולתו המקודשת, הש"ס, הזוהר הקדוש - נכנס היוצר הרע לבית. CUT אפשר לעשות את כל העבריות בלי שום בושה... וממי מחוסן מפני היוצר?

המסווה של הקודשה - רק מחריף את הבעיה! כבר יש תירוץ למה להכניס את המחשב לבית. יש דברים כשרים!! וכماן ועד לדברים הגורעים ביוטר הדרך... זה רק שאלה של זמן... באופן הזה מרים אותנו ומתעימים אותנו.

כמו כסף היה משלםblk לבעלם על הממצאה הגאוןית - ששםה מוחשב!! שעל יהה יכול להכניס את כל התועבה שבעולם, פנימה, בתוך בתיהם המקודשים של כלל ישראל..."

הרבי יצחק זילברשטיין שליט"א (רבה של רמת אלחנו, סיון תשנ"ח):

"ביקר אצלם, יהודי המתרנס מתיקו מוחשבים, וסיפר לי שהולך לבתים ורואה כמה דברים סמוניים עושים הילדים במחשב, שאליו הוא ההורים יודעים מזה - היו מזועזעים. סיפרו לי המונינים על החינוך, שאotton הורים שנוטנים לילדיהם גישה למחשבים, ילדיהם מגיעים לדברים גורועים ביותר. סיפר לי היהודי אחד, שילד אחד הרס בתמימות ארבעים ילדים.

איך אפשר לדבר עם ילד על 'הווית אבי ורבא', אם בראש שלו באים כל מיני משחקרים ושטויות?! אני כבר לא מדבר מה לא על עובדה זהה ולא על כיוור. אני מדבר על משחקרים בלבד - איך יהיה לו חקמת התורה כאשר יש לו מחשב המראה לו את כל העולם בצלבים, מראה לו את כל האיזוף של העולם הזה, מקצת העולם ועד קצהו?! ברגע אחד הוא נמצא באווירון ואחר כך בעמוקי הים, אחר כך בפראי באיסטנבל, בטוקיו... הוא שט בכל העולם. אני מדבר גם בלי לראות איסוריהם, גם בלי זה מהו נסטע?: איך ילד זה שראה נזונה של תענות עולם ו'ויפוי' של שקר - יכנס לתורה?! הרי כל האיזוף של העולם מושך אותו בצורה נוראה, המחשבים והסריטים מושכים את כל נפשו של הילד.

דיברתי היום עם מורי חמי, הגאון הרב יוסף אלישיב שליט"א [זצ"ל], הוא אמר לי כך: האמת היא שams לא היה בזו חי נפש ופרנסה, היינו שוקלים לאסור מחשב לגמרי. רק אנחנו לא יכולים לאסור אותו, היה ויש בזו חי נפש לצורך עבודה בנק, בצרכניות, בהוצאות ספרים ועוד ועוד. אולם, הוסיף הרב אלישיב: "כל אב או אם שאינו משגיח, ומראש לילד להתעסק בזו, ידע שהוא עתיד ליתן את הדין: כי על ידי זה יכול להשחית את נפשו השחתה נוראה".

ילד שנמכר למחשב, איך יהיה לו שחק והנהה לתורה? אם **בשלל שלו מונח המחשב – הוא שקוע בחולומות!** אני כבר לא מדבר על חטאיהם של תיאטרון, לא מדברים על להכניס הביתה את פתחו של גיחנס – סרטים ודברים אסורים, אלא על הדברים הנקיים במחשב. מה לו ולתורה?! איך יגדלו תלמידי חכמים?! איך יכנס לו תורה לראשו? זה הרי אש ומים שאינם ממששים יחד!..."

* * *

מי יתנו ונזכה כולם להתחזק בתורה וביראת שמים טהורה, לעשות נחת רוח לייצרנו בשמחה ובה אהבה. או אז ישוב עם ישראל והוא "מגדל אור לגויים" – דוגמא וסמל לכל הגויים בתרבותנו המפוארת, בחוקי חיינו הישרים, ובנהוגותינו המרומיות, כפי שנאמר בתורה: וברבים ד ה': "ראה למדתי אתכם קרים ומושפעים... ושמירתם ועשיתם, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העם, אשר ישמעו את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה!"

* מאמריס לחנוכה *

חושך – זו מלכות יונו

בכל שנה בימי החנוכה, חוגגים אנו את נצחון המכבים על היוונים. אולי כדאי, לשם גיוון, לשנות את המבט. להסתכל מנו הצד של היוונים. לסקור מנוקות מבטם את המאורעות שארעו.

הממלכה היוונית פרשה שלטונה על כל העולם העתיק. אולם בעוד שהaimפריות הקדומות לה – החיתים, האשוריים, הבבליים, הפרסיטים – שלטו בעריצות והיו לעול מכוביד על נתיניהם, הררי היוונים לא היו כובשים בלבד – הם הביאו עems בשורה, קידמה, את אור ההשכלה.

בתחומי האומנות – יוון היא שם נרדף לקלסיקה: בפיסול, בציור. שירות הומרוס, סופוקליס, נאומי דמוסטנס.

בתחומי המדע – המצאות אריכים, משפטים פיתגורס. וועל הכל – בתחום הרוח. הפילוסופיה היוונית: סocrates, אריסטו, אפלטון, דוגנס. אנשים שחשבו על כל דבר: מהו האדם, יעדו ואושרו. מהי הבריאה ותכליתה. מה מסלול הכוכבים במרום, מהו הרכב המתכוות, מדוע המים נזלים, והברזל – מוצק. מדוע המים מתאדים, והברזל – נתק. על הכל חשבו, הכל קראו. צו הייתה התרבות שכבה את העולם, זה היה המטען התרבותי שנשאה עימה. אין פלא שכל העמים קיבלו את עליונות ומרות התרבות החדשנית.

cols – מלבד עם אחד קטו, בהרי יהודה. עם, שאמר ליוונים: לא, תודה. אין לנו צורך בתרבותכם, אין לנו חוץ בשורתכם. לנו יש תורה, מצוות, דרך חיים. עשו לנו טובה, הניחו אותנו לנפשנו.

היוונים לא האמינו למשמע אוזן. "מורדי אור", קראו ליהודים. "חשוכים", "פנאטים", "שונאי קידמה". החליטו לכפות את תרבותם. סגרו את היישובות ותלמידי התורה, אסרו על קיום המצוות, הפכו את בית המקדש לבית עבודה אלילים, ה' ירחים. הקימו אצטדיוןים, ערכו אולימפיאדות ונשפים. והיהודים המורדים מתעקשים – יצאו למלחמה!

והיוונים אינם מבינים. מדוע הרימו הם את נס המרד, מה היה חסר להם? מדוע דחו את אור ההשכלה, את הפילוסופיה והתרבות הנאורות?

היוונים בודאי היו נופלים מן הכסא, אילו היו יודעים מה היהודים חשובים עליהם ועל תרבותם. אילו היו יודעים מה אומר עליהם המדרש (בראשית רבא ב ז): "ויהארץ הייתה תהו ובוהו, וחושך על פני תהום. חושך – זו מלכות יוון".

הם היו מזדוקים: " אנחנו – חושך! אתם החשובים, השחורים, הפנאטים! אנחנו מפיצי האור! אנחנו האנשים החשובים, ואתם מציתים באופן עיוור למצאות ולחוקים!"

ואנו – מחייכים לטיפשותם, ומשותומים על חוצפתם. חוצפת האנשים החשובים

שהם יכולים, בשכלם הקטו, להבין את היקום ומשמעותו, ייעודו ומטרתו. טיפשותם של האנשים המתימרים להבין הכל.

משל למה הדבר דומה? לאוירון הטס מעל האוקיינוס. הטיס יושב על כסאו, וambilט בהמון השעוניים. לווח על כפותרים ומתרגים, מסיט מונפים, ושומר על קשר אל-חווי עם תחנת הבקעה.

לפתע נכנס אדם ומתענין: "הגד לי, מה אתה עושה שם?"

והטייס מסביר באורך רוח: "כאשר המhog הזה יורד, יש להחז על המtag הזה. כאשר המוגה הזה מהבבבת - יש להסיט את המנוּף הזה. כשהנסמע צפוף - צרייכים מיד להחז על הcptor הזה".

אומר לו האיש: אתה סתם 'מורבע'. הדרכו אותך, ואתה עושה כמו תוכי. צריך לחשוב לבדי! שוען שאני לא מבין על מה הוא מורה - אינו קיים בשביילி כפטור שאינו לא יודע מה הוא מפעיל - אני מתעלם ממוני זווז - ותן לי לנוט את המטוס!"...

از מי העיוור, ואצל מי האור? אצל הטיס המiomנו, הממלא אחר ההוראות, או אצל זה שמנסה "להבין בשכלו כל דבר"?

"חושך זו מלכות יונו". וכשהמוכבים נצחו הם הדליקו את האור: "כִּי נְרֵ מַצּוֹה, וֶתֶרֶת
- אָרוּ!" (משלו ו. כב). (מהספר הנפלא "מעין המועד" חנוכה עמוד יא)

יון – תרבות הדמיון

זכרו י לדות: יلد כבן עשר הולך עם אביו ל"לונה פארק" בחופשת החנוכה. התרגשות המהולה בפחד ב"רכבת הרים", העליונות בשיטת בסירות המתנשאות, המתה בניסיונות הקליעה למטרה, והנה הגיעו לביתו קסום: בצריח שמעליו ניבטה מכשפה מזוועה, הפוחתת וסגורת תריסי צוואר בצחוך פרוע - "רכבת שדים".

קנו כרטיס ועמו בתור, התישבו בקרון הדו מושבי, צפירה, והרכבת פותחת במסע לתוך המערה החשוכה. איזה פחד. עטלת סביב, ומימיון ומשמאל מאיות דמיות פלאזות, שדים אימטניים ומפלצות זועתיות מניפים קלשוניים וכידונים, ומכשפות מצוירות במטאטים. נהימות נשמעות, חריקות ואנקות, עולם מבהיל ומבעית, מלאכי חבלה ציצים בכל עיקול, פחד פחדים. והנה דמות בלהות גוחרת, צוחה אל אנושית נשמעת - והרכבת מגיחה אל האור, מסיימת את מסעה הקסום. כמה נפלא היה, וטוב שהסתומים.

ואז נוכח הילדה, שבאחד העיקולים בذرץ, נפלת הכיפה מראשו. ממהר הוא לכסתות ראשו בשרוולי והאב פונה לסדרון, מספר שהכיפה אבדה. אין בעיה, עד שיתגבס התור החדש נצא לחפשה. ניגש למוגג, הדליק את האור במתיקון, והזמין את האב והילד לחפש את הכיפה שנפלה.

הס חזרו بعد הדלת האחוריית, פעם שנייה בתוך דקות ספרות - אך איזה הבדל תחומי. נורות חשמל פזרות האירו את המבוך, הילד הביט סביב. קורות ולווחות עץ

היו את המחיצות במערה, ובמרוחים שווים נראו בובות סמרטוטים עלובות, מגוחכות, פוחלצי שחבות...

הכיפה נמצאה, אבל המחזא לא נשכח: עליבותה של ה"מערה" באור...

עשרות שנים עברו, הילד בוגר. ושב ונזכר במחזה ההוא לאור נרות החנוכה. "חוושך", אמרו חז"ל, "זו מלכות יונו". יוון - זו שהעירה את העולם בשירה ובפילוסופיה, ספרות ומחזאות, ספרות ותחרויות אולימפיות, ציור ופיסול. תרבות שלימה, נוצצת זהירות - בחושך... לאור תפארה מלאכותית, אוירה מעושה, התרגשות מגורה. אבל רק ידלק האור - והכל יתגלה בעלייבותו...

קחו לדוגמא את תחרויות הספרט. המזאה יוונית. גם למרגלות הר הבית בנו אצטדיון, כדי לחלל את עיר הקודש והמקדש. תרבות שהצמיחה "אליליים" נערצים, יהודים מושבעים, שנמלגת מאות מיליון שקלים [שם בעית מיטון ואבטלה], מכספי ציבור כמוון. טוב, לא נדבר על זה עכשווי. אבל מה יש בזה, בסך הכל? תודו: מאומה. מה מרוויח מי שהבקיע לרשת או קלע לסל, האם נהיה לאדם טוב יותר, נעליה יותר, מושלים יותר? תרגם משחו לרווחת מישחו? במה משקיעים רבבות את מעיניהם, רגשותיהם, זמנם וכיספם?

התשובה: "שם משתמש להבל וריק!..."

הספרות, השירה, המוזאות, הסרטים למיניהם [ambil'i] לדבר על אלו האסורים בצפיפות, בשמיעה ובקריאת, המלאים רפש וזהמה, ליבוי יצרים אפלים ומוחות אלימות מזועעים. לא על אלו נדבר, אלא על אלו הנחשב ל"נקים". שירה ענוגה, יצירה מוסיקלית, ספרות מופת. בשורה התחתונה - ביזבזת שעה. התענגת, בילית - אבל במה התעלית?! מה רכשת, איזה קניין נצח?

מאומה.

וכך עוברים חולפים הימים, "העולם הזה דומה ללילה", וסוף כל סוף עולים למעלה, אל האור... ושם, אבי - מותgalot בעלייתון כל בובות הסמרטוטים שהתפעלו מהו, הושפענו ואף סגדנו...

از מודיע להמתין לאותה שעה!! יכולם אנו להדליק את האור כאן ועכשו. את האור שיגרש את החושך ויגלה את אפסות תרבותם בדמיון, ולנצל את הזמן היקר כל כך - לרכוש קנייני נצח אמוניים, שייעמדו לנו לנצח נצחיהם: שיעור תורה, הרצתה תורנית מאלפת, ספר תורה מרחיב אופקים ומתרח נשמה, תפילה מעומק הלב, מצוה כהכלתה! או אז, יהיה ניצחוננו על היוונים מושלים! מהספר הנפלא מעין המועד חוכה יאן

הלו את ה' כל גוים

בהל שאנו קוראים בימי החנוכה, אנו אומרים, "הלו את ה' כל גוים שבחוותו כל האומות, כי גבר עליינו חסדו". ויש להבוי מודיע אומר דוד המלך דוד שיחללו הגויים ואומות העולם את הקב"ה, בשעה שגבר חסדו של הקב"ה עליינו עם ישראאל, והלא אנחנו היינו צרייכים להזדהות ולשבח על נסיו ונפלאותיו של הבורא יתברך לנו!

יעיר אחד היה רגיל מדי בוקר לצאת מביתו בשעה 08:00 בדיק עם הסל בידו לכיוון חנות המכולת, היה קונה מצריכי מזון וחוזר לביתו, הכל ללא שום ליווי ועזרה של אדם אחר, מחמת שהורגל כבר בדרך הזאת ללא חשש. והנה באותו מקום היו גרים כמה ילדים שיצאו לחופש הגדול-גдол של בחודשים וחצי, ומרזב שעומס חיפשו לעצם תעסוקות שונות ומשונות, כדי להعبر את הזמן. יום אחד החליטו "להתלבש" על העיר הזה ולכלוך אותו במלכותם שליהם. באותו בוקר הגיעו מוקדם וחרפו בור בגובה של חצי מטר, בדיק במקום שצרך לעبور העיר, כדי שייעבור ויפול, ולהם תהיה שמחה וצלה.

והנה בשעה 08:00 בדיק, רואים הם את העיר יוצאת מביתו לכיוון חנות המכולת כהרגלו, וכולם מוחכים וממתינים לראות כיצד ייפול דבר. אך מרובה הפלא - צעד אחד לפני שהגיע העיר לבור,نعمד, חשב מספר שניות, ולא המשיך ללכנת, אלא הסתווב אחורה וחזר לבתו. כל הילדים הבינו שכונראה העיר זהה איננו אדם פשוט אלא צדיק ומהוד, איש אלוקים קדוש, ומשמים גילו לו שחרפו לו בור. התחרטו הילדים על מעשייהם הרעים, כיiso את הבור מיד, והמתינו לבואושוב, כדי לבקש את סליחתו. לא עבר זמן רב ולאחר עשר דקות יצא העיר מביתושוב עם הסל לכיוון חנות המכולת. מיד יצאו כל הילדים לקראותו ובקשו ממנו מחלחה וסלילה וכפירה על המעשה הנבזה, כי בודאי צדיק אתה וניגלו לך ממשימים את אשר זמכו לעשות לך. העיר הביע תמייהה מוחלטת: אינני מבין מה רצונכם, איני יודע כלל על מה אתם מדברים. אמרו לו הילדים הלווא לפני כמה דקות יצאת מביתך לחנות המכולת, ובאמצע הדרכך נעמדת, האם לא בഗל שידעת כי לשפת הבור הגעת? אמר להם שכחתי את הארנק שלי בבית, לך חזרתי לביתי להביא את הארנק...

וහנשל, פעמים רבות אומות העולם שונאי ישראל, מניחים פצצות בכל מיני מקומות וזומנים מזימות נגד עם ישראל. אבל הקב"ה ישתבח שמו לעד עשו נסים ונפלאות לעם ישראל, והפצצות לא מתפוצצות או שמתפוצצות עליהם. נמצא שפעמים אף לנו איננו מכיריהם כלל בנס שבורא עולם עשו לנו, כי אין אנו יודעים שהנחנו שם פצצות וחומרני נפץ, וכן איננו יודעים להזדוות על זאת. אולם הגויים אשר הם שאממו את המזימות, הם הם שמתפלאים ולא מבינים למה לא התפוצצה הפצצה ומדווע נכשלה המזימה, עד שמשיכלים לדעת שבורא עולם עשו לנו את כל הניסים הללו, וזה הם משבחים ומפארים על זאת. זה שאומר דוד המלך, "הלו את ה' כל גויים שבחוו כל האומות, כי גבר עליינו חסדו!"

מה גדרו מעשיך ה' מאי עמקו מהשבותיך

במדרש, אמר רבי חנינא: בעשרים וחמשה בכסלו נגמרה מלאת המשכן, והיה מקופל ומונח עד ראש חדש ניסן שאז הקימו משה, כמו שנאמר, וביום החודש הראשון באחד לחידש תקים משכן אלה מועד ושמות פרק מ פסוק ב. וכל זמן שהיתה מקופל היו ישראל מדברים על משה: למה לא הוקם מיידי? שמא זופי אריע בו ובאמת שהקב"ה ברצונו היה לערב את שמחת המשכן, בחודש שנולד בו יצחק אבינו, שהוא ניסן. וכיון שבא ניסן, הוקם המשכן. נמצא שהפסיד החודש כסלו, שלמרות שנגמרה המלאה בו, לא הוקם בו המשכן. אמר הקדוש ברוך הוא: עלי לשלם לו ולפצות אותן! ומה שלם לו? חנוכת בית חסמוני.

אין הקב"ה מקפח ספר כל בריה

רואים אנו עד כמה מדקדק הקב"ה שלא להפסיד ולא לקפח שום נוצר בעולם, ואם דקדק הקב"ה כל כך על יום אחד מימי השנה, שלא לקפח אותו, ונתן לו בתמורה את ימי החנוכה, על אחת כמה וכמה מדקדק הקב"ה עם בני אדם שלא לקפח שכרם על כל מצוה וממצוה ואפיו הקלה שבקלות.

ומספר על שתי נשים צדוקניות, שלקו לעצמן להיות אחראיות על קופת הצדקה ליתומות ויתומות. הן סיימו בינהן כי לאחר אריכות ימים ושנים של שתיהן, הראשונה מהו שתמות קודם, תבוא בחלום הלילה לחברתה השנייה ותשפר לה את ההנאה שבעולם הבא. לאחר מכן נפטרת האחת, ולימים מספר הגעה בחלום לחברתה, ואמרה לה: לספר לך את כל הקורות שם אני יכולה, אך דבר אחד אוכל לומר לך: אם את זכרת, באחד מן הימים שהלכנו לאסוף צדקה ליתומים, הצבעתי לך בידי, כדי להראות לך שיש בית נוסף שלא היינו בו. אין את יודעת כמה שבר בשmins הכננו לי רק בעבר אותה הרמת יוד!

כן, מורי וربותי, חבירך שואל אותך כתובות, ואתה עונה לו, אין אתה יודעizia שכך צפוי לך על זאת. ואל תאמר לך הכל מה עשית, כי על כל דבר טוב הקב"ה משלם, ואייננו נשאר חייב לשום אדם. ובמקרה שמדובר בדברים פרק לב פסוק ז) אל אמונה ואין על, צדיק וישר הוא'.

רמז מן התורה לחנוכה

הרמב"ן בתקילת פרשת בהעלותך (במידבר פרק ח פסוק ב) מביא את שאלת המודרש: מדוע נסכמה פרשת בהעלותך שבה מצווה הקב"ה לאהרן הכהן על המנורה, לפרשת חנוכת הנשיים? לפי שכשרה אחרון את חנוכת הנשיים, שציווה הקב"ה לכל נשיין בישראל להקריב קרבן בחנוכת המשכן בחודש ניסן, חלשה דעתו שלא היה עמהם בחנוכת המשכן - לא הוא ולא שבתו. אמר לו הקב"ה: חייך, שכן גודלה משליהם, שאתה מدلיך ומיטיב את הנרות בוקר וערב.

וכתיב הרמב"ן, לא התבבר לי למה ניחמו בהדלקת הנרות דока, ולא ניחמו בקטורת בקר וערב שבו השתחוו גם שבט לוי, שנאמר ובריטם פרק לג פסוק ז) "ישימו קטורה באפק וככליל על מזבחך". וכן בכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת ים הכהנורים שאינה כשרה אלא בכלהן גדול, ונכנס לפניו ולפנים אל קדש הקדשים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשratio ולברך בשמו, ושבטו כלו משרתי ה' ו עוד, מה טעם לחולשות הדעת הזאת, והלא קרבנו גדול משל הנשיים, שהקריב ביום הham קרבנות הרבה כל ימי המילואים? ואם תאמר שהקרבנות שהוא הקריב היו חובה שנצטווה בהם, וחלשה דעתו על שלא الكرיב נדבה בשאר הנשיים לחנוכת המזבח, הלווא גם הדלקת הנרות שניחמו בה, הרי היא חובה שנצטווה עליה ולא נדבה, ובמה התפיס אהרון?

אלא נראה שענין ההגדה הזו לדריש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות, שהיתה בבית המקדש השני על ידי אהרן ובנו. רצוני לומר, חמונאי כהן גדול ובנו.

ובלשון הזו מצאתה במגילת טריטים לרבני נסים גאון, שהזכיר האגדה הזו ואמר: "אמר לו הקב"ה למשה, דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עשויה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה

על שםם, והיא חנוכת בני חסונוא, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרש חנוכת המזבח". וראיתי עוד במדרש ותנומוא בהעלוות פרשה ח, "אמר לו הקב"ה למשה, לך אמרו לאחרן אל תתיירא, לגודלה מזאת אתה מוכן, שהרי הקרבות כל זמנו שבית המקדש קיים הם נוהגים, אבל הנרות לעולם הם נוהגים, וכל הברכות שניתתי לך לברך את בני, אינם בטלים לעולם".

ויש להבין שהלא הדבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבות בטלים מפני חורבונו, אף הדלקת הנרות בתבטל, אם כן מה זה שמנחמו בהדלקת הנרות שלעולם הם נוהגים, אלא לא רמזו אלא לנרות חנוכת בית חסונוא, שהיא נוהגת אף לאחר חורבונו בית המקדש בגלותנו. וכן ברכות הכהנים הסמוכה לחנוכת הנשיאים נוהגת לעולם. עד כאן מדברי הרמב"ג.

יטובל בשמן רגלי'

בגמרה מסכת מנחות ודו' פה עמוד ב) שנוי חכמים על הפסוק ודברים פרק לג פסוק כד, "ולאש אמר ברוך מבנים אשר, יהיו רצוי אחיו וטובל בשמן רגלי', זה חלקו של אשר שמושך שמו כמעיין, ובנהלותו יהיו מכינים שמו זית לבית המקדש.

ומספרת הגمراה, כי פעם אחת הצרכו אנשי לודקיא לשמן. מינו להם שליח גוי אחד, אמרו לו: לך והבא לנו שמן במאה ריבוא [מיליון] מטבעות זהב. הלך לגוש חלב, אמרו לו לך אצל פלוני לשדה הלא, הלך ומיצאו שהיה עוד בעצי הזיתים. אמר לו: יש לך שמו במאה ריבוא שאני צריך? אמר לו: המתו לי עד שאסיים מלاكتני. המתין עד שישים מלاكتנו, לאחר מלאכתו הפשיל כליו לאחרורי. אמר לו יש לך שמו במאה ריבוא, כvidence אני שוחוק שחקו ביהודיים [מאחר שראה אותו הגוי שהולך פשוט עוזב בשדה, ואילו הוא עשיר כזה גדול שיש לו שמן במיליו, אם כן לא היה מתאים שייעבורו כד]. כיוון שהגע לעירו הוציאה לו שפחתו קומקס של מים חמימים ורחץ בו את ידיו ורגליו. הוציאה לו ספל של זהב מלאה שמן וטבל בו את ידיו ורגליו, לקיים מה שנאמר 'יטובל בשמן רגלי'. לאחר שאכלו ושתו מזד לוי שמן במאה ריבוא. אמר לו, אולי אתה צריך יותר שמו? אמר לו כן, אלא שאין לי כסף לכך. אמר לו אם אתה רוצה לחתת עוד שמן, קח, ואני אבוא עמק לבודקיא, ושם תנתן לי את המזут. וכן היה, ומיד לוי עוד שמן בשמונה עשר ריבוא. אמרו, לא הניח אותו האיש לא סוס ולא פרד ולא גמל ולא חמור שלא שכרו לנשיאות השמן, כיוון שהגע לעירו לבודקיא, יצאו אנשי העיר לשוחחו. אמר להם, לא לי תשבחו אלא אלה שבא עמי שמדד לי שמן במאה ריבוא, וудין אני חייב לו עוד כסף, על השמן שהוסיף לי.

שבת, חודש ומילה

הנה היוונים נזרו על עם ישראל בעיקר על שלושה מצוות: שבת, קידוש החודש ומילה. ופירושים רבים נאמרו בזה, מודיע על שאר המצוות האחרות.

יש לדעת כי ללא כל ספק מטרתם של היוונים הייתה לע考ר ולשרש מעם ישראל את שמירת התורה והמצוות כולם ללא שום פשרה, אלא שכדי לעשות זאת תפסו היוונים בשיטה אומנותית מאוד, שבה חשבו שבאמת יוכל להצליח באשר זוממים הם לעשותות, אבל כਮובן בORA עולם שומר ישראל, הנה לא יגום ולא יישן, לא נתנו להם מפי זרעו". וanno בטוחים ללא כל ספק, כי לא יחליף האל ולא יмир, דתו לעולמים לזולתו!

שלוחן שבת

היוונים ידעו כי ישנו מצוות מסויימות, אשר גורמות לקשר ולהיבור עם ישראל כולם כאחד אל מורשת התורה והמצוות. הראשונה שבחן מצוות השבת, אשר מתרכזות בעיקר סבב שלוחן השבת היהודי. יושבים יחד כל בני המשפחה סביב השולחן, פוצחים בשירה באמירת 'שלום עלייכם'! לאחר מכן מקדש האבא על היין בכול נעים, ומנסקים הילדים את ידי האב והאם ביראת כבוד ואהבה אמיתית, כמו שנצטוינו בתורתנו הקדושה, 'כבד את אביך ואת אמך', 'איש אמו ואביו תיראו'. לאחר הקידוש נוטלים כולם את ידים לסעודה שבת, וyoשבים לאכול ממטעמי המשבח שטרחה והכינה האמא הצדקה בשמחה ובערגה של מצוות. סוף סוף לאחר שבוע של עבורה, ניקיונות, כביסות והכנות, הגיע העת לרוחות את הנחת, יושבים כל המשפחה, כאמור דוד המלך בתחילת "בניך בשתיiley זיתים סביב לשולחן". לאחר סיום הסעודה, פוצחים בשיריה שבת באהבה ובחיבה, וכולם עוניים בשירה ובזמרה יחד. אחר זה, הגיעו העת שכל ילדי הבית מביא את דרכם הקשר השבועי שקיבלו מהган ומהתלמוד תורה, ומספר על פרשת השבוע, אביו שואל אותו שאלות וננהה מידיעותיו בתורה על אף גילו הרך, ולבסוף פותח האבא בדבורי תורה ומחדר חידושים לבני המשפחה. כך מסיים את הסעודה בהרגשה של סיפוק ושמחה אמיתית, עם אהבה ואחדות. 'אשרי עין ראתה כל אלה'.

את המזהה הזאת ואת תוצאותיו ידעו היוונים טוב מאוד, ולכן תפסו דוקא את מצוות השבת, לבטלה מעם ישראל. ידעו הם היטב שאם מתבטל מצוה זו - ההמשכיות של עם ישראל לא תמשיך להתקיים ברמה זו. מעמד שלוחן השבת נחקק בלבבות הרכים, עד שאיןם יכולים לשוכן זאת לעולם. אף אם חס ושולום במשך הזמן קרה שקללו ילדי הרחוב את אחד הילדים, מובהט לנו שיתחזק וייחזרשוב לשורשים העמוקים, ויקים את התורה והמצוות כהлечתו, בעקבות מחותן ההוד שhortiro רושם עז בלביו. ולזאת היוונים לא רצו להסתים, בכך את כל אשר בכוחותיהם עשו, כדי לעקע את הקשר הרוחני במשפחות עם ישראל.

קידוש החודש

כדי לקבוע את היום הראשון של החודש, ציותה התורה שם יבואו שני עדים ויעידו בבית הדין שראו את הירח בצורה מסוימת בסוף החודש שuber, על פי זה יקבע בית הדין באיזה יום יחול ראש חדש הבא, וממילא על פי זה יודע הזמן אמיתי יחולו חגי ישראל: פסח, שבועות, סוכות, וכל מועד ישראל.

היוונים ידעו כי לבד מהשבת הקדושה, ישנים ימים נוספים אשר גם הם מסוגלים להביא את המצב בעם ישראל לאחדות ושמחה אמיתית של כולם יחד, והם הימים טובים של עם ישראל, מועד ה' אשר תקרוא אותם מקראי חדש - אלה הם מועדיו.

היוונים הבינו כי לא מספיק לבטל רק את השבת עם ישראל, כי הלוא את מתרתם לא ישיגו כלכך, כשבудיו עם ישראל שומרין על חגייהם. וכמו שאנו רואים כיום לצערנו הרב, אשר רבוי היהודים שבעוננותינו הרבים אינם שומרי שבת, אולם על החגים אינם מוכנים לוותר בשום פנים ואופן, אינם יכולים שלא לבנות את הסוכה, הם זוכרים עוד את הסוכה שהיתה בבית סבא, היאך היו עוזרים לקשט אותה, וב חג ה' היו באים כל הדודים והמשפחה הענפה, יושבים יחד בסוכה עם שירי החג, קשה להם להתעלם מכל זה, גם הם מרגישים את חובתם לבנות סוכה לשבת בה, כדי לא לפספס את אותה תחושה טוביה. הם אינם יכולים בליל הסדר שלא לשבת על שלוחן ערוץ נאה ומסודר בין ובמצות, במרור ובחירותת וכו', הם אינם

יכולים לשכוח כיצד היו יושבים בקטנותם כדי להישב באכילת המצוות ובשתיית היין באربع כוסות. הם אינם יכולים שלא לבוא לבית הכנסת ביום הנוראים 'ראש השנה' ו'כיפור', או לפחות לבוא כמה דקות לאחרת סוף היום הקדוש בתפילה נעליה. הם אינם יכולים יותר שלא לבוא לבית הכנסת ולקיים בשמחת תורה עם ספר התורה.

ידעו היוונים, כי אף אם לא ישמרו את השבת אבל ישמרו את החגיהם, עדיין יכול להיות שדווקא מאותו ניצוץ שנוצר דולק בଘלת שבלב אותו יהודי, מזה יתרחק לבבו, וישוב אל מקורות החיים החמים האמתיים שהם תורתנו הקדושה. וגם את זה ניסו לעקור ולשרש.

ברית מילה

אך ליוונים אין די בכך, הם ידעו כי גם אם יצליחו לבטל את היהודים מלשמור את השבתות ואת חגי ישראל, עדיין אין יהודי שלא ימול את בנו בעודו תינוק רך בין שmono ימים. אפילו אחד שלא שומרמצוות כלל, שגס יום כיפור לא 'משחק' אצל, בכל אופן איןנו מסוגל לוותר שלא לעשות ברית מילה לבנו. ופעמים דזוקה מצוח זו שקיים במסירות נפש, על אף שרחרמיו על בנו עלולים להניאו ממעשיו, שהיאך יתכן לחתווך מבשרו בעודו תינוק וחולש, עם כל זה לא שת ליבו לזאת, והולך ועושה את המצווה, אך ורק בגל ציוויו של הקב"ה. זכות זו יכולה לעמוד לו, ולהחליל בקרבו עד שגס בו ידלק שוב הניצוץ הקטן שנשאר לו בଘלת, וישוב גם הוא לחיק בורא עולם.

שלוחות הצדיקים

שבת הסמוכה לחנוכה קוראים אנו בפרשת "זישב". ישנו רעיון מוסרי, הנלמד מפרשה זו, וממהות ימי החנוכה יחד.

הפרשה פותחת: "זישב יעקב בארץ מגורי אבי הארץ כנען. אלה תולדות יעקב, יוסף...". במדרש אמרו: ישב יעקב - בקש יעקב לישב בשלווה, קפץ עליו רונו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלווה, אמר הקב"ה לא דין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמקשיים הם לישב בשלווה בעולם הזה?

ויש להבין את דברי המדרש, וכי לא מגע לע יעקב אבינו שיישב בשלווה, אחר שבמשך שנים רבות סבל מעשו הרשע, עוד בהיותו בבטן אמו, ואחר כך מלבן הרשע, וגם מותה עליו אשתו רחל, וצער רב הצער על בתו דינה, ולאחר כל הוצאות הללו מבקש לשבת בשלווה, אומר לו הקב"ה, לא דין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שהם מבקשים לישב בשלווה בעולם הזה?

ומבאים המפרשים, כי ודאי שהקב"ה רוצה להיטיב עם בריאותו, שזו התכליות שלמענה בראש העולם. אלא שעיקר ההתבה היא בעולם הבא, והעולם הזה הוא רק "פְּרוֹזּוֹדָר" שבו מכנים אנו את עצמנו שנאה ראוים להטהה הגודלה באמת, ולא נקבל הטבות בתורה "לחם חסיד" המביא את מקבליו. כמו שאומר ה"مسئילת ישרים": "וַהֲנֵה מַה שָׁהוּרְנוּ חֹזֶל הָוֹא, שָׁהָאָדָם לֹא נִבְרָא אֶלָא לְהַתְעִגּוּ עַל ה' וְלִיהְנוּ מִזְוִיא שְׁכִינְתּוּ, שְׁזַהוּ הַתְעֻנוֹג האַמִּתִּי וְהַעֲדִין הַגּוֹלָם כָל הַעֲדִינוֹנִים שִׁיכּוֹלִים לְהִימְצָא. וּמִקּוּם הַעֲדִין הָזֶה הָוֹא בָּאָמִת הַעוֹלָם, כִּי הָוֹא הנִבְרָא בְּהִכְנָה המctractת לדבר הזה, אך הדרך כדי להגיע אל מחוץ חפצנו זה, הוא זה העולם, והוא מה אמרו במשנה באבות פרק ד משנה כא: "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקון עצמן בפרוזדור, כדי שתכנס לטركlion".

ואם כן אין ראוי לו לאדם שירדו אחר התענוגות של העולם הזה ויבקש לעצמו עושר, רוחה וכו'. כי דבר זה מסית את דעתו מון העיקר, שהוא ההכנה לעולם הבא. אין זה אומר כי עליו להיות מסוכן ולא ליהנות כלל מון העולם הזה, אלא הנקודה היא של האדם לדאות את העולם הזה, אך ורק בתור אמריע ולא מטרה! אם יש לך הרווחה גשמי, יכול אתה להשתמש בה כעזר וסיווע לעבודת ה', אך לא לראות בה מטרה בפני עצמה. מAMILIA אם חסורה לך אותה הרווחה גשמי, אל תהיה מיניך על כך ומשתווק לך, כי אין זו המטרה! וזה היהת בעצם ההקפה של הקב"ה: **מבקשים לישב בשלוחה בעולם הזה, לרצות, להשתוקק, להתאות לחיה עונג בעולם הזה.**

כך היא דרכה של תורה

ועל פי האמור יש לפריש את המשנה במסכת אבות פרק ו משנה ז: "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במושירה [לפי מדה] תשתח, ועל הארץ תישו, וחמי צער תחיה, ובתורה אתה עמל. ואם אתה עושה כן, אשראייך בעולם הזה, וטוב לך, אשראייך בעולם הבא". יש להבין, הלווא אם בORA עולם נתנו לאדם שפע ומazon טוב, ויש ביכולתו לאכול כל يوم יותר מפת במלח ויוטר ממים במושירה, וכן יש ביכולתו לישון על מטה טובה ולא על הארץ, האם במצב כזה איינו יכול לזכות לדרכה של תורה? האם כך הם פני הדברים שכדי לזכות לדרכה של תורה, יצטרך האדם שלא לאכול כל يوم אלא רק פת במלח, ומים לפי מדה, ולישון על הארץ?

אין ספק שאין זו כוונת המשנה, כי אדם שננתן לו בORA עולם שפע טובה וברכה, ישתמש בהם כדי ללימוד תורה יותר ויוטר, יכொין שאוכל טוב ויישן טוב כדי לעשות רצון ה' בחשך ובסמחה. אך נקודת המוצא כאן היא: האם גם במצב שבORA עולם לא היה נתון לך את כל השפע הזה, גם אז הייתה נשרار ללימוד בישיבה ובכול? או שאז כבר הייתה עוזב ויוצאה למסחר, כי חסרים לך הנקודות המבוחן של האדם! נקודת זו מדוייקת בלשון התנא שהשתמש בלשון עתיד ולא בלשונו הוותה: פת במלח 'תאכל', ומים במושירה 'תשתח', ועל הארץ 'תישו', ולא אמר פת במלח 'אתה אוכל', ומים במושירה 'אתה שותה', ועל הארץ 'אתה ישו', למדך שלא מן ההכרח שעכשו בפועל צרך אתה לאכול לך ולישון לך, אלא אף שכרגע חנדך ה' בשפע טוב, אל תחשוף שرك במצב הזה אתה עוסק בתורה, אלא אף אם חס ושלום יגיע יום ולא יהיה לך שפע שיש לך עכשו, גם אז תשב ותעסוק בתורה כמו במצב העכשווי. וכך באמת בהבנה אמיתית זאת, אפשר לזכות לקנות דרך של תורה באמות.

זה שאמור הקב"ה, לא דיין להם לצדיקים מה שמתוווקן להם לעולם הבא, אלא **שמבקשים** הם לישב בשלוחה בעולם הזה. עיקר ההקפה של בORA עולם היהת למוה הם מבקשים, למה הם מתואווים לשולחן הזאת, אם נתתי להם - נתתי, אבל אם לא נתתי - אין צורך להשתוקק, לרצות ולהתאות אליה.

על מה אבדה הארץ

על פי זה, מבארים גם כן את הגمراה במסכת נדרים (וזה פ"ג עמוד א) בעניין חורבן בית המקדש הראשון, ששאלו לחכמים ולנבאים "על מה אבדה הארץ?", ולא ידעו להשיב. עד שבא הקב"ה בעצמו ואמר ירמיה פרק ט פסוק יב: "ייאמר ה' על עזובם את תורה אשר נתתי לפניים ולא שמעו בקלי ולא הלכו בה". ומבררת הגمراה, אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחילת.

ופרש רבנו יונה, הלווא אם לא עסקו בתורה, אם כן למה כששאלו את החכמים והנביאים הם לא ידעו להשיב, הרי דבר גלווי הוא לכל? אלא ודאי עוסקים היו בתורה תמיד, ולפיכך היו החכמים והנביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שהקב"ה בכבוזו ובעצמו, שהוזע יודע עמוקות הלב, פרש את הדברים, שלא היו מברכים בתורה תחילתה, כלומר לא הייתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהיא ראוי לברך עלייה, והיינו שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך מזוללים היו בברכתה. "לא הלכו בה" - בכוונתנו ולשם שמיים באמת.

המאור שבתורה מוחזירם למוטב

تورתנו הקדושה היא חכמה אלוקית ואינה חכמה כשאר כל החכימות החיצונית של אומות העולם. את תורה ה' - לא מספיק ללמידה ולדעת, אלא צריך ללמידה עם קדושה, עם יראת שמים, עם ערך אמיתי וחסיבות אמיתיות לעסוק בתורה, ואז זוכה האדם באממת לקניין התורה. וכך שאמרו במדרש, על הפסוק בירמיה פרק טז פסק יא 'אותי עזבו את תורה' אמר הקב"ה הלואי אותן אבל את תורה שמרו, שמצוות שהיו מטעסקים בה, 'המאור שבה' היה מוחזירן למוטב. ומדויק מנו הלשון, שלא כתוב שהتورה מוחזירה למוטב, אלא 'המאור שבתורה' מוחזירם למוטב. והיינו בשלומדים את התורה עם המאור שבה, עם האבירים שלה, שהם הערך ההגנו והיחס הנכון ויראת השמים האמתי, אז יש סיכוי באממת שהتورה תחזר את האדם למוטב, אבל בשלומדים את התורה כשאר חכימות כמו מתמטיקה, פיזיקה, כימיה, ביולוגיה, גיאוגרפיה וכו', אז אין התורה חודרתobilites ואינה מוחזירה אותן למוטב. וכמו שרואים אנו בעליל בכל מיני אוניברסיטאות ובתי ספר, שלומדים בהם כמה מלימודי התורה, ואף על פי כן רבים מהם עדיין מחייבים שבת, ואף חלקים שהוא שומרין קצת, עתה הרי הם יורדים ומדורדרים עוד ועוד מדרכי התורה והמציאות, ה' יצילנו. וועברים על האיסורים החמורים בתורה בשאט נפש, והتورה לא החזירתם למוטב, למה? הוא הדבר אשר אמרנו, שאין מאור אין חוזה. למוטב.

לא לחינם נמשלת התורה למיים, המים יכולים להצמיח פרחים ושושנים, ומайдך גיסא גם קווצים וברקנים, תלוי מה מגדים. כך התורה יכולה להצמיח צדיקים חסידים וקדושים, ומайдך גיסא גם רשעים שנואו תורה ומצוות. הא כיצד? הכל תלוי היאך לומדים את התורה. וכדברי הגמרא במסכת יומא (דף עב עמוד ב) אמר רבי יהושע בן לוי, מהו שתכתב "וזאת התורה אשר שם' משה"? - אם זכה האדם, נעשית לו התורה סם חיים. לא זכה האדם, נעשית לו התורה סם המוות.

מלכות ייון הרשעה בתקופת בית שני רצתה "להשיכם תורהך". ואמרו במדרש: "זוחש על פני תהום" - זו מלכות ייון, שהחשיכה את עיניהם של ישראל. היונים בעצם לא התכוונו להעלים את התורה כליל, אלא אדרבה הכירו הם בחכמתה הגדולה והעוצמה הטמונה בה, אלא שרצו להחשים את המאור שבה. רצו הם שעם ישראל תהייחס לתורה כאלו יתר החכימות המצויות בעולם, ולא כ"תורת חיים", שמןנה תוכחות חיים לחצי האדם כולם.

**"ברוך אלהינו שבראנו לבבוזו, והבדילנו מן התועים,
ונתן לנו תורה אמת, וחמי עולם נתע בתוכנו!!!"**

מדוע עושים חנוכה שמונה ימים?

חג החנוכה נחוג זכר לנס פך השמן, "שלא היה בו להדליק אלא ליום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים". והשאלה הנשאלת: למה עושים חנוכה שמונה ימים, והלו נס השמן לא היה אלא שבעה ימים בלבד, שכן היה שמו ליום אחד גם ללא הנס?! תשובה רבota ניתנו לשאלת זו על ידי גדורלי הדורות, והרי מقتן:

❖ היום הראשון - קבעו אותו ליום טוב על נס הניצחון במלחמה, שביום כ"ה בכסלו נהרו היהודים מאובייהם - כשם שקבעו יום טוב בפורים ביום אשר נהרו מאובייהם. ושאר שבעת הימים - על נס השמן.

❖ מה שמצאו פך שמן טהור חתום בחותמו של כהן גדול, לאחר כל ההרס והטומאה שזרעו היוונים בבית המקדש במשך שלוש שנים - זה עצמו היה נס, ועליו קבעו את היום הראשון. שאר הימים - על נס השמן.

❖ החסmonoאים חילקו את השמן שבפ' לשמונה ימים, כדי שהמנורה תהיה דולקת שעיה קצרה בכל ערב, ונעשה נס שמאוותה כמות קטנה האירה המנורה כל הלילה - כך בכל יום ויום, במשך שמונה ימים.

❖ אחר שנתנו החסmonoאים את השמן במנורה, נשאר הפך מלא שמן בתחילת, וראו את הנס כבר ביום הראשון.

❖ לפי יהונאים גרו על המילה, והיתה גזירה זו קשה על היהודים יותר מכל הגזירות, מפני שיש בה הפרת ברית. וכשבראה יד החסmonoאים עליהם שמחה על חידוש ברית מילה שמצוותה ביום השמיני להולדת הבן, ועל שמחת מצוה זו - סמכו את חגם לשמונה ימים.

❖ בדרך דרש: היוונים רצו להוציא מלב ישראל את האמונה שהקב"ה מנהיג את העולם בהשגתתו, וניסו להחדיר ללבם שהכל מתנהל בדרך הטבע, וכבר היו רבים מישראל נוטים אחר דיברות מסולפות אלו. כיון שראו כולם את נס פך השמן - שלא כדרך הטבע, הבינו כולם שהכל מהשגתו יתברך, ואפיו כשהעולם מתנהג בדרך הטבע - גם אז הכל מייד ה' ומהשגתו. וכך אנו אומרים בפיוט לחנוכה: "בני בינה, ימי שמונה קבעו...", קלומר: מתווך שהוא בני בינה, הבינו דבר מתווך דבר: מתווך הנס, הבינו שהשmeno הרגיל הדולק בדרך הטבע - גם הוא נס.

❖ בדרך מוסר השכל: החסmonoאים לא נתiyaשו להחדlik גם ביום ראשון, למרות שאמרה התורה "נֶר תָמִיד", וידעו שmonths לא יהיה להם מה להדליק. והוא הנס הגדול שמקיים את עם ישראל בכל דורותיו וגוליותיו. שאללו באו לעשותות חשבונות מה יהיה ביום אחר, לא יכולו להתקיים אפילו יום אחד, אבל ישראל אין עושים חשבונות, אלא שמים בטחונם באביהם שבשים, וכל מעשה קטן שיש בידם לעשות - עושים הם בשמחה ובאמונה תמה.

❖ שער ההלכה ❖

ז) הדלקת נרות חנוכה כה

טעם הדלקת הנרות

בתוקופת ימי בית המקדש השני, גרו מלכי יוון הרשעה גורות על ישראל, ובטלו אוטם מודתם ולא הניחו לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו יהיהם בממון ובבונתייהם, ונכנסו להיכל בית המקדש ופרצו בו פרצות, וטמאו את השמנים שהיו מיועדים להדלקת המנורה, ולחצום לחץ גדול, ונצר מאוד היה לישראל מפנים. עד שריהם עליהם הקב"ה והצילם מידם, וגברו החשמונאים הכהנים על היוונים, והושיעו את ישראל מידם. והעמידו מלך מון הכהנים, וחזרה המלכות לישראל.

היום שנחנו בו מהמלחמה על היוונים היה יום כ"ה בכסלו, ולכן נקראו ימים אלו "חנוכה", על שם שחנו מהמלחמה בכ"ה.

בו ביום נכנסו החשמונאים לבית המקדש ורצו להדלק את המנורה, ולא מצאו אלא פך אחד של שמו זית זך טהור, שהיתה בו כמהות שמו להדלקת יום אחד בלבד, ונעשה נס שהשפיקה להם כמהות זו לשמונה ימים.

באוטם שמנוה ימים שלחו את האנשים הבקאים בהכנת שמו זית, שיילכו לחلكו של שבט אשר, אשר ברכם משה רבנו בשם רב, כמו שנאמר ודברים לג כד: "ולא אשר אמר ברוך מבנים אשר, יהיו רצוי אחיו וטובל בשמן רגלו". עד שהגיעו אותם אנשיים אל נחלת שבט אשר, כתשו זיתים וחזרו, עברו שמנונה ימים. ורק ביום התשיעי הדליקו מהשمن שהביאו. נמצא שמנונה ימים הדליקו בשמן של נס. ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור לעשות את אותם שמנונה ימיםימי שמחה והלל, ומזהlikes בהם נרות בכל לילה ולילה משמננת הלילות, כדי לפרטם את הנס.
(רמב"ם הלכות חנוכה פ"ג ה"א. א. ת"ה י)

שאלת: יש לשאול, אם חנו מהמלחמה בכ"ה בכסלו, נמצא שהערב הראשון שהדלקו את המנורה היה ליל כ"ג, ואם כן מודיעו תקנו חכמים להדלק נרות חנוכה כבר מיליל כ"ה ולא מיליל כ"ז?

תשובה: ראשית, יש אומרם שבאות תחילת ליל כ"ה חנו מהמלחמה, ולדבריהם לא קשה למה מתחילה להדלק בלילה כ"ה (בנין של שמחה). אך לאומרם שחנו ביום כ"ה, יש לישוב על פי המכובאר בזוהר הקדוש וכן פסק הרמב"ם, שבבית המקדש היו מדליקים את המנורה פעמיים בכל יום בבוקר ובערב, ועל כן אף אם חנו ביום כ"ה, נמצא שהדלקו באותו יום בבוקר (או גدول). ויש אומרים שהדלקת הלילה ראשון, הוא משום נס הניצחון (פרי חדש). (א)

מצויה חביבה מאוד

כתב הרמב"ם (הלכות חנוכה פ"ד הי"ב): מצות נר חנוכה מצויה חביבה היא עד מאד, וצריך להזהר בה, כדי להודיעו הנס ולהוציאו בשבח האל והודיה לו על הניסים שעשה לנו. ע"כ. וככה היה מנהגו של הגאון רבינו יעקב ישראל קנייבסקי צ"ל [הסטיפלר]. להנחת את החנוכיה כבר בראש חדש כסלו על אדון החלון, כדי לחוש יותר ויוטר את טעם ההלל וההודיה של ימי החנוכה הבאים עליינו לטובה.

כמה נרות מדליקים?

מן הדין, די להדליק בכל בית נר אחד בכל לילה, אלא שכבר נהגו כל ישראל לקיים את המצוות בהידור, ולהוסיף בכל לילה עוד נר אחד, שעל ידי מספר הנרות ניכר ומפורנס הנס יותר. וכך מוסף והולך עד היום השמנינו, ומראה זהה שמצוות ימים עשה הקב"ה נס לישראל ודלקה בהם המנורה מפק ש היה בזאת כמוות שמו רק ליום אחד. על כן, בלילה הראשון ידליק נר אחד, בלילה השני ידליק שני נרות, בלילה השלישי - שלושה נרות, עד שבليلת השמיני ידליק שמותה נרות. (יט)

נרות ההידור

בכל לילה, הנר הראשון הוא: נר החיווב. ושאר הנרות הם: נרות ההידור. ואם טעה ולא הדליק כמספר נרות ההידור של אותו יום, יצא ידי חובתו. (כט)

שפט

בסיום הדלקת הנרות שבכל יום, נהוגים להדליק נר נוסף הנקרא: "שפט". ויש נהוגים להדליקו על ידי שימושים נוספים מלבד הנרות של אותו יום. ויש נהוגים שהמשמש הוא הנר שמננו מדליקים את הנרות, וכמשמעותם להדליק בו את הנרות, מניחו דлок בחנוכיה. (צט)

נר המשמש שימושים, צריך להדליקו גבוה יותר מאשר הנרות. ורמז לדבר מהפסקות ישעה ובס: "שְׁרָפִים עַמְדִים מִפְעָל לֹז", "לו" בגימטריא: 36, שזהו מנת נרות המצויה שמדליקים בכל הלילות יחד, והשרפם - הנטפים עומדים מעלייהם גבוה. (קא)

בני ספרד

מנהג בני ספרד שאחד מבני הבית מדליק את הנרות, וпотור את כל בני הבית בהדלקתו, וכן שcottabb הרמב"ס ופרק ד מהלכות חנוכה הלכה ג: "המנהג פשוט בכל ספרד, שייחיו כל אנשי הבית מדליקים נר אחד בלילה הראשון, ומוסיפים נר בכל לילה וליליה, עד שנמצא מדליק בליל שמנינו שמותה נרות, בין שייחו אנשי הבית מרובים בין שייחי אדם אחד". ע"כ. וכן פסק מrown השלחן ערוך (סימן תרעא ס"ב): כמה נרות מדליק? בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסף והולך אחד בכל לילה עד שבليلת האחרון יהיו שמותה, ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר. ע"כ.

לא נוכחים בהדלקה

אין חובה שבני הבית יהיו נוכחים בבית בשעת הדלקה, ולכן אם אין אפשרותם לשוחות בבית באותו זמן, יוצאים הם ידי חובה בהדלקת הנרות שמדליקים עליהם בדירותם. (קמה)

בני אשכנז

מנהג בני אשכנז שכל אחד מבני הבית הזרים מדליק נרות חנוכה לבדו וمبرך. וטוב שכל אחד ידליק בחלוון אחר, כדי לפרסם את הנס ככל הייתם לבני אדם העוברים ושבים. (הרמ"א סימן תרעא ס"ב)

"זה אליו ואנו הוו"

חזק"ל דרשו (מסכת שבת קלג ע"ב) על הפסוק: "זה אליו ואנו הוו", התנאה לפני במצוות, עשה לפני סוכה נאה, לולב נאה, שופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה - בדיו נאה, בקולמוס נאה ובסופר אומן. על כן, מצוה רבה להדר ולהדליק בחנוכיה יפה עד מאד. וכי שיכול להדליק בחנוכיה של זהב, שהיא הדומה למונרה שהדליקו בה בבית המקדש, תבוא עליו ברכה. וכי שאין אפשרותו, ידליק בחנוכיות כסף או דמי כסף. במה דברים אמרים, כשהשתיהן יפות באותה מידה, כי לא יעלה על הדעת שצינור של זהב עם שמונה חורים או חנוכיות זהב עקומה תהיה עדיפה על חנוכיות כסף מריהיבה ביויפה. וכל המרבה להדר במצוות ולעשותה יפה יותר, הרי זה משובה.

קוסיות זכוכית

לאור האמור, ברור שעדיפה חנוכיות כסף על חנוכיות זכוכית. ואולם, מה שנוהגים העולם לתת קוסיות זכוכית בתוך הנקנים של חנוכיות כסף, ונונתנים את השמן והפטילה בקוסיות הזכוכית, הרי זה נחשב להם שהדרו והדליקו בחנוכיות כסף, מאחר וכוסיות הזכוכית איןנו נחבות ככלី בפני עצמו, שנאמר שהדליק בזכוכית, אלא הן טפלות לחנוכיה, ועל כן נחשב לו כאילו מדליק בחנוכיה עצמה העשויה מכסף, ואין בזה שום פחתונות במעלה "זה אליו ואנו הוו", והרי זה מהודר להדלקה. (א קמטו) וכן היה מנהגו של מרן הרаш"ל רבנו עובדיה יוסף זוק"ל, וכן נהוגים רבים מגדולי הדור שליט"א.

• החייבים בהדלקת נרות חנוכה •

ענינים

מצוות הדלקת נר חנוכה, חביבה היא עד מאד, מאחר ויש בה פרסום נסיו של הבורא יתברך. על כן, אפילו עני שאין לו מה לאכול וניזון מהצדקה, חייב לעשות כל מאמץ כדי שיהיה לו להדלק לפחות נר אחד בכל לילה, וכך שימכור כסותו או ישכיר עצמו לפועל, וכיוצא בזה. ואמנם על גבאי הצדקה להשגיח על אותם ענינים ולספק להם שמן להדלקה, כדי נר אחד לכל לילה. (aca)

אם נתבונן נראת שכמעט לא מצויינו בשאר מצוות, שמי שאין לו כסף יצטרך למכוור כסותו או לחזור על הפתחים כדי להמציא לו מעות לקנותם. למשל עני שאין לו מה לאוכל, לא חייבוهو למכוור כסותו וכיוצא בשלבי廉נות ציצית ותפילין וליטול לולב ולשבת בסוכה. ואולם בהדלקת נר חנוכה, וכן בשתיית ארבע כסותות בליל הסדר וסימן תעב סי"ט, מבואר שיש להתאמץ כל כך ואיפilo לחזור על הפתחים כדי להמציא לו מעות ולקנותם. והטעם בזה, כי בשאר מצוות צייתה תורה: "כבד את ה' מהונך", דהיינו דוקא "מהחון שלך" - ממה שיש לך, אבל אם אין לך, אין זוקק לחזור על הפתחים. אבל מצוות אלו, נר חנוכה וארבע כסותות, שהמכנה המשותף בהן הוא פרטום הנס,/non יקרות חביבות עד מאד, שעליהם ציוו חכמים להתאמץ ביתר שאות. ואמנם כיוצא בזה מצאנו בהדלקת נר שבת מבואר בשלחו ערכו (סימן רסג סי"ב): "איפilo אין לו מהأكل, שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר, שזה בכלל עונג שבת הוא". והיינו מטעם "שלום בית".

ופשט שכל מה שאינו חייב לשאול על הפתחים הוא כדי לקנות את המצווה, אבל בשביל לקויים את המצווה, חייב לקיימה אף אם בשל כך יתעכב ויצטרך לחזור על הפתחים, וכמו שחביב אדם להנין תפילין, אף שאם איןיה, יתבטל מעבודתו ולא יהיה לו כסף כדי מזונותיו, ויצטרך לחזור על הפתחים. (עיין משנה"ב סימן רטו באור הלכה ד"ה איפilo. ועיין עוד בזה בחוברת "כיבור אב ואם בהלכה ובאגודה")

ניסי

גם הנשים חיות ב продолקת נר חנוכה. ולכן, אשה המתגוררת בביתה בלבד, חייבת להדליק את הנרות עם הברכות כולם. אבל נשים נשואות או בנות רוקדות בבית הוריהן, איןן צריכה להדליק נר חנוכה כלל, וויצואות ידי חובה ב продолקת בעלהו או אביהן, אף למנהג האשכנזים שmdlיק כל אחד מבני הבית. (כח)

אף על שכל גודל בידינו: נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גorman [וגרם], דהיינו כל מצוה שציווה לנו בורא עולם לעשותה, והמצוות תלויות בזמן קבוע, דהיינו, שהזמן גורם למצוה לבוא, האשה פטורה מלהשותה. כגון: מצות ציצית שהנשים פטורות, כי זמנה קבוע ביום ולא בלילה. וכן פטורות מלחגיה תפילה, כי זמנה קבוע בחול ולא בשבת. וכן פטורות מלשמעו קול שופר, כי זמנה המצווה קבוע בראש השנה, וכן כל ciò הבא זהה.

וכיוון שלא רק במצוות מהתורה קיים הכלל הנ"ל, אלא גם במצוות מדברי חכמים, אם כן לכוארה תהינה הנשים פטורות ממצוות הדלקת נר חנוכה, כיון שזמןה קבוע, שמוונה ימים בשנה? אולם ישנו מצות שהגם שזמןה קבוע, בכל זאת השם חיבות בהן, כגון מצות ש"אך הן [מצוות] היו באוטו הנס", כמו בסיס פורם, שביקש המן להשמיד, להרוג ולעבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים אחד, ואף הנשים נושאו עם כל ישראל, וגם על ידי אשה - אסתור המלכה התגלגה הישועה, לכן הם חיבות במצוות הפורים, מקרה מגילה, משלו מנות ושאר המצוות. כן הוא גם במקרה, שנס חנוכה, שנס הנשים היו בכלל גזרת השמד של היוונים, והיתה התשועה לכל ישראל לגברים ולנשים, וגם על ידי אשה - יהודית התגלגה הישועה. לכך חיבותם הוא במצוות הדלקת נר חנוכה, אף שזמןה קבוע. (כח)

קטן

אין לתת לקטו פחות מגיל בר מצוה להדלקת נר חנוכה. שהרי איןן חייבין מן הדין בהדלקה, ורק על אביו מوطל לחנכו למצות, והיאך יוציא ידי חובה את בני הבית הגדולים. (גא)

מצוות חינוך

טוב להרגיל את הילדים הקטנים שהגיעו לגיל חינוך [מגיל חמיש או שׁ ומעלה, לפי הבנתו של הילד], שידליקו את נרות ההידור בכל לילה. והיינו שידליק בעל הבית בעצמו את הנר הראשון, והם יידליקו את שאר הנרות. (כא)

לא ניתן לילדים קטנים מאוד, שעדרין לא הגיעו לגיל חינוך, להדלק את נרות ההידור, אבל רשאי לתת להם להדלק את נר המשמש. ואולם, במקרה שהקטן אוחז בידו את הנר שמננו מדליקים, והגדול אוחז בידו של הקטו, ומדליק יחד עמו, הרי זה מותר. (כא) ועיין במסנה ברורה (סימן שם ס"ק כב) לעניין מלאכת כתוב בשבת, שקטן האוחז בקהלוס וגדל אוחז בידו וכותב, חייב הגדל, כיון שהוא העיקר במלאה והקטן לא כלום עושה. והוא הדין כאן, כיון שהוא אוחז בידו של הקטו, נחשב כאילו הוא עצמו הדליק. ומה שנחגג מרגע הראשון לציוו זוק"ל להדלק את נרות ההידור כשידו אוחצת ביד הילד הקטו, אף שהגיע לחינוך, כתוב מורהנו הרראשון לציוו יוציא יצחק יוסף שליט"א וא"פב: "אפשר שהיה עושה כן, כדי להרוויח את הזמן שהקטן מתמהמה מלהדלק בלבד".

סומה [עיר]

סומה חייב בдолקת נרות חנוכה בשם שחיב בכל המצוות כולם, ובдолקתו יש פרסום הנס לאחרים, אלא שטוב שיאמר לאשתו שהיא תברך ותדלק. אך אם הוא מתגורר בפני עצמו, יברך וידליק הוא עצמו בסיווע עם אדם אחר. (קיא)

ימי החנוכה בצל השואה

הימים הסמוכים לחנוכה הפכו לזמינים של גילוי מסירות נפש, כאשר הכל אגרו סוגי שמו מכל מקור אפשרי, כדי לקיים את מצות הדלקת נרות החנוכה גם בתנאי המחשור החרייפים של המלחמה. בהתקרבת ימי החנוכה הופצתה גרמניה על ידי מטוסי בנות הברית, لكن הועסקנו בפינוי הריסות בתים. באחת הפעמים נצטינו לפניו עלית גג, בה הייתה פינת עבודה של ציר. הוטל עליו להוריד את התמונות, הבדיקות והכבעים. שם גילינו פק' שמן. כמוו השמו של נס חנוכה. הטmeno את השמו בזהירות כדי לקיים בו את מצות הדלקת הנרות. באותו יום היה בשאלות הלכתיות, כמו: פנימית חזקה לעשות הכל כדי לקיים מצוות, וכן לא דנו בשאלות הלכתיות, כמו: האם ההלכה מחייבת להסתכן כדי להשיג שמו? מהו דינו של שמו זה? רבים מבניינו חתכו מפייהם את מנת המגרינה השבועית הקטנה, והיה כל איש מנשה להשיג מעט שמו, ומסתיר אותו עד לחג. אף אחד לא היה מוכן לוותר על מצות "פרוסומי ניסא". חשו, כי אצלו כל רגע של חיים הוא בניסי ניסים, וחיברים להזות על כך. כך הדלקנו את הנרות בשיר והלל. לא ניתן לתאר היאך שרנו אז את הפזמון "מעוז צור ישועתי...", כיצד עקנו את סופה של הפזמון: "חשור זרוע קדש וקרב קץ הישועה, נקום נקמתם דם עבדך מאומה הרשעה, כי ארכה לנו השעה...". (א. קמד)

חتن וכלה

חتن הנושא אשה באחת מלילות החנוכה, אם מתאפשר לו בקלות ללכת לפני החתונה לבתו החדש ולהדלק שם, תבוא עליו ברכה. אך מאחר ומונ הסתם ברוב הפעמים לא מתאפשר כו, מפאת ריחוק המקומות ואף מפאת ההכנות הדרישות לאותו זמן, לכך כשיבו לבתו עם כלתו בסיום החתונה, ידלק את הנרות בברכה. [וטוב שיוכו מראש בתחלת זמן הדלקה, שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקת אביו].

ומעשה באחד מהברזי שנשא אשה בחנוכה, זכיתי אני הקטן בלבד החתונה לשאול את פי מրן הראש"ל רבנו עובדיה יוסף זוק"ל, כיצד ינגן החתן בלילה זה לגבי הדלקת הנרות? וענה לי, שכאשר יבוא לבתו בסיום החתונה, ידלק בברכה. ולעניין דעתו של מרן זוק"ל היא, כי מאחר וכבר בכנית הלילה, איןנו נחשב שהוא סמוך על כלתו אבלו, שהרי תיכף הוא נושא את אשתו וחיים בביתם החדש, נמצא שבצאת הכוכבים שהוא שעת החוויה, כבר היתה עליו חובה להדלק בברתו. ואף שעדיין איןו יכול שם בפועל, מכל מקום חיבר הדלקה נקבע לפי מקום הלינה ללא לפי מקום האכילה, כドלהון עמו⁷⁵, ומאהר והוא אמר לישון שם כבר מלאה זה והלאה, הרי זה ביתו לכל דבר. אך מאחר ועל פי רוב לא מתאפשר בקלות להדלק שם ובפרט בשעה כזו, על כן ידלק בלילה בבאו מהחתונה לבתו. גם בספר בית חתנים וח"ב עמוד תינו כתוב בשם הגאון רבנו בר ציון אבא שאול, מכיוון שמדובר בשניה הוא העיקר לקביעת דירתו של האדם ולהדלקת נר חנוכה בו, והלווא החתן הכך לעצמו ולכלתו בית דירה, ועומד לדoor בו כבר באותו לילה, עליו להדלק בו. רק כיוון שלכתהילה צריך להדלק בצאת הכוכבים, לכן הטוב ביותר שיקבע דירתו שם כבר משעות הצהרים. ע"כ. וכן פסק הרב יצחק רצabi. עיין א' ערלה, תקח

-๔- המתארחים בחנוכה

דין אבסנאי [אורח]

אמרו חז"ל (פסכת שבת כג ע"א): "אבסנאי, חייב בנר חנוכה". והיינו, אדם המתגורר לבדו, שהזדמן לו ביום החנוכה לאכול וללון אצל בעל בית אחר, ומדקדק עמו

בעל הבית שישראל לו עברו כל הוצאותיו שמצויה עבورو, אכילה, שתיה ושאר צרכיו, כיוון שהאורח חייב בהדלקת, שחררי אין לו משפחה בבעיטה שמודליקים עליו, תקנו לו חכמים שיתן לבעל הבית כמה פרוטות, כדי שיזכה לו מעט מהשמון שהוא מודליק בו את החנוכה, או שיתנו לו בעל הבית במתנה מעט מהשמון, וויצא האורח ידי חובה בהדלקת בעל הבית.

ומכל מקום, אם רוצחה האורה שלא להשתתף עם בעל הבית בשמון, אלא להדלקת עצמוו בשמון שלו, [ויש לו פתח בפני עצמו] רשאי לעשות כן ולהדלק בברכה. (סימן תרע"א. קנא. ת"ה נא, ס)

אם בעל הבית לא מדקוק עם האורה על כל הוצאות, אלא האורה משלם תשולם קבוע ליום או לשבוע או לחודש על כל צרכיו, הרי הוא יוצא ידי חובתו בהדלקת הנרות של בעל הבית ואיןו צריך להשתתף עמו בתשלום השמון, כי זה כבר כולל בתשלום שימושם עבור כל צרכיו. (קמד, קמיה)

משפחה המתארחת

סמוך על שולחן אביו – בן נשוי הנגר אצל אביו וסמוך על שולחנו, אף שיש לבני הזוג חדר מיוחד ללון שם, אין הבן צריך להדלקיק, ואיןו צריך להשתתף בפרוטות, וויצא ידי חובה בהדלקת אביו בעל הבית. (קנבי)

ישנים בבית ההורים – זוג המתארחים בבית הוריהם וחיניהם שם, כיוון שאינם משלימים עבור הוצאות האכילה והשתיה ושאר הדברים, הרי הם מבני הבית, ואינם צריכים להשתתף בפרוטות, וויצאים ידי חובה בהדלקת אביהם בעל הבית.

כתב הגאון רבבי אברהם הלוי בש"ת גנת ורדים בקונטראס "גנו המליך", מה שאמרו אכסנאי צריך להשתתף בהוצאות השמן עם בעל הבית, וזה רק באכסנאי שמשלם לבעל הבית עבור כל הוצאות האכילה והשתיה ושאר דברים על כל דבר ודבר בפני עצמו, אבל אם האכסנאי סמוך למגרי על שולחן בעל הבית, מפטו יכול ומתכוoso ישתחה, אין צריך להיות כלל, כי בעל הבית שמנה את אורחו לכל צרכיו, וכל מחסورو עלייו, הלווא גם יזכה לו במקצת דמי הנרות והשמון של חנוכה. וגם אין בזה חdad כלל במה שאינו מודליק בפתח חדרו היחידיו לו, כיון שידוע לכל שהוא סמוך על שולחן בעל הבית וויצא ידי חובה בהדלקתו. והסבירו לדבורי רבים ממהאורתנים. (קמיה)

ישנים בדירות – זוג המתארחים בבית הוריהם בסעודתليل שבת, וחוזרים לישון בדירותם, ידלקו את נרות החנוכה בדירותם קודם השבת, כי חיוב מקום ההדלקה נקבע לפי מקום השינה, ולא לפי מקום האכילה. (קנבה)

שבת חתן – מה שמצוין שכשיש שבת חתנו, מזמיןנים אורחים רבים ומארגנים לכל משפחה דירה לישון בה בשבת, ובסעודות השבת כולם מתאספים באולם אחד, על כל משפחה לשים לב ולהדלק את נרות החנוכה בדירה שישנים הם שם, ולא באולם שזהו מקום האכילה. (קנבה)

כתב הגאון מהר"י כץ [אב בית דין קראקא לפני 450 שנה] בש"ת שארית יוסף: מי שאוכל ושותה בסעודות מריעות אצל חבירו, והגיע זמן הדלקת נר חנוכה, נראה שעיקר הדלקת נר חנוכה אינו הולך אחר מקום האכילה אפילו שהוא מקום אכילה בקביעות אלא אחר מקום לינה. וכל שכן

כשאינו אוכל שם אלא פעם אחת, שלא עליה על הדעת כלל שידליך במקום האכילה. וכן כתוב במנוגה מהר"ר איזיק מיטרנה שדווקא במקום לינה מודליק, ולא במקום אכילה. וכן כתבו ארחות חיים ומררי"י וויל. וכן כתוב מהרש"ל האוכל בבית חמיו וישן בבית אחר, חייב להדליק במקום שישן. וכותב הט"ז, וראה שם רומי"א שכח קדמומי שאלכל, דבר רק במי שיש לו תמיד חדר מיוחד לאכילה, וחדר אחר לשכיבת, אך העיקר בית חדר האכילה, לכון ידלק במקום שאוכל, מה שאינו כן למי שיש לו דירה בעיר והולך וחצ' לבתו וסוער אצל חבריו, פשוט שלא ניתן ביתה וידליך ביתו שהוא אחד חצר חבריו, אלא צריך לילך לבתו ולהדליק שם. והוא תני לקטת בני אדם שאcls בסעודה אצל חבריהם, שליחים להביא נורתיחים ומדליקים שם. וטיעות הוא בידם, ולא הבינו דברי הרמ"א. וכן כתוב המשנה ברורה. והוסיף בשם הפרי חדש, שאם הולך הוא וכל אנשי ביתו לבית אביו או חמיו בקביעות על שימושת ימי חנוכה, דבר ברור הוא שכיוון שסוער וישן שם כל ימי חנוכה, אף שבויים יכול אכילת עראי בביתו, איןנו מודליק אלא בבית שאוכל וישן שם בלילה, שכיוון שאין שם אדם בבית למדי דליך, וכל שכן בזמן הזה שהיכיר פרוסום הנס לבני הבית, וכיון שישנים בני הבית שם, שם ידלקו. (קנה)

מווצאי שבת חזורים לבתיהם – זוג המתארחים בבית הורייהם בשבת, ובמווצאי שבת מתכוונים לחזור לבתיהם, לא ידלקו את נרות החנוכה, אלא כשיחזרו לבתיהם ידלקו בבתים דока, ואפלו בשעתليلת מאוחרת. (קנה)

אורח מברך

באופנים שתתבררו לעיל שאין האורחים צריכים להדליק, כי יוצא ידי חובה בהדלקת בעל הבית, אם בעל הבית מכבדו להדלקה, רשאי לברך ולהדלקה. אולם הנכוון יותר שבבעל הבית ידלק, כי "מצוה בו יותר מבשלוחו". (קס)

בעל הבית מברך

בן המארח את הוריו בימי החנוכה, אין צורך הבן שהוא בעל הבית לכבד את אביו להדלק את נרות החנוכה, כי כלל גדור בידינו: "מצוה בו יותר מבשלוחו". אולם, אם יש חשש שהאב יפגע אם לא יכבדו להדלקה, בודאי שייתן לאביו. עיין שער תשובה ס"ס תרונה, לב חיים פלאגין, חוץ' סוכות רסג. ובחוברת "כבוד אב ואם בהלכה ובגדה")

דירה משותפת

שני אנשים הגרים בדירה אחת, אם שניהם שותפים יחד בהוצאות האכילה והשתיה, ואוכלים זה מהה, ישתתפו יחד בקניית השמן, ידלק אחד מהם בברכה, ויצא השני ידי חובה. אבל אם אינם שותפים בהוצאות האכילה והשתיה, אלא כל אחד קונה לעצמו ואוכל, ידלק כל אחד נר חנוכה בפני עצמו בברכה. (ת"ה סא)

בית מלון

המתארח בבית מלון ואין לו בני בית המدلיקים בביתו, או משפחה המתארחת כולה בבית מלון, חייבים להדלק נרות חנוכה במלון עם ברכה. ואין זה דומה לדין אכסנאיש שבאו לעיל שיתסתף עם בעל הבית בפרוטות ויוצא ידי חובתו, מאחר ושם בעל הבית חייב בהדלקה כי שם ביתו, וממילא האורחים יוציא עמו ידי חובה, לא כן בבית מלון שאין ידי חובה אורחי המלון! זאת ועוד, אף אם היה בעל המלון גור שם, הרי ידי האורחים כדי אדם השוכר חדר או דירה לעצמו, יש לו פתח בפני עצמו, שחייב להדלק שמן עם ברכה. וכן הסכים מרן הראשון לציוו רבנו עובדיה יוסף צוק"ל. (טורת המudydim חנוכה נט) [ומהויות טוב, כדי שבקורה זה יכוון כוונה נגדית שאינו רוצה לצאת ידי חובה מההדלקה של בעל המלון].

ודע, שכל זה בתנאי שהליכתו לבית מלון נעשית בנסיבות ויראות שמיים. ואולי זה יכול להיות, כשמתארגנים קבוצה גדולה מאוד של כמה משפחות קדישות, ויושבים בחדר אוכל בהפרדה מלאה עם מחיצה, גברים בלבד ונשים בלבד, כמו בכל אלוט שמות של אנשים יראי שמים אמרתיים, שעומדים על כך שתהיה מחיצה נוראה המפרידה בין הגברים לנשים, ואין סיבה שבבית מלון לא יעמדו על כך. וגם בתנאי שבכלים את אmins שם בקדשה ובטהרה, בלי להתערבב חס ושליט או לדבר גברים עם נשים, שכבר אמרו רבותינו (אבות פרק א משנה ז): "יאאל תרבה שיחה עם האשא, באשטו אמרו, קל וחומר באשת חברו. מכאן אמרו חכמים, כל המרובה שיחה עם האשא, גורם רעה לעצמו, ובוטל מדברי תורה, וטפו יורש גיהנס".

ואף מי שעומד בכל האמור לעיל, זאת בתנאי שמקפיד שאשתו ובנותיו יבואו לבבוש צנוע כראוי לבת ישראל כשרה. כי לצערנו הרבה, הרבה נשים שחולכות במקום מגוריهن לבבוש צנוע, חושבות שכאשר מגיעים לبيوت מלון, עשו הכל מותר, ובאות לבבוש לא צנוע בגדיים צמודים, קצרים וכדומות. ופעמים גם מתבשימות במניין חזיקם, שהעובד קרוב אליון אי אפשר שלא יוכל להריח את ריחם הנורא, ומכתילים אותו באיסור: "לא ננאף", שדרשו חז"ל במדרש רבה: "לא תהנה אף". ומכות אלו בעוכרינו מאריך, שפשתה המספקת גם אצל חלק מהחומר תורה ומיצאות. ואפלו בלעם הרשע שרצת לקל את ישראל ולא הצלית, בדבר אחד הצלית, שאמרו לבקל אם אתה רוצה להרוג בישראל חס ושלום, דע לך שאלהיהם של אלו שנוא זימה, לד וחתיא אוטם בזימה, וכבר לא תצטרך להרוג בהם, אלא ה' יענישם. וכן היה, כמו שנאמר במדרב כה ג-ט: "ויחר אף ה' בישראל וכו' ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף".

אשר על כן, שומע לעצה - חכם. ושומר נפשו ירחק מהליכה לבתי מלון, שאפלו אם יעמוד בכל הקרייטריונים הנ"ל, עדין יכול להצליח במקומות אלו בעווון החומר מאוד מאד של שמיות העיניים, שעובר על לא תעsha מן התורה, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחריו עיניכם". ואיסור זה יותר גורע מאיסור של אכילת חזיר, ש אדם לא היה מעיז להתקרב אליו. וסיפורים רבים ישנים מכל מיני מכשולים שקרו, ולא כאן המקום לכוטבם, ה' יצילנו, ישמע חכם וויסוף לך.

בני היישיבות

תלמידי היישיבות היקרים המஸולאים בפי, הבאים לביתם אחת לכמה שבועות, ובימי החנוכה נמצאים הם בישיבה, איןין צריכים להדליק נרות חנוכה בישיבה כלל, אלא יוצאים הם ידי חובה בהדלקת הנרות שמודליקים עליהם הוריהם בבתיהם. כתוב מהഴור ויטרי, בחורים הבאים ללימוד במקום אחר חוץ לביתם, אין צריכים להשתתף בפרוטה אם יודעים שאביהם ואם מודליקים במקומות. וכן כתבו בספר הפרש ובספר התרומה. (קמיה, קמיה)

יש לצרף טעם נוסף לפוטר מוהדלה, מאחר ובימים שבהם בישיבה, הרי הם כאורחים הסמכוכים על שלוחן בעל הבית, וכיון שהם אוכלים ושותים וشنנים על חשבון הישיבה, והישיבה מזכה להם מעט מהשםן, ממילא בהדלקה שמודליקים בישיבה, הם יוצאים ידי חובה. (קמיה, קמיה)

נر איש וቤתו

אין הבן רשאי לכூון שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקה שמודליק עליו אביו בבית, כדי שיברך וידליך הוא עצמו בישיבה, כיון שהמצויה היא "נר איש וቤתו" דהיינו שיחיה נר חנוכה בכל בית של איש ובני ביתו, ולא-shell אחד ואחד יברך וידליך בפני עצמו, וכיון שכבר הדליק עליו אביו בבתו, יצא ידי חובה, ואין הדבר תלוי בכוונתו כלל.

וכتب מרן הבית יוסף, שם יכוון שלא לצאת ידי חובה בהדלקה של אביו בביתו, יברך וידליך בעצמי, הרי זה מברך ברכה לבטלה. וכן כתבו הרש"ל ועוד אחרים רבים. ואחר שמרן הרשו

לציוון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל דן זהה ופסק כו, סיים: "והצעתי כל דברינו הנ"ל לפני מי שגדול, מורהנו הרב הגאון המפורסם רבינו עזרא עטיה זצ"ל, והסתים לדברינו להלכה ולמעשה". (קמ"ט, קג)

בני ארץ ישראל

תלמידי ישיבות הולכים מארץ ישראל, כדי ללימוד תורה בחו"ל הארץ, יוצאים ידי חובה בהדלקה שמליקיים עליהם הוריהם בבitemם בארץ ישראל. (ת"ה נב)

בני חוץ לארץ

תלמידי ישיבות הבאים מחוץ לארץ, כדי ללימוד תורה בארץ ישראל, ומקרים רבים עצם מה שאמרו חז"ל מסכת Baba Kama ע"ב, ובזהר הקדוש ריעא מהימנא דף רמה ע"ב: שהאויר של ארץ ישראל מחייבים. אף על פי שכשונגע זמן הדלקה פה בארץ ישראל, עדין לא הדליקו עליהם הוריהם בחו"ל הארץ, מכל מקום מן הדין יוצאים הם ידי חובה בהדלקה שבביתם לאחר כמה שנות. אך אם ירצו רשאים להדלק בישיבה בברכה, כל שיעודים ברור שעדין לא הדליקו עליהם בbitem. כי כל הדבר ברור שעדין לא הקדימו הורי להדלק בbitem, רשאי לכון שאינו רוצה לצאת ידי חובתו בהדלקתם, ולהקדים ולהדלק עצמו. על כן, אם יש לו עניון שלא לצאת ידי חובה מהורי, מהמת שאים מדליקים מהונן ובדלהלו, ירוו קו וידליק. מפני הארץ, רב פעלים, משנה בורה, נחתה שלמה אוירבך ועוד. קנא

לא מדליקים בבית

בן שיצה ברוך ה' לחזור למקורות, ולהתקרב אל השם יתברך, ועלה והתעללה עד שהלך ללימוד ישיבה חדשה, אס הורי אין מדליקים נרות חנוכה בbitem, צריך הוא להדלק נרות חנוכה בחדרו בברכה. ויאמר שאינו מתכוון לצאת ידי חובה בהדלקת הנרות שבבית המודרש של הישיבה]. (קג, קנא) ובוזאי שאמנה הנהלת הישיבה לא מסכימה להדלק בחדר מחשש שריפה, ידלק במקום אחר בשיטה הישיבה.

ספק מדליקים בבית

גם בחור המספק אס הורי מדליקים נרות חנוכה או לא, ידלק בחדרו שבישיבה בברכה. והטעם לזה, כי יש לומר כאן ספק ספיקא, שהוא אין מדליקים כלל, ואפיו אם תאמר שהם מדליקים, שהוא יכול לכון שאינו רוצה לצאת ידי חובה בהדלקתם, [ובדעת התורת החדש, מהרייל, הר"י מבrownia, הט"ז, הלבוש ועוד]. ומהרש"ל, ברכות יוסף ידי. קנא) וכל שכן, אם גם כשלוחרי מדליקים, אינם מודבקים להדלק בזמן צאת הכוכבים, אלא מדליקים הם לאחר זמן רב, ואילו הוא מדליק מיד בזמן צאת הכוכבים, ונמצא שבעה שהוא מדליק, עדין לא הדליקו עליו בbitem.

הורים המדליקים נרות צבעוניות

בחור שהורי מדליקים נרות צבעוניות קטנות, שפעמים רבות אין דלקות אפילו חצי שעה [שזהו זמן המינימום לחיבור הדלקה], ידלק הוא עצמו נרות חנוכה בחדרו שבישיבה בברכה, אך קודם לכך יברר אצל הורי באיזו שעה הם מדליקים, והוא יקודם להדלק לפניהם.

ההורים לא בבית

בחור ישיבה שהורי ומשפחתו אינם נמצאים בלילה זו בbitem, וממי לא אינם

מודליקים נרות חנוכה בבתים בלילה זה כלל, כגון שהלכו להתארח ולישון אצל מכריהם, וויצוים ידי חובה בהדלקת בעל הבית המארח, או שנמצאים הם בטישה לח"ל, וכן באפשרות להדלק בלילה זו כלל, וכל כיוצא بها, על הבן להדלק נרות חנוכה בישיבה בחדרו בברכה וככ"ל. (עיין אתק)

חוילים

בכל האופנים המבוירים לעיל, הוא הדין גם לחווילים שאינם מצויים בבתים בימי החנוכה, שיוצאים הם ידי חובה בהדלקה שמודליקים עליהםם, אך אם אין מודליקים עליהםם בבתים, צריכים להדלק נרות חנוכה בחרדיהם בברכה וככ"ל. (קנו)

כפר שכלו גויים

חוילים הנמצאים בכפר שכלו גויים, ואינם ראויים נר חנוכה כלל, אף שמודליקים עליהםם בבתים, צריך אחד מהם להדלק נר חנוכה בברכה, כדי שגם שוגם עצם יתקיים פרסום הנס. והוא הדין לכל אדם שנקלע לישוב או כפר שאינו רואה שם נר חנוכה כלל, אף שמודליקים עליו בבתו, צריך להדלק נם הוא במקום הימצאו בברכה. (סימן תרעז ס"ג, קנו, קנה)

בני אשכנז

כל האמור לעיל בדיון אורחים, ובני ישיבה, וחווילים, זה רק לבני ספרד שלא מודליקים אלא חנוכה אחת בכל בית. אבל לבני אשכנז שנוהגים כלל אחד ואחד מהבנינים מודליך נרות חנוכה, פשוט שוגם כאשר הבנים חוץ לבתים, או כשהם באים להתארח עצמם, עליהם להדלק נרות חנוכה בברכה כהרגלם. (קמה, קנו)

ההבדל בין נר שבת לנר חנוכה

שאלת: יש לשאול, מדוע לגבי הדלקת נרות שבת מבואר בחוברת "השבת בהלכה ובאנדרה", שבאה שאינו שובת בביתו מכל סיבה שהיא או בן הלו בישיבה, צריך הוא להדלק נר שבת במקומות ליתני, אף שהמא מודליך בביתו. ולעומת זאת בראן חנוכה, אם האבא לא לו בביתו חנוכה, אשתו מודליך בביתו והוא יוציא ידי חובה? וכן אם הבנים לנוים בפנימה בישיבה, יוצאים הם ידי חובה בהדלקה של אביהם, ואינם צריכים להדלק בישיבה. ולכאורה מה ההבדל בין הדלקה של שבת, להדלקה של חנוכה?

תשובה: יש לומר, שבנר חנוכה המצווה היא "נר איש וביתו", דהיינו שבכל בית יהיה נר דלקו, ואם כן אפילו אם מבני הבית אינם נתונים בביתו, הרי שהתקיימה המצווה, שבבitem הדליקו נר חנוכה והתפרנסו הנס. לא כן בשבת, שהמטרה היא "שלום בית" ליהנות מארור הנר שלא יוכל בהליכתם בביתו, אם כן מה איכפת לי שהמא מודליך בביתו, הרי עדין במקום בו הם נמצאים חשוב, ורק צריכים להדלק נר לא יוכל בהליכתם.

ניתול ממות בזכות הדלקת נרות חנוכה

מעשה שהיה ביהודי ירא שמים ברוסיה, שהתרפנס כרכוכל, המסתובב עם סוס ועגלת מכפר לכפר, קונה ומוכר מה שהוא יתברך זמן לו, אך היה רץ להיות שבת ביתו. עד כמה שאפשר היה מזרדו לבוא ביום שני הביתה. ובכל זאת על כל מקהלה שלא יבוא, אולי יצטרך להשאר שבת בכפר אצל הגויים, היה לocket אותו בקבוק יין מזו הספק, וכן בחנוכה היה ליקח אותו נרות גדולות בתוך ארגז זכוכית, ובכל מקום שהיה

מחשיך היום והגיעו צמו החדלקה, היה מדליק נרות חנוכה. והרבה פעמים נזדמו לו שהיה בדרך מכפר לכפר, היה יורד לשדה מתפלל מנוחה וערבית, לובש בגדי שבת, לוקח את ארונו הזוכחת ומניחה על סלע או אבן ומודבק בתוכו את הנרות ומדליק, וכמה שמחה הייתה לו אחר הולכת נר חנוכה, היה מרתק קצר, שר קצר, והיה אומר כשם שאני מדליק נר מצוה נר חנוכה, כך יזכני הקב"ה לבנים זכרים תלמידי חכמים. כך היה מנהגו בין בעיר ובין מחוץ לעיר.

פעם נזדמו בליל רביעי של חנוכה שהיא בשדה, והיה יורד שלג דק מאד בליל רוחה, שלג שקט יורד על הארץ, כיון שהגיעו צמו ערבית, ירד מן העגלה גמר ערבית ממנהגו, לבש בגדי שבת,לקח את ארונו הנרות והדבק בתוכו את הנרות והדליק אותם בברכה בקהל רם, שע ושמח והתחליל לרകוד כמנגנו. ופתאום שלשה שודדים ואקדח בידם עמדו ממשו, שדדו את כל כספו, ואחר כך אמרו לו שרווצים להרגו, ועל כן שיפשו את בגדיו שלא יתכללו בדם מכיוון שהם נקיים ויפים. והיהודי ראה שאי אפשר לו להמלט מהם והגען קיצו, זכר את אשתו ובנו, ביקש מהם שלשה רגעים צמן להתוודות קודם שהוא הולך למות שלפחות ימות בוידי. אמרו לו מהר להתפשט, כי לא ידעו מה זה וידי. עוד לא הספיק לפשטוט מעילו העליון, ופתאום שמעו צעקת "היהודים למעלה!" מה היה? באו ארבעה עשר חיילים מזוינים ואקדחים בידיהם. ראו השודדים שהם רק שלשה, ואילו החיילים ארבעה עשר, היו מוכרכים להרים ידיהם למעלה. תיכף תפשו את השודדים וכבלו אותם וראו את היהודי בוכחה, שאלו ממנעו מה קרה פה? סייף להם היהודי את כל המצב, תיכף השיבו לו את כל כספו בחזרה, ואמרו ליהודי תעמוד מרחוק קצר, ותראה דם תחת דם, החילים ירו על השודדים והרגו אותם על המקומ, ולאחר מכן שלחו את היהודי לשולם.

ומהican באו ארבעה עשר חיילים אלו היהודי היה סמוך לכפר של אחד הדוכסים ברוסיה, ושם נוהגים הדוכסים כשירוד שלג יוצאים לצד. אותו היום יצא הדוכס לצד עם החיילים שלו והתאחרו בשדה עד ערב, ופתאום ראו נרות דולקים באמצע השדה, וגם ראו שהכלבים התחללו לרצץ לצד האור, אמר הדוכס לחילימ מה זה האור הזה? בטח שפה יש שודדים ומחליקים את השלול ביניהם, צאו וראו. הם היו ארבעה עשר החיילים שהקיפו את השודדים והרגו אותם.

אמרו חכמוני זו לפעמים יש מלאכים באים להציל לאדם על פי פקודה עליונה, ולפעמים יש צדיקים מעולים האמת באים להציל את האדם, וכל זה תלוי לפי מעשיו של האדם. האיש הזה היה מקיים מצות נר חנוכה בשמה כתיקונה והקב"ה שלח לו כתיקונה, ארבעה עשר חיילים תננד ארבעה עשר נרות שהדליק מתחילה חנוכה עד אותה הלילה [ככל נר השքפ]. נמצינו למדים מזה המעשה עד כמה הקב"ה אוהב את ישראל ומשגיח על כל אחד ואחד מatanנו, כן יזכיר הקב"ה לחזור בתשובה שלימה ולעשות כל מצוה ומצוה כתיקונה, אכן. ("אהבת חיים" פרשת מקוז)

ברכות הראייה

המתקorder לבוזו, ונמצא באחד מלילות החנוכה בנסיעה או טישה וכדומה, באופן שאינו עתיד להדליק בלילה זו נר חנוכה, וגם אין בביטול מי שידליק עלי, תקנו לו חז"ל שיברך על ראיית נר חנוכה. והיינו, שכאשר רואה נר חנוכה דולק מאיזה בית, אם זה בלילה הראשונית מברך שתי ברכות: "עשה ניסים" ו"שהחיהינו", ואם זה בשאר הלילות, מברך "עשה ניסים" בלבד (כלט). גם במקרה שכבה הנר הראשוני - נר החיווב ונשארו רק נרות ההידור, רשאי לברך על ראייתם [קמ].

בית הכנסת – גם הרואה נרות חנוכה בבית הכנסת, רשאי לברך את ברכות הראיה כנ"ל, ואדרבה זו עיקר מטרת הדלקה בבית הכנסת, כדי לפרש את הנס במקומות שהרבים מצוים שם. [ולכן אנו מברכים בבית הכנסת, אף על פי שהדלקה שם היא ממנהג ואין לה מקור בתלמידו, וכמו שיבואר להלן בהרחה [קמג']. ואם מתאפשר, טוב שיתנו לו לברך על הדלקת הנרות שבבית הכנסת, כיון שאינו עתיד להדלק בלילה זה כלל.

זמן החיוב – אין לברך על הראיה, אלא כשיודיעו שהנרות הללו הודלקו עתה, שהם עדין בתוך חצי השעה הראשונה להדלקתם. אבל אם יש חשש שעברה חצי השעה, לא יברך. וכך שיתבאר להלן [קמ, קמ]. [ובעקב שבת, רשאי לברך על הראיה מזמן הדלקתם ב"פלג המנחה", עד חצי השעה שלאחר צאת הכוכבים [קמג].]

מיוחד לחנוכה

תקנה זו לברך על ראיית המצווה מיוחדת היא לנר חנוכה בלבד, שלא מצאנו שתקנו כן חז"ל לברך על ראיית מצוות אחרות. למשל: מי שאין לו סוכה, אינו יכול לברך כשהרואה את סוכת חברו. וכן מי שאין לו לולב, אינו יכול לברך כשהרואה את לולבו של חברו. וכן מי שאין לו בית, אינו יכול לברך כשהרואה את המצווה בביתו. והטעם לזה, משום שמצוות הדלקת נרות חנוכה מעלה וחביבות יתרה יש בה, שבה מתרפרשים נסיו של הבורא יתרברך. ותוספות מסכת סוכה מו סע"א קמ, קמ]

๔- השמנים והפתילות ❖

שםן זית

מצוה מן המובהר להדלק נרות חנוכה בשם שמן זית, מפני שהוא כולל יותר. וגם מפני שהנס שנעשה בבית המקדש במונורה היה בשם שמן זית, ואנו משתמשים לדמות כל היוטר את הדלקת החנוכיה שלנו, להדלקת המנורה שהיתה בבית המקדש. וע, פא)

הידור מצוה – בנימ תلمידי חכמים

מצוה להדר שיירוי הנרות דולקים יפה, וישתדל להדלק בחנוכיהיפה מזאהב או מכصف וכמבואר לעיל. ובזכות חיבוב והידור המצווה [בשםן, בתפילה, בכוסיות ובחנוכיה], אוכים לבנים תلمידי חכמים, שנאמר: "כי נר מצוה ותורה אורה", שעל ידי נר מצוה של שבת וחנוכה, יבוא אור התורה (שבת כג ע"ב).

על כן, הנכוו לאחר הדלקת נרות החנוכה, להתפלל לה' יתברך שיזכו לאricsות ימים ושנים, ولבניהם הגונים תלמידי חכמים שייאירו לכל העולם בתורה ובמצוות, יהיו יראי ה' ובועלן מדות טובות, ושותכח לגואלה השלימה במהרה בימינו. כי בשעת עשיית המצווה, התפילה נשמעת ביותר. ואמרו חז"ל (תוספות מעשר שני ה' ז): "כל העוסקים במצוות, נכון פיהם ולבם לתפילה לפני ה' יתברך". עיין חז"ע שבת א קע, רח) ועיין בחוברת "השבת בהלכה ובאגודה" (ולכלות הדלקת נרות) מעשה נפלא על התפילה הנאמרת בעת רצון.

שאר שמנים ונרות

מי שאין לו שמן זית, ידלק בשאר שמנים. ואם אין לו שמן כלל, ידלק בנרות שעווה. [שהשmeno עדיף, מאחר והוא מעיו דוגמא למונורה שהיתה בבית המקדש]. ולכתחילה יתו את נרות השועה בתוך כלי, אך אם אין לו כלי, רשאי לבדוק את הנרות כמהות שם על החלון וכיוצא. ופ, לד)

שמנן זית יקר

במקומות שונים הייתה יקר, ואין ידו מושגת להדליק בהם זית את הנרות כולם, ידליק בכל לילא את הנר הראשון שהוא נר החיווב בשם זית, ואת שאר הנרות ידליק בשאר שמננים בשם סוויה וכדומה. אך עדייף שלא ידליק חלק מהנרות בשם זית, וחלק מהנרות בשעה. כדי שלא יאמרו נרות של שני אנשים הם, אחד מדליק בשם זית והשני מדליק בשעה, ואינם מהודרים להדליק כמספר הנרות של היום. (פה)

שמנן זית קרויש

שמנן זית קרויש שמחמת האש הוא נימוח ונחפץ לנוזל ככל שמנן זית, כשר להדלקה לכתיהלה. ואין לחוש לחומר הקרשה שנוטנית בו, כי הוא מעט מאוד ובטל בשישים. (א רפה)

שמנן מאוס

שמנן שהיה ראוי לאכילה והתכליך ונמאס עליו לאכלו, אין מדליקים בו נרות חנוכה, שאין זה מכבוד המצווה להדליק בשם זית מאוס. (פה)

שמנן זית למאור

שמנן שטעמו מר כשר להדלקה, ואף על פי שאינו ראוי לאכילה מחמת מרירותו, מכל מקום אינו נחשב שמנן מאוס. על כן, מה שמצווי היום "שמנן זית למאור", כתוב עליו שאינו לאכילה, מחמות החומציות הגבוהה שבו, הריהו כשר להדלקה לכתיהלה, ואין צורך לחפש שמנן הרואין לאכילה דוקא. ויש לשים לב לקנות "שמנן זית למאור", ולא "שמנן למאור", שהוא תערובת שמננים אחרים ולא שמנן זית כלל.

היעם זהה, כי לא נפסל להדלקה אלא כוון שמנן שנפל בו עבר שאו נמאס בעיני הביריות, וכמו שפסק מורה בשלהו עורך וסימן קנד סי'ב: כבר שמנצא בשם של בית הכנסת, אם הוא מאוס, אסור להדליקו בבית הכנסת, שעל זה נאמרו: "הקריבתו נא לפחתך, הירץ או הישא פְּיַיד", אבל שמנן למאור שمبرייתה כך הוא שאינו לאכילה בגלל טעםו המור, ולא שהשתנה בו דבר לגרועותא, לא שייד לפסלו מטעם זה. וכן כתוב בספר משנת יעקב וריגאל מיניס בהקדמהאות טז: השנה יצאה הוראה מחייב גדור אחד שאין להשתמש לנר חנוכה, בשם זית שרשום על הבקבוק שהוא רק להדלקה, ומושם "הקריבתו נא לפחתך". ולדעתינו אין שום סיבה לאסור בזה, מאחר והשמנן דלק טוב מאד, ואף אצלם משתמשים בזה בנסיבות שבת. ע"ב. וכן כתוב הגאון רבינו אריה יהודה לייב שטינמן צ"ל, שמנן זית למאור ראוי לכתיהלה לנר חנוכה. וכן פסק מורהנו הראש"ל והרב הראשי לישראל רבנו יצחק יוסוף שליט"א (א שיט) שמנן זה כשר לכתיהלה. וכן שבחונכה יש הידור לקחת שמנן זית דוגמת בית המקדש, מי אמר שצרכיך שיהיה השמן ראוי לאכילה בדיק כפי שהיא בבית המקדש,DOI ודי לקיים את הידור בימה שהוא שמן זית מעין שחיה במקדש, ומה לי אם הוא ראוי לאכילה או לא. הגע עצמן, וכי נציריך שווייה שמנן זית זו כתית למאור ממש!!

שמנן תחת המיטה

שמנן שהונח תחת המיטה ויישנו עליו, כשר להדלקה. ויש להקל גם לאוכלו. (פה)

והטעם זהה, כי לדעת רבים שמנן שכבר הונח תחת המיטה, אינו נאסר באכילה, ורק לכתיהלה נזהרים שלא להניחו שם. ובצירוף דעת האומרים שאין רוח רעה שורה אלא דוקא כשחונית המאכל על ארמת עפר, אבל אם הונח על גני קרע המורכצת באבניים או בקורות ועציים אין לחוש, כי אין הרוח רעה שורה אלא על קרע ממש. וכל שכן שבמציאות לא חל שום שינוי בשמנן, כדי שנחשייבתו בדבר שמנאס שפסול להדלקה. (פה)

שםן של שנת השמיטה

יש להתייר להדליך בשםן זית העשווי מזיטים שגדלו בשנת השמיטה. (פה)

שאלה: יש לשאול, هلוא ציונה התורה שפירות שגדלו בשנת השמיטה צריכים להקפיד ליהנות מהם כפי הדרך שרגילים ליהנות מאותם פירות, ולא לשנותם למשחו אחר. וכן, דבר שדרכו באכילה - צריך לאוכלו. בשתייה - צריך לשתו. אם כן שמן זית שהודך ליהנות ממנו באכילה או בהדלקה, היאך ידליך בו נרות חנוכה, הלא כיון שאסור להשתמש לאור נרות החנוכה, הדלקה בהם היא הפסד ללא תועלת הנאה שהיא?

תשובה: אמנים אסרו חז"ל להשתמש לאור נרות החנוכה, אבל לא אסרו את עצם הנאת האורה מהנרות, כוון שהמקום היה חשוב וכל האור בא רק מהנרות, אין זה נחשב "משתמש" באורות. נמצא אףוא שאין זו הדלקה של הפסד, אלא יש בה הנאת אורה שהיה, וכך מותר להדליך נרות חנוכה בשםן של שנת השמיטה. (מהר"ש ענגיל, הגש"ז אוירבך, שבת הלוי ואזרע וועז. פו)

שםן זית העשווי מזיטים שגדלו בשנת השמיטה בפרדסים של גויים, או שגדלו בפרדסים שנמכרו לגויים, אין בהם קדושת שביעית כלל ועיקר, ופושט שモותר להדליך בהם נרות חנוכה לכתחילה ללא חשש. (פה)

כתב בש"ת אגרות משה פינשטיין: בדיון אטרוגים שנשלחו מארץ ישראל לחוץ לאיזי בסוף שנת השמיטה, מנת פרדסנים שעשו על פי היתר המכירה של הרבנות הראשית בארץ ישראל, ורב אחד מחוץ לארץ אשר אותם מפני שהוא מונגד להיתר המכירה, ולדעתו יש בזה ממשום איסור صحורה בפירות שביעית. והשיב, שאין לחוש לדבריו האוסר, ויכולים לכתהילה לצאת ידי חובת המצווה באטרוגים אלו, כי פשוט ש מכיוון שישוחים אלו עושים על פי הוראת בית דין של הרבנות הראשית, אין בזה איסור כלל, כי בדיין העושה על פי הוראת בית דין, אין עליו שום חטא. שאפילו אם תמצא לומר שאין הלכה כמוותם, כל זמן שלא עמדו כל חכמי הדור למניין, ונפסק שלא כמותם, העשה כמותם יש לו על מה שישמו. ואף על פי שידעת שיש רבעים המתנגדים להיתר המכירה, שלדעתם אין המכירה מועילה כלל, מכל מקום הם בטלים במיעוטם נגד גאוני הספרדים בדור שלפניינו שהתירו הדבר. ע"כ (חוז"ע יו"ט מה). וכתב מรณ הראשון לציון רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל וזו לשונו הטהורה: "יפרדסים של ישראל שנעשו מהם שמן זית, ונמכרו על ידי הרבנות הראשית לנו, דינם כשהם זית שגדל בקרקע של גויים, וכבר הארכתי בשו"ת יביע אומר חלק י' לבסס ולהזק את היתר המכירה, שהוא כדת, ושאין לחוש בזה לדברי החולקים". עכ"ל. (פו) ועיין עוד בחוברת "מצוות הארץ בהלכה ובאגודה" בענין מכירת الكرקעות לגו.

הדלקה בגז

אין יוצאים ידי חובה בהדלקה בגז. כיון שההדלקה צריכה להיעשות דומה למנורה שהיתה בבית המקדש שבנה הנס, ובמנורה שבבית המקדש היו שמן ופטילה, ואילו בגז, אין שמן ואינו פטילה. (צד)

הדלקה בחשמל

אין יוצאים ידי חובה בהדלקת נר של חשמל. ואף על פי שיש שם חות שדומה לפטילה, מכל מקום מאחר ואין שם לחולה תהיא, איןו דומה למנורה שהיתה בבית המקדש. (צד)

שאלה: יש להבוי, מדוע יוצאים ידי חובה בהדלקת מנורה נרות שעווה וכיוצא, הלא צריך שתתיה הדלקה דומה להדלקת המנורה שהיתה בבית המקדש, דהיינו שמן עם פטילה, ואילו כאן במנורה שעווה, יש רק פטילה אבל אין שמן כלל?

תשובה: יש לומר שככל זאת, כיון שבנרות ישנה לחולה תהיא, הרי היא דומה לשמן, מה שאינו כן בנר של גז או חשמל שאין לחולה כלל. (צד)

גג בית הכנסת

בתים כניסה שיש להם חנוכיה גדולה על הגג, כדי לפרסם את הנס לרבים העוברים ושבים, ומודליקים בה נרות של חשמל, אינם רשאים לברך עליהם כלל, שהרי אין יוצאים בהם ידי חובה. (צז)

גג המכוניות

המודליקים על גג מכוניותיהם נרות חנוכה شمالית, אף שמעליהם גowała עד מואוד שמספרסימים בחוץ את הנס שעשה הקב"ה לאבותינו בימים ההם בזמן זה, מכל מקום פשוט הדבר שאינם מברכים על הדלקה זו. ואפילו אם היו מודליקים נרות אמיתיות עם שלחתת ממש ולא נרות של חשמל, עדין לא היו רשאים לברך על זה, כיון שהמכונית אינה מקום של חיוב הדלקה.

הדלקה במטוסים ורכבת

משפחה הטסה במטוס או הנוסעת ברכבת במשך כל הלילה, באופן שלא תהיה להם אפשרות להדליק נר חנוכה בלילה זה כלל, טוב שידליך פנס או מנורה شمالית במטוס או ברכבת במשך חצי שעה זכר לנס, אך לא יברכו על הדלקה זו. וטוב שייאמרו בעלי שם ומלאכות: "ברוך אשר קדשנו במצוותיו, וצינו להדליק נר חנוכה". "ברוך שעשה ניסים לאבותינו, בימים ההם בזמן זה". ובזה ירווחו שייהי ניכר שהדלקתם היא לשם מצוה לפרש את הנס. [וھטעם זה, כי מאחר ויש אומרים שיוציאים ידי חובה בהדלקת נר חשמלי, אז במרקם אלו שאין ברירה אחרת, ידליק נר חשמלי, אבל לא יברך]. (צז, קני)

המניע בשעתليل מהוורת לבתו ואין לו אפשרות להשיג שמו או נרות להדלקה כלל, ידליק פנס או מנורה شمالית כנ"ל במשך חצי שעה, אך לא יברך על הדלקה זו. ואם יזדמן לו פתאום בבתו נר ההלכה, ידליק שוב בברכה.

כמויות השמן

צריך שהנרות ידלקו לפחות חצי שעה. ואם טעה והדליק בנרות קטנות או שננתן שמו פחות משיעור חצי שעה, אף אם הוסיף שמו לאחר ההדלקה, לא יצא ידי חובה. [שכיוון ש"הדלקה עשויה מצוה", דהיינו שבמקרה ההדלקה בלבד, כבר סיים את המצווה, אם צו צrisk שבעמלה ההדלקה, תיעשה המצואה כהוגן, וכבר אז יהיה שמו בשיעור של חצי שעה]. על כן, יכבה את הנרות וידליק בנרות גדולים, או שיסופר שמו בשיעור חצי שעה וידליק שנית, אך לא יברך שוב. [כיון שיש אומרים שאין צורך להדלקה, ואף בפחות מחצי שעה יצא ידי חובה, וספק ברכות להקל]. (קיא)

נרות צבעוניים

מה שמוסכרים בחניות נרות דקים צבעוניים, הנכוון שלא להדליק בהם כלל, כיון שלא תמיד הם דולקים חצי שעה [מפהאת שמתחרמות אחת מהשניה], ויכול להכשיל באיסור ברכה לבטלה חס ושלום, וגם לא יצא ידי חובת המצואה. וכו' הורה מרvo הראשו לציון רבנו עובדיה יוסף צוק"ל) ומכל מקום בערב שבת של חנוכה, פשוט שאינו יכול להדליק בהם נרות חנוכה, כמו שיתבאר להלן.

פתרונות משובחות

מצوها מן המובהך שיהיו הפתילות עשויות מצמר גפן. ואולם, אם הפתילות מצמר גפן איןין דולקות כראוי, ולאחר זמן מסויים מההדלקה, השלהבת שלחן נעשית עפומה, ישתמש ב"פתריל צף" שדולק יפה מתחילה עד סופו. ופ' להורות נתנו ח"ז סיינו מה)

הנה להלכה נפסק שברניר חנוכה "הדלקה עשויה מצורה", דהיינו שהמצורה תלואה בעצם הדלקה עצמה, וכיון שהדלקה כבר קיים את המצורה, וכן אם כבה הנר לאחר הדלקה, אין חייב להזוז ולהדלקו שוב. ומעתה יש לשאול, כיון שה"פתריל צף" מצופה בשעה, ובעת החදקה נדלקת רק השעה, ורק לאחר מכן שוואבת הפתילה מהשען, נמצא אפוא שאין מדלק בשען זית אלא בשעה, כי הכל תלוי לפि עת החදקה, וההדלקה היא בשעה? וצריך לומר כיון שהפתילה והשעה הכרוכה עלייה רהי הם כוגן אחד, ומיד ברגע השעה הפתילה שואבת מהשען, וכך הכל נחשב כהדלקה אחת בשען זית (פ'). ומכל מקום כתוב בש"ת להורות נתנו, ומנו הנכו שטרום ידלקו, יטביל את הפתיל צף בשען, ונמצא שהתחלה החදקה היא גם כן בשען, ועד שתבער הפתילה כבר תשאב מן השען. או שמתיחילה קודם החදקה, יחרוץ את הפתילה, ואז אין שום פקפק, ואדרבה מעלה יש בפתריל צף, כי אورو יפה.

הכנות הפתילות

טוב להדלק מעט את הפתילות ולכבותם, כדי שבעת הדלקת הנרות, תאהז בהם האש מיד. (ת"ה קכ)

החלפת פtileות

אין צורך להחליף בכל ערב פtileות חדשות, שהרי אדרבה נוחים הם יותר להדלקה כאשר הדליקו בהם כבר. ומכל מקום יש נוהגים להחליף פtileות חדשות בכל לילה, לפי שבכל לילה היה מתחדש הנס. וגם זכר למונרכות בית המקדש שהיו מחליפים בה בכל יום פtileות חדשות. (ארחות חיים, כל בו וועד. קה)

ועל כל פנים, לאחר ומדליקים בכל לילה נר נוסף, ובנר החדש נותנים פtileה חדשה, נמצא שגם אם לא מחליפים את שאר הפתילות של כל הנרות, מכל מקום בנר החדש שהוא בעצם הנר העיקרי – נר החזיב של אותו יום, הוא באמות מודלק בפטילה חדשה, ואם כן הרווחנו את הטעם שבכל לילה התREDISח הנס, כי באמות אנחנו מוחדים את הפטילה בנר הנוסף שבו ניכר יותר הנס. וגם לטעם של זכר למונרכות בית המקדש, סוף סוף עושים את הזכר למונרכות בנר העיקרי, שהוא נר החזיב.

ביצד מתכוונים שונאי הדת להשתלט על מוסדות הלימוד התורניים?

אחד המלכים הרשעים ביוטר שקמו לעם ישראל – היה המלך אחז, אשר רדף את התורה ולומדייה, וניסה בכל כוחו להשבית תורה מישראל. כיצד עשה זאת? אמרו המדורש בראשית הרבה מרב. תנומה שמיini אותן ט': משל לתינוק בן מלכים, אשר האפותרופוס הממונה עליו, רצתה להרע לו ולהמיטנו. אמרו: אם אני הורגו עכשו, אתחייב מיתה למלך. אלא מה עשה? הריני מושך מיניקתו ממנה, ומעצמו הוא מת. כך אמר אחז הרשע: אם אין גדיים אין תיישים, אם אין תיישים אין צאן [וחצאו לא פורה וירבה, וכך אט את יכלת למורי], אם אין צאן אין רועה, היכן העולם? כך היה סבור בדעתו לומר: אם אין קטנים, אין גודלים. אם אין תלמידים, אין תלמידים. ואם אין תלמידים, אין חכמים. אם אין תורה, אין בתיה כנסיות ובתי מדרשות. ואם אין בתיה כנסיות ובתי מדרשות, אין הקב"ה משורה שכינתו בעולם! רבבי חונニア בר אלעזר אמר: **למה נקרא שמו אחז? שאחז בתיה כנסיות ובתי מדרשות.**

אחי, רודף התורה, רצה לבטל תורה מישראל, אבל הוא ידע - שהדבר לא פשוט! הלווא ישנים בעם מנהיגים ורבניים בעלי שיעור קומה, שככל העם סר למשמעתם. אם ינסה לסגור בכך את בתיה המדרש - זה לא יועיל. העם ימשיך לנחות אחר מנהיגיו הרוחניים. תהיה עזקה גדולה, אולי גם הפגנות. זה לא ילך. ואף אם ישתלט על המהומה ויצליה לאכוף את תוכניתו, לסגירה בכפיה של כל בתיה המדרש, הלווא מיד יקומו מחרתו, והتورה תמשיך בעוז ותעצומות. תesisות ומהומות שלמעשה אין מושיגות את המטרה - לא זה מה שהוא רוצה כאן.

לאח' הייתה תוכנית ארוכת טווח. מוחשבת ומתוכננת היטב: "אם אין קטנים, אין גדולים. אם אין גדולים, אין תלמידים. ואם אין תלמידים, אין חכמים...". צרי'ך להתחיל מהשורש! מהילדים הקטנים, ממוסדות הלימוד התורניים ותלמידי התורה. כך לבטל בתים כנסיות ובתי מדרשות.

אבל כיצד עושים זאת? כיצד יוכל להתעורר בתוכנית הלימודים ולהחולל את השינויים המבוקשים, מבלי לעורר פרובוקציות מיותרות?

היתה לו תחבורה! והתחבולה הזאת מרוימות בשם - "אחז"!

אומר ה"אמריו יואל" צ"ל (במדבר ד: ר: ל): תמורה הדבר, למה נקרא שמו "אחז"? הלווא היה צרי'ך להזכיר שמו "סגר", או "ביטל", וכדומاه? היכן מצאנו לשון "אחזיה" מורה על ביטול? להיפך, בכל המקומות שמזכיר בהם אחזיה, הרי זה בבחינת: "אחזתי ולא ארפנו", לשון החזקה ועזרה.

אלא כאן בדיק טמון הסוד. זאת הייתה התחבורה של אחז. הוא ידע שלעלום לא יוכל להתעורר בylimודים של מוסדות התורה - אלא רק בתachinery אחת: שיאחז בהם! שיאחזיק אותם, שייראים אליהם תקציבים, שימכו מושכות. שיקח אותם תחת חסותו ותמח פיקוחו. רק כך הוא יצליח ממש האמן לתפוס עליהם שליטה.

וזהו תחבורהם של כל ה"אחזים" למיניהם, אשר בכל דור ודור רוצים לעמוד עליינו לכלותינו ולהרחיקנו מן התורה. מעמידים פנים של "מחזקי תורה" ודורי טובתה, ובאמת שאינם רוצים אלא לאח'zo' בה ולקעקעה חיליה.

לפני חמישים שנה, הועלה הצעה מטעם הממשלה בארץ להקים "בתי ספר יישובות", שבהם ילמדו רק תורה ללא לימודי חול. הצעה מאוד משכנעת, שבה נכללה אף החזקת היישובות וסיפוקן.

לצורך שאלת גורלית זו, פנתה משלחת רבנים אל הגאון רבי יצחק זאב סולובייציק צ"ל, "הגאון מבריסק", אשר עמד בימים ההם בראש מערכות ישראל.

פתח הגאון מבריסק ואמר: אמשול לכם משל, למה הדבר דומה? אב ובנו הקטן הלא לטיל, ותו'ך כדי היילכם נכנסו לעיר עבות, מקום חיות וליסטים. כעbor דקוט אחדות הבחו האב שיילדו הקטן נעלם ואני. החל לחפשו אנה וavanaugh תוך שהוא קורא בקוליו קולות: "חימק'ה, חימק'ה", וכל יכול פחד ומוראה לגורלו של הילד. לפטע שמע האב את קולו של בנו: "אבא אבא, אני כאן. אבל איינני יכול לחזור עכשו. תפסטי קוזק! כיצד אעזבונו?". צועק האב: "תעזוב את הקוזק מדי! חזר אליו, שלא תאבד את הדרך!". כעbor כמה דקות, שוב שומע האב את קול הנער מוחדד ברחבי העיר: "אבא, אבא, איינני יכול לעזוב את הקוזק. הוא מחזק בי לא אני בו".

כשMOVED המשחת את המשל הנוקב והחוור, כאילו הוסבר מאליו הנמשל. מי שחווש לתפוס שהוא משוני הדת ולקבל מהם טובות, לבסוף מגלה כי הוא זה שתפוס בידיהם. (עובדות והנחות בבית ברиск ח"ג עמוד רכד)

גם בדור שלנו יש כל מיני "אחזים".

הם ורואים פה ציבור החרד לדבר ה', הנשמע להוראות חכמי התורה. השוכרים, שחורים, בעלי דעת עצמאיות. ציבור גלותי, "הנוק", שאינו עושה שום צעד למימוש "התקווה" הנפלאה: "להיות עם חופשי בארץנו". ציבור שסגור את עצמו בגטו שלו, בלי לנסת לחשול בחברה הישראלית השזופה והפתוחה.

מה עושים? אין מה לעשות! מקרה אבוד, אי אפשר להזיז אותן מהרייבו שלחים ומרhbנים שלהם.

אבל מה? "עוד לא אבדה תקוותנו!" יש תקווה. "אם אין גדים אין תישים", אם נתחיל מהילדים והנוור, יפסיקו לגדול לנו כאן בארץ הזאת תישים שחורים וחווקים. "ואם אין תישים אין צאן", הציבור הזה ילך ויתפרק, ילך ויתמעט. "ואם אין צאן אין רועה", לא יהיה יותר כח מנהיגות לרבניים. זהו, מכאן ואילך הכל כבר בשליטה.

از לפטע הם מאוד "דווגאים" לחינוך של עולם התורה. מרוב מסירותם ורחמנונם הרבהה, הם נראים מתעניינים ורוצים לעוזר. לשלווח פיקוח, להדריך, לכובן. מרוב האבתם החליטו אף לפתח רשות חינוך "מלךתי חרדי", שאליו הם רוצים לספק תלמודי תורה ומוסדות חינוך תורניים. באמת, למה לתת להם כהה לשבול? למה שייחיו תלמידים שצרכיכם למדוד בקרואנים, בתת תנאים. למה שייחיו מורים שלא יקבלו משכורת בזמני? למה שייחיו מנהלים שצרכיכם להתרוצץ בין נדיבים לאסוף נדבות? לא רחמנות? חייביכם להושיט להם יד! להקים בעבורם מסגרת ממלכתית מסודרת, שתזרים תקציבים, שתממו משכורות, שתגדאג לבניינים מסודרים. וכמוון קצת להדריך ולcovoon, שלא ישארו חיליה בבערותם הנוראה, ללא לימודי ליב"ה מסודרים. לפפק על צוות ההורה, על תוכנית הלימודים. מידי פעם להכניס שינויים ושיפורים. לייעל, לקדם, לפתח אופקים חדשים. לפתח תחומי התעניןויות ניספים. קצת ספרט, קצת מדעי חברה. אז צרכיכם קצת לckett מלימודי הקודש, נו בסוד מה אפשר לעשות. כהה, לאט לאט, לא בפעם אחת.

או, "זעפה אַתְּנִי מִרְשָׁעִים עַזְּבִי תֹּרְתֶּךְ". המילה "לעזוב" בתורה משמשת גם בלשונו של עזרא, כמו "עזוב תעזוב עימו". אומר דוד המלך ע"ה: כשאני רואה "רשעים עוזבים תורהך", כשרשיים ושונאי דת באים לעזר ולסייע לתורה, "זעפה אַתְּנִי! אני מפחד, אני מצטמר. אבי מה יכולות להיות התוצאות. (המරצה'ה מליסקא זצ"ל, וובה בפרשת הכסף עמוד קל)

אבל נחמתנו במה שניכם הנביא יעשה את ישראל בימי אחז (כמו בא בהמשך דברי המודרש שם), "וחפיתי לה' המפטיר פניו מבית יעקב, וקניתי לו". אף בשעה שהקב"ה מסתיר פניו מבית ישראל, מה הוא מבטיח? "כִּי לֹא תִשְׁכַּח מֵפִי זָרוּ" (דברים לא כא). שככל דור ודור עומדים עליינו לכלותינו, חפציכם לכלות את התורה מישראל, לחייב חיליה את העם, בבחינת "כל הגויים בית ישראל", וכך היוונים שככל מטרתם הייתה: "להשיכים תורהך ולהעבירם מחוקך רצונך", אבל הקב"ה מצילנו מידם, ועזר לנו לשומר על פך המשנו של החינוך הטהור.

* מיקום הנחת החנוכיה *

פתח הבית

בדירת קרקע שפתח הבית פונה לרשות הרבנים, טוב להניח את נרות החנוכה על פתח הבית מבחוץ, כדי לפרסם את הנס ברשות הרבנים לבני אדם העוברים ושבים. (סימן תרעה סעיף ה)

במסכת שבת ור' כא ע"ב אמרו: נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. ואם היה דר בעלייה - מנicha בחלון הסמוך לרשות הרבנים. ובעת הסכנה [שהגויים לא מניחים יהודים להודיעין] - מנicha על שלוחנו בתוך הבית, ודי. ע"כ. ועל כן תמה בספר אור זרוע [לפני כ-800 שנים] על המנהג שהיה מדליקים בזמןו נר חנוכה בפנים בבית ולא בחוץ, כי הלא בגמרא מבואר שרך בשעת הסכנה מדליקים בבית, אבל שלא בשעת הסכנה, מדליקים בחוץ כדי שיתפרנס הנס לרבים? אך בספר העיטור ועוד כתבו שהטעם למנהג זה, כי אחר שכבר נהגו בשעת הסכנה להדליק בפנים, נשארו במנוגם, ואדרבה יש שהקיפו להדליק בפנים דוקא, מחשש שהוא תחזר הסכנה. (לא)

مוקף במצאות

יש להניח את החנוכיה בצד שמאל של הפתח מול המזוזה, ובזה נמצא שכאש הוא נכנס לבית, הרי הוא מוקף במצאות: מזוודה מימיין, חנוכיה משמאלי, וציצית על גופו ועליו נאמר וקהלת ד' יב): "זיהוחות המושלש, לא במתירה יונתק". (סימן תרעה סעיף ה. לב)

"מה יפִית במזוזה, ומה נעמת בחנוכה"

אמרו במדרש על הפסוק ושיר השירים ז: "מה יפִית וממה נעמת אהבה בתענוגים", מה יפית במזוזה, ומה נעמת בחנוכה. הגאון רבי דוד יונגררייז בספרו אור דוד, מבאר את הקשר בין חנוכה למזוזה, כי הנה המזוזה היא רמז לשמרית יושבי הבית, דהיינו החדרת האמונה לבני הבית ביחידו של עולם, שככל היוצאה ונכנס פוגע במזוזה ומתבונן ביחידו של השם יתרך, ומונענות מזקנים רוחניים וגשמיים לבב' יכנסו הביתה. וכך שכתב הרמב"ס בסוף הלכות מזוזה: "חייב אדם להיות זהיר במזוזה... וכל זמן שיכנס ויצא יפעג ביחיד שמו של השם, ויזכר אהבתו ויעור משנתו ומשגיתו בהבל הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולם עולמי עולמים אלא ידעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרךי מישרים. אמרו חכמים הראשונים: כל מי שיש לו תפילין בראשו ובזרועו, וציצית בגבשו, ומזוזה בפתחו, מוחזק הוא שלא יחטא. שהרי יש לו מזכירים רבים, והם הם המלאכים שמצילים אותו מלחתוא". ע"כ. לכן קובעים את המזוזה בפתח הבית, כדי לשמור על הבית, שלא יכנסו בו רוחות זרות ופסולות מהרחוב, שלא יכנסו מכהרים חס ושלום עיתונים מלאי פריצות ואלוול כל דבר שבודושא, שלא יכנסו מטמאים לטולזיא, אינטראנס וכדומה. אבל את נרות החנוכה מניחים דוקא מבחוץ, כדי שהנרות יאיירו מהבית לרוחב, לעורר את אחינו התועים שעדינו הם בחוץ, ולהוציא אליהם את האור מהבית לחוץ, ולא יאמר אדם שלום عليك נפשי, אלא לימד וידאג גם אחרים. (לא)

פתח החצר

אם יש חצר לפניה הכניסה לדירה, טוב شيئا' את הנרות בפתח החצר, ולא בפתח הדירה, כדי לפרסם את הנס ברשות הרבנים לבני אדם העוברים ושבים. וכן אוטם בצד שמאל של הפתח מול המזוזה וכן". (סימן תרעה סעיף ה)

פתח החצר שאין בו מזוזה, וכגון שאין שם משקוף שפטור מלתקוע שם מזוזה, יניח את החנוכיה מצד ימין, שהוא הצד החשוב יותר. לא

רוח מצויה

במקומות שיש רוח מצויה, ויש חשש שיכבו הנרות מלחמת הרוח, לא ידליך את החנוכיה בחוץ אלא בתוך ביתו. טוב יעשה אם יניח את החנוכיה בתוך תיבת זכוכית גדולה, שומרת על הנרות מפני הרוח, וידליך בחוץ. (לה, קה)

כתב הגאון יעב"ץ, קרוב אני לומר כמעט חובה לתקן כלי של זכוכית לנדר חנוכה, כדי שהיא שומר מהירות, כיון שהמעמיד את החנוכיה במקומות הרוח וכבתה, זוקק לחוץ ולהדילקה. ולזאת תמהני מנערוי, שהרי בימי התלמוד היו מנים את הנר על פתח הבית מבחוץ, והרי הוא מוגלה לאור השמים במקומות שהרוח שולט, ואי אפשר שידליך בשיעור מצוותו, אם לא בדור אפשרי רחוק, ואיך יצאו מזה, אם לא שתאמר שהמעמיד שומר שישגיח שאם יכבה יחוור וידליך, וזה קשה לכל אדם. על כן אני אומר, טוב ויפה הדבר עבנין להדליקו בפנסים מוקפים מחיצות זכות [זכוכית], ובכך רואים אותו היטוב. אלא שלא ראייתי להכמים הזקנים שעשו כן, לבן אינני גוזר ואומר שהיה חיווב בהחלטה, ואולי כי טורה רב יש בדבר והוצאה מרובה להמציא כלិ חדש זהה, لكن לא חשו לטrhoח אחוריו כל כך. אמנם אם נוכל לו בקהלות, יראה שנכוו לעשות כן. ואם ירצה השם ואוכל להמציאו בטוב, אראה לעשותו כך בלי נדר. ע"ב. וכיוצא בזה כתוב בעריך השולחן, והנה עתה אין לנו מדליקים בחוץ, אף שאין סכנה בהדלקה בחוץ מפני אומות העולם, מכל מקום כמעט הוא מן הנגען, מפני שבכל המדיניות שלנו ימי חנוכה הם ימי סגריר, גשם ושלג וווחות חזקים, ואי אפשר להניחם בחוץ אם לא להסיגרים בזכוכית, וכל כך לא הטריהו חכמים וכו', וכן ככלנו מדליקים בבית, רק שיעשה קצת הירב להדלק הנר תוקה שלא במקומות שמעמידים את הנרות כל השנה, וכן המנהג. יותר טוב מן הכל, שאם יש לו חלון הפתח לרשות הרבים, עמיד את הנרות אצל החלון, ויראו גם בני רשות הרבים דרך החלון, ואז ירווח יוטר פרטומי ניסא, וכן אני נהוג. עכ"ד. (א קעא, קעב)

שאלת: יש לשאול, הלווא נבר חנוכה "הדלקה עשויה מצה", דהיינו שהמוצה תלואה בעצם ההדלקה עצמה, ובשעה שמדליק צרייך שהיו הנרות ראוים לדלק כך במשך חצי שעה. והנה כשמדליק את הנרות בחוץ בתיבת זכוכית ויש רוח, בשעה שפותחת את הזכוכית להדלק, קרוב לוודאי שאם יהיו הנרות מגולמים כך חצי שעה, לא יחיזקו מעמד ויכב, נמצא שבשעת הדלקה לכארה או ראיוים הנרות לדלק כך חצי שעה?

תשובה: מי שהדלק נרות במקומות פתוח שיש חשש שיכבו, ולבסוף קרה ודלקו חצי שעה ולא כבוי, הרי ברור שיציא ידי חובתו, מאחר ונגלה הדבר למפרע שהדלקתו הייתה כהווג, אף כאן כיון שמתחלת הגן איש זה על הנרות שלא יכוב, ולאחר מכן כיסה אותן בזכוכית ולא כבוי, נגלה הדבר למפרע שהדלקתו הייתה כהווג, וכבר בשעה שהדלק היה הנרות ראיוים לדלק חצי שעה. ועוד יש לומר, כיון שהדלק את הנרות על מנת לסגור את החלון, ובוואדו עוסק בהדלקה ולא סילק את ידו סגור את החלון, הרי הכל נחשב כמעשה אחד, ונמצא שהדלקתו הייתה כהווג שידליך הנרות חצי שעה. (קט)

בנייה מגוריים

בית שנמצא בתוך בניו מגוריים, כך שאין פתח הבית פונה לרשות הרבים, יניח את החנוכיה סמוך לחalon הפונה לרחוב שבו ישנים עוברים ושבים, או בפתח המרפסת הפונה לרחוב, וזה עדיף יותר מאשר להדלק בכניסה לחדר המדרגות, שלא יודעים מי המدلיק חנוכיה זו. ועוד שפעמים פרסום הנס גוזל הרבה יותר בחalon הפונה לרחוב, שרואים את החנוכיה כל העוברים ושבים, מאשר בחדר המדרגות, שאז רואים אותה רק השכנים הנכנים לבניין. אלה. ת"ה עג

קומה גבולה

הדר בקומת גבולה למעלה מעשרים אמה משטח הרחוב, [שיעור אמה = 48 ס"מ]. עשרים אמה = 9.60 מטר), ולערך מקומית רבעית ומעלה, יניח את החנוכיה בתוך ביתו על יד הפתח מצד שמאל. אך אם יש בנין גבוה ממול ביתו, והדיירים שמלולו יכולים לראות את נרות החנוכה שבחלונו, עדיף יותר שידילקה בחלון ביתו, שאז יהיה פרטום הנס גם לבני הבית וגם לשכנים שבבנין ממולו. (^{לו})

פרסום הנס איקוטי

אף על פי שבארנו לעיל שהדרים בקומת קרקע, טוב שידילקו את החנוכיה בפתח הבית או בפתח החצר, מכל מקום מי שחווש שמא יגנוו לו את החנוכיה, או שכארש החנוכיה דלוכה בביתו, הוא רואה אותה ועל ידי זה נחקרים בלבו נסיו ונפלאותיו של הבורא יתרך. וגם כך יוכל יותר לספר לבני ביתו על נס חנוכה, ולהחדיר בהם את האמונה והבטחו בו יתרך, רשאי להניח את החנוכיה בתוך הבית, ולקיים פרסום הנס איקוטי יותר לבני ביתו, אלא שגם זה ישתדל להניחה טமוך לחלו הפונה לרוחב, כדי להרוויח גם את פרסום הנס לעוברים ושבים. אלה. ת"ה ע'

"כאן גר יהודי, כאן גר יהודי!"...

מהו נפלא המזהה, לעבור ברחובות עם ישראל בלילות החנוכה, איך מכל מופסת וחלו זוהרים הנרות, בהקות השלהבות. ככוכבים כתומים, נקודות אור. הלב מתронן. נזכרים אלו באוהב ישראל, הצדיק רבי יהודה לייב מסא索 זצ"ל שבת בצלו של רבו הצדיק רבי אלימלך מליזנסק זצ"ל. השבת הייתה שבת פרשת בא, והתבקש הרב לומר דבר תורה. פתח בפסקו מונח הפרשה: "זאת מרתקם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בְּנָגָפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינוֹ הָצִיל", ופירש, היהודים התגוררו בארץ גושן. אבל היו יהודים שבחרו להתרגרר בקרבת המצרים, במצרים. וכש עבר ה' לנגור את מצרים וראה בית של יהודי, דילג כביכול מרובה שמחה - והצדיק אהוב ישראל קפץ בהתלהבותו על השלחן והחל רוקד, כשהוא קופץ וקורא: "כאן גר יהודי, כאן גר יהודי..." מהה כפויים בשמחה, וחזרשוב על הקרייה.

גם כיום, לדאכון לב, יהודים רבים כל כך גרים 'במצרים', וכבר כתוב האור החיים הקדושים, שבמצרים הדודרו למ"ט שעריו טומאה, ואילו לפני בוא הגאולה יבוססו בשער החמיישים: אבל ישראל, אף על פי שהחטא ישראל הוא, ובין כך ובין כך בן הוא למקום, יקר וחייב כבן יחיד, והאב שבשמי שש וועלז: "כאן גר יהודי". כי ה' יראה ללבב וליבנו שלו הוא.

אבל האדם יראה לעיניים, ומה מראין יותר משדרת נרות החנוכה משני צידי הרחוב, המכרצה ברכיו השלהבות: "כאן גרים יהודים!" נפלא, הרי זה כעין מפקד, מצעד הזדהות. אשורי המctrף.

אבל בימי קדם כשהתגورو בתים חד קומתיים הפתוחים לרוחב, לא הניחו את החנוכיה בחלו. שרירה הייתה ההלכה: "מזוזה מימין, חנוכיה משמאלי", ובשאיותות דרב אחאי גאון הוסיף: "ויבוא בעל הבית בטלית מצויצת בינויהם".

נפלאים הדברים. אבל הגאון רבנו בן ציוןABA שאל זצ"ל מצא בהם עומק נוסף,

לקח והכוונה. היצירת, מלווה את האדם מילדותו, חלק מלבשו. כגדל והקים בית בישראל, התהייב במצוות המזויה **ליימין הכנסתה**. להן על יושבי הבית. מאז מקיים הוא מצויה זו כל ימות השנה. מגעים ימי החנוכה, ומתווספת לה מצוות הדלקת הנרות בפתח הבית, **ליימין היציאה**, להאריך לרשوت הרבים.

הרי לנו דרך ההתעלות, מסלול ההשפעה: בתחילת, ישפיו האדם על עצמו. בבחינת היצירת המזיכרה לאדם את כל המצוות. לאחר מכן, ישפיו על **بيתו**, בבחינת המזויה המזכירה ייחוד השם ואהבתו ומיאשרת את דרך האדם. לבסוף, פנה החוצה, להאריך לרבים ולפרנס את שם הבורא **יתברך!**

עלם האדם להשלים **עצמיו**, אז מאייר הוא **לبيתו**, אז מאייר גם **החווצה**. ובמעגלים מעגלים עד לשער העיר, אז מתרחבת השפעתו, ומגיעה לכל ישראל. ומעין המועד חנוכה רג' (מעיין המועד חנוכה רג')

גובה הנחת החנוכיה

ניתח את החנוכיה [השלחת] למעלה משלושה טפחים [טפח = 8 ס"מ]. שלשה טפחים = 24 ס"מ] מהרצפה, ובתוך עשרה טפחים, [80 ס"מ]. ואם הניחה למעלה מעשרה טפחים, יצא ידי חובה. אך אם הניחה למטה משלושה טפחים, [זהינו שהשלחת נמצאת בגובה פחות מ-24 ס"מ], לא יצא, ועליו לכבות את החנוכיה, להגביהה, ולהחזיר ולהדילקה שנית, אך בלי ברכה. (לה, לה, לה)

אם הניחה את החנוכיה למעלה מעשרים אמה [60 מטר] מרצפת הבית, לא יצא ידי חובהו, maar ובגובה כזה אין נראה החנוכיה מידי, שהרי אין דרכו של אדם ללכת עס ראש מורים ולהסתכל בגובה רב כל כך, אלא הולך ומסתכל ישר, נמצאת שבסתכלותנו הרגילה, הוא לא יראה את החנוכיה. ועל כן, עליו לכבות את החנוכיה, להורידה, ולהחזיר ולהדילקה שנית בלי ברכה. והטעם שאינו חור לבך, כיון שיש אומרים שאם הניח נר חנוכה למעלה מעשרים אמה בבית, יצא ידי חובהו. ואף שאין הלכה כי, מכל מקום אס טעה והדילק כי, כשחזר להדילק שוב לא יברך, כי ספק ברכות להקל. (לה)

חלון גובה

אם החלון שבבית גובה למעלה מעשרה טפחים [80 ס"מ], רשאי לכתהלה להניח את החנוכיה בגובה החלון, כדי שיראה לעוברים ושבים בחוץ. (לה, לה)

"חכם לב יקח מצוות"

בתים של חלונותיהם פונים לדוחב הראשי, ויש באפשרות לפרסם את הנס לעוברים ושבים רבים מאוד, ישתדלו לעשותו כן, ובפרט במקומות שאין גרים שם הרבה יהודים שומרין תורה ומצוות, ולא שכיח כל כך לראות שם חנוכיות זולקות. ואפיו אם נגמר השם שנחינו בחנוכיה, ישתדלו להוציא עוד שמו כדי שעוזר לעוברים ושבים יראו, ואולי ראה זו תחלחל בהם, ויזכו להתענין במצוות ה' יתברך. (סז)

חולת

אם בעל הבית חולת ואינו יכול למצוא מקום מיטתו כדי להדילק את נרות החנוכה במקומות הנחתם, אפשר שיביאו לו את החנוכיה סמוך למיטתו ויברך וידליק את

הנרות, ולאחר מכן יחויזרו את החנוכיה למקומה. וכן דעת הגרא"ח פלאגי, הב"ח ושכנו דעת הררי"ף, הרא"ש, הסמ"ג ורבנו ירוחם. הט"ז ושכנו דעת רשי"ו והר"ן. עוגת הבישום ושכנו דעת הרמב"ם. נר למאור, החיד"א. מאמר מודכי, פרי חדש, הגו"ש פישר, מקדש ישראל ועוד. קייח'

כתב הנגאון רבינו רבי חיים פלאגי: מrown שלוחנו ערוץ וסימן תרעה ס"א) כתוב, אם הדליק את הנר בפניהם והוציאו לחוץ, לא יצא. כי הראה אומר לצורכו הדליק, שאבד לו חוץ והדלק את הנר כדי להחפשו. וכן אם היה מודליק ואוחזו בידו במקומו, לא יצא, שהראה אומר לצורכו אחוזו. ע"ב. ובמקרה זה שהחוללה מדליק את החנוכיה בחזרתו ומעבירים אותה למקומה, אין חשש שייאמרו שלצורך הוא מדליקה, כיון שמיד אומר "הנרות הללו אנחנו מדליקים...". ומণיחים אותה במקומה, וניכרת הדלקתו לשם מצווה ולא בשביב להשתמש בנה. ועוד שהחנוכיה צורתה ניכרת שהдолקה לשם מצות חנוכה, כי אין צורתה דומה לשאר הנרות שבבית. וכיוצאת זהה כתוב הפרי חדש [לפני כ-350 שנה]: וראהה לי שהחנוכיה של מותכת המצוויה בערבי פראנקייא [צרפת] שיש לה שמונה פיות, והיא מיוחדת להדלקת נרות חנוכה, ולא נעשית אלא לך, והדבר יודיע ומפרנס שהכל אכן משתמשים בה לצורכם, אפילו אם אוחזה בידו עד שכבהה יצא, וכן לחושש לרואים שיאמרו לצורכו הוא אוחזה, שהרי אין דרך בכך. ע"ב [קייח]. ויש לצרף את המצוות של זמני נוהג שהכל משתמשים בחסלל, ולא מצוי כל כך שמדליקים נר לצורך, אלא אם כן יונה הפסקת חשלל או נר נשמה].

אולם טוב שיאמר בעל הבית לאשתו או לאחיך שידליקו. וקדום לנו יברכו, וידליקו את הנרות במקומות הנחחות. כיון שאין זה נתנו במחולקת הפסיקים, אם מותר להדלק את הנרות במקום אחד ולטלטלם למקום אחר. טוב יעשה המודליק, אם יברך בקול רם, כדי שבעל הבית ישמע ויצא ידי חותבת הברכה. והליכות שלמה. קיה, קפה ואולם, אם לא נוח לבעל הבית להשתמשו אחר ידליך, ונורם לו הרגשה לא טובה, ידליך הוא ללא כל חשש.

נر חנוכה שהציל ממות

סיפורו ניסים מופלאים סופרו אודות רבי אהרון ראיטה זצ"ל, אשר פעמים רבות רק כפצע היה בין המות, ובוארה פלא שב וניצל. אחד מן הסיפורים הללו ארע בחנוכה, בזכות הדלקת הנרות:

היה זה בליל רביעי של חנוכה. בתפילת ערבית החל הרב לחוש ברע, והוא מיהר לסייע את התפילה, וברגע שבו נכנס לחדרו, צנחה ארצתה מתעלף. התלמידים מהרו לנשות לעוררו מעלפונו, עד שלבסוף נראה היה כי שבה אליו הכרתו, אך עדין היה חלש ביותר ושכב באפיקסט כוחות כשהוא חש ברע.

הוא רמז שיקראו לרופא, ואחד התלמידים מיהר להזעיק את הרופא הראשון שעלה בידו להשיג. רופא זה היה אפיקורוס גמור, וכשבא אל בית הרב ובדק אותו, הודיע לתלמידים כי הדופק חלש ביותר, ולדעתו המצב נואש ויש להזעיק רופאים נוספים שואלי בידם יעלה להושיעו. הוא עצמו עזב את המקום לעת עתה.

וננה, כעבור רגעים אחדים פקח הרב את עיניו ורמז שיגישו לו את החנוכיה אל מיטתו. הוא החל ללחוש באפיקסט כוחות את הברכה, אך לפטע החל קולו להתחזק יותר ו יותר, וכשיסים את הברכה השנייה כבר קפץ מון המיטה והכרייז אונחה בקול רם, בכח גדול, ובash התלהבות כבירה: "עשה נסים לאבותינו ביוםיהם ההם בזמן הזה".

כשיסים, הורה לתלמידיו לרകוד עמו, ותוך כדי כך הורה למהר ולקרוא לאותו רופא כדי שיבוא ויראה שיש אלוקים בעולם.

הלו ה תלמידים לקרוא לרופא מבלי לומר לו מראש את הסיבה לכך. הרופא היה סבור כי בודאי מדובר ברגעים האחרוניים ומיהר לבוא כדי לבדוק אם ניתנו עוד להצליל

את חייו. כאשר התקרב ושמע מרחוק את השירה והריקודים, תהה מעט, אך עם היכנסו פנימה לא יכול היה להאמין למראה עניין - החוליה האנוש קם לתחיה, והנה הוא עומד ורוקד בהתלהבות בין כל תלמידיו הרבים.

"אלמלא אני הייתי זה שבודק אותו קודם, לא הייתי מאמין לכך לעולמי!" – הכריז הרופא. מני אז הפך אותו רופא לאחד מנאמני ביתו של הרב והתקרב כפי יכולתו בדרך התורה ולאמונה ה'. מידי יום ביום הקפיד להגע לבית הרב, וכאשר נסע הרב לחוץ לארץ, טרח לו לוטו עד האוניה שתקחחו.

לימים הסביר הרב: "כאשר ראיתי שמצבי גרווע ביוטר, הבנתי שעומד אני לעזוב את העולם הזה. הרהרתי לעצמי: כדי לי, אם כן, לחטוף עוד מצוחה אחת של הדלקת נר חנוכה בשארית כוחותי כל עוד אני חי, שהרי שם, בעולם האמות, לא יהיה לי כבר מצוחות לקיים..."

ازורתי, אפוא, את שארית כוחותי והחלטתי למסור את נפשי על מצות הבוואר, ומכח ההתקזחות במצוה והחיות הטמונה בה – עזרני הבוואר יתברך ושבתי לאיתני כבראונה".

את אותו יום – ד' דchanוכה – הקפיד הרב לציין מידי שנה בשנה באופן מיוחד, כדי להזכיר ולהלל על הנס הפרטוי שנעשה עמו, ביום החם בזמנו הזה. ומתיוק האור חנוכה ב (ד')

﴿zman hedlaka﴾

צאת הכוכבים

לכתחילה צריך לדליק את הנרות מיד בתחילת הלילה שהוא זמן צאת הכוכבים [16:55 בערך], ולא קודם לכן. וכך שכתב מרן בשולחן ערוד (שםון טרע"ב סעיף א): "איי מדליקים נר חנוכה קודם שתשאע החמה אלא עם סוף שקיעתה [צאת הכוכבים], לא מאחרים ולא מקדמים". עכ"ל. וכן נהוגים בני ספרד. (סעיף)

בני אשכנו

יש מבני אשכנו הנהוגים לדליק בצאת הכוכבים כדעת מרן השולחן ערוד. ויש הנהוגים לדליק בשקיעת החמה [16:45 בערך]. ומכל מקום גם המدلיקים בשקיעת החמה ישתדרו לתת כמותו שמן מרובה שידליך עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. (שםון טרע"ב ס"ק א. סג. ת"ה צב)

בשעות הדחק

מי שנאלץ לצאת בדרך קודם השקיעה, יברך וידליק מזמן "פלג המנחה" [דהיינו כשעה ורביע לפני צאת הכוכבים לפי שעות זמניות, בערך: 15:50 (שםון טרע"ב ס"ק ט)]. ויקפיד לתת שמן רב שידליך עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. (שםון טרע"ב ס"א. סט) ועיין להלן בדיון זמן הדלקה שבבית הכנסת.

עד מתוי מדליקים

מי שלא הדליק מיד בתחילת הלילה, לכתחילה ידליק בתוך חצי שעה מתחילה זמו הדלקה. ואם עברה חצי שעה ולא הדליק, רשאי לברך ולהדלק כל הלילה, ואפילו

הגיע כבר סמוך לשוף הלילה [וכגון שהגיע לבתו מטישה מהוז לארץ], ונשאר לו פחות מחצי שעה עד עלות השחר, יברך וידליק את הנרות עד עלות השחר [5:05 בבוקר בערך]. (שב, סד, צז)

הmdlיק בשעה מאוחרת מאד, טוב שייר אחד או שניים מבני ביתו, כדי שיהיו נוכחים בעת הדלקה לפרסום הנס. אולם אם לא נח כל כך להערים, ידליק לבדו, שהריו CADם המתוגדר לבדוק ביבו, שחייב לברך ולהדלק בכל לילה. (סד. ויה' צט)

רמז להלכות חנוכה מן התורה

בפרשת לך לך נאמר (בראשית טו ח): "וַיֹּצֶא אֲתָנוֹ הַחִוְצָה, וַיֹּאמֶר הַבֵּט נָא הַשְׁמִימָה וְסַפַּר הַכּוֹכְבִּים, אִם תִּכְלֶל לְסֶפֶר אֶתְכֶם וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי-יְהִי זָרָעֵד". כאן מוצאים אנו רמי, שرمז הקב"ה לאברהם אבינו על מצות נר חנוכה שנית בעתיד לבנו, וכך דלהל:

וַיֹּצֶא אֲתָנוֹ הַחִוְצָה – רמז שמצווה להניח את הנרות על פתח הבית מבחוץ.
וַיֹּאמֶר הַבֵּט נָא הַשְׁמִימָה וְסַפַּר הַכּוֹכְבִּים – רמז לזמן הדלקת הנרות שהוא בזאת הכוכבים.
אִם תִּכְלֶל לְסֶפֶר אֶתְכֶם – רמז שמוסיף והולך בהדלקת הנרות, ביום הראשון מדליק אחד, וביום השני שניים, וכך עולה ווסף עד שمدליק שמונה נרות.

וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי-יְהִי זָרָעֵד – "לו" בגימטריא 36, שזה מנין סך כל הנרות בכל שמונת הימים. אמר לו הקב"ה לאברהם: אם זרע יחי זרים בהדלקת 36 נרות של "כח", דהיינו כ"ה בכטלו, אז "יהיה זרע", תזכה לבנים תלמידי חכמים, כפי שאמרו חז"ל:
הזהיר בנה שבת ונר חנוכה, יהיו לו בניים תלמידי חכמים. ("ימתוκ האור" חנוכה א שלא)

זמן תפילת ערבית

יש לדעת, כי רשיי כל אדם בכל ימות השנה, להתפלל תפילת ערבית מזמן "פלג המנחה", אלא שצורך ולקראת קריית שמע לאחר צאת הכוכבים. וכך נהגו גודלי ישראל ספרדים ואשכנזים אחד, שנים רבות בארץ ישראל ובחוץ לארץ. אמנים כיום בארץ ישראל הרבה מבני אשכנז מקפידים שלא להתפלל תפילת ערבית אלא לאחר צאת הכוכבים, ותבוא עליהם ברכה. ומכל מקום אף להם, אם יש איזה צורך שהוא להתפלל מוקדם, בודאי הראשונים להתפלל מ"פלג המנחה", ובפרט אם יש חשש שאם ימתינו לאחר צאת הכוכבים, יצטרכו להתפלל ביחיד, שבודאי עליהם להתפלל במנין ב"פלג המנחה", ולא ביחיד בזאת הכוכבים. וכמבעואר בחוברת "השבת בהלכה ובאגודה".

איזה מצוה קודמת?

שתי מצוות הבאות לפניינו לעשותות, איךו מהן צריכים להקדימי? כלל גדול למדונו חז"ל ומסכת שבת דף כ עמוד ב: "תדריך [תלמיד] ושאינו תדריך, תדריך קודם". דהיינו, שאם מצווה אחת תמידית, והמצווה השנייה אינה תמידית כמו הראשונה, יקדים את המצווה התמידית יותר, ואחר כך יעשה את המצווה השנייה.

על כן, בלילה חנוכה שבאות לפניינו שתי מצוות: א. תפילה ערבית. ב. הדלקת

נרות חנוכה. מכיוון שתפילה ערבית תמידית, שבכל יום קיימת המזווה להתפלל ערבית, ולעומת זאת מזכות הדלקת נרות חנוכה, היא שמנוה ימים בשנה, לכן צריכים אנו להקדים ולהתפלל ערבית, ואחר כך להדלק נרות חנוכה.

ומאחר ולדעת מרן השולחן עירוז, זמן הדלקה הוא בזאת הכוכבים, צריכים בני ספרד להקדים ולהתפלל ערבית קודם צאת הכוכבים, כדי שבגמר תפילה ערבית יילכו לביטם, וידליקו את הנרות מיד בזאת הכוכבים. ועל כל פנים, אם נזכר בשעה מאוחרת יותר, באופן שאם יתפלל תחילת ערבית, יעבור זמן חצי שעיה מצאת הכוכבים, רשאי להדלק קודם ואחר כך להתפלל ערבית. (וע. ת"ה קה)

קריאת שמע קודם נר חנוכה

המתפללים ערבית קודם צאת הכוכבים, לאחר וצריכים הם לחזור ולקרוא קריאת שמע בזמןה לאחר צאת הכוכבים, ישימו לב לקרוא קריאת שמע קודם שידליך נר חנוכה, כיון שקריאת שמע היא תדירה, וקודמת להדלקה שאינה תדירה. (וע.)

שאלת: כתוב הבית יוסף וסימון (ט"ז) בשם מהר"י אבוחב ז"ל, המקובל שבת מבعد יום מזמן "פלג המנחה", יראה שיכول לאכול סעודתليل שבת מיד ב"פלג המנחה". והוקשה לבית יוסף: ואם התאמיר אף על פי שיכול לאכול מיד ב"פלג המנחה" וויצא ידי סעודת שבת, מכל מקום יש לאסור לאכול קודם שיקרא קריאת שמע, כמו שאמרו במסכת ברכות ו'ע"ב': לא יאמר אדם אלך לביתי ואוכל מעט ואשתה מעט ואחר כך אקרא קריאת שמע ואתפלל, שהוא ממש וישכח מלקרוא ומלהתפלל. ואם כן כיון שהמתפללים ערבית ב"פלג המנחה" צריכים לחזור ולקרוא קריאת שמע בזמןה, האיך נתיר להם לאכול סעודת שבת, נחשוש שהוא ימשכו בסעודה ולא יקראו קריאת שמע? יש לומר כיון שיש גודלים שפוסקים בשם "פלג המנחה" ואילך הריר זה זמן קריאת שמע, וכן שכטבו הרاء' וועוד, אף על פי שמשמעותם שיש מי שאומר שאין זה זמן קודם צאת הכוכבים חזר לקרוטה משתחץ, מכל מקום לא נקרא "אוכל קודם קריאת שמע", כן נראה לי. עד כאן דברי הבית יוסף. והנה יש מי ששאל למה לא נאמר גם כן שכבר קרא קריאת שמע קודם צאת הכוכבים, רשאי יהיה לטעום על קריאת שמע זו ולהדלק קודם את הנרות ואחר כך יקרא קריאת שמע?

תשובה: ונראה שהנידון שלנו אם לקרוא קריאת שמע קודם ההדלקה, איןנו דומה לנידון אם לקרוא קריאת שמע קודם סעודת שבת, כיון שבסעודת שבת מודובר כך: אדם זה נמצא חצי שעיה קודם צאת הכוכבים, האם עתה יהיה רשאי להתפלל בסעודה, או שימיתין עד צאת הכוכבים כדי שיקרא קודם קריאת שמע, כי אסור לאכול סעודה קודם קריאת שמע, על זה אומר הבית יוסף שלא הטרויח אותו להמתין כל כך, מאחר ומוצאות קריאת שמע איננה לפניו, אלא יששנה הלכה שאסור לאכול חצי שעיה קודם קריאת שמע, אך כיון שהוא כבר יצא ידי חובת קריאת שמע לדעת רבים מהפוסקים, אף שעליו לחזור ולקרוא שוב, מכל מקום איןנו נקרא "אוכל קודם קריאת שמע". אולם בנידונו זמן צאת הכוכבים כבר הגע, ושתי מוצאות עומדות לפניו בפועל, קריאת שמע והדלקת נר חנוכה, הרי כיון שעליו לחזור ולקרוא קריאת שמע והיא מצוה תדירה. בכל יום, נקדים אותה למצות הדלקת נר חנוכה שאינה תדירה.

מי שהגיע לביתו אחר חצי השעה מצאת הכוכבים, ולא התפלל עדין ערבית, יקדים להתפלל ערבית, מאחר והיא תדירה, ויש בה גם קריאת שמע שהיא מן התורה, וקודמת להדלקת נר חנוכה שאינה תדירה והיא מדובר חכמים. (וע.)

זריזים מקדים

ראיין וכוכו מאד להזכיר את השמן והפתילות מבعد יום, כדי שמיד בבואה מבית הכנסת בזאת הכוכבים, ידלק את הנרות ולא יתעכב בהכנות. (ושנ"ב תרעב סק"א)

בני אשכנו

הנוהגים מבני אשכנו להדליק נרות חנוכה בשקיעה, אם מקפידים הם להתפלל ערבית לאחר צאת הכוכבים, ידליקו את הנרות ולאחר כך יתפללו ערבית. אולם אם קרה והתעכבו ולא הדליקו בשקיעת החמה, והגיע צאת הכוכבים, יקדימו להתפלל ערבית ואחר כך ידליקו. אך אם עד שיתפללו יעברו זמנו חצי שעה מזאת הכוכבים, רשאים להדליק קודם ואחר כך להתפלל ערבית, כנ"ל. ומשנה ברורה סימן תריעב סק"א)

"ותלמוד תורה כנגד כולם"

בתיה הכנסת היקרים שמתתקנים בהם שיעורי תורה מיידי ערבי לאחר תפילה ערבית, טוב שידחו את השיעור לשעה מאוחרת יותר, כך שישפיקו הציבור להדליק בביתם בזמן, ולשוחות מעט עם בני ביתם, כדי לספר להם על נפלאותיו של הבורא יתרוץ, ולאחר מכן יחרזו לשיעור וילמדו כמוידי יום. אולם אם קיים חשש שאם ילכו לביתם, מתקצטם לא יחרזו לשיעור מלחמת עצליהם או מחמות שיש מרחק מביתם לቤת הכנסת, לא יבטלו את השיעור, אלא יקימו אותו בשעה הקבועה כמוידי יום, ואחר כך ילכו לביתם וידליך את נרות החנוכה בשמחה ונגיל. וטוב שיכריזו לאחר השיעור, שלא ישכחו להדליק את נרות החנוכה. (עט)

אף על פי שלכתהילה יש להדליק בחצי השעה הראשונה מצאת הכוכבים, אבל במקום שיש חשש של ביטול תורה ובפרט תורה של רבים, ידליקו מאוחר יותר בסיום לימודם. וכמו שכותב המאירי: יהא לגודלי הדורות שלפנינו שלא נאמר שעיר זה של חצי השעה הראשונה, אלא לזמןם ההם שהיה מدلיקים נרות חנוכה בחוץ, ורק היכר לעברי דרכיהם, אבל בזמן זהה הויאל ואיןanno צרכיהם אלא להזכיר של בני הבית, ידליך מתי שירצה. וגודלי הרבענים החרפתיים התירו להדליק עד עמוד השחר, וכן נהגים שם בני היישובות להדליק נרות חנוכה לאחר שעומדים מבית המודרש. וכן כתבו בספר המאורות, התורומה ועוד. (עד)

בתיה הכנסת האוהבים תורה

שאלת: בתיה הכנסת האוהבים את התורה ולומדייה, ושמחים לזכות הציבור בקביעות עיתים לתורה, ועל כן מקימים שיעור בהלכה ובאגודה בכל יום רביעי שעה בין מנחה לערבית, היאך יתנהגו בימי החנוכה שלא להפסיק את השיעור, ומאייד שיספיקו הציבור להדליק מיד בזאת הכוכבים?

תשובה: ישנה עצה טובה להקדים את תפילת המנחה ברבע שעה, ולאחר מכן ידליקו את הנרות בבית הכנסת, וימסרו את השיעור הקבוע ויתפללו ערבית, וכך לא יתבטלו מלימוד התורה, וגם יספיקו להדליק בביתם בזאת הכוכבים. ומכל מקום אם לא מסתדר מכל סיבה שהיא יהיה להקדים את תפילת המנחה, לא יבטלו את השיעור בשום פנים ואופן, אלא ימסרוו וידליך ביתם לאחר צאת הכוכבים.

מחלכות אלו נלמד מוסר השכל עד כמה נתנו חכמים דעתם שלא לגרום לציבור ביטול תורה חילאה, ולא אמרתם שאינכם יודעים בערךה של תורה, ובמקום להוסיף שיעורי תורה, איןם אלא ממעטים. וכמה מצער מה שמספר איש יקר אהוב תורה, שהוא רגיל לשמע על כל يوم שיעור תורה בהלכה ובאגודה בין מנחה לערבית, ושיעור זה הוסיף לו וכל הבאים ידע רב ובקיאות בהלכות המצויות כמו: ברוכות, כשרות, כיבוד אב ואם, שבת, מועדים ועוד, ובפתח פתאות הודיע מאן דהוא כי לא ימשיך יותר שיעור זה.

ובאמת מיה רבה המכשלה שכל העולה על רוחו להקים בית הכנסת, מקים ונעשה אחראי על עניינים העומדים ברומו של עולם, ומעלה ומוריד שליחי ציבור וחכמים ככל העולה על רוחו, ואין פוצה פה ומצפצף, והתורה חוגרת שק על אותן אنسם שמשתמשים בה כקרודם לחפור בה. והלא כל המעלה והגדרה שאמרו חז"ל על הבונה בית הכנסת, אינה אלא אם כוונתו לשם שמים להגדיל את שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, אבל אם חס ושלום כוונתו להגדיל את השם שלו, חבל על כל ממאנצי, וудיף יותר שלא יבנה, כי אין חוץ לה', ואין נחת רוח במקומות זהה. והדברים מפורשים בזוהר הקדוש וזהר חדש דר' נג' ע"ב, וז' לשונו בתרוגט: "חומרת ה' כל גבה לבי, אותו אדם שכל השובע שעוזה, כדי לעשות לעצמו שם, הוא מאלו שנאמר בהם: "הבת נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמיים ונעשה לנו שם", אלוהם הבונים בתיהם בנסיות ובתי מדירות מכפסם, והכל כדי לעשות להם ולא לאמות הקב"ה". ואם אדם זה יתרחק אצל, תשמר את בנתן ואשתך ממנו". ועינוי שם עוד בדברים מבהילים על אותו אדם. וכבר כתוב המתארו [ומסת יומא כב ע"ב]: "איין אווי להעמיד פרנס על הציבור [שם כלילו לכל אדם האחראי במשarra כלשהי על הציבור] אלא מי שנודע במידותיו, עני ופל רוח וובלון, מפין שהוא עם התנהגו עם הבריות בדריכים משתנים כמה גוונים, זה בכחה וזה בכח, ולהתאהב עם כל אחד מהם כמי מידותיו. ואך כי מדת הנאמנות משובחת בכל אדם, וכל אדם צריך לכך לה, מכל מקום מי שהוא פרנס על הציבור, צריך שיזהה מעוטר במידה זו עד תכליתו, שלא תהא פרצה קוראתו". ע"ב. ואשריריהם של העשויים זאת באמות ובאמונה לשם שמיים, ומוארים את הרבים ביריביו תורה, ומתחננים עםם בנחת וברזץ, שמעלותם גדולה עד מאד, אשריהם בעולם הזה, וטוב להם לעולם הבא.

ארכבי כוללים

המנగ הrhoות הוא שארכבי הכללים המஸולאים בפיו ה' עליהם יהיה, לומדים עד שעה ארבע אחר הצהרים, וمتפללים מנחה וערבית, והולכים להدليل בבitem בזמן, במעטם כל בני ביתם, כדי לספר להם על נסיו ונפלאותיו של הבודה יתברך, ולהשריש את האמונהobilותיהם. וישנם שלומדים ברציפות מהבוקר עד שעה ארבע, ומארגנים ארוחות צהרים עם שירה ודברי תורה, כדי למונע את ביטול התורה של זמון ההליכה לבית והחזרה. ואולם, יש להבהיר ולדעת, כי ארכבים שיוועים שאם יבואו לבitem מוקדם, או שאם יבטלו את מנוחת הצהרים שלה הם רגילים, יגרום להם ביטול תורה, הנכו שילמדו בסדר לימודם הרגיל בכל יום, ואז יבואו לבitem להدليل נרות במעטם כל בני ביתם. (עה. א רס)

כתב המאירי, יראה לגDOI הדורות שלפנינו שלא אמרו בגמara שמודליק רק בתחילת הלילה, אלא באוטם הזמנים שהදיקו נר חנוכה מבחוץ, ורק היכר לעוברים ושבים, אבל בזמנן ההוא וαι אלו צרייכים אלא להיכר של בני הבית, ידליק חכמי החרופטים התairo להدليل עד שיעלה עמוד השחר. "וכו נוהגים בני היישבה להدليل אחר שעמדו מבית המדורש". ע"ב. וכן כתב רבינו מאיר המעלוי בספר המאורות, ושמנו שצברפת יש מקומות שמודליקים נר חנוכה קרובה לחצי הלילה כשבאיס בני היישבה מבית המדורש לבitem, ונראה טעםם שהשיעור שאמרו במגרא לא נוון אלא בזמן שהיו מנחחים נר חנוכה מבחוץ, אבל עכשו שמודליקים בתוך הבית, מן המצוות כל אותו זמן שבני היישבה באים לבitem. וכן כתבו בעל התורה, הר"ג, הסמ"ק, מחוז ויטרי, אווחות חיים ועוד. נמצא מאפו, שכדי למנעו ביטול תורה לרבים, בודאי שיש לנוהג כן גם לכתihilation, ותدليل האשפה בזמן או שידליך אחר סדר לימודם מבואר בדרכי התירומת הדשן שבני יישיבו לא לדליקו בזמנן, אלא אחרי שגמרו את סדר לימודם ובואו לאכול. ופעמים רבות ארכבים הלומדים בעלי מנוחת צהרים שרגילים בה, הדבר פוגם בرمת לימודם שלאחר מכן.

זו לשון מרכז הראשו לציוון רבנו עובדי יהוסף זוטך"ל: והמודobar הוא בארכבים תלמידי חכמים "שחסים על זמנם, ואף בבitem לומדים בעצמם נס בלילה", כי יודעים הם מה שכתב הרמב"ם, שאין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה, ואין כאן ביטול תורה. ובפרט שרבים מהם נוהגים

לספר לבני ביתם הנפלוות שעשה השם יתריך עמו, ומשרישים האמונה בלבוטם, ואם לא עשיי, אימתי. ע"כ. ומבוואר דהיינו דוקא באברכים החסינים על זmons ולומדים גם בבitem, אז עדיף שידילקו הם עצמם בזמו, אבל אם יודעים בעצם שאיןו כן, ולאחר הדלקה הולכים לטלייל מבית לבית ומשפחחה למשפחחה, ועודאי שימושם ברגיל, וידילקו מאוחר יותר. כי אכן יבטלו תורה מפני הדלקה נר חנוכה בזמן. וכבר אמרו חז"ל: "הוי מוחשב הפסד מצוה נגד שכרה", ולמה להדר במצוות, על חשבו מכות תלמוד תורה של רבים, על כן ראי לסמוך על הדין, ולהוציא בשיקוד התורה. וענינו הוראות כמו ביטול תורה נגרם מכך, ובכמה מקומות מי החנוכה נהפכו למיטים של ביטול תורה. ואדרבה ראייה היה להיפן, להוציא בימיים קדושים אלו חיזוק והתמדה בתורה, כמו שתכתבו השלה"ה והחותמת סופר וועוד. וכך הנהיג בישיבתו הגאון רבי חיים פנחס שיינברג צ"ל, ממש' כל השנים, להמשיך את סדר הלימוד ברגיל, וה아버כים מודליקים את הנרות רק לאחר סיום הסדר. ועה. א. רסו, לצ"ו

לא נמצא בבית

מי שיעודו שלא יגיע הלילה לבתו, מכל סיבה שהיא, יאמר לאשתו מראש שתדליק את הנרות ותברך, ובכך יוצא ידי חובתו. וכן רשאי הבן הגדל מגיל בר מצוה ומעלה, להדלק. ומכל מקום לבני אשכנז, אם הוא נמצא במקום שיכול להדלק, טוב שמלבד הנרות שהדליך בביתו, ידלק גם הוא במקום שבו הוא נמצא, אך בלי ברכה. (קמ"ט. ת"ה לט)

מי שלא היה בביתו בלילה הראשון, ואשתו ברכה והדלקה, בלילה השני כשמדליק, יברך גם "שהחינו". (הבר"ה, הרמ"א, פרי חדש, אליה רביה, אש"ל אברהם מבודשאטש, בגדי ישע, שואל ונשאל, שבת הלוי, הנגוי"ש אילישיב. קלח)

האיש מאחר

מי שיעודו שיגיע הלילה לבתו בשעה מאוחרת שכבר ילכו בני ביתו לישון, עדיף שיאמר לאשתו שתדליק בזמן, מאשר שידליך הוא עצמו מאוחר יותר.

וטעם זהה, מאחר ומבוואר בגמרא מסכת שבת כא"ב שזמן הדלקת נרות חנוכה משתמש החכמה עד "שתכלה רגל מון השוק", שהוא חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. ולדעת הרמב"ם אם לא הדליך בחצי שעה הראשונה, עבר זמן המצויה ואני מدلיק לאחר מכן. ומן השלחן ערד פסק כן לכתחילה, ורק בדייבר רשי להדלק כל הלילה. ואף שהתוספות כתבו, שזמן זהה שאנו מדליקים בפנים והיכר הנס הוא רק לבני הבית, אין צורך לחוש לו זה, ואפשר להדלק בברכה גם לאחר חצי השעה הראשונה, מכל מקום כיון שיש מהאחרונים שתכתבו, שמקיינו שאיןו מدلיק אלא מספק לא יברך. ואף שפשט המנהג לברך כל הלילה, ובמקומות מנהג אין לומר ספק ברכות להקל, מכל מקום כיון שהדבר נתון במחוליקת, על כן אם רואה בעל הבית שלא יכול בשום אופן להתפנות מעסקייו ולהדלק בזמו, ובפרט כשהנוסע מעבוד יום מקיר העיר וחוץ, ולא ישוב בביתו עד שעה מאוחרת בלילה, טוב וכוכו שימינה את אותו שתהיה שלוחו להדלק בצתאת הכוכבים, ובזה יקיים את המצויה בזמנה. ואף על פי שמצויה בו יותר מבשלוחו, זהו דוקא כשהמצויה נעשית באותו מצב בו או בשלוחו, אבל כאן שהמצויה נעשית על ידי שליח בזמנה ובעתה כתקנת חז"ל, הרי זה עדיף יותר ממה שידליך בעצמו לאחר הזמן, שאז הוא נכנס במחוליקת הפוסקים. (שו"ת יהוה דעת חלק ג סימן נא)

מי שיעודו שיואר את זמן הדלקה, אך לא בשעה מאוחרת כל כך שליכו בני ביתו לישון, אף שמן הדין היה עדיף לומר לאשתו להדלק בזמו, מכל מקום הניסיון מוכיח שלא דומה הדלקת החנוכה שהאבא מدلיק להדלקת החנוכה שהאמא או מישחו אחר מבני הבית מدلיק. כי כשהאבא מدلיק, אז לאחר הדלקה יושב עם

אשתו וילדיו ומבאר להם את משמעותם של הימים הללו, ומספר להם בניסוי ו_nfלווטו של השם יתברך, כמבואר לעיל בשער האגדה. רמת השמחה היא אחרת, ויש לתת לזה חשיבות מרובה, כי השמחה בקיום המצוות מקנה לילדים הרבה כוח, רצון וחשק להשתמיד במצוות ולא להרפות חלילה. בעוננות הרבנים, הרחוב היום מציב הרבה נסיגנות, וכמה ערים שסתו מזו הדריך, לבסוף חזרו מלחמת הזכרונות היפיס מימי הקטנות, ממעשי המצוות של האבא בהתלהבות ובשמחה של מצוה. אשר על כן, במקרים אלו עדיף שהאב ידליך במעמד כל בני הבית, מאשר שאחרים ידליך בזמן. וכן היה מנהגו של מרן הראשון לציין רבנו עבדיה יוסף זוק", שבחיתו הרב הראשי לישראל, היה גושע מיידי ערב ביום החנוכה לכנסים בכל הארץ, כדי לזכות את הרבנים בדברי אלוקים חיים ולהדליק בהם את הניצוץ הקדוש והטהרו, והוא חזר לבתו בשעה 11 או 22, ואז היה מדליק את החנוכה עם בני ביתו המ竊ים והמייחלים לבואו.

מכאן נלמד כמה חשוב שכל אב ישתדל להיות בבלילות החנוכה, ואפילו אם הוא מוכחה לצאת לרוגל עסקיו לכמה ימים לחוצה לא-ארץ, יעשה את כל המאמצים לדוחת את נסיעתו לאחר ימי החנוכה, וזכה מצוה זו של חינוך הבנים, תעמוד לו לפרנסה טובה בכבוד בנחת ובסמחה, ויזכו הוא ואשתו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, ביראת שמיים טהורה ומדות טובות, אמן. עיין עמוד עז

האשה מאחרת

על כל אשה לחתת את דעתה ולשים לב להיות בבית הדלקה, כזכור לעיל שכאשר הדלקה נעשית בחיק המשפחה עם האב והאם, משמעותה אחרת לגמרי, אך במקורה שימוש מה האשה מאחרת את זמן הדלקה, יש להתבונן בכל מקרה לגופו אם להמתין לה או לא, והעיקר שלא יפגע השלום בבני חס ושלומם, כי יש אשה המקפידה על זה, ויש שאינה מקפידה, על כן יעשה בחכמה ו התבוננה, וטוב שייתיעץ עם חכם מורה הוראה, והכל על מקומו יבוא בשלום.

כתב הרמב"ם (הלכות חנוכה פ"ד הי"ב): מצות נר חנוכה, מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך כל אדם להיזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הניסים שעשה לנו. ואפילו אין לו מה ייאכל אלא מן הצדקה, שوال אן מוכך כסוטו ולוקח שמן ונורת ומדליק. הרי שאין לו אלא פרוטה אחת, ולפנוי לקנות או נר לשבת או נר לחנוכה, או שלפנוי לקנות נר לשבת או ייון לקידוש, נר שבת קודם, משום שלום ביתו, שהרי שם השם נמתק כדי לעשות שלום בין איש לאשתו. גדול השלום, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר: "דריכה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". ע"כ. הרי לך שעם כל חשיבות ומעלה נר חנוכה וחביבות פרטום הנס, עדינו נר שבת קודם ויוטר על מצות הדלקת נר חנוכה, כיוון שלום הבית עדיף.

שלום בית קודם

בספרים מובה מעשה שפעם ביקר החפץ חיים את רבו נחומי'קה מהרהורונא בימי החנוכה, וכאשר הגיע זמנו הדלקת הנרות, העמיד רבינו נחומי'קה פנים כאלו אין שט לב שהגיעה השעה לקיום המצויה. חלפו שעתיים ושלוש, ועודין רבו לא הדליק את הנרות, ותמייתנו של החפץ חיים הלכה ונגרה, אך לא שאל את רבו כלום. לבסוף נשמעה נקישה על הדלת, וASHOT ששל הרוב נכנסה לבית. מיד השמעה הרוב את הברכה והדליק את נרות החנוכה, והסביר לחפץ חיים שהסיבה לאיזור היהת, כי ידע שאשתו הייתה נפגעת אילו הייתה רואה שהדלקת את הנרות בלעדיה, ומahan שלום בית קודם למצות הדלקת נרות חנוכה, המתינו עד שובה. בין נא זאת.

◊ הזמן שקדום הידלקה ◊

אכילה

לא יתחייב לאכול לחם או עוגה יותר משיעור "כבייצה" [54 גרא], מחצי השעה שקדום זמנו הידלקה, עד שידליך את הנרות [אך שכבר התפלל ערבית אחר פlag המנחה"], מחשש שהוא ימשך אחר אכילתו וישכח להידליך את הנרות. אולם שאר מאכלים שאינם מימי ני דגון כמו פירות, אורז ובשר, וכן כל המשקאות, מותרים קודם הדלקת הנרות. (סעיף)

אם עבר על ההלכה הנ"ל והתחייב לאכול בתוך חצי השעה שקדום זmeno הידלקה, צריך להפסיק לאכול ולהידליך את הנרות בזמןו. אך אם התחיל בהיתר לפני החצי שעה, מיעיקר הדין איןנו חייב להפסיק, אך גם בזו טוב שיפסיק כדי להידליך לכתילה בזמןו, וגם כי "זריזים מקדימים למצות". (סעיף)

מלאה

לא יתחייב בעשיית מלאכה, מחצי השעה שקדום זמו הידלקה, עד שידליך את הנרות, מחשש שהוא ימשך אחר מלאכתו וישכח להידליך את הנרות. (סעיף)

אם עבר והתחייב לעסוק במלאכה בתוך החצי שעה שקדום זמו הידלקה, צריך להפסיק ולהידליך את הנרות בזמןו. אך אם התחיל בהיתר לפני החצי שעה, מיעיקר הדין איןנו חייב להפסיק, אך גם בזו טוב שיפסיק כדי להידליך לכתילה בזמןו. (סעיף. ת"ה קמ)

שינה

אסור לישון אפילו מעט, מחצי השעה שקדום זמו הידלקה, מחשש שהוא ימשך בשנתו, וישכח להידליך את הנרות. (ת"ה קליו)

לימוד תורה

אסור להתחיל ללימוד תורה בהגיעו זמו הידלקה, אבל קודם שהגיעו זמו הידלקה, מותר להתחיל ללימוד אפילו בחצי השעה שקדום זמו הידלקה. ולא גרוו חכמים שלא להתחיל ללימוד חצי שעה קודם זמו הידלקה, כמו שנזרו באכילה, מלאכה ושינה, מגודל חשיבות וערך הזמן, וחומרת העווון של ביטול תורה. (סעיף)

אם עבר והתחייב ללימוד בזמן הידלקה, צריך להפסיק ולהידליך. ואמנם גם אם התחיל בהיתר לפני זמו הידלקה, טוב שיפסיק כדי שידליך לכתילה בזמןו, ויחזור ללימודו מיד. (ת"ה קמ)

שומר

הרופא לאוכל יותר משיעור כבייצה [54 גרא] פת או עוגה, בחצי השעה שקדום זמו הידלקה, רשיי למנות אדם אחר שיזכרחו בהגיעו זמו הידלקה להידליך. והוא הדין רשאי להתחיל לעסוק במלאכה כשממנה אדם אחר שיזכרחו. וכן רשאי לנוח מעט על מיטתו, כשייש לו שומר שאחראי להעירו. (ת"ה קלט)

שאר בני הבית

בכל האמור לעיל [אכילה, מלאכה, שינה ולימוד תורה], אין האיסור אלא על המدلיק עצמוו, אבל שאר בני הבית שיזוצאים ידי חובה בהדלקתו, יכולים להקל במקום צורך, ובפרט אם בעל הבית מאחר מלבואה. מכל מקום בני אשכנז שנוהגים שככל אחד מהבניים מدلיק נר חנוכה בעצמו, ידליק הבן לעצמו ויאכל, ואין צורך להמתינו להדלקת אביו. (סעיף)

נשים במלאה בעת ההדלקה

נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בחצי השעה הראשונה של ההדלקה. ואחד הטעמים בזאת, כדי שעל ידי ביטולן ממלאתה, יתבוננו היטב וישמו לב לנש שעה הקב"ה לעם ישראל, ולא יסיחו דעתן בשאר עבודות הבית. יב. ת"ה רכג)

סוגי המלאכות – המנהג שהנשים לא תעשינה מלאכה, הוא דוקא במלאות כביסה ותפירה וכיוצא, אבל בישול ואפייה וכל מלאכות אוכל נפש, כתיגון סופגניות, לביבות וספרינגים, ושאר הכתנת דברי מאכל, מותר. יב)

סדר הדלקה

ברכות הדלקה

קודם שمدליק בלילה הראשון, מברך שלוש ברכות: א. ברוך אתה שם, אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וציוונו להדלק נר חנוכה. ב. בא"י, אמרה, שעשה ניסים לאבותינו, ביוםיהם ה Rams פזמון זהה. ג. בא"י, אמרה, שהחכינו וקיימנו והגיינו, לזמן זהה. ובגמר הברכות מدلיק. (קכח, קכח, קכח)

נוסח הברכה – הנוסח הנוכחי יותר לומר: "להדלק נר חנוכה", ולא "להדליק נר של חנוכה". שכן הוא על פי הקבלה, וכן נוסחת מרן השולחן ערוך, הפרי חדש, הנר"א, הלק"ט, החיד"א ועוד. וכן הוא ראשית ברכות שם חדש נחל, וכמוון כנד ראי תיבות של הפסוק: "נצח חסד לאלפים", ופסוק: "נפשנו חכמה לה". ויש מבני אשכנז הנוהגים לומר: "להדלק נר של חנוכה". (קכח)

בයאר מרן הראשו לציוו רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, כי מניין התיבות של הברכה הראשונה, "...להדלק נר חנוכה", הוא: 13, ויש לרמזו בזה כנגד 13 פרצות שפרצטו מלכי יון הרשותה בבית המקדש, וכנגדם תיקנו החכמים שבאותה הדור 13 התשחוויות. וכן מניין התיבות של הברכה השנייה "...עשה ניסים ...", הוא: 13. וביחד הם: 26 ממש הוי"ה ברוך הוא, שעשה לו את כל הניסים ביוםיהם אלו, והצלילנו מהיונים הרשעים שונים הדת. וכן כתוב בספר "יוםון דchanuka", לדיקת מפסק ר"ד והריא"ז והרש"ל. (קכח)

mh להללה השני ואילך, יברך קודם שידליך רק שתי ברכות: "להדלק נר חנוכה", וברכת "עשה ניסים", ללא ברכת "שהחכינו". (קכח)

חנוכיה חדשה

מי שקנה חנוכיה חדשה ושמחה בה, יכוון בברכת "שהחכינו" שմברך ביום הראשון לפטור את ברכת "שהחכינו" על שמחתו ששם בחנוכיה החדשה. (קכח)

גר צדק

גר צדק שהtagייר מברך ברכת "עשה ניסים לאבותינו". ואף על פי שלאבותינו ממש לא נעשו הניסים הללו, מכל מקום ברגע שנכנס תחת כנפי השכינה ונלווה אל עם ישראל, בכלל ישראל הוא, ואין שום הפרש ביןינו לביןו. וכן לשון הרמב"ס בתשובה לרבי עובדיה גרא צדק. וכן דעת הרמב"ג, הרשב"א, הריטב"א, הר"ג, נימקי יוסף, הראביה, החינוך, הסמ"ג, רבנו יואל, ומורן בשלהו ערוץ ועוד. קפ"א)

אמורו בתלמוד ירושלמי, ממה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית י"ז ח): "כי אם בְּמוֹן גָּוִים גַּתְתִּיק", למדנו שאברהם אבינו אף גם לארים, ולכן יכול לומר הגורם במצות הבא ביכורים ובריט כו': "כִּי בָּאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לֵאמֹת לְנוּ", וכן בתפילה פסק מרן השלוחן ערוץ: (סימן גג ס"ט) שאומר הנר: אלוקינו ואלוקי אבותינו וכו', ואין צריך לשנות את הנוסח ולומר: אלוקינו ואלוקי ישראל. ואולם כאן בסיס חנוכה שהיה הנס לאבותינו בזמן שבית המקדש היה קיים ולא בזמן אברהם אבינו, לא יועל טעם זה כדי שאмар הגורם ברכת "עשה ניסים לאבותינו", וכן מוכרים לטעם הראשו כמו שכתב הרמב"ס נזכר לעיל. (עיין קפ"א)

שכח לברך ביום הראשון

אם שכח לברך את הברכות בלילה הראשון קודם הדלקת, ונזכר לאחר הדלקת, איןו רשאי לברך ברכבת "להדלק נר חנוכה", אלא יברך רק את שתי הברכות הנותרות "עשה ניסים" ו"שהחיניינו", ובלבד שהוא בתוך חצי השעה הראשונה מהרגע שהדלק, אך אם כבר עברה חצי השעה הראשונה, איןו רשאי לברך כלל. ולמהרת בהדלקת הנר ביום השני, יברך גם "שהחיניינו".

שכח לברך בשאר הימים

אם שכח לברך בשאר הלילות קודם הדלקת, תלוי הדבר - אם נזכר קודם שגמר להדלק את כל הנרות שנכנגד אותו יום, יברך מיד את שתי הברכות: "להדלק נר חנוכה", ו"עשה ניסים", ומשיך להדלק את הנרות הנothers. אבל אם נזכר לאחר שגמר להדלק את כל הנרות, איןו רשאי לברך "להדלק נר חנוכה", אלא יברך רק "עשה ניסים". ובלבד שהוא בתוך חצי השעה הראשונה מהרגע שהדלק, אך אם עברה חצי השעה הראשונה, איןו רשאי לברך כלל. (קפל)

שאלת: יש להבהיר, במקורה שנזכר באמצע הדלקת הנרות שעדיין לא ברך, היאך יכול לברך "להדלק נר חנוכה", הלא כבר הדליק נר אחד, ויעיל התברר שמן הדין די בהדלקת נר אחד בכל יום, רק שהמהדרים מדליקים נר נוסף בכל יום כמספר הימים שהיה בהם הנס, אך אין זה חובה מני הדין, והיאך יברך על דבר שהוא היודר ואני חובה?

תשובה: מצאנו דין כיוצא בו בחז"ה במצות ברית מילה, שהמל מעניק בשבת כל זמנו שהוא עסוק עדין בミילה, ורואה שעדיין לא חתק כל הצורך, ממשיך לחתווך אפילו על ציצין [חתייכות עור מהערלה] שאינם מעכבים את מצות המילה, אלא הם רק היודר במצוות המילה, ואיןanza בזה חילול שבת, כי כל זמן שעוזרו עסק במצוות, גם הציצין שאינם מעכבים, הם בכלל מצות המילה שזוכה שבת, אבל כשליטך זיו, איןו חוזר על הציצין שאינם מעכבים, שהרי הוא נדרש חתולחה בبني עצמה, ולא דוחה את השבת. כך גם בנסיבות חנוכה, כל זמן שעדיין הוא עוסק בהדלקת הנרות, רשאי לברך אף על נרות היודר כי נחשבת כל הדלקת כמעשה אחד, שעתה הוא מפרנס את הנס יותר על ידי הדלקת הנרות כפי מספר הימים, וועסוק בעצם המצווה בהידיור יותר, אבל כשליטך את ידו מההדלקה, כבר סיים את מעשה המצווה, ולכן איןו חוזר לברך על נרות היודר בלבד. [פשוט שהוא הדין בהדלקת נר של שבת, שאם שכחה לברך בначילה, אז כל שעדיין לא סיימה את מנין הנרות שרגילה להדלק, תברך.]

כיווץ זה מצאו באמד שנטל את ארבעת המינים בחג הסוכות ושכח לברך "על נטילת לולב", וזכור לאחר מכן באמצע קריית ההלל או בחקפות, שרשיי לברך עתה, אף שבנטילת הלולב בתחילתה כבר יצא ידי חותמת המזוזה, מכל מקום כיוון שתקנו חז"ל לקרוא את ההלל והחקפות עס הלולב, הרי הכל נחשב כמעשה אחד, אף שאין זה ממש מן הדין. ומי מגדים, מנתה שלמה אירובן, ברכת יוסף ידיד. קלא, קלד. חז"ע סוכות טן

שכח לברך "שהחיניינן"

אם שכח לברך ברכת "שהחיניינן" בלילו הראשון אף לאחר חצי השעה הראשונה, יברך בלילו השני. ואם שכח לברך כן בלילו השני, יברך בלילו השלישי, וכן בשאר הלילות עד הלילה השמינית. ואם לא ברכ לילו השמיני כשחדליק או בחצי השעה הראשונה,שוב אינו רשאי לברך. (כלו, קלו)

אף על פי שמצינו בחגים, שאם שכח אדם לברך "שהחיניינן" בקידוש, רשאי לעמוד ולברך במשך כל ימי החג, וכן שאמרו חז"ל ומסכת עירובין מ"ב: "זמן [שהחיניינן] אומרו אפילו בשוק", אם כן למה לא נאמר גם כאן בחנוכה, שאם שכח לברך "שהחיניינן" ונזכר ביום השמיני, שעמידה ויברך "שהחיניינן" באמצע היום? ויש לומר שככל זה דזוקא ברגלים ובמועדדים אחרים מן התורה, שיש בהם קדושה יתרה מחמת היום עצמו, שכן שיק לברך בהם "שהחיניינן" על עצם קדושת היום שזכינו להגעת אליו, אבל חנוכה ופורים שלהם ימי חול גמורים לכל דבר ומוטרים במלאכה, אין ברכת "שהחיניינן" שלהם על עצם היום, אלא על עצם קיום המצוות החדשות שבאות בהם מזמן לאזן, כקריאת המגילה והדרקת נרות החנוכה. וכן שمبرכחים "שהחיניינן" על מצות נטילת לולב, שאנו ברכיה זו שייכת לעצם חג הסוכות כלל, אלא לקיום מצות נטילת לולב בלבד. וכך אם עבר הזמן ולא ברכ "שהחיניינן" בחצי השעה הראשונה שלילו השמיני, לא יברך יותר. (כלו)

טעה במספר הנרות

הדלק נר אחד פחות מהראוי לאותוليلו, כשהוחזר להדלק את הנר החסר, אינו חוזר לברך. **למשל:** אם בליל החמישי טעה והדלק ארבעה נרות במקומות חמשה, ושוב הביאו לו נר נוסף, ידלק את הנר החמישי בלי ברכה. כי ברכתו שברך בתחילת, פטרה את כל הנרות שעתיד להדלק. (כלו)

לא יודע לברך

אם בעל הבית עם הארץ ואינו יודע לברך, יעמוד אחר על ידו, ויקריא לו מילת בamilah, ובעל הבית יאמר אחוריו וידליך. אך אם זה אינו אפשרי, רשאי الآخر להדלק בערך ולהוציאו ידי חובה את בעל הבית, ובעל הבית יענה "אמנו", וידליך בעל הבית את הנרות. ות"ה קנא. ועיין קיח)

סידור הנרות בחנוכה – צורות ההדלקה

צריך לתת את השמן בנר [cosaith] בלילו הראשון, בצד הקיצוני מימיון של החנוכה. ובليلת השני ניתן שמן גם בנר שעל ידו מצד שמאל, ויתחיל להדלק מהנר החדש הנוסף השמאלי, ולאחר כך ידלק את הנר הימני שהדלקו גם אתמול. וכן בלילת השלישי, ניתן שמן גם בnar שעל יד הנר השני שהדלקו אתמול, ויתחיל להדלק מהנר החדש הנוסף, ולאחר כך ידלק את הנר השני הימני יותר שהדלקו אתמול, ולאחר כך את הנר הקיצוני מימיון שהדלקו גם ביום הראשון. וכן על זה הזרע בכלليلת, מוסיף והולך עוד נר. נמצא שתמיד מתחילה להדלק את הנר השמאלי ביותר, וממשיך להדלק לצד ימיון עד שמניע לנר שהדלק ביום הראשון. (לט)

רוב הפתילה

כשמדליק את הנרות, לא יסיר את ידו מהפתילה מיד, אלא ימתין עד שרוב הפתילה היוצאת מהןר תדלך, שאז השלהבת תהיה עולה אליה, ולאחר מכן יסיר את ידו להדליק את הנר הבא. (קכט)

הנרות הללו

לאחר הדלקת הנר הראשון, יתחל באמירת הנוסח "הנרות הללו...", ולא קודם לכן, וגם בשאר הלילות, לאחר הדלקת הנר הראשון, יאמר את הנוסח הנ"ל, אף שלא סיים להדליק את כל הנרות, ואחר כד יאמר "מזמור Shir חנוכת הבית לדוד". (קל)

הסתכלות בנרות

טוב ונכון להסתכל בנרות בחצי השעה הראשונה, כדי להתבונן בסיס ולזוכרו, וכן לספר לבני ביתו, וישיר עמם שריר חנוכה, לחזק בלבם את האמונה בבורא יתברך. גם כי הסתכלות בנרות של מצוה, מקדשת את העיניים. (א תע)

הגאון האדר"ת [הרבי אברהם דוד רבינוביץ תאומים] בספרו נפש דוד כתוב: מצות נר חנוכה חביבה עלי עד מאד, והתענגתי לשבת בחדר שבו הנרות לראותם ולהסתכל בהם בכל רגע, והייתי ששם בהם הרבה. ולא הלכתי מאותו החדר רק כשחיתי אнос על פי הציגו. וכתב בספר יסוד וشورש העבודה, ראיו לספר לבני ולבני ביתו הניסים והנפלאות מפני ספרים וסופרים, שעשה השם יתברך לנו עם קדוש, בימים ההם, כדי שהশומעים יתנו שבחו והודאה לשם יתברך על זה. וכתב החחות יאיר: נראה לי שעייר המדליק אצל הנרות חצי שעה לראותם ולשמעו בהם, זכר לשמה שהוא מدلיקים אבותינו לאחר הנס, כמו שאומרים: "והדליקו נרות בחצרות קדש". וכן משמע מה שאמרו, ואין לנו רשות להשתמש בהם" אלא לראותם בלבד", ולא די שידליק ולכך לו למקומות אחר. ע"ב. וכתבו בשור"ת שב יעקב, ובספר מנוחה וקדושה וביסוד ושורש העבודה, שראי לשבת אצל הנרות בחצי שעה הראשונה, ולהאריך בשירים ופיוטים כדי להודות ולהללו על הניסים. והחтем סופר נהג לשיר את הפייט "מעוז צור ישועתי" לפי ניגון מיוחד שהיה לו על זה. מכל זה מבואר, שלא נכון לקיים את המצווה כלאחר יד ולהסתפק בהדלקה בלבד וללכט, אלא ראוי לשמעו ולהודות להשם יתברך על הניסים ולהתעכב על יד הנרות, ויזמרו זמירות חנוכה ועוד, שבאוף זה יש פרטום הנס כראוי. ומכל מקום מי שמרבץ תורה ברבים, ישקול דרכיו, והכל לפי הענן. (א תע)

השימוש בנרות

שימוש של מצוה – אסור להשתמש לאור נרות החנוכה, אפילו שימוש של מצוה, כגון ללימוד בספר קודש וכיוצא בזה לאור הנרות. והטעם שאסרו כן, כדי שהיה ניכר שתורתנו נדלקו לשם מצות פרטום הנס, ולא כשר הנרות שבבית שמורתם להאיר את הבית ולהשתמש לאורם ורש"י). ועוד משום שאנו מודמים את הדלקת נר חנוכה למונורת בית המקדש שבנה הנס, וכמו שבמנורת בית המקדש אסור להשתמש לאורה, כן גם בנרות חנוכה, אסרו חז"ל להשתמש לאורם (הר"ז מסכת שבת ט ע"א). ומכל מקום השימוש עראי של מצוה, לא נאסר, ולכן מותר לעיין מעט בספר לאור נרות החנוכה או לספור כספים של צדקה וכיוצא בזה. (צט)

שימוש של חולין – תושםיש עראי של חולין, כגון לספור את כספו או להבחן בין חפצים הדומים מאוד, אסור לעשותתו לאור הנר, כדי שלא יהיה המצוות בזיות עליו. (צט)

הליכה לאור הנור – אם כבה החשמל בבית, ורוצה ללכת לאור נורות החנוכה, כדי שלא יכשל בדרךכו, רשאי ללכת לאורם ואינו צריך לעצום את עיניו. מפני שההליכה בלבד אינה נחשבת כ"משתמש" לאורם. גם כי בלאו הכי יכול ללכת בביתן. כתוב המאירי: המניה נר חנוכה סמוך לפתח הבית, אף על פי שעומד שם, הויל ויאנו בא להשתמש בפרט לאורה לאיזה תשמש, הרי זה מותר. וכבר ראיתי לקטצת רבנים שהיו נוהגים לעמוד על יד אור הנרות ולשוחח עם חברים. (צט)

הנהה מאור השפיש – מותר להשתמש לאור נר השפיש, כל שימוש שהוא, אפילו של חולין. (קב)

כבה הנר שמדליק בו

המדליק את הנרות ובאמצע הדלקה כבה הנר שמננו הוא מדליק את כל הנרות, לא ידלקו עתה ממש של אחד מנרות המזווה שחדליקם, מפני ביזוי מצוה, שנמצא מדליק נר של חול מנר של מצוה, אלא ידלקו ממש אחרת. סיימו תרעד ס"א. קט

כיבוי הנרות

אחר שדלקו הנרות חצי שעה, רשאי לכבותם. וכך כו, אם רוצה להשתמש לאורם לאחר זמן זה, רשאי. ומכל מקום אם הוא מדליק בחלוון ביתו הסמוך לרשות הרבים, ויש בזה פرسום הנס לעוברים ושבים, טוב שלא לכבותם, כדי שייתפרנסם הנס עוד ועוד, ואדרבה נכון שיסופף עוד שמן, וכambilיאר לעיל. (קב, סו)

אונס גמור

מי שנאלץ לצאת מביתו מיד לאחר הדלקה, וחושש להשאיר את הנרות דולקים כשיין מישחו בבית, ולכך רוצה לכבות את הנרות זמן מועט לאחר הדלקתם, אינו רשאי לברך על הדלקה זו. קיा. ת"ה קסו

ואולם, בודאי שחייב לעשות את כל המאמצים להשאיר את הנרות דולקים לפחות חצי שעה, ולא להפסיד מצוה יקרה זו, ורק אם ארע לו אונס גמור, ואני יכול להביא אדם אחר שיהיה בביתו עד סוף החצי שעה ויכבה את הנרות לאחר מכן. יעשה כאמור להדלק את הנרות בלי ברכה.

כבתה, אין זוקק [צריין] לה

אם אחר שהדלק את הנרות, פתחו בטעות את הדלת מבלי משים לב, ונשבה הרוח וכייתה את אחד הנרות, או אפילו כבוי כל הנרות, אינו צריך לחזור ולהדלקים שוב. ואמנם, טוב להדר לחזור ולהדלקים, אך יזהר שלא ידלק מנר אחר שבחנוכיה, אלא מגפרור חדש או מנר השפיש. (קו, קד)

וכל זה בתנאי שהנין את החנוכיה במקום שאין רוח, שנמצא שבעה שהדלק את החנוכיה, היו הנרות ראויים להידלק חצי שעה. אבל אם מתחילה הנין את החנוכיה במקום שהרוח מנשבת, כגון בסמוך לחלוון פתוח או בחוץ ללא CISIO שהואר, וכबו לאחר זמן מועט, כיוון שלא היו ראויים הנרות לדלק חצי שעה כך ברוח, הרי זה כמו שלא נתן כמהות שמן מספקת, וחייב לחזור ולהדלקהשוב

במקומות שאין הרוח מושבת, אך לא יברך שנית. והוא הדין אם כיבת הנרות בכוונה בתוך חצי השעה הראשונה, שחייב לחזור ולהדליקם, אך לא יברך שנית. וко, קז)

נר שבת ונור חנוכה

שאלת: בחוברת "השבת בהלכה ובאגודה" מבואר, שבכל מצב שכבו נרות שבת, אם ברור לו שעדיין לא שקעה החמה,علיו לחזור ולהדליקם. ויש להזכיר, מה ההבדל בין נרות שבת לנרות חנוכה, מדוע בнерות חנוכה שכבו בטיעות, אין חייב לחזור ולהדליקם?

תשובות: מבואר בגמרה מסכת שבת וכג' ע"א) שלא דומה נר חנוכה לנר שבת, כי בנר חנוכה "הדלקה עשויה מצوها", והיינו שבמיעשה הדלקה בלבד שנעשתה כהוגן, כבר סיים את המצווה, ולפיכו, אם כבוי הנרות בטיעות, שוב אינו חייב לחזור ולהדליקם, וזה שאמרו בגמרה ושם כא"ב: "כבותה, אין זוקק [צרכיך] לה", כלומר שאם כבתה החנוכיה, אין זוקק לחזור ולהדליקה שוב. אבל בנרות שבת אף על פי שימושה המצווה הסטיים במשמעות הדלקה, מכל מקום כיוון שהמטרה היא שיאירו הנרות בשבת, כל שלא נכנסה השבת לא נתקינה מטרת המצווה, על כן חייב לחזור ולהדליק שוב את הנרות, כדי שבחבתה יהיו נרות לדוקים בביתו.

מעט מרמזי חנוכה ששמענו מפי מrown הראשון לציוון זכוכ"

* הנה בפרשת מקץ שקוראים אותה תמיד בשבת של החנוכה, נאמר (בראשית לט טז): "וַיְתַגֵּן בְּנֵדוֹ אֶצְלָה עַד בֹּזָא אַדְנִי אֶל בֵּיתוֹ". ורמזו באזה ראשית תבות: **וַתַּגֵּן** – ותדליק נר חנוכה. **בְּגַ-דוֹ** – בשלשה ועד עשרה טפחים. **אֶצְלָה** – אצל הפתח. **עַד בֹּזָא אַדְנִי אֶל בֵּיתוֹ** – עד שתתכללה רgel מן השוק, והיינו שזמנן הדלקה לכתילה צרך להיות עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים, כפי שמצויה היה בזמןם שבשעה זו כבר לא היו בני אדם ברחוב, ולא היה למי לפרסם את הנס.

* בפרשת ויגש נאמר (בראשית מד יט): "אַדְנִי שָׁאֵל אֶת עֲבָדָיו לְאָמֹר, הַיְשׁ לְכֶם אָב אוֹ אֶת. וַיֹּאמֶר אֶל אַדְנִי יִשְׁלַׁנוּ אָב זָקָן". הלא ידועה המחלוקת שבין בית שמאלי לבית היל במנון הדלקת הנרות, לבית שמאלי פוחת והולך, והיינו ביום הראשון מדליקים שמונה נרות, ביום השני שבעה נרות, עד שביום השלישי מדליקים נר אחד. ואילו לבית היל מוסיף והולך, ביום הראשון מדליקים נר אחד, ביום השני שני נרות, וביום השלישי מדליקים שמנה נרות. וזה שרמז כאן השאלה, **אַדְנִי שָׁאֵל...** **הַיְשׁ לְכֶם אָב**, דהיינו כבית היל שמדליקים א, ב והלאה, או א"ח, והיינו כבית שמאלי, שביום א' מדליק ח'. ועל זה ענה: **וַיֹּאמֶר אֶל אַדְנִי יִשְׁלַׁנוּ אָב זָקָן**, והיינו כhalb הזקן שמדליק א, ב ומושיף.

* אומר דוד המלך (ותהילים קה ב) עליו השלום: "שִׁירו לו זָמָרו לו שִׁיחו בְּכָל נְפָלֹאָתָיו", שיח"ו ראשית תבות: "שְׁמוֹנוֹ יְמִי חֲנֻכָה וּפּוֹרִים", שבכל הימים האלה, علينا לשיר ולזומר בכל נפלאותיו של בורא עולם על הנשים שעשו לאבותינו ביוםיהם ההם בזמן הזה.

* משיח"ח ראשית תבות: מדליקים שmonoת ימי חנוכה, שבזכות מצות הדלקת נרות חנוכה, נזוכה בקרוב ממש לבייתו משיח צדקנו במרה בימינו, אמן.

– ערב שבת של חנוכה –

זמן תפילת מנוחה

טוב להדר להתפלל תפילת מנוחה [קטנה] ביום שישי של חנוכה מוקדם יותר, כדי

שהדלקת הנרות **תעשרה** לאחר תפילת מנחה. והטעם לזה, כיון שתפילת המנחה היא כגד קרבן תמיד של בית המקדש, והדלקת הנרות חנוכה, היא זכר לנס שנעשה במונרה של בית המקדש. ובסדר העבودה שבבית המקדש, הקריבו את קרבן התמיד ואחר כך הדליקו את המנורה, אך גם אנו משתודלים להדלות אותה, ולהתפלל מנחה אחר כך להדליק את נרות חנוכה. (קעט)

מנחה קטנה ולא גдолה

יש להבהיר, שמה שכתבנו שטוב להתפלל תפילה למנחה קודם הדלקה, היינו מנהה קטנה [14:30 לערך], אבל לא מנהה גдолה שהיא קודם לנו.

בהתוות והקדמת תפילת מנחה אין זו הלכה ממש אלא הידור ומעלה, כי ישנים פוטקים רבים הראשונים ואחרוניים שמבואר בדבריהם שהיו מדליקים את הנרות בבית, ולאחר מכן באים לבית הכנסת להתפלל מנחה. על כן ברור שאנו לעשות מעלה והידור על חשבון הלכה המפורשת בשולחן ערוך. כי הנה ידוע, שישנם שני מינים לתפילה למנחה בכל ים: "מנחה גдолה" ו"מנחה קטנה". [מנחה גдолה, היא מהצى שעשו לאחר חצות הימים (בערך: 11:50), למשך שלוש שעות זמניות. ומما עד השקיים, הרי זה "מנחה קטנה" (בערך: 14:35) ומרא השולחן עירוך וסימן לר' ס"א] פסק שתפילה למנחה גдолה היא בדיעבד, אבל עיקר זמנה היא מנחה קטנה. וכן מבואר בירושלמי, וכן דעת הגאנונים, רבנו אנא, התוספות, הרמב"ס, מחוזר ויטרי, המאירי, שבולי הלקט, והחותם מיימונוני, ארחות חיים, הרדב"ז ועוד. עיין ש"ת"י ביע אמר הילך ה סימנו מדו).

ואמנם במשך השנה, רבים נהגים להקל להתפלל למנחה גдолה מכמה סיבות, או שסטודנטים ארוחות צהרים בפת, והרי לכתחילה אין לאכול סעודת קבוע בפת יותר מככיבצה [4] גרטס] לפניו תפילה מתניתה, שהוא ממש בסעודתו ולא יתפלל ע"י רבע טע"י ב, או שהם עובדים בשעות שאחר הצהרים ולא יוכל אחר כך להתפלל במנין, או אברכוי כוללים וישיבות מחשש ביטול תורה, של שיבוש סדרי הלימוד. אבל בלאו הכהן, וכגון בתענית ציבור, בודאי ישתפללו למנחה קטנה. על כן הרוצה להדר ולחתפלל למנחה קודם הדלקת הנרות, ישים לב להתפלל למנחה קטנה.

תפילה בציבור

אם איןנו מוצאים מניין לתפילה למנחה מוקדמת, פשוט שלא יותר על התפילה בציבור שערכה רב ועצום, בשビル ההידור להתפלל מוקדם, אלא ידליק את הנרות, וילך אחר כך להתפלל בציבור. (קעט)

מנין מצומצם

בתו הכנסת שלא מוצאים בהם ציבור גדול, ואם יתפללו למנחה מוקדמת, סביר להניח שלא יהיה מניין לציבור הבאים להתפלל קודם השקיים, הנכוון שלא יתפללו מוקדם כלל, אלא ידליקו את הנרות בבתיהם ואחר כך יבואו לבית הכנסת להתפלל יחד עם כל הציבור.

כתב מרן הראשו לציוו רבני עובדי יוסף זצוק"ל: פה עיר הקודש ירושלים ת"ז יש מנהגים חלוקים, כי יש מקומות שמטאפסים שם מניניםربים בזה אחר זה, لكن בערב שבת חנוכה אפשר בנקל להתפלל מנחה מבعد יום בציבור, ואחר כך ללכת לבית ולהדליק נרות חנוכה. ויש שכונות שיש שם קהל מצומצם, וככמה מהם טרודים במלאותם, והיומן קצר והמלאתה מרווחה, וקשה להם להציג מניין ולהתפלל מנחה מבعد יום בציבור, לכן מודליקים נרות חנוכה בבתיהם תחילת, ואחר כך באים לבית הכנסת להתפלל מנחה וערבית ביחד כמו בכל ערב שבת. וכך מקום יעשו כפי מנהגם. ע"ב. (קעט)

תלמוד תורה נגד כולם

העוסק בתורה ביום שישי בתהmdה, איןנו צריך להפסיק באמצעות לימודו לצורך תפילת מנוחה מוקדמת, אלא ישirk בלימודו כמה שיותר וידליק נרות חנוכה בביתו, ולאחר כך יבוא לבית הכנסת להתפלל מנוחה עם הציבור בכל ערב שבת. וכל שכן בשיעיר לימודו הוא בכתיבת חידושי תורה, ואם יפסיק מרצף הכתיבה, יגרם לו ביטול תורה גדול. וכן היה מנהגו של מרן הראשון לציוין רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, לכתוב את ספריו וחיבוריו הקדושים והטהורים גם ביום שישי עד סמוך לשבת, והוא משאיר מעט זמן כדי להתארגן לשבת, ואף בערב שבת חנוכה היה כותב כל היום כולה עד הרגע האחרון, ומשאיר מעט זמן להתארגן, להדליק נרות חנוכה, ומתפלל מנוחה בעשר דקות לפני השקיעה.

ニיצול הזמן עד הרגע האחרון

מעשה שסיפר לי הראשון לציוין והרב הראשי לישראל רבנו יצחק יוסף שליט"א שפעם קרא לאחובו של מרן זצוק"ל הלווא הוא רבינו אליו שטרית שליט"א שהיה צמוד אליו במשך שנים רבות, שעות רבות בכל יום ומקליד את ספריו. היום היה יום שישי - ערב שבת חנוכה, וביקשו מורהנו הרב הראשי שליט"א שכasher מסיים אצל מרן אביו שיבוא אליו לעניין שהוא. והנה בשעה 3:00 אחר הצהרים, התקשר רבינו אליו להרב שליט"א ואמר לו, רק עתה יצאתי מבית מրן, האם אבואה עכשו בשעה כזו! [שעדין לא התחיל להתארגן לשבת, וכבר צריך להדליק נרות חנוכה בשעה 4:00 בערך].

ראה כמה גדולה הייתה התמדתו של מרן, כיצד ניצל את הזמן עד הרגע האחרון, רק שעיה לפני כניסה שבת, נתן רשות למקליד ללכתח, והוא עצמו המשיך לכתב עוד ועוד. והשווה לגמרה ומסכת עירובין סח ע"א: אמר רבנה בר רב חנן לאבוי, במביו שగרים בו שני גdots עולם, רבה ואתה אבוי תלמידו, לא יעשו בו עירובי חצרות ושיתופי מבאות, כדי שהיה מותר לטלטל בשבת מבית לחצר ומהצר לחצר? אמר לו אבוי, מה נעשה, הרוי מורי רבנה, הוא רב המקומות ואין זה מכובדו לחזור על כל הבתים ולגבות מכל אחד מהם מאכל לצורך העירוב. ואני תלמידו, אף בערב שבת טרוד אני בלימודי ועובד בתורה כל היום, ואין לי זמן זהה.

כמויות השמן בערב שבת

בערב שבת צריך לתת כמות שמן מרובה, כדי שישפיך לדלוק לפחות עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. וכן אם הוא מدلיק בנותות שעה, יקח נרות גדולים שישפיכו לדלוק כפי הזמן הזה. וע' משנ"ב סימן תרע"ב ס'ק א)

זמן הדלקה בערב שבת

אם התפלל מנוחה מוקדמת, ידליק את הנרות ארבע שעה לפני השקיעה. אך אם לא התפלל עדין מנוחה, יקדים להדלקה כדי שישפיך להתפלל מנוחה הציבור, אך לא ידלק לפני הזמן "פלג המנוחה" [פרק 15:50 בערך]. וע' קפ

נר שבת ונר חנוכה

בערב שבת נכוון להדלקה קודם נרות חנוכה, ולאחר כך נרות שבת (קעדי). ועיין היטב בהערה דלהלן.

לפי מה שבירנו לעיל, שכאש באות לפניו שתי מצוות, אנו מקדימים את המצווה התמידית יותר, ואחר כך את המצווה האחרת. אם כן בערב שבת של חנוכה, שבאות לפניו שתי מצוות: א. הדלקת נרות שבת. ב. הדלקת נרות חנוכה. לכארה הינו צריכים להדקדים את הדלקת נרות שבת שם בכל שבוע, ואחר כך את הדלקת נרות החנוכה שהם שונים מימים בשנה בלבד.

אולס עניין זה קשור למחלוקת הפוסקים בעניין קבלת שבת בהדלקת הנרות: לדעת בעל הלכות גדולות, לאחר שומרה האשה להדלק את נרות השבת, קיבלה היא מיד את השבת. אך רוב ככל רבוינו הראשונים חלקו עלייו [זומנה: הרמב"ם, הריטב"א, הרשב"א, המאירי, הר"ג, הרא"ש, רבנו ישמשון, תוספות, הפרטס, הראה", סמ"ג, רבנו ירוחם, חגהות מיימוניות, המגיד משנה וועדי], ולדעתם אין שום קשר בין הדלקת נרות שבת לקבالت שבת, והדלקת הנרות היא רק כחאת מוחכנות לשבת, שמכובד השבת הוא להזכיר או רוד ל dock בבית ולא להיות בחושך. וכך פסק גם מרן בשלחן ערוך (סימן רdag טעיף ד וטעיף י), שלא מחייבים שבת בהדלקה כלל. ועל כן, בנות ספרד רשאות להמשיך העשות מלאכות לאחר הדלקה, כהדלקת אש או פלאטה וכיוצא בה.

נמצא שלדעת בעל הלכות גדולות, יש להקפיד להדלק קודם נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת, כי אם ידלק נרות שבת קודם, כבר קיבל עליו את השבת ולא יוכל להדלק אחר כך נרות חנוכה. אבל לדעת רוב הפוסקים החולקים עליו, אין צורך להקפיד בזה.

והנה אף שלhalbכה פסק מרן השלחן עורך כדעת רוב הפסוקים שלא מקבלים שבת בהדלקה כלל, ואם כן הינו צריכים להקדים נרות שבת לרשות חנוכה, כי תדייר קודם, בכל זאת כתוב מרן בחיבורו הבית יוסף, שיקדמים להדלק נרות חנוכה קודם נרות שבת, כיון שאף החולקים על בעל הלכות גדולות, מודים שרשאי להקדים את הדלקת נרות החנוכה, [ואף שמצוות הדלקת נר שבת תדירה, מכל מקום נר חנוכה יש בו מעלה של פריטום הנט]. ומיאיד, נר שבת עדיף להדלקו מכמה שייתור טמוך לשבת, כדי שהיה ניכר יותר שהוא לשבת]. ואם אפשר בנסיבות לצאת ידי חותבת כל הדעות, ולהחשוש לדעת בעל הלכות גדולות, שלדעתו צריך ודוקא להדלק נר חנוכה קודם, אז כדאי להחמיר. וכך פסק גם בשלחן ערוך (סימן טרעת ס"א): "בערב שבת מדליקים נר חנוכה תחילת, ואחר כך נר שבת". (קעדי)

זאת ועוד, מאחר ומרן השלחן עורך פסק (סימן רס"ב): מקדימים להתפלל תפילה ערבית בערב שבת יותר מבימות החול, ובפוגם המנוח יכול להדלק ולקבל שבת בתפילה ערבית, ולאכול מים. ע"כ. והלא המקדים להדלק, מוכರה לקבל שבת בהדלקה, כמובואר בשלחן ערוך (סימן רס"ב): לא יקרים לhma להדלק נר שבת בעוד היום גдол, שאז אינו ניכר שמදליקו לבבורה שבת, וגם לא יאוחר. ואם רוצה להדלק נר בעוד היום גдол ולקבל עליו שבת מייד, רשאי, כי כיון שמקובל עליו שבת מייד אין זו הקדמה, ובלבבד שהיא מפלג המנוח ולמעלה שהוא שעה ורביעי קודם הלילה. ע"ב. נמצא אפוא שמה שפסק מרן השלחן עורך להדלק קודם נר חנוכה ואחר כך נר שבת, אפשר שהתוכו גם כן כדי להרוויח את אותן המקדים להתפלל בערב שבת מבعد יום, שהרי הם מוכרים להדלק נר חנוכה קודם, כי אם ידלקו נר שבת קודם, לא יוכל להדלק נר חנוכה, כי כבר קיבל עליהם את השבת ונארסו במלאה.

ובאמת שגם על פי הקבלה, יש עניין בהדלקת נר חנוכה קודם, כמו שתכתב גאון עזנו יוסוף חיים בספרו בן איש חי ושנה אפרשת ויישב אות כ) וזו לשונו: נר חנוכה מודליק קודם נר שבת, ואף על פי שהאיש הוא המدلיק נר חנוכה והאשה היא המודלקת נר שבת, תמתין אשתו שלא תדרlik נר שבת עד שידליך הבעל נר חנוכה, כי יש בדבר זה טעם על פי הסוד שנזכר בדברי רבנו האר"י זיל, שאם ידלקו נר שבת קודם, עושה פגס חס ושלום. מיהו אם השבת הוא בליל שביעי או שמנין של חנוכה, שיש נרות הרבה, והאשה רוצה למחה מזמן שלא נשר עת מרוחות, אז תוכל להדלק נר שבת אחר שהדלק הבעל נר אחד בלבד, ולא תמתין עד שידליך הכל. ע"כ.

אם הדליקו נר שבת קודם

שאלת: מה יהיה הדין כאשר הדליקו את נרות שבת לפני נרות חנוכה, האם מותר

עדין להדילק את נרות החנוכה לאחר מכן או לא?

תשובה: כבר בארנו בהערה, שבנות ספרד אינן מקובלות שבת בחדלקת נרות, ורשויות לעשות מלאכה לאחר החדלקה, כדעת מרן השלוחן ערוץ ורוב הרשונים, ובלבב שmdlיקות בחצי שעה שלפני השקיעה, אבל המדרימה להדילק בזמן "פלג המנחה" [בערך 15:50], מקבלת שבת בגמר החדלקה. כי מאוחר ומדרימה יותר מחצי שעה לפני השקיעה שעוזר יומם, לא ניכר כל כך שהחדלקה היא לכבוד שבת, אלא אם כן תקבל שבת מיד בגמר החדלקה. [יעיין בחוברת "שבת בהלכה ובאגודה" שבקבלה זו נאסרת האשה רק במלacuteות האסוריות בשבת מני התורה, אבל במלacuteות האסוריות מודרבנן, מותר לה לצורך מצוה או לצורך גודל].

על כן, אשה מבנות ספרד המתגוררת בלבד, ושכחה והדילקה נרות שבת תחילתה, תדליך עתה נרות חנוכה. מפני שלדעת מרן השלוחן ערוץ שבני ספרד קובלו הוראותיו, אין לקבלת שבת תליה בחדלקת נרות שבת כלל, וכן. וכל שכן איש ספרדי המתגורר בלבד שם הדליק נרות שבת קודם, ידליך עתה נרות חנוכה. שאפיו לבני אשכני, הגברים לא מקבלים שבת בחדלקה וכדלהן.

במה דברים אמורים? כששכחו והדילקו את נרות השבת תחילת בתוך חצי השעה שלפני השקיעה, שאז כאמור אינם מקבלים שבת בחדלקה, אבל אם שכחו והדילקו את נרות השבת כארבעים דקות וייתר לפניי מלפני השקיעה, כיוון שעתה על כرحم קיבלו שבת, אינם רשאים להדילק נרות חנוכה.

על כן, אשה מבנות ספרד המתגוררת בלבד, ושכחה והדילקה נרות שבת תחילת כארבעים דקות לפניי השקיעה, אינה רשאית להדילק עתה נרות חנוכה, אלא תקרה לאדם אחר.

וכו, איש ספרדי המתגורר בלבד, ושכח והדילק נרות שבת תחילת כארבעים דקות לפניי השקיעה, אינו רשאי להדילק עתה נרות חנוכה, אלא יקרה לאדם אחר שידליך לו ויברך, ויצא בזה ידי חובה.

אולם, אם קרה לנו במשפחה, שכחה האשה והדילקה תחילת את נרות השבת כת-40 דקות לפניי השקיעה, בודאי שחיבב הבועל להדילק עתה נרות חנוכה. כי אף שהאשה קבלה שבת, אין הבועל ושאר בני הבית נגרירים אחראית לקבל שבת עמה.

בנות אשכנו

מנוג בנות אשכנו קיבל שבת בחדלקה, אף כשמדריקות בתוך חצי השעה שלפני השקיעה, אלא אם כן תעשה תנאי שאינה מקבלת שבת בחדלקה, שאז התנאי מועיל למדריקה בזמן זה, אבל אין מועיל למדריקה בזמן פלוג המנחה וכן". (הרמ"א סימן רסג ס"ז)

על כן, אשכנזיה המתגוררת לבדה בביתה, ובטעות הדילקה נרות שבת לפניי נרות חנוכה, לא תדליך היא עצמה את נרות החנוכה, אלא תקרה לאדם אחר שידליך לה ויברך, ויצא בזה ידי חובה. אולם אם קרה לנו במשפחה, בודאי שחיבב הבועל להדילק עתה את נרות החנוכה, כי אינם נגרירים אחראית לקבל שבת עמה.

בני אשכנז

איש מבני אשכנז המدلיק נרות שבת, כגון בחור ישיבה בפניםיה, אינו מקבל שבת בהדלקה. כיון שהוא מנהג הגברים לקבל שבת בהדלקה אלא באמירת "מצוור שיר ליום השבת" שבבית הכנסת, אבל אם הדליק יותר מחצית שעה לפני השקיעה, מקבל שבת בהדלקה, מהטעם המבוואר לעיל. (משנה ברורה סימן רsect ס'ק מב)

על כן, איש מבני אשכנז רוקח המתגורר לבדו בביתו, צריך לדליק גם נרות שבת וגם נרות חנוכה, או בחור ישיבה אשכנזי שעליו להדלק נרות שבת בחדרו כבכל ערב שבת ועליו להדלק גם נרות חנוכה כמנהג בני אשכנז, ושכח והדלק קודם נרות שבת, תלוי הדבר - אם הדליק את נרות השבת כאربعים דקות ויתר מלפני השקיעה, אינו רשאי להדלק עתה נרות חנוכה, כיון שקיבל שבת, ועל כן יאמר לחבבו שידליק לו ויברך, ויצא בזה ידי חובה. אולם, אם הדליק בחצי השעה שלפני השקיעה, ידלק עתה נרות חנוכה, כיון שבמקרה זה לא קיבל שבת בהדלקה. וקעד - קעט. ועיין עוד בחוברת "השבת בהלכה ובגדה")

מתארחים

משפחה המתארחת אצל מכרייהם בעוזהليل שבת, וחוזרים לשיזון בבעיתם, רשאים להדלק את נר החנוכה מזמן פלג המנחה [ושימו שמו שישאר דולק לפחות עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים], ולאחר מכן מכין יודליךנו נר שבת [ושימו לב שישארו נרות שבת דלוקים עד שעוזרו לבתו בלילה, כי מטרת נרות השבת ליהנות מהן]. וכן, אם יוצאים מוקדם לפניו זמן פלג המנחה, ימנעו שליח שידליק בבעיתם בזמן. (א תקד)

כבהה החנוכיה

אם כבהה נר החנוכה בערב שבת קודם השקיעה, מן הדין אינו חייב לחזור ולהדלקו, [כਮובאар לעיל ש"הדלקה עשויה מצווה", ובמshaה ההדלקה לבה, כבר סיים את המצווה, וכך אם כבוי הנרות, לא חייב לחזור ולהדלקים]. אך טוב לחזור שוב ולהדלקים. רק שיזהר שלא להדלקים סמוך לשקיעה מדי, כדי שלא יכנס בחשש חילול שבת, חס ושלום. (קי)

טלטול החנוכיה בשבת

אסור לטלטול את החנוכיה לאחר שכבהה בשבת, כדי להכנסה לביתו או להעבירה למקום אחר. על כן, אם יודיע שיהיה לו צורך בשבת להעבירה למקום אחר, יעשה תנאי מערב שבת ויאמר, שלאחר שיכבו הנרות, יהיה רשאי לטפללה. ובני אשכנז יכולים לסמוק על תנאי זה רק באופן שצרכיים את מקום החנוכיה. (ועט ס'ד. קפה)

יש לדעת שככל פמות או חנוכיה שהדלקו בהם נרות בערב שבת, הרי הם נכללים בסוג מוקצת הנקרא: "ביסיס לדבר האסור", דהיינו בסיס לשלהבת שהיא דבר האסור, וכן אף לאחר שתתכבד השלהבת, עדיין אסורים הם בטلطולו, ואף אם יניח על הפמות לפני שבת דבר היהר, עדיין אין דין הפמות כ"ביסיס לדבר האסור והמורט" שמוטר לטטללו, אלא כ"ביסיס לדבר האסור" בלבד, כיון שהפמות נעשו במיוחד לצורכי האיסור שהיא השלהבת.

אולם, אם התנה מערב שבת, שלאחר שיכבו הנרות יטלטול את החנוכיה או את הפמות, רשאי יהיה לטטלטם לאחר שיכבו, כדי "כלי שללא כתוב להיתר". [וחקלו חכמים כאן על ידי תנאי, כיון שהאיסור עתיד להלוך ודמיינו שהאש עשויה להכבות]. וכי בתנאי אחד לכל השנה. ואולם לבני אשכנז

מעויל התנאי רק כדי שהיו רשאים לטלטל את הפMOVים לצורך מוקם, כדי "כלי" שמלא כתו לאיסור". וכמוהר בחוברת "השבת בהלכה ובגודה". (סימן רעט ס"ד. חז"ע שבת א רנט)

חשש טינוף – חנוכיה הממוקמת במקום מעבר בני הבית, ולאחר שכבתה רוצח להסירה למקום אחר, מחשש שהוא יפלו המשמן והפתילה ויטנוו את גדייו, מותר להסירה אף אם לא עשה תנאי מעurb שבת. והטעם זהה, כי במקום חשש חזק לא אסרו חכמים, וכמו שモතר לטלטל קוץ או שברי כלים המונחים במקום שיש חשש שיינזקו מהם. סימן שח סע"ה י"ח. חז"ע שבת א רס, שבת ג קל

חנוכיה על מגש

אם הניח את החנוכיה עם חוץ של יותר על מגש קודם השבת, הרי המגש נעשה "בטיס לדבר האסור והמותר", ומותר לטלטלו לאחר השנורות כבוי. ודבר יותר זה אין צורך שיהיה חשוב יותר מהפMOV, אלא די שיהיה חשוב יותר מהשלחת.

דין זה אינו דומה למה שתכתבו לעיל, שלא מועיל להניח דבר יותר על החנוכיה או על הפMOVים עצם, כי שם החנוכיה והפMOVים נעשו רק לצורך השלהבת, אך אם ניתן עליו דבר יותר, הוא לא יחשב לכלום, ונשארו החנוכיה והפMOVים "בטיס לדבר האסור" בלבד. לא כן כאשרgalות היא שמנוחים על המגש גם דברים אחרים, ולא רק החנוכיה והפMOVים, על כן אם הניח על המגש גם דבר יותר, הרי הוא נעשה "בטיס לדבר האסור והמותר", ומותר לטלטלו לאחר השנורות כבוי. וילקוט יוסף שבת ב (טע) ועיין בdin טלטל החנוכיה בחוברת "השבת בהלכה ובגודה".

• מוצאי שבת של חנוכה •

הבדלה והדלקת הנרות

במוצאי שבת של חנוכה, בבית – תחילת מבדילים על היין, ולאחר כך מדליקים נרות חנוכה, אבל בבית הכנסת – מדליקים נרות תחילת, ולאחר כך מבדילים על היין. ולהלן יبور טעם ההבדל ביניהם. (קפב)

זמן צאת השבת

כידוע שיש בלוחות השנה שני זמנים של צאת השבת: א. צאת השבת הרגיל [הוא צאת השבת לשיטת רבותינו הגאנונים, שכן פשט המנהג אצל רוב עם ישראל]. ב. צאת השבת לדעת רבינו תם [בחורף הוא כחצ' שעיה לאחר צאת השבת הרגיל, ובקי' כארבעים דקות לאחר צאת השבת הרגיל].

ויש לידע את הזמן הקדווש, כי רבינו תם שהיה מגדולי רבותינו הראשונים לפני כשמונה מאות וחמשים שנה, אינו ייחידי בדבר, אלא רוב ככל רבותינו הראשונים מסכימים עמו, וכן פסקו מרן השליחן ערוץ והרמ"א, כדלהלן. על כן, חובה קדושה על כל אדם שלא לעשות מלאכה האסורה בשבת מה תורה, אלא לאחר צאת השבת לשיטת רבינו תם, ובפרט בחשש עווון חילול שבת שהומרתו גדולה עד מאד, כי לדעת הפוסקים האלהו כל העשה מלאכה בשעה זו, הרי הוא מחייב שבת גמור.

וכל הזיריים והמוזיריים על זה, ישאו ברכה מאה ה'.

רוב ככל רבותינו הראשונים פסקו כרבינו תם, ומהם: הרמב"ן, הרשב"א, המאירי, הראב"ן, הראה"ה, הריטב"א,

הר"ן, הרاء"ש, הרב בא"ד, המגיד משנה, הרוזה, הסמ"ג, המרדכי, המאורות, רבנו פרץ, רבנו רוחם, הרוקח, מהרי"ק ועוד. וכן רבים מגדולי רבוטינו האחרוניים ספרדים ואשכנזים כאחד: הרודב"ג, המבי"ט, מהרי"ס, ספר חרדים, הב"ה, המגן אברהם [וכתב], שלל גודלי הפסוקים פוסקים כן]. המשנת כהה, הפי"ר חדש, החתם סופר, הגאון מליסא, מהר"י עיי"ש, רבוי זתקין, רבוי אליהו שמאע, מהר"י פראגאי, מהר"ח אלפנדאריא, פרחי חנונה ועוד. והגאון רבוי עקיבא איגר והחתם סופר ועוד רבים מרבני אשכנז, היו נהוגים אפילו להקל ברכבו תם בכונסת השבת. וכן פסקו מורה השלו"ח ערוץ וסימן רשא ס"ב והרמ"א, ובמשנה ברורה שם. והגאון רבוי חייםabolupiaochammi dorovo, הכריזו בחרם על אנשי מקומם, שככל מי שייעז להקל נגד רבנו תם, יndo אותו. וכן עשה הגאון רבוי שמואל לניאדו.

ואמנם מאחר והמנגаг הוא כשיתו הגאנונים עוד בטרם שנפסקו כן בשלהו ערוץ, לכן מי שקשה לו להוציא את השבת כshitot רבנו תם, סומך על צאת השבת הרגיל. אך מצוה רביה לפרשם ברבים, שהנכוון שלא לעשותו מלאכה במוצאי שבת עד זמן רבנו תם, שחו"ן שפק איסור סקילה וכורת. ומה שיש טענו שרבני תם דיבר לפי מקומו בצרפת, כתוב מrown הראשו לציוון רבנו עובדיה יוסף זוק"ל, בספרו הליקות עולם: פשוט לכל מעין, שדברים אלו לא ניתנו להאמיר כלל, כי הלא רבנו תם מישיב את הסתירה בדברי התנא רבי יהודה שהיה דר בארץ ישראל, ומה לרבי יהודה עם האקלים של צרפת המרוחקת מאד הארץ ישראל. גם השלו"ח ערוץ שפק כן, הלא היה ודר בארץ ישראל והורה הילכה לישובים בה, וכן המבי"ט, החרדיט, הפרי חדש ועוד, כולן גאנוני הארץ ישראל היו. ובשות"ת דברי יציב כתוב: "האומר שסביר רבנו תם היא טעות במציאות, הרי הוא בכלל אפיקורוס, שפוגע בקדושת רבוטינו הפסוקים שמצוותם אנו חיים, והרי גדולים אלו היו בארץ ישראל, והוא בעניין קודשים זמן צאת הcockבבים. וכי שואמר שרבני תם לא דיבר על הארץ ישראל, הבל לפיצה פיהו, ודברי רווח הם נגד האמת, ומזכה לפרשם הדבר". עכ"ל. ובשות"ת מהרי"ף [הגאון רבוי יעקב פראגאי, אב בית דין באלאנטונדריה של מצרים, לפנ"כ 350-360 שנה] כתוב: "גילו לי בחלום שטוב הדבר לפרשם בעולם את הקונטרס שהחברתי שאף שיתו הגאנונים היא כשיתו רבנו תם, ועל ידי זה הרבה מהחרדים אל דבר ה' יתנהגו על פיו, ואפשר שעיל ידי זה תתקרב הגאולה". ועיין בשות"ת יביע אומר רב"ב סימן כא, הליקות עולם ח"ג קמ, חז"ע ימים גוראים שפט, שתת ארתח, שבת ב שעג ועוד. קפוי. השבת בהלכה ובאגודה

לאור כל האמור, פשוט שגם במצאי שבת של חנוכה, לא ידליך את נרות החנוכה עד שיגיע זמן צאת השבת לרבני תם. וכן פסקו: הגרי"ז מבריסק, אגרות משה פיניגשטיין, תשובהות והנהגות, וכן נהג האדמו"ר מקלזינגבורג ועוד. וסיים מrown הראשו לציוון רבנו עובדיה יוסף זוק"ל: "יכן אני נהוג". (קפוי)

גם בספר נר ציוון כתוב בשם הגאון רבנו בן ציוןABA שאול, שיש להיזהר במצאי שבת שלא להדליך נר חנוכה עד צאת השבת לרבני תם. ואף מי שאינוי חושש מזה מן הדין אלא מחומרה, לא יוכל בשבת זו, שאיפילו אם יהיה שפק, מכל מקום פשוט שכך תקנו חכמים שידליק בזמן שודאי יצאה השבת. כמו שבערב שבת מדליקים קודם השקעה, כי כך תהיה התקנת חכמים שלא יכשלו בחילול שבת, כך צריך לומר לגבי מוצאי שבת. וכן פסקו הגרי"ש אלישיב ועוד, שזמן הדלקה של חול לחוד, זמן הדלקה של מוצאי שבת לחוד. ובמוצאי שבת זמן הדלקה הוא עד שיצא השפק מליבו. (ואתקסז)

❖ ההדלקה בבית הכנסת ❖

טעם המנהג

נהוגים להדלק נרות חנוכה בבית הכנסת עם ברכה. והטעם לזה, כי מתחילה שתקנו רבוטינו ז"ל להדלק נרות חנוכה, היתה התקנה להדלק על פתח הבית מבחוץ, כדי לפרש את הנס ככל היוטר לרבים העוברים ושבים. אך כדי האומות תקפה על עם ישראל, והיתה סכנה להדלק נרות חנוכה מבחוץ, לא היו יכולים

לקאים עוד את פרסום הנס בפתח הבית, וכתחליף לזה, הנהיגו רבוינו הראשוני להدلיק נרות חנוכה בבית הכנסת, שמצוים שם רבים, ובזה יהיה פרסום הנס גדול יותר, וכיודש שמו יתברך ברבים. ועוד טעם, מכיוון שהדלקת נרות החנוכה היא זכר לנס שהיה במגורה בבית המקדש, לכך מಡליקים בבית הכנסת שנקריא: "בית מקדש מעט". ועוד כי ישנים אנשים שאין להם בית או אין נמצאים בדירותם ואין מי שידליק עליהם לברך "עשה ניסים" ו"שהחינו" על ראיית נר חנוכה מבואר לעיל, لكن מಡליקים בבית הכנסת כדי שהם יראו ויברכו על הראייה. וב. מא. ת"ה קפה)

שאלת: יש לשאול, הרי מבואר בחוברת "ראש חדש בהלכה ובאגודה" שלבני ספרד אין לברך על קריאת הallel בראש חדש מכיוון שאין אלא מנחה, ועל מנגן אין מברכים, מכיוון במסכת סוכה ומ"ב שאין מברכים על חכבות הערבה בהשענא רבבה, ולכן אומרים: "חביב, חביב ולא בריך", וכן כתוב הרמב"ם והלכות ברכות פ"א הט"ז: "כל דבר שהוא מנחה, אף על פי שהוא שמנחה נבאים הוא, כגון נטילת ערבה ביום השבעה של חג הסוכות, ואין צריך לומר מנגן חכמים, וכן קריית הallel בראשי חדשים בחול המועד פסח, אין מברכים עלי. וכן כתוב בהלכות חנוכה ופ"ג ה"ז: בראשי חדשים, קריית הallel מנחה ואני מצוה, לפיכך קוראים הallel בדילוג ואין מברכים עלי, שאין מברכים על המנחה. ע"ב. וכותב רבנו ישעה מטראני, שאיך יאמר אשר קדשו במצוותיו וצינו, הלווא אף אחד לא ציווה אותן, ואין פסק ממן בשלחן ערד' וסימן תכף ס"ב: המנחה בכל הארץ ישראל וסביבותיה שלא לברך על הallel בראש חדש, בין בתקינותו בין בסופו, מאחר ולא הייתה תקנת חכמים לקוראו, אלא מנחה שנחגו העם מעצםם, ועל מנגן לא מברכים. ע"כ. ואם כן הייאץ מברכים על הדלקת נרות החנוכה בבית הכנסת שאינה מתקנת חכמים אלא מנחג בלבדי זבאמית בראש חדש שمبرכים, לא קשה, כי גם כאן הוא מנגן חשוב להדליק בבית הכנסת ולפרנס את הנס, لكن מברכים).

תשובה: יש לישב על פי מה שכותב הגרא"א שהדלקת נר חנוכה בבית הכנסת דומה לקריאת הallel בבית הכנסת בלבד יום טוב ראשון של פסח, שאף על פי שעיקר תקנת חז"ל היהתו לומר את הallel על החוסר הרביעי שבגדה, בכל זאת נוהגים לאומרו גם בבית הכנסת מסוים פרטומי ניסא, שאז כל הציבור נמצאים ומתפרנסים ניסי יציאת מצרים יותר ויותר ממה שכל אחד יאמר את הallel בbijתו, וכמובואר בתלמוד ירושלמי. והוא הטעם גם בהדלקת נרות חנוכה שבבית הכנסת, שעל ידי זה שמדליקים במקום שהרבנים מצווים, מותפרנסים הנס הרבה ויש בזה קידוש שמו הגדול יתברך, ודבר זה הוא נישא ורם הרבה יותר מקריאת הallel בראש חדש, שכן בודאי מברכים עלי, אף שאין מברכים על מנגן קריית הallel בראש חדש.

עוד כתוב ליישב ממן רבנו עבדיה יוסף צוק"ל, על פי מה שכותב הרמב"ם (הלכות ממרים פ"א ה"ב): "אחד דברים שלמדו בית דין הגדול מפני המשמעה, והם תורה שבבעל פה, ואחד דברים שלמדו מפני דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, ואחד דברים שעשאים סייג לתורה לפי מה שהשעה צריכה, והן הגוזרות והתקנות "המנהגות", על כל אחד ואחד מalto שלושה דברים, מצות עשה לשםם, והעובר על כל אחד מהם עובר ללא תעשה. הרי הוא אומר: "על פי התורה אשר יוריך", אלו התקנות והגוזרות "המנהגות" שיורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקון העולם. "ועל המשפט אשר יאמרו לך", אלו דברים הנלמדים באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, לא תסור מני הדבר אשר יגידו לך, זו הקבלה שקבלו איש מפי איש. ע"כ. ומובואר ברמב"ם שוגם המנהגים שהנהיגו חכמי ישראל את העם, הם בכלל המצווה לשמעו להם, ואם כן למה מובואר בגמרה שאין מברכים על המנהגים? אלא כוונת הרמב"ם כך היא, שדוקא מנגן שהנהיגו חכמי ישראל לעשותו, יש מצווה לשמעו להם, אבל מנגן שלא הנהיגו לאחרים, אלא הם עצם נוהgo כן, הרוצה לעשות עשה והרוצה לחודל ייחד. ומעתה קריית הallel בראש חדש, כיון שלא הייתה על פי תקנת חכמי ישראל שהנהיגו כן את העם, אלא העם מעצמו נהgo כן, שכן לא מברכים עלי, כי איןו בכלל המצווה לשמעו לחכמי ישראל. וכן מנגן חכבות הערבה שהנביים

לא נהנוכו כו' לעם ישראל, אלא נהגו הם לעצם לחבוט את הערביה, והעם ראו אותם ונגעו מאליהם כמוותם, لكن לא מברכים עלייו. אבל המנהג של הדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, שחייב ישראל הנהנו לעשות כי, ולא העם נהגו מאליהם, בודאי שייך לומר "ציווין", כיון שגם המנהים שהנהינו חכמי ישראל הם בכלל מצות "ושמרת לעשות כל אשר יורוך". ע"ב (מב' "שפטים ישק, משיב דברים נלחים" (משלוי כד כו)).

מי המدلיק

פרשום הנס בבית הכנסת צריך להיות בכבוד הרاوي, על כן המכון שרב בית הכנסת ידליק את הנרות, ולא אותן הנמנעים מהדלקתם, ומהפשים איזה מאן דהוא שידליק. וכן כתוב מרן החיד"א: "עינינו הרואות שכמה שליחי ציבור רבנים גדולים, מברכים ומדליקים בבית הכנסת ואחר כך חזרים וمبرכים ומדליקים בבתים". וכן היה מנהג של גאון עזונו ותפארתו רבנו יוסף חי בעל הבן איש Zi'ua, וכן מרן הראשון לציוו רבו עובדיה יוסף צוק"ל, לברך ולהדלק בית הכנסת, ואחר כך היה חוזר לברך ולהדלק בביתו. (טט, מב)

אם הבן איש חי הדליק, אתה לא תדלק!!

מעשה שישפר הרראשון לציוו הגאון רבוי מררכי אליו זצ"ל. כאשר באתי לגור בשכונת "גבע כפירים" בירושלים, התפלلت בבית הכנסת "טוויג". באחד מימי החנוכה ישבת בכנסיה בבית הכנסת, והנה ביקשו ממני להדלק את החנוכה. אמרתי להם שאנו חנו נוהגים שהמשמש של בית הכנסת מדליק. פתאום ניגש אליו אדם אחד מבוגר מאוד, ואמר לי: אני ראיתי את גאון עזונו ותפארתו בעל הבן איש חי Zi'ua, שהיה מדליק בעצמו את החנוכה בבית הכנסת, ואתה לא רוצה להדלק?! אמרתי: "אם כך, אז אניadelik", וקמתי והדלקתי.

קטן – בית הכנסת שנוטנים לקטן להדלק, המכון להשפיע עליהם בנסיבות שיפסיקו ממנהגם ויתנו לגדול להדלק. אמנס אם יש חשש שתוטזר מהולוקט בזיכרון, יעצוב אותם לנפשם. ואף על פי שאינם נוהגים בכך, מכל מקום אין זה חמור כל כך כמו כשם מדליק הקטן בבית, שאין לעשות כן כלל, מאחר ובסביבה הוא צריך להוציא ידי חובה את הגודלים, והיאך יוציאם כשהוא עצמו פטור, לא כן בבית הכנסת אין ההדלק באה אלא כדי שיראו את הנר ויתפרנס הנס, אך לא יוצאים ידי חובה בהדלקה זו ממש. (נא)

אבל – עיין להלן (עמ' 142) אם ידלק האבל בבית הכנסת.

זמן ההדלקה

מדליקים בבית הכנסת בין מנחה לערבית, ואפילו אם עדין לא הגיע זמן השקיעה, ובלבד שהגיע זמן "פלג המנחה" [50:15:50 בערך].

ואף שבארנו לעיל שיש להקדים את תפילת ערבית להדלקת נרות החנוכה, כי המצווה הגדירה קודמות למצווה שאינה תדריה. אולם, כאן בבית הכנסת אם נמנין להדלק את הנרות לאחר תפילת ערבית, נפסיד את מטרת ההדלקה – שהיא פרוסם הנס לרבים, שכיוו שלאחר התפילה מיה, ממהרים הציבור לכלת לבתיהם להדלק את הנרות, לא יהיה פרוסם הנס, והלא מזו שיראו הציבור את הנרות כדי שיתפרנס הנס יותר ויותר, שכן מקדים להדלק קודם לתפילה ערבית, כדי שיבמשך זמן זה יראו הציבור את הנרות ויתפרנס אצלם הנס. (טט. ג"ה קעא)

כתב הרשב"א: מה שאמרו מצוותה עד שתשאקו החמה, מסתבר שאינו מעכבר, ובודאי שאילו רצתה להקדים ולהדליך קודם לכהן הרשות בידיו, שהרי יש פרטום הנס, אלא שעירך המוצה לחיבורו בחודלkat נר חנוכה איה אליה משתתקע החמה, והראיה מהודלkatת נר חנוכה בערב שבת, שעל כrhoו הוא המודדים להדליך קודם קצאת. וכן כתבו הארחות חיים, הריטב"א, הר"ץ וצورو הרים תלמידי הרשב"א. וכותב היראים שמודליך בעוד הימים קצאת, שכיוון שהתחילה להחשיך קצאת, לא אמרינו "שרגא בטיחרא מאי מהנהן" פירושו, נר בצחורי הימים מה מעיל להארין, ובאותו זמן מתחילה בני אדם לשוב לבתיהם, ומתחילה מותמייהן כשרואים את הנר דולק בפלג המנחה, שאין זה חמור יותר מהבדלה, כמו שמציאנו בגמרא על האמורא רב, שהתפלל ערבית של מוצאי שבת בפלג המנחה של שבת. ובלבד שיתנו בה שמן עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. וכן כתבו הפרי חדש, מעשה רוקח ועוד. וכותב הב"ח שהשליח ציבור מודליך בבית הכנסת בעוד הימים גדול. וכן כתוב בשו"ת זובי צדק שהמנוג בגבגדاد להדליך נרות חנוכה בבית הכנסת קודם תפילה ערבית אפילו מפלג המנחה ולמעלה, ואין לערער על זה כלל. וכן כתוב בשו"ת שב יעקב שהמנוג פושט להדליך מפלג המנחה, משום פרטומי ניסא שיראו אותם הקהל ממש כל תפילה ערבית. (סעיף)

בפני עשרה

אין מברכים על ההדלקה שבבית הכנסת, אלא אם כן נמצאים שם עשרה. ואולם גם אם אין עשרה, אך ידוע לנו שלאחר מכון יבואו עוד אנשים וייהו עשרה, ויראו את הנרות דולקים, ידליקו את הנרות עתה עם ברכה. ובפרט כשהזמן מצוומצם כמו בערב שבת וקרובים לשקיעת החמה. (נ"ב)

אם יש עשרה בבית הכנסת, אף על פי שארבעה מהם כבר התפללו ערבית ושמעו את הברכות בבית הכנסת אחר, הרי הם מctrפחים לעשרה, וידליך בברכה. (נ"ג)

齊bor שמודליך ביתם, ולאחר כך מתאספים בבית הכנסת לשםיעת שיעור ותפילה ערבית, ידליק אחד מהם בבית הכנסת, ויברך רק ברכת "להדלק נר חנוכה", ללא ברכות "עשה ניסים" ו"שחחינו".

אולם אם יש שם לפחות ששה אנשים שעדיין לא הדליקו בביתם, אף על פי שהשאר הדליקו בביתם, יברך המודליך את כל הברכות. ורשאי להדלק ולברך את כל הברכות גם אדם שהדלק כבר בביתו. (מה, נג, נו)

כיווץ בזוה, המודליך בבית הכנסת בערב שבת, מברך רק "להדלק נר חנוכה", לאחר וכל הקהל כבר הדליקו בביתם וברכו, וההדלקה נעשית עתה רק לפרטום הנס בלבד. (נו)

נשים – אם אין עשרה בבית הכנסת, אלא בצירוף הנשים שנמצאות בעוזרת הנשים, ורואות הן את הנרות, רשאי להדלק את נרות החנוכה בבית הכנסת עם ברכה, כי גם אצל הנשים שיק פרטום הנס. (נ"ב)

קטנים – אם אין עשרה בבית הכנסת, אלא בצירוף ילדים קטנים שהגיעו לגיל חינוך, [מגיל ש ומעלה, ומבחן בנס תונכה], רשאי להדלק את נרות החנוכה בבית הכנסת עם ברכה, כי גם אצל הקטנים שיק פרטום הנס. (נ"ב)

"בשביל אהבתך, איןני חוץ להשתמש אלא בשלך"

אמרו במדרש וילקו פיו יאיר פח'שיכה באורה", ולנו אתה אומר "בהעלותך את הנרות"? מפוק, ולילך פיום יאיר פח'שיכה באורה", אמר הכתוב והלימוד קלט יב: "גם חוץ לא יחשיך מפוק, ולילך פיום יאיר פח'שיכה באורה", ולנו אתה אומר "בהעלותך את הנרות"? מפוק, ולילך פיום יאיר פח'שיכה באורה", אמר הכתוב והלימוד קלט יב: "גם חוץ לא יחשיך מפוק, ולילך פיום יאיר פח'שיכה באורה", שנאמר (וינאל ב כב): "ידע מה בקשוכא, ונחריא עפה שרא" [תרגום: הקב"ה יודע מה יש בחושך, והאור עמו נמצא בכל מקום], והוא מהבב לישראל ואומר להם: התקינו לי מנורה ונורות, ועשה לי מקדש, ועשית מנורת זהב טהורה, ואבואר אליכם. כיון שעשו ישראל כן, מיד באתת השכינה, מה כתוב שם שמות מ לה]: "ולא יכול משה לבוא אל אهل מועד, כי שכן עליו הענן, וכבוד ה' מלא את המפשכו". מיד קרא לו הקב"ה למשה, שנאמר ויקרא א א: "ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו מeahל מועד לאמר". ומה דיבר? "בהעלותך את הנרות". וילקו פיו יחשיך בהעלותך תשיטו

מקומות הנחת החנוכיה

המנagger להניח את החנוכיה בבית הכנסת מצד דרום, זכר למנורה שהיתה בבית המקדש מצד דרום. ויניוחה במקום גבואה כדי לפרסם את הנס שיראו כולם. וטוב לסדר ששורת הנרות תהיה נמשכת מזרחה למערב, דהיינו שהנר החדש שמוסף בכל יום, יהיה מצד מזרח [שמאל] לצד מערב [ימין]. וכך דעת מרן השלוחן ערוץ]. ויש נהוגים לסדר שטורת הנרות תמשך מצפון לדרום, דהיינו שהnar החדש שמוסף בכל יום יהיה מצד צפון [שמאל] לצד דרום [ימין]. וכל מקום יעשו כפי מנהgem. (מח)

כמהות השמן

גם בבית הכנסת יש לתת כמהות שמן כשיעור הדלקה של חצי שעה, ובלבד שייהיו שם אנשים ממשך הזמן הזה ויתפרנסו הנס. אולם אם לאחר תפילת ערבית הולכים כולם לבתיהם, די לתת שמן כשיעור זמן התפילה, מאחר ואין פרטום הנס יותר. ומטעעם זה, רשאים גם לכבות את הנרות מיד לאחר תפילת ערבית. (מע)

בתי הכנסת רבים

מקום שיש בו כמה חדרי בית הכנסת שמתפללים בהם מןין אחרי מנתן [כמו בתו הכנסת "מוסיוף" בירושלים עיר הקודש], רשאי הגבאי לברך ולהדליק בבית הכנסת בין מנחה לערבית, ולאחר כמה דקות שוב לברך את כל הברכות ולהדליק בבית הכנסת הסמוך שעתה סיימו את תפילת מנחה, וכן הלאה רשאי לחזור ולברך שוב ושוב את כל הברכות בכל שאר בתו הכנסת. כי בכל פעם הם יכולים ציבור אחר לגמרא ומקדים בהם פרסומי ניסא רבבים. ומכל מקום פשוט שאפשר שבחכל מןין ידליקו לעצםם, ואין צורך שודקה הגבאי יסתובב מבית הכנסת לבית הכנסת וידליק. (נו)

פנים חדשות

ציבור שהדליקו את נרות החנוכה בבית הכנסת בין מנוחה לערבית והלכו לבתיהם, ועתה נכנסו אנשים אחרים להתפלל בבית הכנסת, רשאים להדליק שם. כיון שפניהם חדשות באו לכאן, שאצלם לא התקיימים עדין פרסום הנס ברבים. (עיין עמוד נז)

לא יוצאים ידי חובה

אין יוצאים ידי חובה בהדלקת הנרות שבבית הכנסת, כיון שמצוות הדלקת נר חנוכה היא: "נר איש וبيתו", ובית הכנסת לא נחשב ביתו של אדם. על כן, מי שהדליק בבית הכנסת, לא יצא ידי חובתו ועליו לחזור ולהדליק בביתו שנית. (נז)

רוק – הדר ב ביתו לבודו, וכייבדוו להדליק בבית הכנסת, כחוור להדליק בביתו, יברך רק ברכות "להדליק נר חנוכה", ללא ברכות "עשה ניסים" ו"שחחינו". (נז)

וחטuum זהה, כי אף שבארנו שלא יוצאים ידי חובה בהדלקה שבבית הכנסת, בכל זאת כיון שיש אמרים שברכות "עשה ניסים" ו"שחחינו", איןנו קשורים להדלקת הנרות דוקא, אלא הם ברכות על עצם ימי החנוכה, על הניסים והשמחה שבימיים אלו, ורק הסמיכום חז"ל להדלקת הנרות, נמצא שבעשה שברך אותם בבית הכנסת, כבר יצא ידי חובתו בברכות אלו, لكن לא לחזור לברכים שנית, אבל מי שיש לו בני בית, וחוזר להדליק בביתו, יחזור גם על ברכות אלו, כיון שעדיין צריך להוציא את בניו ידי חובתם. (נז)

מדיני ההדלקה בבית האבל – עיין להלן (עמוד 142).

ההדלקה בשחרירית

מנוג הגנו ונכוו להדליק נרות חנוכה בלי ברכה בבית הכנסת בתפילה שחרירית, כדי לפרשם את הנס. ונוהגו להדרילקם כشمגייעים למזמור "ארוממן ה' כי דליתני" שאומרים קודם "ה' מלך". ועוד טעם יש למנוג זה, לפי המבואר בזוהר הקדוש, שהיו מדליקים בבית המקדש את המנורה פעמים בכל יום בבוקר ובערב, וכן כתוב הרמב"ס פג' תמיידיו ומוספין ה"ב.זכר זה, נהגו להדליק בתמייניות שלהם "בית מקדש מעט" גם בבוקר. (א, ב)

בתמי מדרשות רבים, שעוסקים בהם בתורה במשך כל היום, נהוגים לחתת הרביה שנמו בהדלקה שבתפילה שחרירית, כדי לפרשם את הנס יותר ויוטר גם לקהל הבאים לעסוק בתורה במשך היום, ותבואה עליהם ברכת טוב.

ההדלקה בערב שבת

בתמי הכנסת שמתפללים מנוחה בערב שבת של חנוכה מוקדם, כפי שבארנו לעיל, שטוב להדר ולהתפלל כן, ישתדרlio להדליק את הנרות לא בסמוך מדי לשקיעה, כדי שלא יכנסו לחישח חילול שבת חס ושלום. אבל בתמי הכנסת שמתפללים מנוחה בערב שבת זו כמו בכל ערב שבת סמוך לשקיעה, ידליקו את הנרות קודם תפילה מנוחה, שהוא כעשרים דקות לפני השקיעה. (ת"ה קצב)

ההדלקה במקומות שבת

במקומות שבת של חנוכה, בבית הכנסת – מדליקים נרות חנוכה תחילת, ולאחר כך מבדילים על היין.

ואף שבארנו לעיל שמצווה תמידית קודמת למצווה שנייה תמידית, והבדלה הרי מא מצוה תמידית בכל מוצאי שבת ויום טוב, והיינו צריכים להזכיר הגדלתה הנורו שאינה אלא שמויה ימים בשנה? מכל מקום בהבדלה ישנו עניין מיוחד לאחר רוחו אותה ככל היotta, כיון שבזה אנו מבטאים את יציאת השבת, ואם נקיימה, יראה כאילו השבת בכבה עלייו ואנו רגילים להתפער ממנה חס ושלום, לנו הגם שהיא תמידית, מהחרים אותה לאחר ההדלקה. גם כי, מאחר ואם יבדלו קודם על היין, הלא דרך בני אדם בכל מוצאי שבת לאחר שושומים את ההבדלה לכת מיד לבתיהם, ונמצא ששבשת הדלקת הנורו לא יהיה פרטום הנס כל כך, כי רביהם מהחרים לצאת, והלא כל מטרת הדלקת הנורו בבית הכנסת, היא אך ורק כדי לפרסם את הנס ברבים, וכך תחילה מדליקים את הנורו ברובם עס, ואחר כך מדליקים על היין, כדי שלפחות בשעת ההבדלה שעדיין הציבור נמצאה, יהיה פרטום לנס. והמדליק את הנורו, כיון שאמר "אתה חוננתנו" בערבית, מותר לו לעשות מלאכה ולהدلיק את האש. ואפילו אם שכח לומר "אתה חוננתנו", יאמור כך: "ברוך המבדיל בין קודש לחול", והוא רשיי לעשות מלאכה, כדי כן כל מוצאי שבת.

ואמנם עדין יש להבין, למה לעיל התבادر שביבת, אנו עושים להיפך, תחילת מבדילים על היין ואחר כך מדליקים את הנורו, ואילו בבית הכנסת תחילת מדליקים את הנורו ואחר כך מבדילים על היין. ויש לומר, כי בית לא שיעיך הטעם הראשון שהזכירנו שעדרף לאחר יציאת השבת, כיון שבבית בעצמו הוא זה שمدליק את הנורו והוא זה שմבדיל על הכס, ומahan שבעל כרכו במעשה הדלקת האש מסלך מעליו את השבת, לכך חור הדין שמצווה תמידית קודמת. לא כן בבית הכנסת שרך אחד מדליק את הנורו ורק אצלו מסתלקת השבת, אבל שאור האנשים שאצלם מתפרנסת הנס בלבד, מרוויוחים את המעללה לאחר את יציאת השבת. ועוד, כי בבית לא שיעיך הטעם השני הנק"ל של חדש מיעוט פרטום הנס, כי זווקא בבית הכנסת שנמצאים שם רבים ולאחר ההבדלה ילכו לבתיהם, לכך מדליקים תחילת כדי לפרסם אצלם את הנס, מה שאין כן בבית שנשארים בני הבית בסמוך לאחר ההבדלה, אם כן יבדיל תחילת שטירן קודם, ואחר כך ידליק, והוא עתה פרטום הנס בשווה. (קכט)

יוטר פרטום הנס

בתי הכנסת שאינם מבדילים על הכס במויאי שבתוות, וסומכים על כל אחד ואחד שմבדיל בבתו, הנכו שידליך את נורו החנוכה לאחר העמידה של ערבית בסיום אמרית חצי הקדיש מפני השליה ציבור, קודם שיתחלו "שובה ה' עד מתי" [זיהוי נועם], כדי שלפחות בזמן מועט זה יראו הציבור את הנורו ויתפרנסת הנס. וזה עדיף מאשר להدلיק לאחר התפילה, ומיד לאחר הדלקה ילכו כולם לבתיהם. ואמנם גם בבתי הכנסת שմבדילים על היין לאחר התפילה, כדי שידליך את הנורו כאמור, כדי שיתפרנסת הנס ככל היותר. גם כי במציאות רבים המה המהרארים לבתיהם בסיום הדלקת הנורו ואיינם ממתינים להבדלה כלל, ונמצא שלא נעשה פרטום הנס כיאות.

"בורא מאורי האש"

אין מברכים ברכת "בורא מאורי האש" על נורו החנוכה, כיון שאין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד. אולם על נר המשמש, מותר לברך "בורא מאורי האש". ובכל אופן, אם עברה חצי שעה מהרגע שהדליק את הנורו, כיון שמוther ליהנות מאורם, רשאי לברך עליהם "בורא מאורי האש". (ות"ה ריב. קב)

כנסים ושמחות

מצווה גדולה לארגן כנסים וஸיבות בימי החנוכה, לקירוב לבבות של אחינו התועים, ולהدلיק שם נורו החנוכה עם ברכה, כדי לפרסם את הנס ברבים. וטוב

שיתפללו שם ערבית, שאז נעשה המקום כמו בית הכנסת. והוא הדין באולם שמחות שמתקיימת שם חתונה או בר מצווה וקדומה, שרשאים לברך ולהדליק. וכן היה מעשה רב אצל מרן הראשו לציוו רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, בכנס חילוקת מלוגות על כתיבת חידושי תורה, שהתקיים "בבנייה האומה" בירושלים, וברך את כל הברכות, אחר שכבר ברך והדליק בביתו. (או בדבר, משנת יעקב רוזנטל, בית מרדכי ועוד. שוי"ת יביע אומר חלק ז סימן נ. מז)

מקומות ציבוריים

במקומות ציבוריים כמו חנויות או בכניסה לעיר וכיוצא בזה, ראוי ונכון למצוחה גודלה להדליק שם נרות חנוכה, כדי לפרש את הנס לרבים, ובפרט שעוברים שם רבים מהחינו התועים מדרך התורה והמצוות, שאינם מדליקים נרות חנוכה בבתיהם, ועל ידי שרואים את הנרות הללו, מתחזק ליבם באמונה בה' יתברך. ומכל מקום לא יברכו על הדלקה זו כלל.

דין שארית השמן

השמן הנותר

אם באחד מלילות החנוכה, כבה הנר בתוך חצי השעה הראשונה של הדלקה, רשאי למחرات להוסיף עליו שמן ולהדליק בושוב, אך אם כבה בלילה השמיני, אסור להשתמש בשמן הנותר לאכילה או לדבר אחר, ועל כן ישרוף אותו, מפני שהוקצה [יהי] למצוחתו. ואולם, אם כבה הנר לאחר חצי השעה הראשונה, רשאי להשתמש בשמן לכל צורך שהוא, מאחר ונגמרה מצוחתו. (סעיף טריע' ד. קט)

שאלת: יש להבין, מדוע נר חנוכה שכבה בתוך חצי השעה הראשונה של הדלקה, נאסרה שארית השמן לכל שימוש, ואילו עצי הסוכה לאחר חג הסוכות, אין נאסרים בשימוש, והלווא שניהם שיירוי מצוחתו, [שהרי שכבה בתוך החצי שעה, כבר הסתיימה מצוחתו ואין חובה להדליקו שוב, כמו שבארנו לעיל "כתבת, אין זוקק לה"]?

תשובה: יש לישב, כי בנר חנוכה מאחר ועשוי השמן שכמויות חצי שעה להתבער כלו, נמצא שמתחלתיה ייחד את כל הכלמותazzo למשך עד שתכלה ותתבער, שהרי אין מזכה שכבה הנר בתוך החצי שעה ויישתמש בשמן, שכן אם נשאר מהשמן שבתוכו זמן זה, הרי הוא אסור בשימוש, כי ייחדו למצוחה. לא כן בעצי הסוכה שעיניהם עשויים להתקלות ולהתבער, אלא להשתמש בהם בלבד בימי החג, וכך לאחר החג שגמר להשתמש בהם למצוחותם, מותרים הם בכל שימוש. ועתה מובן, שגם כבה הנר לאחר החצי שעה, שמוטר השמן בכל שימוש, מאחר ושמן זה הוא כמו עצי הסוכה לאחר זמן מצוחותם בשימוש, מאחר שלא הוקצטו אלא לזמן מצוחותם בלבד, כן גם השמן לא הוקצת אלא בנסיבות של מן מצוחתו בלבד, דהיינו חצי שעה ולא יותר, והנותר לאחר חצי שעה, הוא שמן אחר שלא הוקצת למצוחה מעולם. (ב"ס טריע' קא, קב, קסא)

ולפי האמור כתוב ליישב מרן הראשו לציוו רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, מה שהקשה האגוז האבני נזר מהגמרא (ומסת סוכה מו ע"ב), שהפריש שבעה אטרוגים לשבעת ימי חג הסוכות, ובכל יום מנענע הוא באטרוג אדם אחר, רשיイ לאכול למחרת את האטרוג שנענע בו אטמול, אבל באותו יום אסור, כי מאחר שראיו למצוחתו שונענו בו, אז הוקצת למצוחתו לכל אותו היום. וקשה, הלווא גם בנר חנוכה, השמן הנותר לאחר החצי שעה, ראוי למצוחתו שונען בו במשך הלילה, ואם כן אסור את שארית השמן כל אותו הלילה? אך לפי האמור לעיל לא קשה, כי זוoka באטרוג שעומד לפניינו, ורק למצוחתו במשך כל היום, לכך נאסר באכילה כל אותו היום, אבל בנר חנוכה, השמן שהוקצת הנר במשך חצי שעה, כבר חלף הזמן לו והתבער מזו העולם, ושאר השמן שנותר לאחר החצי שעה, מעולם לא הוקצת למצוחה, שאין האדם מזכה אלא את השמן הצריך למצוחה בלבד ולא יותר, וכן לא שייך לאויסטרו לכל אותו הלילה. (קב)

שארית השמן שבבקבוק

בקבוק שמן שקנה אותו לנרות חנוכה, פשוט ששארית השמן שנשארה בבקבוק, מותרת לצורך אכילה או הדלקה אחרת ללא כל חשש. (קסז)

שארית הפתילות

יש سورפים את הפתילות הנשארות שהדליקו בהם נרות חנוכה, מאחר ויש אומרים שהוקטו למצוות להדלקה בלבד (ת"ה קכו). וربים נהגו לשומרם עד ערב פסח לשורפים בבעיר חמץ, שכן שנעשתה בהן מצוה אחת, תעשה בהן עוד מצוה.

❖ מנהגי חנוכה ❖

סעודות מצוה

מצוחה להרבות בסעודות בחנוכה, ובלבד שעושים זאת בשירה ותהילה לה' יתברך, עם דברי תורה וחיזוק הלבבות באמונה ובתחנוּנה בה', ולספר על הניסים הגדולים שהיו בחנוכה, היאך עשה ה' שינצחו המעתים את המרובים, והחלשים את הגיבורים. וכל המצוחה את הרבים, אין חטא בא על ידו. (טוי)

ופשוט שכל זה בתנאי שנעשה הכל בקדושה וטהרה, בצדניות ויראת שמים, בלי תערובת של גברים ונשים, אבל מסיבת חנוכה הנעשית בתערובת גברים ונשים יחד, אין זו סעודת מצוחה והשכינה מצטערת ומסתלקת ממש.

mseirot nefesh

שואל הגאון רבינו אלחנן וסרמן, מודיע בגזירות המן הרשע, הסתפקו עם ישראל בתפילות וצומחות, ולא עלה על דעתם להלחם בכח הזרע, ואילו בגזירות אנטיווכוס והיוונים, לא הסתפקו בתפילות וצומחות, אלא חרפו נפשם במלחמה של ממש?

ואפשר לומר מפני שבפרורים הגזירות היו על הגוף, וזהי הנהגה הנקראת "מעשה ה'" שמטטרתה להחזירנו למוטב, באופן זה אין מקום למלחמה, אלא הדרך היא לשוב אל ה' בתפילה ובצומות, עד ישוב חרוון אף וירחמונו. לא כן בחנוכה שהגזירות היו על הנפשות להעבירם על דתם ולכפור בכל קודשיה ה', אין הנהגה זו נקראת "מעשה ה'" כי אם "מעשה שטו", זהו מאבק של הסיטירהacha וכוחות הרשע בעולם, שמטטרתם להסיר את ישראל מה', מהתורה והמצוות, ולקרבם לגויים ללימוד ממעשייהם חס ושלום. כדי להחליש כה זה, דרוש שישראל ימסרו עצם להריגה במלחמה של ממש. (א יא)

סעודת שבת וחנוכה

כתב רבנו יוסף חיים ז"ע"א וכן איש חי שנה א פרשת ויישב הלכה כה: "ירבה בסעודת שבת של חנוכה יותר מאשר השבתות, וכל שכן אם חל גם ראש חדש בשבת זו. וכך ירבה בסעודת בראש חודש טובת שהוא בתוך ימי החנוכה, בשביל פרסום הנס".

מאכלי חלב

נווגים לאכול מאכלי חלב ונבינה ביום החנוכה, זכר למעשה שמספר במדרש על

יהודית בת בארי, שהאכילה את האויב אליפורני גבינה, כדי שיצמא וישתה יין וישתכר ויישן, ולאחר מכן כשיישן חתכה את ראשו וברחו כל האויבים. כמסופר לעיל בהרחבה בשער האגדה, קתנו משט ותרווה נחת. (מעם לעז במדבר עמוד צה. ייח)

סופגניות

נהגו לאכול מיני מאכל המטווגנים בשמנן, כמו סופגניות, ספרינגים וכיוצא בהם, זכר לנס השמן שהיה במנורה. (יח)

הקטע דלהלן מרבני מיימון [אביו של הרמב"ס], תרגום מלשון ערבי על ידי רבי דוד הסבעוני מעיר סאלி, הובא בספר "שריד ופליט" (עמ' 67) וזה לשונו: כתוב רבנו מיימון בן רבי יוסף [אבי הרמב"ס] בחיבורו על התפילהות בלשון ערבי, בפיrhoו על ענין חנוכה: "אין להקל בשום מנהג ואפילו מנהג קל, ויתחייב כל נכון לו לעשות משטה ושמה ומאכל, לפרש הנס של חנוכה שעשה השם יתרך עימנו באותם הימים. ופשט המנהג לעשות סופגניות בערבי אלספינ"ג והם הצפיפות בדבש, ובתרוגם האיסק---

טוני, והוא מנוג הקדרמוניים, מושם שםם קלויים [מטוגנים] בשמנן זכר לברכתו. וכותב רבינו ניסים [גאון] במוגילת טטרים, כי כל מנהגי האומה באלו המנהגות כמו זה, והראש בראש השנה, החלב בפורים ובמוצאי פסח, והפולים ביום הווענאה רביה, אותן המנהגות אין לנו לבזותם,ומי שהנחיים זריז ומשתדל הוא, כי הם מעיקרים נעשים, ולא יבואו במנהג האומה. וכבר אמר הנביה עליו השלום (משליא ח): "וזאל תפוש תורה אמרך", דת אומתך אל תעוז. ובקבילות הגאנונים ראש ישיבות נזכרו מנהגים כמו אלה בהנחותיהם בסיפוריהם, ולא יתבזה דבר ממה שעשו הקדרמוניים. עד כאן לשונו של רבנו מיימון.

הפרשת חלה על עיטה מטווגנת

כמota הקמח כדי להתחייב בהפרשת חלה עם ברכה, היא: ק"ג אחד ו-560 גרם. [כנו פסקו הרמב"ס ומורן השלחן עורך ווירה דעה סיימו שבד ס"א] ששיעור חלה הוא 520 דראם, וכל דראם משקלו 3 גרם]. אלא שאין חייב הפרשת חלה אלא בלש עיטה כדי לאפיקתה, אבל הלש עיטה כדי לבשלה או לטגןה, הרי היא פטורה מן החלה. [כנו פסק מרנו בשלחו עורך ווירה דעה סיימו שבד ס"א] ושכן פשט המנהגן. על כן, הלש עיטה לסופגניות, ספרינגים וכיוצא בהם, פטור מההפריש חלה, כיון שמטוגנים אותה בשמנן. (ה"ע ח"ה עמו רכו)

קביעות סעודה

האוכל עוגה בכמות של קביאות סעודה [216 גרם], נוטל ידיו וմברך "המושכיא" וברכת המזון. אולם כל זה בעוגות שהם מעשה אפייה, אבל האוכל איטריות מבושלות, או סופגניות שהם מטווגנות בשמן שדיןן כמבושלות, מברך "מזונות" וברכה אחרונה "על המחהיה", אפילו אם אוכל כשיעור קביאות סעודה יותר. (שות' יהוה דעת ח"ה עמו רכו)

ח"ל למדיו מן התורה שאין שם "לחם" על המאכל, אלא דוקא אם עבר עליו תהליך של אפייה, שנאמר ויקרא כו: "ואפו עשר נשים ללחמכם בתנור אחד", אבל אם לא עבר תהליך של אפייה, אין עליו שם לחם. על כן, עוגה שאופים אותה, שם לחם עלייה, ואם אוכל ממנה שיעור קביאות סעודה, מברך "המושכיא לחם מן הארץ", אבל איטריות וסופגניות שאין אופים אותן, לא שייך לברך עליהם "המושכיא לחם", מאחר ואין עליהם שם ותואר לחם. ("הסעודה בהלכה ובאגודה")

סופגניה בסעודה

האוכל סופגניה לקינוח סעודה, לאחר מכן יש ספק אם לברך עליה מזונות בתוך הסעודה או לא, להלכה איןנו מברך, כי ספק ברכות להקל. אולם הנכון שלא

להביאה בתוך הסעודה כלל אלא לאחר ברכת המזון, ואז יברך עליה לכל הדעות. ואולם, אם מתחילה شبירך המוציאה על הלחם, חשב בכוונתו שלא לפטור את הסופגנית, יברך עליה מזונות בתוך הסעודה.

האוכל לקינוח סעודה, מיני מזונות שביליהם רכה ודיליה, והם מטוגנים בשמן, כמו זלאביה או לביבות מסוימות ופנקיק, מביך עליהם "מזונות", כיון שברכותם "מזונות" בודאי ולא מספק.

בחורבות "הסעודה בהלכה ובגדה" בארנו את המושג "פת הבהה בכיסינו" שمبرכים עליה מזונות, והבאוו שולשה פירושים: א. בזק הממולא במיני מותיקה. ב. בזק המעוורב בו דבש, סוכר, שמן וצדומה המשנים את טעמו. ג. בזק יבש שכקס. ולכל דעה, על הסוג الآخر מברכים "המושג". ומהמת ספק, אנחנו מברכים על כל סוג העוגות "מזונות". על כן, לכתילה אין ראי לאכול עוגה בסעודה, ש מכיוון שיש ספק שהוא ברכתה "המושג", נמצא שי יכול להיות שנפטרה בברכת "המושג" שעל הלחם. لكن הנכוו להביאה לאחר ברכת המזון, ואז יברך עליה ללא חשש. אולם, אם אוכל את העוגה בסעודה, לא יברך עליה כלל, כי "ספק ברכות להקל". ומכל מקום האוכל עוגה שלכל הדעות ברכתה "מזונות" [זהינו שמתקיים בה כל שלושת התנאים הנ"ל], כיון "באקלוע", שעשויה כקיס ממולא באגוזים ושקדים, והעיסה מתוקה, וככשת בשינויים, מביך עליה מזונות בתוך הסעודה.

ואולם, כל זה דזוקא בנסיבות אפויים, אך עיטה שטוגנה בשמן - ברכתה מזונות בודאי, אף מבלי התנאים הנ"ל, ולכן האוכל ספינגים בסעודה, מביך עליהם מזונות. אולם לגבי עיטה שביליתה עפה וטוגנה בשמן, כגון סופגניות - יש אומרים [רבנו תם] שברכתה "המושג", אך לדעת רוב הראשונים ברכתה מזונות, ולהלכה מברכים עליה "מזונות". אבל בתחום הסעודה, לא יברך עליה מחמת הספק, שהוא נפטרה בברכת המזחא שעל הלחם. ומכל מקום רשאי לכovo מראש בברכת המזחא, שאנו פוטר את הסופגנית או את העוגה האפואה הנ"ל שאין מותקיים בה שלושת התנאים. כמavor בהרחבת "הסעודה בהלכה ובגדה".

בישולי גויים

סופגניות המטוגנות במאפייה של גויים, [כמו שמצווי הימים מאפיות של גויים עם השגחה צמודה מטעם הרבנות המקומית], ויישראל מدلיק את האש, הריחו מוותרות מן הדין באכילה. והטעם בזה, מכיוון שיש אומרים שביך עליהן המזחא, ולדעתם דין כתף גויים שדי ישישראל מدلיק את האש, ואז צריך שגם יתנו את התבשיל על האש, אז לגבי דין בישולי גויים שאיסרו מדרבנן, אנו פוסקים להקל ומחייבים אותו כתפת, שדי בהדלקת האש על ידי ישישראל. (halichot olom ח' עמוד קו. וכמavor בהרחבת "כשרות המטבח בהלכה ובגדה")

סופגניות העשוים מביליה רכה ומטוגנים בשמן כזלאביה וכיוצה בזה, הבאים לקינוח סעודה, שטייגנס הגוי במסעדת יהודי, אין בהם איסור מושום בישולי גויים. והטעםanza בזה מושום ספק ספיקא, שמא הלכה כהיפותקים שאין איסור בישולי גויים אלא רק בתבשיל שמילפטים בו את הפטה, ולא בתבשיל הבא לקינוח סעודה. ושמא הלכה כהיפותקים שבבביה ישראל אין איסור בישולי גויים כלל. ואף על פי שבכל ספק בפני עצמו אין אנו פוסקים להקל, כיון שהוא נגד מרן השלחן עריך, מכל מקום בצירוף שתי הספקות אנו מקלים, כי על אופן זהה מרן השלחן עריך לא דבר בו. ומכל מקום במסעדת של גויים, צריך שידליק המשגיח היהודי את האש, ואז יהיו מותרים משות ספק ספיקא, שמא די בהדלקת האש על ידי היהודי, ושמא אין איסור בישולי גויים בדבר הבא לקינוח סעודה. (וה' ז קיב)

סופגניות אפויות

יש לשים לב, لماذا שמצווי בשנים האחרוניות שמכורכים בחנויות סופגניות האפויות

בתנור, ולא מטוגנים אותו כשל מטעמי בריאות, ובדרך כלל הסופגניה עצמה אינה מותoka מצד עצמה, ורק לאחר שמזוקים בה את הריבתנו ונוטנים עליה את הסוכר, היא נעשית מותoka, לפיכך דינה ללחם לכל דבר, ונותל את ידיו בברכה, וمبرך "המושcia לחם מו הארץ", ולאחריה ברכבת המזון.

אולם, אם הסופגניה מצד עצמה מותoka, אף ללא הריבת והסוכר שמוסיפים לאחר מכון, ברכתה: "מזונות" ו"על המחהיה". ואם יאכל שיעור של קביעות סעודה [216 גרים], מברך המושcia וברכת המזון, ככל דין הקובע סעודה על עוגות.

חימום סופגניה עם ריבה בשבת

ਮותר ללחם בשבת על הפלatta סופגניות שיש בהן ריבה לחאה ונוזלית.

וזו לשון הגאון רבוי שלמה זלמן אוירבך צ"ל: "מותר לחם בשבת על הפלatta סופגניה שיש בהן ריבה לחאה ונוזליה. וכך על פי שהריבת לשכעטמה כשהיא בתוך הסופגניה נהשבת לדבר לח ויש בה בישול אחר בישול, מכל מקום כשהיא כשהיא בתוך הסופגניה, דינה כחלק היבש, וכן שכתבו המנתח כהן והמרהש"ם, שברובו יבש אין בישול אחר בישול. וכך שהריבת מרכזת במקום אחד, דינה כדבר יבש, כיון שהרוב הוא הסופגניה, ודין ברוב יבש". ע.כ. והינו כמובואר בחוברת "השבת בחלה ובאגודה" שהזובר נקבע לפי עיקוד התבשיל שהוא הרוב, ואף כאן העיקור הוא הסופגניה שהיא יבשה, והריבת הלהחה טפלה לה, וכשרוב התבשיל יבש, נידונו כלו כיבש ומותר לחמו. מאור השבת. יט. ח"א תקמיו)

חימום סופגניה עם ריבה המעורבת במים

אף שישנם בעלי מאפיות שמעורבים מהם לא מבושלים בתוך הריבת כדי לדללה, בכל זאת מותר לחם את הסופגניה בשבת. כי הנה ישנה מחלוקת, האם מותר לתת מים לא מבושלים בסמוך לאש או על הפלatta כדי שיתחממו מעת, וקודם שיינטו למצב של בישול [יר' סולדת בון], יוציאם מהפלatta? לדעת התוספות, הרשב"א והרא"ש, אסור ליתנס, שמא ישכחים ויתבשלו, וכן פסק מרון השלחן ערדוך וסימון שח סי"ד. ולදעת רשי, הרמב"ם והרמב"ן, מותר ליתנס ולא חוששים שמא ישכחים. ותולוא כאן ברור שלא נותנים את הסופגניה על הפלatta עד שתתחמם הריבת כל כך ותהייה יד סולדת, וגם בחוות שנונטים מעט ריבה לאחר הטיגון, אין נותנים ריבה חמיה כלל, ורק מתחממת היא מעט מוהSophגניה; נמצוא אפוא שיש לנו ספק ספיקא להקל, שמא הלכה כדעת המונרים שלא חוששים שמא ישכח, ובאותו זכרו להוציא את הסופגניה לפני שתתחמם הריבת; ואפילו תאמר שההלך כדעת האוסרים שחוששים שמא ישכח, שמא אף הם יודו שב��ופגניה מותר, כי אף אחד לא חפץ שתתחמם הריבת כל כך, כי עד שהריבת תתחמם ממש, הסופגניה תתייבש ותתקשה כابן ולא יהיה לה לא טעם ולא ריח, וכן הסטט לא ישכח ויקחנה ממש קודם לכך. נמצוא שאין זה דומה למים ומוקר שהרגניות היא לחממו הרבה, ולכן אסרו בהם, שמא יגיעו לרתיחה ויובור איסור תורה. ועוד שכל בישול מים שאינם מבושלים, הוא בגדר מצטמק ויפה לו, אבל כאן שהמים מעורבים בריבת, אין זה מצטמק ויפה לו כלל, שכן הריבת געשית טעימה יותר כשהמים שבתוכה מתחממים, ואף אם יתחממו כל כך, אין זה בכונתו כלל.

יחסוק לדברים הנ"ל אנו מוצאים במשנה ברורה וסימנוشيخ ס"ק צא, וזה תוכן דבריו: אסור להניא פירות או שאר דברים הנאכלים חיים במקומות החום כדי להפיג ציניטם, פון ישכחים עד שיצלו. ואף שנאכלים חיים, גם כן אסור, כי עדיין שיך בהם שם בשם בישול, כי הם משתבחים על ידי זה. ומכל מקום, מותר לתת כל עופרת עם מרק סמוך לאש לחממו, אף אם הוא קרוב כל כך עד שיוכל הכליז לחיות ניתך, שכיוון שאינו רוצה בכך, הרי זה דבר שאין מתקoon, שמוטה, וגם מן הסטט לא ישכח ויזהר הרבה לקחת אותו משם קודם שהחיה ניתך. ע"ש. ועוד ש לצרף מה שברנו שאין דרכם של כל המאפיות להושrif מים לריבת, נמצוא אפוא שבסופגניה הבאה לידיינו, יש עוד ספק אם בכלל יש בה מים. על כן, מותר להלכה ולמעשה לחם סופגניה עם ריבה לא חשש. וכן חשיב לי מורנו הרاشון לציון הגאון רבנו יצחק יוסף שליט"א.

סופגניות חלביות

אסרו רבותינו ללוש עיסה עם חלב ולעשotta לחם, שמא יטעה אדם ויאכלה עם בשר. ועל כל פנים בתנאים מסוימים יש להקל, כגון אם לש את העיסה בסוכר והיא מתוקה מאוד, שאין דרך לאוכלה עם תבשיל, מותר לערב בה חלב, כיון שאין חשש שיאכלה עם בשר. עיין בחוברת "ஸורות המטבח בהלכה ובגדה". וה"ע ח"ז עמוד מיו

על כן, מותר להכין סופגניות שמעורב בהן חלב, אלא שחייבים לידע את הציבור שהן חלביות, כדי שלא יטעו לאוכלו בקיום של סעודה בשנית או בתוך שיש ששות לאכילתבשר, לאחר שהרגילות היא שרוב הסופגניות הן פרווה.

דמי חנוכה

נווגים להרבות בצדקות לעניינים בימי החנוכה, ובפרט לילדים ונערים עניים. וה"ה ריח ומכל מקום יש להזהר שלא לחת כסף לכל ילד, שיש ילדים המשתמשים בכיסו לדברים לא טובים, וכל חכם יעשה בעדעתו. וברור שמעלה גדולה לחת לנכדי שעוסקים בתורה. ומנהגו של מרן הרראש"כ זצוק"ל היה שבכל יום מימי החנוכה, היו באים אליו בעת הדלקה משפחה אחת מבניו עם ילדיהם, והיה שמח עליהם ומחלק להם דמי חנוכה.

"אליה דמאייר ענני"

ראוי לכל איש ישראל ביום החנוכה, ובפרט ביום ראש חודש טבת של בימי החנוכה, שיתנדב לצדקה לכבוד התנא האלهي רבי מאיר בעל הנס, והוא דבר גדול לעשותות כן, ויראה פועל ה' מפלאות תמים דעתים. עיין בספר והוכחה אברהם לנאו רבי אברהם פלאגי, והסכים עמו אבי הגאון רבי חיים פלאגי. (עטרת פז הלכות ראש חדש עמוד כו)

כתב גאון עוזנו רבנו יוסף חיים וכן איש שנה א פרשת וישב הלכה כה: "מנהגינו להדלק שמן למאור לכבוד נשמת רבי מאיר בעל הנס זיע"א ביום ראש החדש טבת". וכן כתב בספר כפ' החאים סופר: "zmanmag יפה הוא". (עטרת פז הלכות ראש חדש עמוד כו)

חתן וכלה

מנהג בני אשכנז שהחתן מתענה ביום חופהו, כיון שבאותו יום נמלחים לו כל עוננותיו, ומכל מקום חתן המתהנת ביום החנוכה אין לו להתענות. (הרמ"א תקעג ס"א)
מה שאמרו חז"ל שחתן נמלחים לו כל עוננותיו, זה בתנאי שמחליט באמת לשוב מעשייו הרעים, ופותח דו"ח חדש בחיו על פי דרך התורה והמצוות, אבל אם ממשך הוא במעשייו הרעים, היאך ימחלו עוננותיו?! הלא הוא כטוב ושרץ בידו. (עיין רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ג)

„על הנסים“ בתפילה

על הנסים בתפילה

בכל התפירות שבchanוכה, מוסיפים בעמידה באמצעות ברכת "מודים אנחנו לך" את הנוסח של "על הנסים ועל הפורקן וכו'" בימי מותתיה בן יוחנן כהן גדול חמונאי ובניו וכו'". (קפח)

"בימי מתתיה בן יוחנן כהן גadol חמונאי ובנו"

אנו אומרים בנוסח "על הנסים" בימי מתתיה בן יוחנן כהן גadol "ובניו", מלת "ובניו" קורע את המסק שעל הלב ומגלה את צפוניו, למד כי באותו הדור היו הרבה אנשים צדיקים כמו מתתיה, אבל לא זכו شيובא הנס על ידם, אלא אדרבה גם הם נסחפו במשך הזמן עם הזרים והלכו לטמיון. אם כי הם מעשה היו שומרים לעצםם ובעצםם את כל מצוות ה' בתוך בתני הכנסתות ובתי מדרשות, אבל בניהם היו לומדים בבית ספר ומקבלים חינוך יווני, וכך הדור יכול נתרدد וירד עד כדי מצב שנעשו מתיוונים ברצונו. ואוטם המתיוונים שבבעלות ישראל יצאו, מבטו אותם שהם בעצםם היו נכלאים בבתי הכנסת ובבתי מדרשות, הם השעמדו בראש גודוי היוניים להכריח את אבותיהם ואת ישראל יכול להקריב חזיר חס ושלום על מזבח ה' [כמובא בהרחבה לעיל בשער האגדה].

אבל בכל אותו הדור יכול, נשארה רק משפחה קטנה אשר לא נסחה עם הזרים בזכותם עצמם, מתתיה לא התפעל מהשפעת קרוביו או שכניו, מתתיה ידע לשומר על הנכס היקר והഗודל אשר הפקיד ה' בידו, אלו בניו. שمرם במסירות נפש, הדרכם בעוז חינוך תורה משה מורשת אבותיו, ובזכות מסירות נפש זו זכה והנציח את שמו וזכרו לדורות. לכן אנחנו מזכירים בכל שנה ושנה להלל ולשבח את זכר מתתיה "יבניו", כי רק הוא זכה באותו הדור הירוד שבניו היו עמו ויחד המשיכו את שרשת הזהב, שרשת החינוך החדש והטהור אשר הנחיל הקב"ה לעמו הנבחר עם אלוהי אברהם, אשר הוציאו מאור כshedim.

מתתיה הכהן הגדל וחמשת בניו בלבד, מעטים נגד רבים, זכו והצלו והפכו את המצב יכול מחרפה ודראו עולם לבבodium עולם, מחורבו לבניו, ומגלוות לאוללה, גאותל הנפש והגוף גם יחד, גאותל הגוף מידי היוונים, וגאותל הנפש מידי המתיוונים, הם זכו ועל ידם בא גם הצלת מקדש ה' מידי המתיוונים, על ידי שה' יתברך שמר חסדו בהצלת פחית קטנה של שמו טהור, דוגמתו אותה משפחה קטנה שנשמרה בטוהרה. "אהבת חיים"

פרשת וישב

"על הנסים" מתחילה לאמרו מתפילת ערבית של ליל ראשון של חנוכה, ואפילו אם מתפללים ערבית מוקדם מבועד יום זמן "פלג המנחה". (קפת)

בshall ליל ראשון של חנוכה בשבת, והודיעק את הנרות בביתו בערב שבת, ולאחר מכן בא לבית הכנסת להתפלל מנחה, לא יאמר במנחה "על הנסים", מאחר ואין תפילה מנחה זו שייכת לחנוכה, אלא ליום כ"ד בכסלו. ואם טעה ואמר "על הנסים", איןו חזר. (קפת)

טעה בתפילה

אם שכח ולא אמר "על הנסים", אם נזכר כשאמר "ברוך אתה" קודם שהמשיך "ה' הטוב שמח ולך נאה להודות", יאמר "מודים אנחנו לך על הנסים ועל הפורקן וכו' בימי מתתיה וכו'", וימשיך ועל כלום וכו', אבל אם אמר ברוך אתה ה', כיוון שהזכיר שם ה' בחתימת הברכה, יסיים את העמידה. ולא יאמר "למדני חוקיך". ובסיום העמידה לפניו "עשה שלום", נכון שיאמר כן": "מודים אנחנו לך על הנסים וכו' ונודה לשמך הנגדל סלה", "עשה שלום...". (קפת)

שאלת: מצאנו בהלכה שאם אדם טעה ולא הזכיר מעין המאורע כמו "יעלה ויבוא" בראש חודש, ונזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'" קודם שאמר "המחזיר שכינתו לציוון",علיו לומר: "למדני חוקיך", כדי שיראה כאמור פסוק שלם. ז聲נו הוא פסוק שלם בספר תהילים וקיט יב: "ברוך אתה ה', למדני חוקיך" [...] ולא יהיה כמושגיא שם שמים לבטלה, חס ושלום. ואילו כאן בחנוכה שטעה זה ולא אמר "על הנסים", ונזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", אומרים לו שלא יאמר "למדני חוקיך", אלא ימשיך את העמידה, מודיע?

תשובה: בני הריטב"א [לפני כ-500 שנה] כתוב כלל, אימתי מסיים "למדני חוקיך" כנ"ל. רק באופו שאם לא יאמר את החזורת מעין המאורע שתנקנו חז"ל להוסיף, יצטרך לחזור לשוב לאותה ברכה, וממילא תהיה ברכתו לבטלה, על כן עדיף שישים "למדני חוקיך", שיראה כאמור פסוק שלם, ואף על פי שיש פה הפסק שמפסיק באמירת הפסוק באמצע התפילה, בכל זאת הפסק זה עדיף מעוזו של ברכה לבטלה [שלדעת הרמב"ם ועוד, ברכה לבטלה היא אסור מוי תורתה]. אבל באופן שאם לא אמר את הוספה מעין המאורע, לא היו מחייבים אותו לחזור לאותה ברכה, נמצא שאם ימשיך את העמידה לא תהיה ברכתו לבטלה, על כן, לא יסיים "למדני חוקיך", משום הפסק באמצע התפילה.

לאור האמור, הנה בראש חודש, שהדין הוא שאם לא אמר "יעלה ויבוא" בשחרית או מנחה, צריך לחזור, لكن אם נזכר כשאמר "ברוך אתה ה'", יסיים "למדני חוקיך", כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה. אבל אם לא אמר "יעלה ויבוא" בערבית, שהדין הוא שלא חוזר, אז אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", לא יסיים "למדני חוקיך" משום הפסק, כי בלאו הכל אין צורך לחזור ולא תהיה ברכתו לבטלה. הוא הדין גם בשכח לומר "על הנסים" בחנוכה, ונזכר כשאמר "ברוך אתה ה'", שכיוון שאם שכח לגמרי לאומרו, איןו חוזר, על כן לא יסיים "למדני חוקיך", כי הבלוא הכל, לא תהיה ברכתו לבטלה. (קפט)

ובאמת שבכל הnl שכתב הריטב"א, אנו משתמשים בדיון כיוצא זה. הנה פעמים מצאנו שאם אדם טעה ושכח לומר מעין המאורע בעמידה, ונזכר לאחר שחחתם הברכה, עליו לאומרו בז' ברכה לברכה. כגון: אם טעה ולא אמר "יעלה ויבוא" בראש חודש בשחרית או מנחה, ונזכר לאחר שחחתם "ברוך אתה ה', המוחזיר שכינתו לציוון", אומר שם "יעלה ויבוא" וממשיך "מודים אנחנו לך..." . ואילו כאן בחנוכה שטעה ולא אמר "על הנסים", ונזכר לאחר שחחתם "ברוך אתה ה', הטוב שמקך ולך נאה להודות", איןו אומר שם "על הנסים" בין ברכה לברכה, אלא ממשיך את העמידה, מודיע?

וחילוק הוא כמובן לעיל, שדוקא בהזכור מעין המאורע שאם לא הזכירו יצטרך לחזור עליו ותהיה ברכתו לבטלה, כ"יעלה ויבוא" בראש חודש בשחרית ומנחה, אז אומרו בין ברכה לברכה ולא חוששים להפסק, אבל מעין המאורע שאם לא הזכירו איןו חוזר, כ"על הנסים" בחנוכה ופורים, ו"עננו" בתעניות, ו"יעלה ויבוא" בערבית של ראש חדש וכיוצא בהם, איןו אומרו בז' ברכה לברכה משום הפסק, כי בלאו הכל לא תהיה ברכתו לבטלה. ורבנו יונה, הרשב"א, שבולי הלקט, הבטים, Hera"sh וועד. ומורו השלו עורך בסימן רצ' ס"ד. קב)

טעה בכפלים

מי ששכח לומר "על הנסים", ולאחר מכן את העמידה טעה וחשב שצורך לחזור ולהתפלל שוב, ופתאום באמצע תפילה נזכר שאין צריך לחזור, עליו להפסיק מיד במקומות שנזכר, ואיפילו באמצע הברכה. במה דברים אמורים בתפילת שחרית או מנחה, אבל אם קרה לו כן בתפילת ערבית, ימשיך את התפילה, ובלבבד שיכוונו להתפילה מכאן והלאה היא בתורת "תפילת נדבה", ויוסיף אליו בקשה בברכת "שמע תפילה" שלא אמרה בתפילת ערבית הקודמת.

טעם החילוק בין תפילות שחרית ומנחה לתפילת ערבית, כי מאחר וערבית עיקורה רשות, רשאי

לסיימה בתורת נדבה, כי אף מתחילה לא התפלל אותה בתורת חובה לגמר. מה שאנו כו בשחרית ומחרחה ששם חובה, ובמקום קרבן, לא שיק שיהיה חצי קרבן חובה וחצי קרבן Nadba. וכן דעת המב"ס המאיי, ארחות חיים, אווול מעוד. וכן פסקו מאורי אior, חמד משה, תלמודות לב, חי עולם, וכו' החים ועוד. ובלאו הכל לדעת הראב"ה, הרשב"א והמאורות בכל תפילה עלי להמשיך בתורת Nadba. קפט, קצאנ

דילוג "על הנסים"

הנמצא בתפילת העמידה ומחייב שאמם יאמר עתה "על הנסים" כהלה, יתחיל השליך ציבור את חזרת התפילה ולא יספיק לענות קדושה עם הציבור, או שלא יספיק לענות לקדיש שבתפילת ערבית, אין לו לדלג על אמרת נוסח "על הנסים" בשוביל להרוויח עניית דברים שבקדושה, ואף אין לו לקצר חלק מהנוסח כלל, אלא יאמיר הכל מתחילה "על הנסים... בימי מתניתה...". עד "ונודה לשמק הגدول סלה". שכל הנוסח הוא תיקון חז"ל, והמקצר ממנו הרי הוא גורע.

ואף שעניות קדיש או קדושה מוגלה מאוד אף יותר ממועל התפילה הציבור, מכל מקום כיוון שהוא עוסק עתה במצוות התפילה, הרי כלל גדול בידינו: "העוסק במצוות, פטור מן המוצה", והוא לו להתחשב במה שיפסיד עניית קדיש או קדושה. וכיוצא באזה, כתוב המשנה ברורה, באדם שטבעו להאריך בעמידה, ואף כשמתחיל יחד עם כל הציבור איןו מספיק לסייע תפילתו עד שהציבור כבר סיימו את עניית הקדושה, כיון שעתה חל עליו חיוב להתפלל עם הציבור, ולעתה לא חל עליו חיוב אמרית הקדושה, אין לו לחוש כלל למה שאחר כך לא יוכל לקיים מצות הקדושה, אף שמעלמה גדולה מהתפילה הציבור. וכל שכן שאין לדלג מהתפילה לצורך הקדושה. (קצד)

דיקוקים בנוסח "על הנסים"

- א. יש לומר "ועל הנסים" עם ו' החיבור, ולא "על הנסים". מפני שהזה חוזר על מה שאמר בתחילת, "מודים אנחנו לך... על נסיך ועל נפלאותיך שככל עת, ועל הנסים...". (קצאנ)
- ב. יאמר "בימים ההם בזמן זהה", ולא "ובזמן זהה". (קכו)
- ג. הנכו יותר לומר "חִשְׁמֹונָא" כשהאות א' נחתה, מאשר לומר "חִשְׁמֹונָא". (רו)
- ד. צריך לומר "וקבעו שמונות ימי חנוכה אלו בהלן ובהודאה". (רו)

"על הפורקן"

פירוש "על הפורקן" – מלשון "זיפורקנו מצירינו", דהיינו שפרק את על הגויים הרשעים מעל צוארינו. או מלשון "פדיון" [פדות] תרגם אונקלוס "פורקן" ומשמעותו חיטא, וכן "פרקונה תחת פירוטה", דהיינו פדיונה מון השבי וכתוות מו ע"ב], שהקב"ה פדה אותנו משעבודם של היוונים הרשעים. (קפח)

"לשחים תורהך ולהעבירים מחוקי רצונך"

ספר הגאון רבי חיים זוד הלוי צ"ל [במסיבת חנוכה לפני כשלושים שנה כולל להוראה ודיניות "חוון עובדיה" בمعنى מרן זוק"ל ועוד מגודלי הדור]: ברצוני לספר מה שairenu לי בימים אלו, שבזה חשתי בחוש כמה גדולה עצומתה של התורה, לנצחיתו של עם ישראל. ולא רק על הפרט, אלא על מה שההתורה נתנת לאומה כולה, עם ישראל כולם. ובכן, נזמנתי בשליחות ציבורית לאיטליה, וביקשתי להכיר את המקומות. הגענו לעיר רומא העתיקה, שנחשפה על ידי החפירות הארכיאולוגיות שעשו שם, ובין יתר הדברים ראיינו את "שער הנצחון", אותו שער שהכינו הרומים לבבונו של טיטוס הרשע, לאחר

שחזר מירושלים, מחרובנו בית מקדשו ותפארתנו, לבבוד ולהוקраה על נצחונו. עמדתי שם וشكעתني בהרהוריהם ובמחשבותיהם, תוך כדי התבוננות בשער זה, עד שעורר אותי המלה שلنנו, כך שהרגשת שהרבה זמן הייתה שקו במחשבות, וביקש שאגיד לו מה חשבתי. נימוקו בפיו: כי ריאנו הרבה דברים מופלאים יותר, ולא חשבת עליהם כל כך, ורק פה אתה כה מעמיך!!

כשהזכיר אותה הוגי להסביר לו, אמרתי לו, אני יהודי הארץ ישראל, ואתה נוצר מאומה אומה של רומא. שער זה הזכיר אבות אבותיך לטיטוס כשחזר מהניצחון להרט וחורבן ירושלים ובית המקדש. כמובן, אתה בן וצאצא לאותו העם המנצח, ואני בו לעם המנצח לכארה, שרפו את ביתו והיכלו. ועכשו אני מתבונן וחושב, מי כאו באמת ניצח? אותה רומא העתיקה לא קיימת כלל, נעלמה מהעולם כלל, ולא רק מבחינה פיזית, אלא גם אחרות התורות של רומא לא קיימת ביום כלל. עכשו יש רומא רוסית, תרבות אחרת. נתבונן נא, אילו קמו מקברים כמו מהרומאים של איז, האם היו מבחינים בכך ומכירים בכך כרומיי ממשיך דרכם? בזודאי שלא. אבל אנחנו - אילו היה קיים מקברם עתה ורואים אותנו מותתיה ובניינו, היו מכירים אותנו בדיק, שהרי אנו הולכים עדין באותה דרך שגם הם הלו, בדרך שנמסרה לאבותינו, ולכן אותה רומא כיוון אינה קיימת, אבל אותו יהודה המכבי שאתם הרגתם, חי וכיים ב"ה.

נתבונן יותר, למי בעצם מגיע שער הניצחון הזה? האם לא מגע לחתת את השער הזה לירושלים ולהניחו לזכרת ועל הניצחון שלנו על תרבות רומיי זה ניצחון שלנו ולא שלכם! ובאותה שעה חשבתי ואמרתי, באמת, מי נתנו לנו את הניצחון הזה, איך החזקנו מעמד אלפיים שנה, אלא כפי שאמר רב סעדיה גאון: "אין ישראל אומה אלא בתורתה". ובזה יש להתבונן ולהחש כי התורה בלבד היא וrok היא שקיימה את עם ישראל, היא שהחזיקה אותנו אלפיים שנה, שכאשר יש תורה בעם ישראל, זה קיומו של עם ישראל. ואם עם ישראל קיים עדין, כל זה בזכות התורה, שהتورה היא העיקר ואין ערוץ אליה. וכובץ חזון עובדיה תשמ"ג חלק ב)

"על הנסדים" בברכת המזון

כשם שמזכירים בכל התפילות של חנוכה "על הנסדים", כך בכל הסעודות שאוכל בהן פת בימי החנוכה, מוסיפים בברכת המזון את הנושא "על הנסדים", בתוך הברכה השנייה, קודם "על הכל". (��י)

אם שכח ולא אמר "על הנסדים" בברכת המזון, אם נזכר כשאמור "ברוך אתה קודם שהמשיך" "ה' על הארץ ועל המזון", חזר ואומר "על הנסדים". אבל אם כבר אמר "ברוך אתה ה'", כיון שהזכיר שם ה' בחתיימות הברכה, ממשיך בברכת המזון ולא יאמר "למדני חוקיך". וטוב שיוסיף בסוף "הרחמן", נוסח זה: "הרחמן הוא יעשה עמו ניסים ונפלאות, כמו שעשה לאבותינו ביוםיהם הימים בזמן זהה, בימי מותתיה בן יוחנן וכו'", ויסיים את ברכת המזון. (��י)

התחיל לאכול סעודת פת ביום שמנינו של חנוכה, ונמשכה סעודתו עד אחרי צאת הכוכבים - מוצאי חנוכה, אומר בברכת המזון "על הנסדים". (רו)

"מסורת גיבורים בידי חלשים"

ב"על הנסדים" אנו אומרים: "מסורת גיבורים בידי חלשים, ורבים בידי מעטים, ורשעים

ביד צדיקים, וטמאים ביד טהורים, וזדים ביד עוסקי תורהך". ויש לשאול, הלו
"גברים ביד חלשים ורבים ביד מעתים", באמת חידוש הוא, כי אין זה מדרך הטבע
כל אלא נס ופלא הוא, אבל מה העניין של "רשעים ביד צדיקים וטמאים ביד
טההורים", וכי נס הואי?

וביאר מרן הראשון לציוו רבנו עובדייה יוסף זצוק"ל, כי עיקר חשיבות הנס הוא דזוקא
כשהכל מודים שהדבר יצא מגדר הטבע, ושאין זה אלא דרך השגחה עליונה מהמשם
יתברך, אשר לא עזב ולא יעוז את חסידיו עמו ישראל. מה שאין כן כמשמעותם עיליה
לסבירת הנצחון, על ידי פרשנים צבאים מקצועיים ואנשי תקשורת זולים המזלאים
בכל דבר שבקדושה, הנס מתכסה בעקב הענו וערפל ואני נרגש. והנה, בנס חנוכה כל
שכבות העם לרבות אנשי התקשורות, אף הם היהודו ש"נס גדול היה זה", וכי כל הנצחון
היה אך ורק על ידי השגחה העליונה מלמעלה, והצדקות ולימוד התורה וקיים המצוות
במסירות נפש, הם הם סיבת הנצחון, لكن מגדישים אלו ירשעים ביד צדיקים', כי הכל
היהודים בזאת, כי צדקתם של הצדיקים וטהרטתם של הטהורים הם הם שהגינו עליינו. (א ט)

"לך עשית שם גдол וקדוש בעולםך"

יש להתבונן, הלויא המלחמה עם היוונים, והניצחון נתנו הקב"ה לחסמוניאים היה בארץ
ישראל, אם כן כיצד זה התפרנס שם ה' בכל העולם, עד שאנו אומרים "לך עשית
שם גдол וקדוש בעולםך", וכי גם בסין או אמריקה שמעו על כך?

ויש לבאר זאת על פי דברי הנביא חי וחי בו: "בַּיְמֵי כָּה אָמַר ה' צָבָאות, עוֹד אֶחֱת מִעֵט
הָיָה וְאַנִּי מְרֻעֵישׁ אֶת הַשְׁמִינִים וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַמִּם וְאֶת הַחֲרֵבָה. וְהַרְעַשֵּׂתִי אֶת כָּל
הַגּוֹיִם וּבָאוֹ חִמְדַת בָּל הַפּוֹיִם, וּמְלַאֲתִי אֶת הַבַּיִת הַזֶּה בְּבוֹז...".

ופירש רשי: "מושתכלת מלכות פרס זו המשולשת עליהם, עוד אחת תקום למשול עלייכם
להצר לכם מלוכות יוון, ומעט יהיה זמן ממשלתיהם. ואני מרעיש - בניסים הנעשים לבני
חסמוניאי. את השמים ואת הארץ... - ויבינו ששבচনתי שורה בבית זה ויביאו תשורת
זהב וכסף כאשר כתוב בספר בן גוריון ויסיפונו עצמו".

הנה חי הנביא חי בסוף מלכות פרס, בסוף תקופת הנבאים, והקב"ה מבטיח לו שמייד
לאחר שתרד קרנה של מלכות פרס, תעלה לזמן קצר ממשלה יוון. ועוד מתנבא הוא,
שהקב"ה ירעיש את השמים ואת הארץ, את הים ואת הארץ, עד שכל הגויים ישמעו
על הניסים שנעשו לעם ישראל, וככבוד ה' בעולם יגדל מאד.

עדות לכך אנו מוצאים בספר יוסף פון פרק ח': "ויהי אחר הדברים האלה ואנטיווקוס
המקודוני שטם את שמעון החסמוניאי, ויטור לו איבנה על אשר הרג את שריו והילו
וישקיטם بيימי יהונתן אחיו. ויאמר לנוקם נקמתם מאת הורקנוס בנו של שמעון.
ויאסוף עם רב כחול, ויבוא ביהודה ביד רמה בשנת ארבע למלכותו, וירא הורקנוס כי
חיל אנטיווקוס עצום מאד, ולא יוכל להילחם, ויבוא אל ירושלים ויסגר בה. ויבוא
אנטיוקוס ויצור על ירושלים ימים רבים ולא יכול לה, למען גובה חומותיה ולמען
מכבצריה החזקים ולמען כח גיבוריה היושבים בתוכה. ויבן אנטיווקוס מצפון לעיר
ירושלים מאה ושלושים מגדלים בוצרים מוקורים עם גנות, וישם על המגדלים איל
ברזל וינגה במס את חומות ירושלים החיצונה. ויהי כראות היהודים את החומה החיצונה
נופלת, ויריעו תרועה גדולה על מפולת החומה. ויצאו גיבורי ירושלים מחוץ לעיר,
ויתאזרו היהודים הגבורים לקראת אנטיווקוס ויכו את כל גיבורי מוקדו אשר מלאם

לבם לבוא העירה, וירחיקו מפפולת החומה לכלת לקראת חיל אנטיווקוס העומד כנגד מרוחק, וילכו וילחמו בו ויפלו פגרים רבים ממחנה אנטיווקוס ויבריחו את אנטיווקוס המלך מון המנהה, ויפלו ויהרשו את המגדלים אשר נבנה סביב העיר כל אשר הקים עליהם, וירחיק אנטיווקוס מון העיר חמישים ריס [כ-6 ק"מ] ויחנו מחנהו הנותר ש".

ומה עשה אנטיווקוס בעקבות נצחונו זה של היהודים?

"זהי בימים ההם ויבוא חג הסוכות אשר בו הוא חוק על עם ה' להעלות עלות ולהקربיב קרבנות ולזבח זבחים וללהל בארכבה מנייני עצים. ישלח הורקנוס מללאכים אל אנטיווקוס המלך לאמר לו בדברים האלה: 'אם ראית את מופתי ה' אלוקינו ואותותיו, והאמנת כי הוא גדול על כל אלהים, ובידו להמתת ולהחיות, להשפיל ולהרים, כבדו נא, ותנה לנו ארוכה ימים שמונה, כי לא תטרידנו במלחמה ונחוג את חג ה' אלוקינו כמשפט וכחוק'."

- הורקנוס מבקש מאנטיווקוס 'הפסקת אש' למשך שטונה ימים, כדי שיוכלו להקריב קרבנות ביום חג הסוכות. בעיניך ראית שיש אלוקים - הוא אומר לו - אז תכבד את העניין!

ויען ויאמר אנטיווקוס למלacci הורקנוס: "שלום בואכם ואני מלא רצון מליככם בכבוד וכבוד ה' מליככם, וישלח אותם הורקנוס על יד מלacci לאמר: חגו חגיכם, ושמחו בשמחתכם וכבדו את ה' אלוקיכם, רק יהיה לי חלק עמכם".

- אנטיווקוס נענה לבקשתו, ולא זו בלבד, אלא שהוא מבקש "רק יהיה לי חלק עמכם!".
ובהמשך מפורט שם: "יזשלח אנטיווקוס מנהה לה' על יד מלacci... פר אחד וקרני מלובשות זהב ובראשו עטרת זהב גдолה ורביד זהב ואבני טבות על צווארו, וישלח עוד כלי כסף וכלי זהב רבים מלאים בשבמיים למנהה להיכל ה'. ותבאו המנהה לפניו המלך ויביאה המלך עם מלacci אנטיווקוס לשער המקדש, ויקחו השוערים את המנהה מיד מלacci אנטיווקוס ויביאו אל הכהנים, והכהנים הניפו אותה לרצון ולכבוד".

הרי לנו, שלאחר נצחונם של החסmonoאים שוכנע גם המלך אנטיווקוס באמונותם, ואף הוא שלח מנהה לה', כנובאות חגי: "ובאו חמדת כל הפזים, ומלאתי את הבית הזה פבוז". ובכך התפרנס הדבר, וקיים מה שנאמר: "לך עשית שם נدول וקדוש בעולמך". ("וּמִתְּמוֹן הָאָרֶר" חנוכה בעמוד קצט)

"ולעטך ישראל עשית תשועה גדולה ופורך כהיום הזה"

"מסורת ... וربים ביד מעטים". מסירת רבים ביד מעטים היאאמת פלא גדול. אולם פלא זה בעצם קיים בכל רגע ורגע, כי הננו עם ישראל כבשה אחת בין שבעים זבים, אומות העולם שסבירנו חפצות להשמידנו, ופלאי פלאים הוא שככל זאת ממשיכים אנו להתקיים, והבטחה לנו מאות בורא עולם, כי נתקיים לעד ולנצח נצחים.

זהו שאנו מודגשים "ולעטך ישראל עשית תשועה גדולה ופורך", ואיזה פורקי כהיום הזה – כמו שהיומ ובל יום אנו זוכים לתשועה תמידית, שימושיים להתקיים על אף היוטנו כבשה אחת בין שבעים זבים, כך אז מסרת את הרבים הם הזאים, ביד המעטים – היא הכבשה. ("וּמִתְּמוֹן הָאָרֶר" חנוכה בעמוד רדו

"זהדיליקו נרות בחצרות קדש"

יש להבין, מה פשר הדגשה זו: "זהדיליקו נרות בחצרות קדש", למה לא אמר בפשטות "זהדיליקו נרות בבית המקדש"? ויש לישיב, על פי הרא"ם ששאל, היאך הדליקו את הנרות במנורה שבבית המקדש באותו שבועות ימיים, והלווא כולם היו טמאים, וטימאו את השמן שנגעו בו, ומה הפרש יש בין אותו הפק שנמצא מונח בחותמו של כהן גדול, ובין שאר השמניניס הטמאים? וצריך לומר, שבאמת לא נכנסו למקדש, אלא עמדו בהר הבית חוץ לעזרה, והדלקו את הנרות על ידי עץ ארוך מאוד, שהלכה היא, "פושטי כל עץ [זהיינו עץ שאנו לו שפה ובית קיבול, כמו מקל ארוך ודיקט וכיוצא בהם], לא מקבלים טומאה". (ובאפרי חדש סימן תרע, ועיו מה שהקשה על זה באורכו).

לאור זה, נראה שלכן דיליקו חז"ל בנוסחה: "זהדיליקו נרות בחצרות קדש" - שעמדו בחצר בית המקדש ולא נכנסו פנימה, ועל ידי עץ ארוך העומד בכניסה שבעפניו. ("וימתוק האור" חנוכה בעמוד רז)

﴿ קריאת ההלל ﴾

כל ההלל

חז"ל תקנו לקרוא את ההלל בכל שמות ימי החנוכה, מפני שבכל יום מימים אלו התווסף נס במנורה שהיתה בבית המקדש. וקוראים את ההלל מתחלתו ועד סופו: ולא מדליגים בו כשם מדליגים בהלל של ראש חדש. ומברכים על קראתו לפני: "ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וצינו לנו לגמר את ההלל". ולאחריו מברכים ברכבת "יהלוך". (רח)

אמרו בפסקתא רבתי לפסקא ב: ולמה קוראים את ההלל בחנוכה, ואין קוראים את ההלל בפורים? מפני שאין קוראים את ההלל אלא על מפלטה של מלכות, ובפורים עדיין מלכותו של אחشورוש קיימת, אבל במלכות של יוון, שכילה אותה הקדוש ברוך הוא, התחלו נוגנים הימנו ושבח ואומרים: לשער הבינו עבדים לפארעה, עבדים ליוון, וכשען עבדיו של הקדוש ברוך הוא אגנונו, "הלויה הלו עברי ה'".

קריאת ההלל מעומד

צריך לקרוא את ההלל מעומד. ולא ישען על דבר, אלא אם הוא זkan מופלג או חולה או בעלبشر. והטעם שקוראים את ההלל מעומד, על שם הפסוק ות浩ים קלה א: "הלויה הלו את שם ה", הלו עברי ה', שמעדים בביית ה", מבואר שמכבוד ה' יתרץ להלוו שאנחנו עומדים דוקא. ומה שקוראים את ההלל בליל יום טוב רביעי של פסח על כס רביעי שאנחנו יושבים: כיון שבليل פסח עיקרי היישיבה היא בדרך היסבה וחירות, לא הטירוחו חכמים לעמו. ובמסכת סופרים מבואר שהיו רגילים לקרוא את ההלל מעומד בבית הכנסת בליל פסח לאחר תפילת ערבית, על כן לא הטירוחו עתה לעמוד מעל שולחנו ולקרותו שוב בעמידה. (שבלי הלקט סימן קעג, בית יוסוף סימן תכב ס"ג. ש)

קריאת ההלל בנעימה ושםחה

ההלל צריך לאומרו בנחת, בשמחה ובהתלהבות, ולא במרוצה. הגע עצמן, הלא כשאדם מודה לחברו על טוביה שעשה לו, האם יתכו שיפטור את עצמו באמירת מילות תודה ב晦ירות וחיפוי ובליל חشك, הלווא לרגע ולקלט יחשב, וההעדר טוב ממנו. קל וחומר כשהאנחנו מודים ומשבחים ומפארים ומהללים למי שאמר והיה

העולם, על כל נסיו ונפלאותיו וטובותיו לעילו, בפרט ביוםים אלו שעשה עם אבות אבותינו ניסים ונפלאות נגד הטבע, והחלשים נצחו את הגיבורים, והמעטים את הרבים, ועל ידי כך נהייתה תשועה גודלה ורוחה והצלחה לישראל, שיכלו לעסוק בתורה ללא מיצרים.

וזו לשון הגאון רבי חיים פלאגי צ"ל: "ההلال צריך לאומרו בשמחה ונחת וקול רינה ותודה, ולא במרוצה. ומנהג רע הוקבע בכמה מקומות שאומרים הلال במריצה כבעל את הקדש, הרצים יצאו וחופפים, ועוד מהרה ירוץ דברו, וקריאת הلال צו, ההדר טוב ממנה". ובספר יסוד וشورש העובדה כתוב: "וזכריך לקרוא את הلال בכוונה ובשמחה עצומה, ולכן יתנו לבו ומחשבתו אל השבחים וההודות הנזכרים בהلال, וישמה שמחה עצומה עד מאד בגודל אלהות יתרברך שמו ויתעלה זכרו לעד". ורבנו יוסף זעיר"א כתב בו איש חי שנה א פרשת ישב הלכה ח: "יזהר בהلال של חנוכה, כי אפילו בחג הפסח אין אומרים בו הلال גמור, וכן אומרים הلال גמור שמונה ימים, על כן יאמר אותו בכוונה ובסמחה הרבה".

וכتب הטור (סימן תעא): מצוה מן המובהך לומר את הلال בנעימה, לקיים מה שנאמר (זהלים לד ז): "גדלו לה' אתי, ונזרקמה שמו ייחדו". ואמר הקב"ה לישראל: "השמי עני את קולך" - זה קריית הلال בנוועם, בשעה שישראל קוראים את הلال קולם עולה למרום ושיר השירים רבה ב ז. ועיין מסכת פסחים פה סע"ב. ובאמת, המתבונן באמיירת פסוקי הلال, אי אפשר שלא תתלהב ולא תתפעל נפשו. למשל כשאומרים: "מה אשיב לה", כל תגמולויה עלי". "cosa ישועות אשא, ובשם ה' אקרא". "ה' לי, לא אירא, מה עשה לי אדם". "טוב לךשות בה", מבטח באדם, טוב לךשות בה, מבטח בנידבים". היאך אפשר המילים בהתבוננות - וישאר אידייש!!

פלא גдол באמתו:

זהו פלא גдол, שמאמרי הلال שככל כולם Shir ושבח לברא יתרברך, דזוקא הם יקרווא במרוצה ובקריה חד גונית! האדם לא שם לב שהוא פשוט סותר את עצמו: הוא קורא לכולם להלל לה', שכך אומר בתחילת הلال: "הלו יהה, הלו עבדי ה'", הלו את שם ה" - והוא בעצם אינו שר ואיןו מהל, אלא קורא קרייה בعلמא.

אליו היו יודעים בני אדם, כמה מפסידים הם שמהרים בתפילהם, וכל שכן בהلال, אין ספק כי היו משנים דרכם. הלא מתרת פסוקי הلال, היא לשבח ולפאר את ברוא העולם, היתכן שכך נשבח אותן! נתאר לעצמנו שפיטון יזכור ב מהירות גודלה, הלא יקרא זמריה! הלווא לעג וככל חשבי! קל וחומר כשהשיירה והזמורה הוו לכבוד ה' יתרברך להללו, לשבחו ולפארו, היאך יעיז לקרוא את הפסוקים במרוץ, הלויה יקרא "הלו"!!?

וכتب בספר חסידים (סימן יח): "שורש התפילה, שמחת לב בהקב"ה, שנאמר (זהלים ג): "התהלו בשם קדשו ישmach ללב מבקשי ה'". ולפיכך היה דוד מלך ישראל מגן בכינור על כל תפילה וצמירותיו, כדי למלאות לבבו שמחה באהבתו של הקב"ה". וככתב עוד (סימן קכח): "וישאתה מתפלל, אמרו את התפילה בגין הנעים והמתוק שבעינייך, ובזה ימשך לבך אחר מוצא פיך, ובבקשה ותחינה בגין הנעים המשיך את הלב". על אחת כמה וכמה בעת קריית הلال. ועיין בחוברת "סדר היום בהלכה ובגדה", בעניין אמרית פסוקי דזמרה

לאור האמור, בbatis כניסה שהציבור ממהרים לצאת לעובותם מיד לאחר תפילה שחרית, הנכו שבימים אלו של חנוכה, יקדמו מעט את זמן התפילה, כדי שייאמרו את ההלל בначת ובנעימה, ויודו לה' כנאה וכיאה, ולא בלחש, בהלה ופזיות.

זמן הקראיה

זמן קראית ההלל הוא מהנץ החמה ועד השקיעה, שנאמר: "ממזдра שמש עד מבואו [שהמש באה - שוקעת], מוהול שם ה'" . ואם קרא את ההלל בעמוד השחר, בדיעבד יצא ידי חובתו. (רט)

מנין פעולים

פעולים המוכרים להתפלל תפילת שחרית מוקדם בעמוד השחר, לכתחילה לא יקראו את ההלל אלא לאחר הגיעו עתה ויקראו בו משך שעوت היום, אך אם חוששים מהם, עדיף שידלו על ההלל עתה ויקראו בו משך שעות היום. שמא ישכחו לקרואו, יקראוו עתה אף שלא הגיעו עדין הנץ החמה.

ברכת ההלל

רשאי כל אדם לברך בעצמו על ההלל, ואין צורך לצאת ידי חובה מהחוץ וכו'. וכך פשוט המנהג שהשליח ציבור מברך תחילת על ההלל בקול רם, וכל הציבור חוזרים אחורי ומברכים על ההלל וקוראים אותו כל אחד ואחד בפני עצמו.

שכח לברך

אם שכח לברך על ההלל בתחילתו, ונזכר באמצע קראית ההלל, יברך במקום שנזכר, וימשיך ממש ולהלאה על הסדר, ואין צורך לחזור ולקרוא מתחילה ההלל. (רט)

שאלת: לפי נוסח בני ספרא שמברכים "לגמר את ההלל", יש להבין מדוע אם נזכר באמצע ההלל שלא ברך, אין צורך לחזור לתחילת ההלל, הלווא עתה אינו גמור את כל ההלל?

תשובה: כתבו רבותינו הראשונים והרא"ש, רבנו פרץ, הרבבייה, מדכי, ארחות חיים, טור ועוד) שתיבת "לגמר", אין פירושה דока למגור את כלו מתחילה ועד סוף, אלא פירושה "לקראוא", כמו שאמר במשנה: "ויתקון היי גומרים את ברכות קראית שמע עם הנץ החמה", ו"גומרים" הינו "אומרים". גם כאן אנחנו מברכים על עצם קראית ההלל, ולא על קראית כלו דока. (רט)

קרא בדילוג

מי שברך על ההלל, אך טעה וקרא את ההלל בדילוג, כמו שקוראים אותו בראש חדש, צריך לחזור ולקרוא את ההלל כולו מתחילה ועד סוף כתקנת חז"ל, אך לא יברך שנית. (רט)

הפסיק בהלל

אסור להפסיק בדיבור בעת אמרית ההלל. ומכל מקום אם שמע חצי הראשון של הקדיש, או קדושה, או ברכו, או ברכה כלשהי, עונה עליהם. ואפילו אם סיים את קראית ההלל, רק עדין לא ברך ברכבת "יהלוך", עינה. (רכא, רכה, רכו)

בhall של ראש חדש, לבני אשכנז שנוהגים לברך עליי, דין ההפסק שבו כדין ההפסק בhall של חנוכה, וכך". אבל לבני ספרד שלא מברכים עליי, רשאים לענות גם את שאר האמנטים שבחצאי השני של הקדש. ומכל מקום בודאי שאסור לדבר דברים סתם, שהרי אפילו בעת קראת מזמור תהילים חממי המוסר שלא להפסיק. ועיין עוד בחוברת "ראש חדש בהלה ובגדה". (וראה)

הברך על הHall והתחילה לקוראו, ושמעו ברכה מפני השליח ציבור או מפני אדם אחר, יענה אחורי "אמון", וכך". אבל אם עדין לא התחילה לקוראו, לא יענה אחורי "אמון", משום הפסק שבין הברכה למצווה. (וראה)

שבח ל夸ו

מי ששכח לקרוא את הHall ונזכר לאחר השקיעה ב"בינו המשימות", טוב שיקרא עתה את הHall שלו בלי ברכה. וכך על פי כלל בידינו "ספק דרבנו לקולא", ובינו המשימות" הריהו ספק يوم ספקليل, ואם כן יש ספק אם חובה עליו לקרוא עתה את הHall או לא, וכיון שהוא ספק בדברי חכמים נקל לעליי ונפטרחו למגורי מלוקראי מכיל מקום מאחר שאין טרחה בזה כל כך בקריאה הHall, יקראהו עתה בלי ברכה. (ולא)

נשים בקריאה הHall

נשים פטורות מקריאת הHall בחנוכה, כשם שפטורות מקריאת הHall בכל המועדים. ומכל מקום אם תרצינה, רשאיות לקרוא את הHall, אך בלי ברכה. (וראה)

בנות אשכנז – אף הנשים האשכנזיות המברכות על מצוות שזמנן קבוע כנטילת לולב, ישיבה בסוכה וכיווץ, מכל מקום בקריאה הHall של חנוכה, הנכוון שלא יברכו. מכיוון שיש אומרים שדווקא במצבה התלויה במעשה, כטילת לולב, ישיבה בסוכה וכדומה, יכולות לברך, אבל מצואה שאינה תלואה במעשה אלא באמירה בלבד, בברכת ההבדלה וקריאה הHall, אין יכולות לברך. ועיין בחוברת "חג הסוכות בהלה ובגדה", שבלאו הכי עדיף יותר שהנשיות האשכנזיות לא יברכו על מצוות שפטורות מהן כל).

סדר התפילה וקריאה התורה

"ארוממך ה' כי דליתני"

באミニת מזמור "ארוממך ה' כי דליתני" שאומרים אותו במשך השנה בתפילה שחרית קודם "ברוך שאמր", מנהג בני ספרד לאומרו ללא תוספת פסוק: "מזמור Shir חנוכת הבית לדוד", וגם בחנוכה יאמרוכו/non להא תוספת פסוק זה. ומכל מקום מנהג בני אשכנז בכל השנה להתחילה מפסוק: "מאמור Shir חנוכת הבית לדוד". (ולא)

שיר של יום

כאומרים Shir של יום בתפילה שחרית, יאמרו: "היום יום פלוני בשבת קודש" ללא התיבות: "השיר שהיה הלוים אומרים על הדוכן", מאחר ולא היו אומרים בבית המקדש Shir זה בחנוכה. ולאחר מכן יאמרו, "מזמור Shir חנוכת הבית לדוד...", "הושיענו", וקדיש יהא שלמא. (ולא, הרבה)

ראש חדש טבת שבעצם הוא גם חנוכה, לא יאמרו "מזמור Shir חנוכת הבית

לוד"ד" לאחר שיר של יום כשאר ימי החנוכה, אלא לאחר תפילת מוסף, אומרים מזמור "ברכי נפשי" [שהוא כנגד ראש חדש], ואחריו יאמרו "מזמור Shir חנוכת הבית לדוד" [שהוא כנגד חנוכה]. ותDIR שהו ראש חדש, קודס]. (ולב)

"במה מדליקין"

מנาง בני ספרד שלא לומר פרק משניות "במה מדליקין", בערב שבת של חנוכה. והטעם לזה, מאור ומוזכרים בו פtileות ושמנים הפסולים להדלקת נר של שבת, וכשרים להדלקת נר חנוכה, וקריאה זו בערב שבת חנוכה הפסלת את אותם פtileות ושמנים, עיין פגיעה במצוות הדלקת נרות חנוכה, שמkillim בהם יותר. ואולם, מנาง בני אשכנז לאמרו. סיון ער ס"ב)

סדר קריית התורה

בכל שמות ימי החנוכה מוצאים ספר תורה בתפילה שחרית, וקוראים בפרשת נושא" שבחומש במדבר, את פסוקי ברכת כהנים ואת סדר הקרבנות שהקריבו שנים עשר נשייאי ישראל בחנוכת המזבח שבבנויות המשכן. (ולב)

הטעם לקרייה זו בימי החנוכה, מפני שלאחר שקללו והשחיתו היונינים בבית המקדש ופרצו בו פרצונות, גברו חסדי ה' יתברך עליינו ובאו הכהנים החשמוןאים והרגו את היונינים והושיעו את ישראל מידם, ובאו לבית המקדש ומצאו את המזבח משוקץ ומתוועב, וסתורו אותו ובנוווחו מחדש וחנכוו, והעלו עליו קרבנות עליה, תודה ונדבה להודאות להשם יתברך על תשועתם, ולא מצאו אש קדושה וצעקו אל ה', ותצא אש על המזבח, ותהי האש כל הימים על המשבח עד החורבן. לכן קוראים בפרשה זו העוסקת בחנוכת המזבח. ועוד טעם אמרו במדרש, מאחר וציהה הקב"ה את ישראל במדבר לבנות משכן, ובוים כ"ה בכיסלו נשלמה בניתו, ואמר לו הקב"ה למשה שלא יתחלו להקריב בו קרבנות אלא מראש חדש נין. והיו ישראלי תמהים, למה לא יתחלו מידי? אך הקב"ה ביקש לעיר את שמחת המשכן בחודש ניסן שבו נולד יצחק אבינו שנעקד על גבי המזבח. ואולם, אמר הקב"ה עלי לשלם ליום כ"ה בכיסלו ולא לקפחוי, ושילם לו שכרו שבו יהיה נס חנוכה בעtid. נמצא שיש קשר בין כ"ה בכיסלו לחנוכת המזבח. ומה שמתחלים את הקרייה ביום הראשון של חנוכה מפסקוי ברכת כהנים, משים שהנס של חנוכה נעשה על ידי הכהנים בני חשמוןאי. (ולג, רלא. א.תרכד)

סדר הקרייה ביום הראשון

מנางים שונים יש בסדר הפסיקה לעליית כהן ולעלית לוי ביום הראשון. והמנגה הנכוו הוא, שהכהן קורא מתחילה ברכת כהנים עד "ויקריבו אתם לפני המשכן". והלווי קורא עד "יקריבו את קרבנים לחנוכת המזבח". והשלישי קורא עד "זה קרבן נחzon בן עמינדב". (ולב)

סדר הקרייה בשאר הימים

בשאר הימים קורא הכהן מתחילה אותו יום עד "מלאה קטורת". והלווי ממשיך עד סוף הקרייה של אותו יום. והשלישי חוזר לקרוא מה שקרה הכהן והלווי יחד. (ולה)

טעות בקריאת

אם טעה החזן בקריאת התורה, וקריא קרייה של יום אחר, וברך העולה לתורה ברכה אחרתה, יצא ידי חובתם ואינם צריכים לחזור ולקרוא שוב. אך אם לא ברך ברכה אחרתה והרגישו בטעות, יחוור ויקרא את היום הנכוון. (ולה)

אם קרא החזן בעליית כהן כהוגו, אך בעליית לוי טעה והמשיך מפסיק "פר אחד" של יום אחר, יצאו ידי חובה. (רלה)

אם טעה החזן וקרא לשולש שחונוכה בעולם שבוחנה בפרשת השבוע, יצאו ידי חובה. (ולט)

"אין משגיחים בחנוכה"

הטעם שאם טעה הקורא בקריאת החנוכה וקרא קרייה אחרת, שאין מctrיכים אותו לחזור ולקרוא את הקרייה של אותו יום, משום שקריאת פרשת הנשיות אינה קרייה מעין המשך של ימי החנוכה ממש, שהרי הקרבת הנשיות הייתה בחנוכת המשכן בתחלת חודש ניסן ולא ביום אלו כלל, ומה שאנו קוראים פרשה זאת ביום החנוכה, רק לרמז זכירה בעולמא על השלמת בניית המשכן בכ"ה בכסלו, וכך אם טעה וקרא פרשה אחרת וברך ברכאה, אין חור לקרייה הנכונה. וכבר אמרו (מסכת מגילה כת טע"ב): אין משגיחים בחנוכה לעשותו עיקר בקריאת בתורה. פני אהרון אמרילי, דבר משה אמרילי וועד. (רלה)

סדר הקריאה ביום השminiyi

מנהגים חלוקים יש בסדר ההפסקה לעליית כהן ולעלית לוי ביום השminiyi. והמנגה הנכונה הו, שהכהן קורא "ביום השminiyi" עד "מלאה קتورת", והלו ממשיך שלשה פסוקים עד "זה קרבן גמליאל בן פדחצור". והשלישי חוזרשוב מ"ב يوم השminiyi" עד "כן עשה את המנורה" שבפרשת בהעלותך. ומנגה בני אשכנז שהשלישי לא חוזר אלא ממשיך מפרשת היום התשיעי עד "כן עשה את המנורה". (ולט)

טעות בקריאה – אם טעה החזן ביום השminiyi של חנוכה, וקרא לשולש העולים רק בששת הפסוקים של היום השminiyi, יצאו ידי חובה, אך אם עдиין לא החזירו את ספר התורה להיכל, טוב שימושו ל לקרוא בלי ברכה "ביום התשיעי" עד "כן עשה את המנורה". (ולט)

"lgodolah mzo atah matokon"

אמרו במדרש: لما נשכה פרשת הדלקת המנורה לפרשת הנשיות, לפי שכל השבטים הקריבו לחנוכת המזבח של המשכן, ושבט לוי לא הקריב, והוא אהרן הכהן – נשיא שבט לוי, וכל שבטו, מctrיכים למה ריחקנו הקב"ה מהקרבה לחנוכת המזבח, והיה אהרן אומר: אוי לי, שמא בשביבלי אין הקדוש ברוך הוא מקבל שבטו של לוי. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לך ואמר לאהרן, לך גдолה משליהם, שאתה מליך ומיטיב את הנרות.

משל למלך שעשה סעודה גдолה וזימנו לכל בני עירו בכל יום ויום, והיה לו אהוב אחד שהיה אהובו יותר מdeadיו ולא קרא אותו עימם, והיה אותו אהוב מctrיך ואומר: שמא יש לו למלך בלבבו עלי לפיכך לא זמני מכל הסעודות. כיון שעברו כל ימי הסעודות, קרא לאחובו ואמר לו, לכל בני המדינה עשייתי סעודה, לך לעצמך אני עשו סעודה בלבד, למה? שאתה אהובי. כך המלך זה הקדוש ברוך הוא, כיון שעברה חנוכת המזבח, אמר לו הקדוש ברוך הוא לאחר ולבניו: אתם לעצמכם עשו חנוכה, וכך נאמר "בעהעלותך". אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמר לאהרן: אל תירא! גдолה מזו אתה מתוקן, הקרבנות בזמנן שבית המקדש קיימים הם נהוגים, ובזמן שאין בית המקדש קיימים נהוגים, אבל הנרות לעולם הם נהוגים, שנאמר: "אל מול פנוי המנורה יארו". ומדרש לימדנו, ילקטו שמעוני,omidרש תנומה פרשת בהעלותך)

שואל הרמב"ן: והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבות בטילים מפני חורבונו, אף הדלקת הנרות במונרה בטילות, אם כן בה נחמו הקב"ה לאחרו"ו "שלך גודלה משלחים", הלא גם הנרות בטילות כקרבות כשאי בית המקדש? אלא לא רמזו בזה אלא לנרות חנוכה בבית חשמונאי שהיא נהגת אף לאחר החורבן בגלוותנו. ובלשון הזה מצאתה ב מגילת טהרים לרבענו נסים שהזיכיר האגדה הזה הנזכרת ואמר: "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות, ואני עשו בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שםם, והיא חנוכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפرشת חנוכת המזבח". ע"ב.

לאור האמור, מבואר מדוע ביום השmini של חנוכה, בסיום פרשת הנשיים ממשיכים לקרוא את הפסוקים הראשונים *"שבפרשת 'bahulotz'"* העוסקים בהדלקת המונרה, משום שהדלקת המונרה באה כפiosa לדעתו של אהרן הכהן על כך שלא השתתקף הוא ושבתו בחנוכת המזבח עם כל הנשיים. (רלא)

סדר הקרייה לראש חודש טבת

ראש חודש טבת שחיל בימי החול של חנוכה, מוצאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים שלשה עולמים בפרשת ראש חודש, ובספר השני קורא העולה הרביעי את הקרייה של חנוכה, ואומר חצי קדיש. והטעם שמקודמים את קריית ראש חדש לקרייה של חנוכה, מפני שקריית חדש תדרה יותר מקרייה של חנוכה, וכבר למיניו לעיל שככל בידינו "תדר ושאינו תדר, תדר קודם". (ROLT)

ה גם שבכל ראש חדש, הכהן קורא שלושה פסוקים ראשונים בראש חדש, והלו חזר על הפסוק השלישי וקורא עוד שני פסוקים, מכל מקום בראש חדש טבת, כיוון שרק שלושה קוראים בקריית ראש חדש, על כן יקרה הכהן עד "בשם כתית רביעית ההיו", והלו יקרה עד "וינסכה", והשלישי ימשיך ממש והלאה עד סוף קריית ראש חדש. ולאחר מכן עולה הרביעי וקורא קרייה של חנוכה. (ת"ה רינט)

טעות בקרייה – אם טעו וקוראו ארבעה עולמים בספר התורה הראשון בקרייה של ראש חדש, יعلו עולה נוסף – חמישי, ויברך על הקרייה של חנוכה בספר התורה השני, כדי שלא תהיה פגיעה בספר התורה השני שהוציאו אותו מההיכל ולא קראו בו כלל, וכך לא ייש בו פגם והוא פסול. סימנו תרפס ס"ג

אפשרו אם נזכיר בתחילת קריית העולה הרביעי, אין גוללים את הספר תורה זהה לקרייה של חנוכה כדי שיקרא העולה הרביעי בקרייה של חנוכה, כיון שנמצא שהוא מدلג לפרשה, וכל יש בידינו שאון מدلגים בתורה בשני עניינים, אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרוא בשל ראש חדש, ימשיך בשל ראש חדש ויברך, ואחריו יעלה עולה חמישי ויקרא בספר התורה השני בקרייה של חנוכה. (משנה ברורה סימן תרפס ס"ק יד)

שאלת: הלכה ידועה ומפורסמת שאין מעלים נספחים בקריית התורה של ימי החול, כראש חדש, חול המועד, חנוכה וכיוצא, מסווג תורה ציבור, אם כן הייך כאן אנו מעלים עולה חמישי?

תשובה: כתוב מרו' הבית יוסף, במקרה שהוציאו שני ספרי תורה ויש חשש לפגיעה בכבוד ספר התורה השני, מוטב לבטל הלכה זו שבראש חדש אין מוסיפים על ארבעה מלפגום בכבוד ספר התורה. (משנה ברורה סימן תרפס ס"ק טו)

אם טעה החזו והתחיל לקראו לכון בספר התורה השני בקריאה של חנוכה, יגמר את הקריאה ויברך, ולשלשה העולים האחרים יקרא בקריאה של ראש חדש. (רמ"ג)

ספר תורה אחד – בית הכנסת שיש להם רק ספר תורה אחד, ולכן אינם מוציאים בראש חדש בחנוכה שני ספרים – קוראים בו שלשה עולים בראש חדש, ולאחר מכן גוללים את ספר התורה לפרשת הנשאים של חנוכה. ואם קרה וטעו כנ"ל וקראו בו ארבעה עולים בשל ראש חדש, אינם מוסיפים עולה חמישית לקראו בקריאה של חנוכה, שהרי אין כאן פגיעה בכבוד ספר התורה, שהרי קראו בו ובודאי שאין בו פגס ואינו פסול. סיימו תרף ס"ג

סדר הקריאה לראש חדש טבת שחל בשבת

ראש חדש טבת שחל בשבת, מוצאים שלושה ספרי תורה. בספר הראשון קוראים ששה עולים בפרשת השבוע פרשת "מקץ". בספר השני קורא העולה השביעי בקריאה ראש חדש ואומר חצי קדיש. בספר השלישי קורא המפטיר בקריאה של חנוכה ואומר חצי קדיש.

אין אומרים קדיש אחר גמר הקריאה בספר התורה הראשון כבכל שבת, מכיוון שלא הסתיימה עדין חותמת העולים של קראת הימים שהיא שבעה. אך לאחר הקריאה בספר השני של ראש חדש שעלו כבר שבעה עולים, אומר העולה השביעי חצי קדיש. ומכל מקום אם הוסיף עולה נוספת לקריאה שבספר הראשון, כיון שעלו בו סך הכל שבעה עולים והושלמה בו חותמת הימים, יאמר המסייעים חצי קדיש. ונמצא שבמקרה זה אומרים שלשה קדושים, קדיש אחר כל ספר וספר. (רמב"ם)

כבודה של תורה

בכל פעם שמוצאים שלשה ספרי תורה, כגון ראש חדש טבת או ראש חדש אדר או ראש חדש ניסן שחל בשבת, או בחג שמחת תורה, מנהג קדום ויפה לומר את הפסוקים דלהלן בפתחת ההיכל וירמיה פרק י פסוקים ו, ג, ז:

"**מַאֲנוּ בָּמוֹדֵה** / גְּדוֹלָה אַתָּה, גְּדוֹלָה שְׁמַךְ בָּגְבוֹרָה". "מי לא יראך מלך הגוים بي לך יאטה, פִּי בְּכָל חַבְמֵי הָגוּם וּבְכָל מֶלֶכְוֹתָם מַאֲנוּ בָּמוֹדֵה". "זהו אלתיהם אַמְתָה, הוּא אֱלֹהִים חַיִים וּמַלְךָ עָוֹלָם, מַקְצֵפּוּ תְּרֻעָשׂ הָאָרֶץ, וְלֹא יָכְלוּ גּוֹים זָעָמוּ". ואחר כך יאמרו: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד". "אָנָּא ה' הַוְשִׁיעָה נָא, אָנָּא ה' הַצְּלִיחָה נָא. אָנָּא ה' הַצְּלִיחָה נָא, אָנָּא ה' הַצְּלִיחָה נָא". (הגר"ח פלאני, הלבוש ועוד)

ענין אבלות בחנוכה ☞

קריאה

מי שנפטר לו אחד משבעה קרוביים שחייב להتابל עלייו, [שהם: אביו, אמו, בתו, אחיו, אחותו, בעל על אשתו, ואשה על בעלה], אף בחנוכה קורע עלייו את בגדו. (חו"ע אבלות א קפ')

אונן בהדלקה

מי שנפטר לו אחד משבעה קרוביים הנ"ל, כל שעדיין לא קברו את המת, הריחו

נחשב: "אונן" ופטור מכל המצוות. ורק לאחר שקברוهو, הריהו: "אבל" וחוזר להתחייב בממצוות. על כן, מי שעדיין לא נCKER מתו, הריהו פטור מהדלקת נר חנוכה. ויאמר לאשתו או לאחד מבני ביתו שידליקו הם את הנרות בברכה. ואם הוא גור לבדו, טוב שידליק את הנרות בלי ברכה, כדי שיתפרנס הנס לעוברים ושבים. (אבלות א קע^ז)

ענית אמן – אונן שמדייקים בביתו נר חנוכה, לא ענה אחר ברכותיהם "אמן", כי ההלכה שאונן אינו עונה "אמן" אחר כל ברכה ששומע, כמבואר בשלוחו ערוץ וירוה דעה סימןrama. אולם, אם כבר מסר את מתו לחברה קדישא שיטפלו בו, הריהו עונה אמן. (כמובואר בחוברת "האבלות בהלכה ובאגודה")

לא רואה ולא שומע – הנכוון יותר שלא ישחה האונן שם בעת הדלקה, כדי שלא ישמע את הברכות כלל. ובמקרה זה, אם היה אונן בלבד ראשון של חנוכה, אז ישידליך למחמת בליל שני לאחר שנCKER מתו, יברך "שהחינו", כי אתמול לא שמע ברכה זו, ולא יצא בה ידי חובתה. אבל אם שמע אתמול ברכת שהחינו כשחדליך בביתו, לא יברך עתה. (אבלות א קע. חנוכה ט)

ערב שבת – אם נפטר המת בערב שבת של חנוכה, באופנו שיופיע אפשר לקוברו קודם השבת, אינו נחשב עתה אונן, וחיביב הוא בכל המצוות וידליק נרות חנוכה בברכה. ואם היה זה يوم ראשון של חנוכה, יברך גם ברכת שהחינו. (א קס^ג [ובrorו] שיתפלל גם מנוחה של ערב שבת, וכמובואר בחוברת "האבלות בהלכה ובאגודה".)

הספר

אין מספידים ביום החנוכה אלא לתלמיד חכם בשעת הלוויה בלבד. ולמד תינוקות של בית רבן שקובע עיתים לتورה, דיןנו כתלמיד חכם ומוטר להספיקו. ו, יא) ועיין מעשה רב בזה עם מרן הראשו לציון זצק"ל בחוברת "האבלות בהלכה ובאגודה".

מוסר והתעוררות

אף שאין מספידים בחנוכה, בזמןינו שעיקר ההספר הוא בדברי שבח ותהילה במעלת המידות הטובות שהיו לנפטר, וכן בשבח מעלה הקדושים שמעלים את הנפטר ממדרגה למדרגה בגין עדו, יש להתריר להספריך כד, כי הזדמנויות נאותה היא להחדיר בלב האבלים יראת שמים טוהרה, ולהטנות למוסר אוזנים בשמיירת התורה והמצוות, ובחינוך בנייהם ל תורה. והניסיון הורה שכמה פעמים אחר שהקשיבו לדברים אלו, חזרו בתשובה שלימה, ונגידלי בנייהם ל תורה. [וכתב רבנו ירוחם, בית האבל נקרא 'בי טעמא', על שם שדורשים שם ונוגנים טעם על מה אריע להם, כדי שיחזרו בתשובה, והאבל ישוב אל ה' וירחמהו, וכן לנחים אותו ולדבר על לבו]. (אבלות א רצ)

צדוק הדין

לאחר הקבורה, אומרים הצדוק הדין. ולדעת מרן השלוחו ערוץ (אורח חיים סימן תכ ס"ב, וירוה דעה סימן תא ס"ז) גם אם הקבורה בראש חודש, חול המועד, חנוכה ופורים, אומרים הצדוק הדין, לפי שאיןו של הספר, אלא הודהה וקבלת דין שמיים (הרואה"). והuid מרן הבית יוסף שכון המנהג. אמן מנוג אשכנז, שבכל יום שאין

אומרים בו תחנוו, אין אומרים בו ציוק הדין, שמא יבואו לידי הספד. וכך אין אומרים ציוק הדין גם כשקוברים את המת אחר חצות היום בערב שבת, אבל בערב ראש חדש ובערב חנוכה אומרים אפילו לאחר חצות. ויש גם מבני ספרד שנהגו כן, וכל מקום יעשו כפי מנהגם. ובמקומות שאין בו מנהג ידוע, כמו ברוב ערי הארץ כיום, שאין להם מנהגי מקום ממש כפי שיש בירושלים עיר הקודש, שמנוגיהם נסדו על ידי גדוליה וחכמיה, ברור שיישו כדעת מרן השלחן ערד שקבעו הוראותיו. ש"ך יורה דעה סימן תא ס"ק ג' אבלות א' צא, צב, שכ. מעין אומר ח"ד ר' שבבלנו הוראותיו.

על תלמיד חכם אומרים ציוק הדין בעת הלוויה בכל הימים. (אבלות א' צא)

כתב הט"ז (אורח חיים סימן תכ סק"א): ושמתי מזון אחד שהיעד בהקילת קודש קראקא בשנת של"ג כנספטר הרמ"א זל ביום ל"ג בעומר, והוא מוספקים אם לומר ציוק הדין, ועמד אדם חשוב אחד והיעד ששמע מפי הרמ"א שיש לומר ציוק הדין על אדם גדול, ותיכף אמרוונו על הרמ"א בקהל רם. ע"ב.

סעודת הבראה

הסעודה הראשונה שאוכל האבל לאחר הקבורה, היא: "סעודה הבראה", שבסעודה זו מברים [לשונו בראיות וחוזק] את האבל, ומישיבים את דעתו לנחמו מצערו. [נט לשון מאכל ושמו אל ב' לה], שנאמרו: "זיבא כל העם להבראות את דוד לחם". וסעודה זו, אסור לאבל לאכול ממשלו, אלא מצוה על שכןו או מカリו להביא לו משליהם. יורה דעה סימן שעיה ס"א. אבלות א' תפ"ז)

לא נכון להבראות את האבל ביום הchnוכה בביצים ועדים כנהוג בשאר ימים, אלא בעוגות וקפה, מפני קבוע הימים. גם כי יש אומרים שאין עושים סעודת הבראה כלל בחנוכה. והמנגה לתת יין לאבל בסעודת הבראה, כמו שאמרו חז"ל (פסכת טנהרין ע"א): לא נברא יין בעולם אלא לנחים אבלים, שנאמר (משליא לא ו): "תנו שקר לאזבד יין למרי נפש". (חנוכה יא)

האבל בהדלקה

לאחר שקבעו את המת, נעשה האבל חייב בכל המצוות, וחייב בהדלקת נרות החנוכה בביתו עם כל הברכות לרבות ברכת "שהחיינו" ביום הראשון. אך אם אינו יושב בביתו, ימנה את אשתו או את אחד מבני ביתו שהגיע לגילמצוות שידליך, והאבל יוצא בזה ידי חובתו.

הדלקה בבית האבל

ציבור הבאים לבית האבל לתפילה מנוחה וערבית, ומתפללים מנוחה כעשרים וקוטר לפני השקיעה, ומיד לאחר מכן מתפללים ערבית וחולכים לבתיהם להדלק נר חנוכה בזמן, ידלק האבל את החנוכיה בסיום תפילה ערבית שאז כבר הגיע צאת הכוכבים, ולא בזמן שבעין מנוחה לערבית בשאר המנוג בbatis הכנסת. והטעם בכך פשוטו, מאחר וחייב הדלקה בבית האבל איןנו נובע מדין בית הכנסת, שבבבית הכנסת טעם הדלקה רק משום פרטוני ניסא, ויש עניין Dokא שיראו הkowski את הנרות, لكن מקפידים להקדים ולהדלק בין מנוחה לערבית, אך האבל בביתו, חייבו ככל איש ישראל המצווה להדלק נר איש וביתו" בזמן היותר נכון וייתר מהוחר שרהוא "צאת הכוכבים".

וכן נהג למעשה מרנו הראשו לציוו רבני עובדיה יוסף "צוק"¹¹, בשעתו כהוה לו בית הכנסת בתוך ביתו, והיו מתפללים מנהה וערבית רצוף, ולא היה הרוב מדליק איז את הנרות, אלא לאחר תפילה ערבית שכך הגיע צאת הכוכבים, היו כל הקהל מלומיס את הרוב לסלו ביתו והוא מדליק על איזן החלון. אך לאחר כמה שעים, שבנו את בית הכנסת מתחת לבתו, אז היה מרנו מדליק בו מנהה לערבית כדי בית הכנסת, ולאחר ערבית היה עולה לבתו ומדליק שוב וכינור לעיל.

הדלקה בבית הכנסת

אבל שאין לו מניין בבתיו, ובא להתפלל בבית הכנסת, לכתילה לא יכבדו להדלק נר חנוכה בלילה הראשו, כי הדלקה צו בברכת "שהחינו" ברוב עם, מעוררת שמחה ב齊בור, ושמחה זו אינה ראהיה שתהיה על ידי האבל. אבל אם אין מי שידליק, רשאי האבל לברך כל הברכות ולהדלק. ובשארימי החנוכה, רשאי לכתילה לברך ולהדלק בבית הכנסת. ומכל מקום לאחר השבעה, פשוט רשאי אף ביום הראשו לכתילה לברך 'שהחינו' ולהדלק ללא חשש. וחנוכה נטו

יש לשאל, מדוע לעניין קריית המגילה בפורים, רשאי האבל היישב שבעה לקרוא את המגילה ברוב עם בבית הכנסת ולברך גם ברכת 'שהחינו', אף שיש בה שמחה יתרה, ואילו לעניין הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת, באירוע שאבל לא ידלק בלילה הראשו, מפני השמחה יתרה שיש בדבר? אולם יש לומר כי שונות זה מזה, ראשית, בגין חנוכה, כל אדם יכול להדלק בית הכנסת, ולמה לנו לכבד את האבל דוקא בשמחה זו, מה שאנו כן בקריית המגילה שמעיטים בקיימים לקרוא הכהלה. זאת ועוד, בגין חנוכה בבית הכנסת לא יצאים בו ידי חובה, ומדליקים רק בשליבם לפרסם את הנס. לא כן בקריית המגילה, האבל עצמו חייב בקריית המגילה ובברכת "שהחינו", והדבר דומה לאבל שחייב להדלק נר חנוכה בלילה ולברך שחחינו, וכן רשאי גם לברך ולקראם בברבים. ואון לומר שאדם אחר יברך את הברכות, והאבל רק יקרה, כי אם כן, הרי זו אבלות בפרהסיא שאינה נוהגת בפורים. (אבלות ג' ככח)

הדלקה באוהל

אם האבלים מתפללים באוהל, נעשה האוהל כדין בית הכנסת, וידליך שם נר חנוכה בין מנהה לערבית ככל בתיהם. ולאחר מכן ידלק כל אחד ואחד בבתיו הכהלה. וכן השיב לי מורה הראשו לציוו הגאון רבני יצחק יוסף שליט"א)

קריית ההלל

האבל חייב בקריית ההלל בחנוכה בברכה. כמו שקריית ההלל בימי החנוכה היא חובה גמורה מן הדין, שהרי חכמים קבעו לימי הhel והודאה, ואין זה זומה להלל של ראש חדש שהאבל אינו אומרו, כי אינו אלא מנהג. (אבלות ג' לז)

שליח ציבור בשבועה

מהיות טוב שהאבל שבתוך השבועה לא יהיה שליח ציבור בתפילה שחרית בחנוכה, ובעיקר יש להקפיד בזה יותר שלא יהיה שליח ציבור בהלל עצמו, כי אז השמחה ניכרת יותר. אך ברור שהכל לפי הענין. (אבלות ג' ליא, לח)

שליח ציבור בי"ב חדש

אבל שהוא בתוך י"ב חדש, רשאי לעלות חזון אף בקריית ההלל, ואין להחמיר בזה כלל ועיקר. ועיין בספר "כ"י בא מועד" פורים מהדורות התשע"א), שכתב כי שאל את מרנו הראשו לציוו רבני עובדיה יוסף "צוק" על אבל בתוך י"ב חדש על ABI או AMO, האם רשאי לעלות שליח ציבור בחנוכה ולקרוא את ההלל ב齐בורו והшибו זהה הלשון: "אנחנו הספרדים לא מקפידים בעניינים אלו, ומותר לו לכתילה להיות שליח ציבור".

מנגה בני אשכנז שайн האבל בתוך י"ב חדש עולה שליח ציבור בשבותות, ימים טובים, ימים הנוראים, בהלן בראש חדש וחנוכה, אלא אם כן אין שם חוץ אחר. אבל מנהג בני ספרד שלא לחוש לזה כלל ועיקר. וכן נהג מרן רבנו עובדיה יוסף זוקל בהיותו בתוך י"ב חדש לאבי ואמו ועלה שליח ציבור בחול, בשבת, בחגים, ובקריאת המגילה בפורים כדרכו תמיד בכל השנהים. וכמו שכתב הנודע ביהודה, שאין שמא איסור בדבר אלא מנהג בעלמא, ובני ספרד לא נהגו בזה. (אבלות ג, ג, ח. כי"א ט יו"ד סי' מ. מעין אמר ח"ד רעה)

הקמת מצבה

מצוה להקים מצבה על הקבר כבר ביום השבעי, ולא אותן המקימים רק ביום השלישים. כי יש במצבה מנוחה גدولה לנפטר ותיקון גдол לעילוי נשמו. על כן אם חל יום השבעה בחנוכה, יקימו את המצבה. (אבלות א טנו)

עין בחורת "האבלות בהלכה ובאגדה" בהכרח הגدول שיש בבניית המצבה כבר ביום השבעי, ולא יותר מזה הזמן. וככובואר בדברי הרא"ר, רבנו האר"ר, הפלא עיין, מנחת אליעזר, החתם סופר, דברי חיים מצאנין, דרכו תשובה, מהרש"ס, גשר החיים, קונטרס היחאי עוזה). וכتاب בש"ת ירך יעקב, מכיוון שישנה מעלה גдолה מאוד בהקמת המצבה ביום השבעי דזוקא, וכן יש להתייר בפשיטות לעשות המצבה אפילו בחול המועד חש Maher, עד מקום שיידו מגעתו, שאין לך צורך מצוה גдол זהה, והואיל והדבר הכרחי מאד, עשו בלי שום פקפוק. ע"כ. ואמנם לא יקרו בקהל רם ברבים את הכתיב שעל גבי המצבה נזהוג, כיון שהוא עין קינה והשפך. עיין חנוכה יב

עליה לקבר

אף שמקימים את המצבה בחנוכה, מכל מקום קרובי המשפחה לא יעלו לבית הקברות בחנוכה, מפני שהדבר מעורר לבכי ולמספד. והוא הדין אם חל יום השלישים בחנוכה, לא יעלו לבית הקברות כלל, כי מונע הסתס יתעוררו לבכי ומספד, על כן ידחו את הביקור לאחר חנוכה. (חנוכה יא, טנו)

אם חל יום השנה בחנוכה, וידעו שלא יתעוררו לבכי, רשאים ללכת לבית הקברות, אבל אם יש חשש שיבכו, יקדימו ללכת يوم או יומיים לפני חנוכה. ואין הבדל זה בין יום השנה הראשון לשאר השנהים. כתוב בש"ת ירך יעקב, מותר לבקר בבית הקברות בחול המועד, לפי מנהגנו שלא הולכים לעורר על המת אלא ללימוד שם רק פרק משנהיות ולומר קדיש והשכבה ולא יותר, וכך אין בזה חשש. (חנוכה יא, יב, טנו)

ازכורה

ימי החנוכה, אף על פי שהם ימים טובים לישראל, מותר לעשות בהם אזכורה לנפטר למלאות השבעה, השלישים או השנה. אלא שלא יספרו בשבחו הנפטר, משום איסור הספד, אלא ידברו בדברי חיוך והתעוררות, ובפרט בחינוך הבנים, שזו מעלה גдолה מאוד לעילוי נשמו. ועיין בהרחבת בסוף החורת "כיבוד אב ואם" ובחורת "האבלות", אלו דברים באמות מועלם את נשמת הנפטר לאין ערוך ולאין שיעור, מחייב אל חיל בעולם האמת, ולא כמו שטועים המוں העם שהעיקר הם הטעויות והמאכלים.

תענית

אסור להתענות בחנוכה, כיון שהם ימים טובים לישראל. ואפילו אם חל בהם يوم השנה של אבי או אמו, שפסק מרן בשלוחו ערוץ (סימן תקסח ס"ח) שטוב להתענות ביום זה, בחנוכה לא יתענה. ובערב חנוכה [כ"ד בכסלן] מותר להתענות. (חנוכה טא)

היום שהדורות נחלשו, ואם יתענה יש חשש שימוש מלימוד התורה, עדיף שלא יתענה, אף כשהחל הטענית במשך השנה, ויעסוק בתורה, זכות התורה תעלה במעלות נבותות מאוד את

הנפטר, ובפרט אם זוכים לארגן שיעור תורה ברבים לעילוי נשמתו, שאין עריך לזה. ואולם אם הוא איש עובד במלאתו, המכון שיתענה ביום השנה כאשר חל בשאר ימות השנה.

מסיבת חנוכה

מותר לאבל שבתווך שנה, להשתתף במסיבת חנוכה הנעשית בדברי תורה ושיריו קודש ללא תזמורתי, שאין זה בכלל "בית משתה" שאסור לאבל להשתתף בו, אלא כל סעודת מצוה שמותר לו להשתתף כברית מילה וכיוצא בזה. [ובפרט לפי מה שכתו הرمב"ס וועוד, חנוכה נקבע לימי "שמחה" והל. וככתב הרמ"א, שאם אומרים זירות תשבחות בסעודות חנוכה, הרי הן סעודות מצוה]. והוא הדין למנาง שנחגו החסידים מבני אשכנז לרכת לסעודת האדמוראי"ס שעושים בלילות החנוכה לאחר הדלקה ברוב עם, שמותר לו להשתתף שם. (הגרא"ז אוירבך. חנוכה טו, יט. אבלות ב שני)

כל המועדים עתידיים להבטל חוץ מחנוכה ופורים

אמרו במדרש (אוצר המדרשים חנוכה עמוד 193): בשעה שבאה מלכות יון הרשעה על ישראל, החיסכו את עיניהם, וגוררו בכל מי שמאייר את שמו של הקב"ה יזכר בחרב, והרבה מישראל נהפכו למינימ, והיה שם משומד אחד בלבד בלילה, תנני בן פחת שמו, שהיה יווע עצות רעות על ישראל ואמר שכל זמן שיקיריבו קרבנו של שחר ובין העربים, אין נופלים בידכם, עדמו היונים ובטלו הקרבן. חז"ר אותו בלילה ואמר, אלהרים של אלו שונא זימה, אם תוכלו להכשילם בזנות תמשלו עליהם, עדמו ונזרו ככל מי שיכתוב כתובה לאשתו יקרעו אכבעותי. חז"ר ואמר, מצוה אחת יש להם שאם לא יעשו אותה יאבדו מן העולם, וזה הדלקת נר בבית המקדש, שנאמר: "להעלות נר תמיד", שכל זמן שמודליקים המנורה, אין בריה יכולה להם, עדמו וטמאו את כל השמנים שבבית המקדש, ולא השתיר כי אם פך שמן אחד שלא היו יודעים שהיה מונח תחת המזבח, ונעשה נס והדלקו מאותו פך קטו שמןיהם. עמד הקב"ה ואמר: הנהני מביא עלייכם שמןיהם ימי חנוכה, ושבעה בני חמונאי שמאמבים אתכם מן העולם. אתם אמרתם שכל מי שיזכרשמי יזכיר בחרב, אני קובע היל לשמי שמנת ימי חנוכה, ועליהם אמר דוד מלך ישראל: "למנצח על השמיינית". ע"ב.

אמרו חז"ל: כל המועדים עתידיים להבטל חוץ מחנוכה ופורים, שאינם בטלים לעולם. וככתב בשו"ת הרדב"ז וח"ב סימן רשות: חס ושלום שיתבטלו המועדים, שהרי נאמר בתורה "לא תוסף עליו ולא תגער ממנה", ואיך יתבטלו חגי ישראל הכתובים בתורה. אלא הבואר בזה הוא, שבזמן החוא כל כך מרבה הטובה והשמחה והמנוחה בעולם עד שיהיו כל הימים שווים אצל בני אדם כאלו התבטו המועדים, אבל ימים אלו של חנוכה ופורים אף על פי שאינם מן התורה, יהיו נזכרים ונשעים בשמחה מיוחדת יותר, כי יהיו ישראל זוכרים את הצער והיג� שאפפו אותם באותו זמנים, וכל מה שארידע להם באותו זמן, והיאך הקב"ה הוציאם מאפה לאורה ומצרה לרוחה.

ובאמת כאשר מתבוננים אנו בנס חנוכה נוכח שכל התורה שבעל פה שיש בידינו היום, היא בזכות נס חנוכה, כי אין לנו בכל התלמוד אלא מדברי התנאים מדורי של הל הזקן והלאה, וביהם אנו עוסקים ולמדים דבר מתוך דבר, ואילו מדורות הקודמים כמעט לא נזכר מהם. והרי הל היה מעט לאחר נס חנוכה, ואם חילתה לא היה מתרחש נס חנוכה, לא היה לנו שום דבר מתוך שבעל פה בידינו חס ושלום, על כן נס חנוכה הוא נס גדול לקיום התורה, ויש כאן "נס מצוה" הוא הנס של חנוכה, "ו תורה אור" היא התורה שבעל פה. (ט)